

4° A. lat. 454

W

Duplum
Bibl. regiae Monac.
B.

45A.

A. lat.

416 129 514 600 18

COMOEDIAE P. TERENCEII
METRO NUMERIS QVE
RESTITVTAE.

AD LECTOREM

Quisquis es, cui Romani sermonis elegancia est
cordi, hortamur, in Terentii fabulas animis in-
cumbito. Vtus esto librorum qui nostris formu-
lis excusi spectantur. Hi si studiis intercesse-
rint frugem tibi, Thomæ Anshelmo gra-
tiam, utrisq; laudem pariunto. Id
meretur labos, qui uel nobis quan-
tus fuerit, non prädico. Autò
Néq; . Modo lector faueto,
emito, uersato. Tibi Mu-
sæ Terentii Comœ-
diam dicarunt.

H. & L.
S.

Tübingen.

PHILIPPI MELAE BRETTANI AD PAV
LVM GERAEANDRVM SALOVR
GENSEM IN TERENCE CO
MOEDIAS PRAEFATIO.

Qui mores olim publicæ priuatæq; uitæ constituerunt uiri græ
ci (nam ab illis uelut humanarum artium primis autoribus
auspicandum censeo) partim apologis quales feruntur AEso
pei, partim ænigmatibus ut scrupuli sunt Cleobuli Lyndii & πικῆ
conscripti, partim sacris quibusdam Deorū, ut ferebatur, ora
culis rem absoluerunt. Mox prima philosophorum ætas ho
minum studia sententiis pauculis, etiam à poeta quopiam ac
ceptis, composuit. Adde posteriori seculo præter philosopho
rum uulgius, exempla morum Socraten & Diogenem, quorū
uterq; non tam uitæ usu spectatus foris quàm scholæ studio
domi probatus est, tametsi aliis lōge finibus utriusq; rationes
constitere. Socrates ut uiuendi modo ciuilior oratione fuit
modestix ac humanitatis plena. contra Diogenes & uita &
sermone asper, rigidus, carpendo acer. quamuis ab illa quæ
tum cœpit rixatorum disciplina maxime alienus, nugæ puto
quales in illum iactabantur ὅτι ἐμὶ ἐγὼ, οὐκ ἐν σοί. ἀνθρώπου
ἢ ἐμὲ. οὐδ' ἄρα δὲ ἀνθρώπου. Quod ego sum tu non es. homo
ego sum. tu igitur homo non es. Accessit ad instituta sapien
tium sophistica. non illa nugatoria, sed quæ posthac cum hi
storia copulata est. utilis apprimè moribus hominum formā
dis. Et ante poetis opinione artis cesserat longe maxima pars
instituendæ uitæ. e quibus pleriq; principum aucti gratia lau
des illis tantum heroicæ uelut exempla dedere. Homericos
reges puto & Tragicas conciones. his Pindaricum poema nō
addetur inepte. Reliqui in comunibus uersati causis familiæ
curam ciuitatisq; statum describere. illis Comœdia se debet
præcipua. Præterea quæ plurima etiam uersu suis interdum
amici tradiderunt. Hesiodi ἐργα καὶ ἡμέραι ad fratrem opusta
le forsan habebitur. & qui Pythagoræ dicuntur aurei uersicu
li, autore non malo sed tamen ignobili. & Theognidos Pho
cylidæq; carmen cum Solomonis hebræi sententiis collatum.

& innumera Solonis Attici paræneses. quidquid id est, quod
publico fauore plausuq; caruit, solo priuatorum usu laudem
promeruit non modicam. Ad ista redeo quæ frequentibus
exhibita spectaculis uitam omnem quasi suis depictā uicibus
ostentarunt. ea ut ordine referamus, paulo altius petenda ui
dentur. Olim composito Athenarū statu cum & pacis & ocii
studia, ceu fato, cœpissent excoli, priusq; esset illa comunis phi
losophorum appellatio. Poetæ se quidam ingenii uiribus ex
tulerunt, magni homines, uiuendi formam gratiis adhibitis
elegantè exprimentes, & prodesse bonis mentibus & delecta
re afficereq; uirtutis argumento populum conati. Tragicæ uo
cabantur, qui faciliore aliquanto pede, quāuis heroes Home
ricos imitati, orationem numeris uinxere. pedestri ea habita
est non absimilis. Primum fuisse ferunt Thespin Atticū qui
multitudinis animos edita Tragoedia personatus in se cōuer
tit, uel eo clar⁹ q; extrema ætate Solonē spectatorem habuit.
Quo etiam tempore accessit artibus incrementi tantū ut Pisi
stratus Atheniensium princeps Homeri poema mox digeri pro
be curarit. quisquis ille fuit (nam Aristarchum posterior ætas
tulit) qui rem tyranni mandato aggressus Homericis & Rha
pſodis magna uersuum uolumina dedit. Solebāt tum illi ua
gabundi partem Homericæ poematis allekti uel mercedis uel
gloriæ cupidine decantare. Creuit æmulatione studium, pau
cisq; post annis, p̄ter autores Tragoediæ multos, suæ cuiq; pri
uato causæ dramate uario comprehēsa passim agebant. do
nec poetis negocium datum est. qui paulo festiuus pro inge
nii elegantia stultas uulgi cōtentiones luderent, certis interim
nominibus nō tacitis. Qui ioci, perinde atq; Tragoediæ, publi
cis celebrati spectaculis magnam poetæ laudē. maiorem au
ditori componendæ uitæ rationem pepererūt. Atq; hæc sunt
comœdiæ initia, hæc est etiā finis, ut ea ceu regundæ uitæ spe
culo utamur. id quod adeo accepimus illis obseruatum tem
poribus, ut nunq; postea annos multos non frequens fuerit in
Atheniensium oculis Comœdia. sed minore aliquanto licen
tia, quādo & reliqua uatum opera iam audiebant undiq;. Nā
induxerat, ut scribit A T H E N A E V S, in Theatra, & quidē

primus, Demetrius ille Phalereus Homeridas seu Rhapsodos & Aristarchi diligentia isto ferè seculo libri Homerici habebantur integri. Ferunt itè opera Demetrii, poemata Hesiodi. Archilochi. Phocylidæ primis honoribus publicata. De Græca comœdia dictū est hætenus, uti morū causā cœperit, ut ingenti primū admiratione res noua sit edita. De scena reliqua ue agendæ fabulæ specie qui plura pter cæteros uolet Athenæi disertationes & Iulii Pollucis cōmentarios petat. Nunc quom de latino Terentiano scilicet poemate agis. tametsi à Donati Benedictiq; p̄fationibus accipi nōnulla possunt, referre tñ putauī quo sit modo in urbē R O M A M inuecta comœdia. Nā si ad primā urbis originē quasi postliminio redeas. in ludis & his quidē paucis, noīantur e statis circenses, & nescio q̄ sacra, pter uenerandā antiquitatis consuetudinē nihil est quod admirere. Sed illa tñ ad posteros usq; deducta, puto q̄ ea pietas uideret, ut urbis Romæ opes, ita ludorū celebritatē frequentiorem reddidit. Hinc & numeri nō pauci ad gesticulationē ueluti Dithyrābi cōpositi & artes hetruscæ suis decoræ ludiis excipiebantur. Has Andronici Liuii studiū postea expoliit, q̄ cū græca scientia disciplinas hetruscas cōiunxerat. Primus in urbe spectaculis uariū carmen edidit, epos. Comœdiā. Satyrā ueteris comœdiæ imaginē. Tragœdiā. Successerunt Q. Ennius M. Plautus. CN. Neuius. M. Pacuuius. Statius Cæcilius. L. Accius, partim comœdia partim tragœdia illustres. pleriq; carminū alia specte laudati. At nescio num cuiq; scriptorū generi suus decor apud illos manserit, nā in Plauti comœdia desyderari nonnunq̄ πρὸς πάντων aiunt. Et qui statim secuti sunt illos Terentius atq; Lucilius arte superiores habent Quintiliano teste. Sed in nostrū omīe totius comœdiæ ingenitiū cōferūt. Itaq; summatim de latina comœdia diximus, de Terentiana lōge plurib⁹ agere nisi aliorū in manu essent cōmētarii. Neq; uero de poetæ artificio aliud q̄ quod E R A S M V S Roterodam⁹ Opt. Max. literarū p̄ses ait, esse optimū dicendi artificē Terentiū. Non differo quibus ille figuris, qua elegantia, quo decore orōnem supra comunē ingeniorū aleam extulerit. quā primæ comœdiæ iuuenes ament sancte, contra quā sint inepti secundæ fabulæ Phædria, Chærea, milesq; Thraso, quā sese impru-

deter in tertia Menedemus excruciet à filio non bono desertus. quā probe urbane Mitio quid in instituenda iuuentute possit liberalitas, quid clementia. Mitto multiplicē in Ecyra mulierū, & si dici potest stultā calliditatē. Mitto quā uulpinē improbe parasitus Phormio. Multa sunt eiusmodi apud hunc poetā q̄ uitæ moribusq; parandis, quæ dictionis elegantiæ cōueniunt. ita rei natura inspecta, ita personæ habitus, ætas & cōditio obseruata est. Id an græcorū æmulatione constet anne latina arte, uel ingenio potius Aphrico fortassis ambigi nonnihil potest. Sed dicā libere qñ & ingenio sua laus est, partē esse Menandri quē autorem habuit, in illis multā. Eius hæ uirtutes inter summas à Plutarcho laudant, ἀλλὰ μένανδρος οὐτως ἐδίξε τὴν λέξιν, ὥστε πάσῃ καὶ φύσει καὶ διανοίᾳ καὶ ἡλικίᾳ συμφέρον εἶναι. Quo sit ut Menandri & arte suis placuisse credā, quādō talis est in eo cōconomia, & exēplo p̄cipuū nostro fuisse quod cura & studio imitaret. Cæterū in hoc poemate spectabis & libero dignas sententias, & iocos lepidos facilesq; & sales urbanos, elegantes, non ineptos, non inuidiosos, planēq; Menandrios, id quod Græcus ait, αἱ μὲν ἄνδρες κομφοίται ἀφρόνων ἀλῶν καὶ ἱερῶν μετέχουσιν ὥς περ ἐξ ἐκείνης γερνόντων τὸ θαλάττης, ὅς ἐν ἀφροδίτῃ τέρονται. Ad eam elegantiam peculiari gratia facit numerus lābicus Terentio familiaris. Trimeris potissimū constat, & lōgiore interdū uersu ne à pedestri orōne uideat alienus. Atq; ut dignosci carminis ratio possit modi cuiq; scenæ sunt inscripti. distincti dispositiq; uersus ut lex postulat. q̄ diligētia primū philologi Benedicti laudibus cessit. Utinam & nostris libellis gratia tñ cōparetur ut exēplari collato iudicent numeri, nam reliquū diligentia etiā sine monitore spectabitur. Est & Benedicti cōpendiū de pedibus annexū, ut in p̄mptu sit carminis absoluta ratio. Qui locupletiorē huius penū desyderat Aldi Manutii cōmentarios metricos requirat. Olim fortasse dabuntur q̄ de lābico carmine Priscianus cōposuit, si quando à nobis edet̄ paulo emendatiores uulgaribus qui usq; adeo deprauati legūt̄, ut q̄ Pius etiā Baptista Plauti codicibus addidit, ex illo de Iambis descripta, nulla uideat̄. ibi nescio q̄ locis Homericis noctua supposita, οὐδὲν πρὸς ἐπὶ. Verū illa copiosius alias. Hic Terentius est Poeta comicus, in quē ora latini, in quem oculos referunt. & orōnis & uitæ magister, omni pene legendus ætati, sed omī plane studio. Hic auspiciis opti

me mi PAVLE tuis exit in publicum latus, cū q̄ opera sibi tua castigatio uidetur, tum q̄ foelicissimo tuo studio princeps colitur unicus, eoq̄ decore ut omnem illi humanitatem, τὴν ἐγμύκλιον παρὰ δέαν, coniunctam habeas. Et iuuentus Germanica uelim exemplo tuo in poetam istum incumbat, imaginem habitura studiorū quam à M. Cicerone reliquisq̄ magnis uiris accepisti, quibus adeo Terentianæ fabulæ fuerunt in manibus frequentes ut grauissimas interdum causas Terentiano carmine uel illustrarent uel tutarentur. Opinor, q̄ ita quondam oratores Græci multas bonorum poematum partes, & ingenii probandi & honestandæ rei gratia soliti fuerant ἀποσπαρατίζοντες dicere. Vale mi. PAVLE Geræander & Poetâ Terentiū uere tuū putato. Ex Tubinga Anno M. D. XVI.
H. & L.

DE COMOEDIA

COMOEDIA est poematis notum genus, in quo humiles c̄ ferè personæ introducuntur. & si antiqua Comoedia grâdis & elegâs, & uenusta erat. Vel comoedia est priuata ciuilibq̄ fortunæ, sine uitæ periculo comprehensio. Vel est speculum cōsuetudinis, imitatio uitæ, imago ueritatis. Dicta uel ἀπὸ τῶν κῶμων, hoc est à uicis, uel ἀπὸ τοῦ κῶμου, hoc est à comessatione, aut quod somni tpe (id em̄ δὲ κῶμα significat) canentes diuitū iniurias memorarēt.

DE COMOEDIARVM, SATYRARVM,

ac Tragœdiarum serie & principio.

Alienum non erit, neq̄ præter animi nostri sententiam, Comoediarum, Satyrarūmq̄, atq̄ Tragœdiarum seriem & principiū breuiter referre. Olim sedatis ac compositis bellorum insultibus, Athenienses cum ad uitam pacatiorem se transulissent, domestica tūc in pauperes insurrexerunt iniuriæ. ex agro igitur Atheniensi rustici sapius à diuitibus iniuria affecti, sese in urbem receperūt. sed cum interdiu querendo suis incommodis auxilium præstare non possent, noctu uicos urbis omnes obeundo, cunctis silentibus ciues nominatim compellabant, & quas paterentur aperiebant diuitum iniurias. necnon impia facta ac dicta propalabant. Hæc cum sæpe uicini audissent, quod noctu acceperāt, postridie inter se inuicē colloquebā-

tur. Inde non mediocri erat uitio, quibus eiusmodi obiciebatur contumelia. unde opportunum fuit multis in urbe potentibus, ut suis in agricolas iniuriis modum inuenirent, sibiq̄ ab inferendis cōtumeliis moderarentur. Videntes igitur ciues hoc esse utile ciuitati iniuriæ amuletum, iusserūt contumeliis prouocatos in Theatrum prodire, & q̄ noctu proclamassent audaciori animo referre. deinde quā talis lusus non sine grauitate placuit, sanciuit populus Atheniensis, ut qui ingenio præstarent, de eiusmodi rebus carmina componerent atq̄ libere & impune aduersum omne hominum genus loquerentur. Primum Sufarion uersibus Iambicis Comoediam edidisse perhibetur, cuius sanè poemata exciderunt. Hinc sumpto Comoediarum exordio ad hæc perscribenda numerosa paulatim aucta confluit multitudo, q̄ flagiciosos homines à tetrīs deterrebat facinoribus. Sed non multo post erupta emersa q̄ hominum iniquitate, factiosis atq̄ tyrannis in urbe conualescentibus, diuites, & publicis honoribus honestati, in Comoediis nominari quenquam, nisi humilem, aut si modo sinerent opibus insignem, exterum, nō ciuem, uetuerunt, at mox largius profusa uitiorum licentia, non solum nominatim, sed ne ænigmate & occultis uersibus scribi poemata uoluerunt. Vnde poetæ aut in diuites exteros aut in pauperes omnes licenter pro sua libidine loquebantur.

DE TRIPLICI COMOEDIARVM

differentiæ,

VNA siquidem Comoedia antiqua est, q̄ prima palam omnes incessabat. Media uero per ænigmata. Noua q̄ in exteros aut seruos, aut pauperes inuehebatur. Artifex priscae Comoediæ & Poeta insignis fuit Aristophanes, Eupolis, & Cratinus. Mediæ uero Plato non ille philosophus & Pherécrites. Tertiæ autem Menander, Philemon & Philistion. Cæterum primam comoediam ad Eupolidē usq̄, quidam asserunt peruenisse, quem ob Baptas in Alcibiadem summum Atheniensium imperatorem perstrictas comprehensum & sublimem raptum in pelagus precipitare militibus suis mandauit Alcibiades, unde quidam referunt ipsum diu inter fluctus naufragū euasisse. Sed postea rei publicæ edicto Alcibiades edixit, ne quis Atheniensem in Comoedia incesset. Tuncq̄ Eupolidem, Cratinū,

Pherécraten, Platonem atq; Aristophanem iocos quosdam inuolutos, in quem uis pertentasse. Id q; secundum Comœdiarum genus appellatum, quod tamdiu uiguit, quoad ne obscure quidem perstringi ciuem uoluere. Nam post in humiles & extremæ sortis homines, aut in cuiuscunq; generis exteros conuersi sunt. Quod sane tertium Comœdiæ genus fuit à Menandro & Philemone celebratum, qui omnem Comœdiæ acerbiter mitigauerunt, à quibus Romanos suas fabulas transfuisse perhibetur, apud quos primus Liuius Andronicus latino sermone Comœdiam scripsit, ex quo ex Hetruria Iudione qui Hister uocabatur, à quo histrionis nomen emanauit.

DE PROPRIETATE

Comœdiæ proprium fuisse scribunt quidam uiginti quatuor adhibere saltatores, & quadratū chorum. Præterea conuitia dicacisq; sermones continere. Illud quoq; minime prætereundum quod Comici, Satyrici & Tragici omnes uno nomine Comici appellati sūt, quoniam ex uicis in urbem eruperint, qui his dedere principium. Exin distributa scribentium ratio est, ut Comici seruos & humiles, Satyrici rusticos, Tragici diuites & reges describerent. Ac sicut Comœdia à uicis, aut à somno dicta. Tragœdia ab hirco, aut à fece, ita Satyra à Satyris hoc est rusticis, illotis & petulantibus est appellata. Vel à Satyra lance, quæ referta uariis multisq; primiciis, in sacris inferebatur. Notandum illud, quod in Comœdia amores fere & uirginum raptus. In Tragœdia luctus, exilia, cædes introducunt. In Comœdia penè semper exitus lati. In Tragœdia tristes, & liberorum fortunarum q; priorum impar agnitio.

DE GENERE

Duplex est Comœdiæ genus, nam Comœdiarum alia Palliata, Togata alia. Palliata Comœdia est quæ secundum ritus & habitus Palliatorum. i. Græcorum (nam Græci supra tunicam pallium ferebant) scænicis, atq; Græcis argumentis habitum palliorum desiderat, quæ primum à Græcis in latinum uersa est à Liuiio Andronico quem multi deinde sunt secuti. Cecilius scilicet Plautus, Terentius

Turpilius, Trabea, & plures alii. Palliatarum fabularū genera quatuor existunt. Tragicum in quo herōes & reges introducebantur. Comicum Græcos ritus & Græcas exprimebat personas. In Satyrico ferè Satyrorum personæ, & ridiculæ Satyris similes ludendi iocandiq; causa inducuntur, ut spectator inter Tragicas seriâsq; iocis & lusibus delectaretur. Mimica uero fabula est sermonis cuiuslibet motus, sine reuerentia. Togata Comœdia est quæ secundum ritus & habitus Togatorum, id est Romanorum scripta est. Scænicis atq; latinis argumentis togarum habitum exprimens.

Togatarum fabularum species sunt quatuor. Nam aliæ prætextæ in quibus imperatorū negocia agebantur, dictæ à prætexta quæ reges uel magistratus Romæ utebantur. Tabernariæ humilitate personarū & argumetorum similitudine, Comœdiis pares dicuntur in quibus nō magistratus, regesq; sed humiles hoīes & priuata domus inducuntur, quæ quod olim tabulis tegerentur, comuniter Tabernariæ uocatae sunt. Atellanæ à ciuitate Osci Atella, in qua primum coeperunt, sunt denominatae. Similes Satyricis & Græcis fabulis. Planipedes Græci dicuntur Mimi, ideo à latinis planipedes, quod Actores planis pedibus, id est nudis proscænium introirent, non ut Tragici Actores cum cothurnis, neq; ut Comici cum soccis olim in suggestu scænæ, sed in plano Orchestræ positis instrumentis Mimicis agebant.

DE QUALITATE

Comœdia aut motoria est, id est quæ res turbulenta inducit, ut Amphitruo. Aut stataria hoc est quæ res continet quietiores, ut Cistellaria, Heautontimorumenos. Aut mixta quæ ex utroq; actu consistit, ut Andria, Eunuchus. Adelphi. Ecyra & Phormio.

DE APPELLATIONE

Ceterum Comœdia aut ab alicuius nomine personæ appellationem sumit ut Phormio. Aut à loco ut Andria. Aut à facto ut Asinaria, Eunuchus. Aut ab euentu Heautontimorumenos & Commorientes.

DE MEMBRIS

Tria sunt Comœdiarum membra, Diuerbium, Canticum, Chorus. Diuerbia sunt partes Comœdiarum in quibus diuersorum personarum uersantur. Personarum autem Diuerbiorum aut duarum aut tres, aut raro quatuor esse debent. ultra augere numerum non licet. In Canticis unam tantum esse oportet personam, aut si duarum fuerint, ita debent esse, ut ex occulto una audiat, nec loquatur, sed secum (si opus fuerit) uerba faciat, & hoc Monodium appellat. In Choris uero numerus personarum diffinitus non est, quippe quod iunctim omnes loqui debent, quasi uoce confusa, & concentum in unam personam reformantes. Scien dum latinas Comœdias Chorum non habere, sed duobus tantum membris constant, Diuerbio. scilicet & Cantico. Non est hoc pretereundum quod primus (autore Aristotele) qui personas in scenam produxerit, prologos confinxerit, & per histrones fabulas representauerit ignoratur. Ceterum fabulas primus confinxit Epicharmus & Phormis, nam ex Sicilia in Græciam ait aduectas apud Athenienses. Porro Crates primus Iambici specie orationes ac fabulas scripsit.

DE PARTIBVS

Dionysius, Crates cognomento mallotes prodiderunt, Comœdiarum partes quatuor esse. Prologum, Chorimelos, Episodium & Exhodium. Prologus ad ingressum usque Chori est. At qui cum ingressu Chori locutio, Chorimelos appellat. Episodium porro est melos inter cantus, & Chorum binorum locutiones. Exhodium est ad Chori finem locutio.

DE LVDIS SCENICIS EX DONATO

Ludi sunt Cerimoniarum ab Aedilibus Curulibus munere publico institutæ, in quibus ut plurimum Comœdiarum recitabantur. quorum quatuor maxime genera celebrantur. Megalenses magnis diis consecrati. Funebres ad retinendum populum instituti, dum pompa funeri decreta in honorem patricii uiri plene instruitur. Plebei pro salute plebis instituti sunt. Apollinares Apollini consecrati.

DE ARIS

Ara duarum erant in scena diis dedicata, dextra. scilicet & sinistra, dextra Libero patri, sinistra illi deo, in cuius laudem ludi fiebant.

DE SCENICO HABITU

Scenicus habitus est indumentum genus quo utebantur Scenici, ut alter ab altero dignoscere. Primum. n. Ulysses in scenam palliatum

inducere solebant, uel quod aliquando insaniam simularit, uel ob singularem sapientiam, seu quod Ithacæ, sicut Locri incolæ palliati fuerunt Achillis siue Neoptolemi personarum diademate coronatæ prodibant, quamuis regalia sceptræ nunquam tenuerint. Comici senibus candidum uestimentum dabat. Adulescentulis discolor attribuit, ut sui ingenii mobilitatem per se ferret. Serui amictu exiguo contegunt, pauperum antiquæ gratia, uel quo expeditiores agerent. Parasiti cum intortis palliis ob collum ueniunt, lato candidus, ærumnoso obsoletus, purpureus diuiti, pauperi phœniceus uestitus dabatur. Militi chlamys purpurea. Puellæ habitus peregrinus inducit. Leno pallio uarii coloris utitur. Meretrici ob auaritiam luteum datur. Luctuosarum personarum symmatis incedebant, ob scenicam luxuriam, sed de uestium ornatu plura Pollux. Aulæ in scena humi sternebantur, quod pictus ornatus erat ex Attalica regia, Romam usque perlatus, pro quibus Sipontina ætas posterior accepit. Sciendum etiam Thespim primum Tragica poemata plaustris uexisse, hominibus ora fœcibus perunctis. Sed Roscius Gallus præcipuus histrio primus parasitos deduxit in scenam. Aeschylus uero personarum, palliarum, cothurni & socci repertor habitus est.

DE CANTICIS

Cantica sunt harmoniarum quæ non à poeta sed à musicæ artis perito temperabantur, non iisdem, sed sæpe mutatis modis, ut significant qui tres numeros in Comœdiis ponunt. Nomen autem in principio fabulæ, & scriptoris, & actoris carminibus ad tibias factis pronuntiabant, ut disceret, ante populum quam fabulam acturi Scenici essent. Cantica in Comœdiis tripliciter agebantur, tibiis. scilicet paribus uel imparibus, dextris aut sinistris, uel utrisque. Pares uel impares tibiæ in usu erant, quod si quando monodio agebant, unam tibiā inflabant, si quando synodio utramque, dextram uel sinistram, aut Serenarum tibiæ in usu erant, nam dextræ sua grauitate seriem, conditionemque pronuntiabant. Sinistræ autem & Serenarum acuminis leuitate iocum in comœdia ostendebant. Utramque dextra. scilicet & sinistra, mixtos iocos, & grauitatem exprimebant.

DE SCAENA

Scena est umbraculum ex arboribus constitutum, à rusticis prius inumbrationis causa compertum, ubi carmina incodita sæpius decantabant. Est autem duplex, uersilis & ductilis. Versilis scena est quæ

subito tota machinis quibusdam conuertebatur, & aliam picturæ faciem ostendebat. Ductilis uero tractis tabulatis hac atq; illac spēciem picturæ nudabat interiorem. Notandum & hoc quod in scaena erant Pægmata, Peripetasmata, Aulæa, Pantomimi, Præcones, tibicines, citharædi, cornicines, choraules, organarii, symphonia ci, tragædi, comædi, funambuli, podarii, & similes.

DE DIVISIONE ACTVVM

Comœdia uetus paulatim ex numero personarum aucta in quinque actus neque plures neque pauciores processit. Sed paulatim attenuato choro, ita ad nouam peruenit, ut non modo non sit chorus, se ne locus quidem illi relinquatur. Quapropter actus (qui in Comœdia sunt) difficile est nosse in latinis fabulis, sublato choro qui se interponendo actus distinguebat. Erat autem chorus ex pluribus ad tibiam concinentibus compositus, Non actor alicuius partis in fabula sed uelut iudex cæsorq; qui sicut recte facta & honesta probat, ita quæ uitiosa & scelestæ sunt reprobat, ita tamen ut actus non interrupteretur, sed per interualla finitorum actuum suum cantum interponeret.

DE DIVISIONE COMOEDIAE

In quinque partes diuiditur Comœdia, in Argumentum, Prologum, Prothesim, Epitasmum & Catastrophem. Argumentum est totius agendæ fabulæ narratio, quæ ficta est, sed tamen fieri potuit. Prologus præfatio quædam est fabulæ, in quo solo licet propter argumentum aliquid ad populum, uel ex poetæ, uel ex ipsius fabulæ, uel ex actoris commodo loqui. Differt autem prologus a prologio. Nam prologus est ubi poeta excusatur, aut fabula commendatur. Prologium uero cum tantum argumentum describitur. Prothesis est primus actus fabulæ quo pars argumenti explicatur, pars retinetur ad populi expectationem tenendam. Epitasis incrementum processusq; turbarum est, ac totius modus erroris. Catastrophe est conuersio rerum ad iucundos exitus, patefacta cunctis cognitione gestorum. Et hæc satis de Comœdia. Nunc de metro Iambico pro tempore.

DE METRO IAMBICO

Iambicos & Heroicos poetæ scribit Aristoteles omnes fuisse antiquissimos, carmenq; Iambicum primū tetrametrū fuisse, & illud satyricæ, & saltationi magis accommodatā exprimere poesim. Quod aut Iambicū ante Heroicū fuerit, uel ex eo nobis inquit Aristoteles licet inueniri, quod inter loquendū plura Iambica nobis sponte sese offerunt, & neutiq; accersita succurrūt. Heroica uero quæ rarissime, & ea ipsa summissius loquendi excedunt harmoniā. Corpit à cōtumeliis quidē Iambū, unde & nomē credit habuisse. Sed Polystephanus nomē dixisse existimat ab Iambe ancilla Metaira Hippotoōtis uxore, quæ cum uideret popularē quādam, alias iocularē mœstā mulierē, ioculares quosdā & ridiculos de ipsa cōposuit uersus, a qua inquit carmen Iambicū. quidā illud ab Archilochō originē habuisse ferūt, Aristoteles tamen arbitrat inuentū quod plus cæteris pedibus, omnibus cōgruat sermonib;

DE DIVISIONE

Metra Iambica aut sunt Monometra, hoc est quæ constant ex duobus pedibus simplicibus. uel Dimetra ex quatuor, uel trimetra, quæ senis cōcluduntur pedibus. Nam breuitas Iambi effecit, ut duo pedes pro uno habeant, uel tetrametra ex octo, Pétametra ex decē, Hexametra ex xii. Sed pétametra & hexametra rarissime inueniuntur. Igitur trimetris & tetrametris frequēter utuntur Comici. Rursus metrorū aliud est acatalecticū, i. cui nihil deest. Aliud catalecticū hoc est cui deest. Aliud brachycatalecticū ubi syllaba uel tēpus deest. Hypercatalecticū uero ubi superest uel syllaba uel pes dimidius, atq; his omnibus generibus comici utuntur.

DE PEDIBVS IAMBICI METRI

Scribit Hephaestion Iambicū metrū in regione impari, hoc est prima, tertia, quinta, aut si longius producat, septima, nona (quoniam quidē apud comicos inueniuntur ad decē usque pedes peruenire) Iambū suscipere. & per resolutionē longæ syllabæ Iambi, in duas breues, ibidē tribrachū. Admittere etiā spondeū, ad tardandā Iambi celeritatē, & per resolutionē primæ spondei, recipere ibidē anapæstū, & per resolutionē secundæ Dactylū, & per resolutionē utriusq; Proceleusmaticū. Ita ut recipiat in his sedibus Iambū, tribrachū, spondeū, anapæstū, dactylū & proceleusmaticū. In pari autē hoc est, secūda, quarta, sexta, uel si longius euagat octaua & decima, Iambū tribrachū & anapæstū. In fine uero, propter ultimā indifferentē syllabā etiā pyrrhichiū. Sciendū & illud quoniam metrū acatalecticū est, in fine Iambū excipere solū, aut pyrrhichiū. quoniam autē catalecticū, Iambū in penultima regione, aut perraro tribrachū.

Cæterum Plautus, Ennius, Accius, Terentius, Neuius, Pacuuius, Turpilii, Afranius, & reliqui tam Comici q̃ Tragicæ ueteres, ita iambi co uſi ſunt, ut in omnibus locis indifferenter locauerint quinque pedes, Iambum, ſ. Tribrachum, Anapaſtum, Daſtylum, & Spõdeum, abſq; poſtremo loco in quo prorsus uel Iambũ uel Pyrrhichiũ poſuiſſe inueniſ. Erit aut̃ probabilis Iâbicus uerſus, aptuſq; Tragœdiis, ſi ſecundũ & quartũ pedẽ, non alios feceris q̃ Iâbos, aut eũ qui Tribrachus, aut Anapaſtus nominat̃, qm̃ ſunt pares. Septenarium uerſum fieri dicit Varro, cum ad Iambũ qui eſt in ſexta ſede, triſyllab⁹ pes addit̃, quales ſunt Cretic⁹ & Amphibrachus, qui etiã Trimetris & Tetrametris apud Terentiũ frequẽter reperiunt̃. Comici poætæ oēs ſerẽ ſynalœphis, epiſynalœphis, ſiue ſynareſibus & collisionib⁹ & abiectiõibus ſ. literæ ſunt uſi, ſuos uerſus ſcandendo. Terentius aut̃ plus oĩbus. Cicero quoq; in quarto Tuſculanarũ Euripidis Iambos transferendo, in locis paribus, tam Daſtylos q̃ Spondeos ſæpe ponit. Cæterũ Comici noſtri in plariſq; prologis, & primis ſcenis trimetris utuntur, Plautus aut̃ in prima ſcena Amphitruonis Tetrametris uſus eſt, & Dimetris Brachycataleſticis. At Terentius in om̃i prologo & prima ſcena trimetris utit̃, qui qnq; habent penultimã uerſus ſyllabam, in quibuſdam longam & in quibuſdam breuem, deĩnde lōgiſſimos, i. tetrametros ſubdiderũt, q̃ appellant̃ quadrati.

DE GENERIBVS

Genera Iambici metri, quib⁹ uſi ſunt poætæ, plurã perhibentur. Nã ex his, alia integra, alia clauda, quæ Scæzonta & Coliâbica uocant, quorũ differentiã penultima uerſus ſyllaba demonſtrabit, nã ſi breuis fuerit, erit rectũ, & integrũ Iambicũ. ſi longa, delumbe, & claudum. hui⁹ repertor fuit Hipponax, nam pro Iâbo inductis trochæis contra legẽ Trimetri Iambici, metrũ innouauit, quod Scæzon appellat̃ i. claudicã, quod quaſi alienis pedibus in ſine maxime ſuſtentetur, & ſic claudicet. At quia noſtri Comici trochæicis quandoq; utuntur, non erit alienum aliquid de Trochæico breuiter referre.

DE METRO TROCHÆICO

Trochæicũ in locis quidẽ imparibus excipit Trochæũ, Tribrachũ, Iambum & Daſtylũ, in locis aut̃ paribus p̃ter illos etiã Spondẽũ & Anapaſtũ. Cũ aut̃ Cataleſticũ eſt in penultima maxime Trochæũ admittit, interdũ Tribrachũ. cum aut̃ Brachycataleſticũ eſt, in penultimo loco quaterna tẽpora non recipit. hæc Hapheſtion, Man

lius uero Theodoricus Trochæicũ inquit metrũ, q̃uis & Spõdeum, & Anapaſtũ, & Daſtylũ recipiat, ut Iâbicũ, ei tñ eſt contrariũ quod in Iambico pedes qui locis imparibus recenſi ſunt, in trochæico nõ niſi paribus licet collocari. Trochæus in hoc metro, quod ex eo nomen accepit, locis oĩbus poni poteſt, Tribrachus locis oĩbus, p̃ter ſeptimũ. Cæterum ab hoc metro, & Tribrachus, & Daſtylus, & Anapaſtus, non niſi q̃ parciffime, & conſultis prius auribus ſunt admitendi, quod etiã in Iâbico uidemus obſeruari. Nam tãetſi oĩbus imparibus eius metri locis Tribrachũ, Anapaſtum, ue, aut Daſtylum collocandi facultas eſt, rara tñ eorũ fit admixtio, neq; ullã, uel in Iâbico, uel in Trochæico metro, aut Trochæo q̃ cũ Spõdeo, aut aptior, aut frequentior poteſt eſſe cõiunctio. Terentius aut̃ Trochæico mixto, uel conſuſo cum Iambico utitur in ſermone perſonarum.

Cæterũ nos p̃cipuo ac ſingulari amore erga ſtudioſos aduleſcentulos prouocati, pedes, quibus uerſus ſerẽ oēs cõficiunt̃, Iambico & Trochæico metro, ueluti corollarium addidimus, ne prætermitteretur quod illis futurũ utile uidebatur.

DE PEDIBVS

Pes eſt cõpoſitio duarũ plurium, ue ſyllabarũ, ſub certa ſyllabarũ ac temporũ obſervatione. Dictus quod eo ita incedere numeri uideant̃, ſicuti animalia pedibus gradiunt̃. Pes cõſtat ſyllabis, Syllabæ t̃pibus, Tẽpora uero motu. Pedes aut̃ ſunt duarũ ſyllabarum, aut trium aut quatuor. Pedes qui ex duabus ſyllabis conſtant hi ſerũt̃.

Pyrrhichius, quem alii Dibrachum, alii Aegeona appellant, duabus conſtat breuib⁹ ut pater.

Spondeus, duabus ſyllabis longis, temporibus quatuor, ut muſæ.

Iambus, ex breui & longa ut dies.

Trochæus, quem quidã Choreũ uocant, ex longa & breui ut muſa.

DE TRISYLLABIS

Daſtylus trium eſt ſyllabarum qui prima longa, & duabus conſtat breuib⁹, ut ſecula.

Anapaſtus, quem quidã Antidaſtylum nuncuparũt, habet duas breues, & unam longam ut domino.

Tribrachus, quem quidã Brachyſyllabum, alii Trinocheon, nonnulli Pygmæona, plariq; etiam Choreum, tribus conſtat breuib⁹ & totidem temporibus ut dominus.

Amphibrachus, quem alii Ianium, alii Scolium uocant, ex breui & longa & breui, ut parentem.

Amphimacrus, quem alii Fescenninū dixere, alii Creticum, constat ex longa, & breui, & longa, ut nomini.

Bacchius, ex breui & duabus longis, ut amor.

Palimbacchius, ex duabus longis & breui ut natura.

DE QVADRISYLLABIS

Proceleusmaticus ex quatuor breuibus ut anicula.

Dispondeus ex duobus spondeis. i. ex quatuor longis ut fortunatis.

Diambus ex breui, & longa, & breui, & longa, ut Apollini.

Ditrochæus, ex longa, breui, longa, breui, ut fulminabit.

Antispastus ex iambo & Trochæo. i. ex breui & longa, longa & breui, ut amabare.

Choriambus, ex longa, duabus breuibus & longa, ut Dardanidæ.

Ionicus maior ex duabus longis & totidem breuibus, ut labētibus.

Ionicus minor ex duabus breuibus & duabus longis ut lachrymabāt.

Pæon primus ex longa & tribus breuibus ut nobilior.

Pæon secundus ex breui & longa, & duabus breuibus ut Cupidinis.

Pæon tertius ex duabus breuibus, longa & breui ut labyrinthum.

Pæon quartus ex tribus breuibus & una longa ut animitas.

Epitritus primus ex breui & tribus longis ut amauissent.

Epitritus secundus ex longa & breui, & duabus longis ut seruiendi.

Epitritus tertius ex duabus longis, breui & longa ut charissimo.

Epitritus quartus ex tribus longis & una breui ut confirmabat.

FABVLAE INTERLOCVTORES

SIMO

SOSIA

DAVVS

PAMPHILVS

BIRRIA

GLYCERIVM

CRITO

MYSIS

CARINVS

LESBIA

CHREMES

DROMO

SENE

SERVVS

SERVVS

ADVLESCENS

SERVVS

MERETRIX

HOSPES

ANCILLA

ADVLESCENS

OBSTETRIX

SENE

SERVVS

ANDRIA TERENTII

Fo. I

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS. M. FVLVIO

ET. M. GLABRIONE. AEDILIB. CVRVLIB.

EGERVNT L. AMBIVIVS TVRPIO

L. ATTILIVS PRAENESTINVS. MO

DOS FECIT FLACCVS CLAVDII.

F. TIBIIS PARIBVS, DEXTRIS

ET SINISTRIS. ET EST TOTA

GRAECA. AEDITA. M. MAR

CELLO ET SVLPICIO

COSS.

C. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA

TRIMETRI IAMBICI.

Sororem falso creditam meretriculæ

Genere Andriæ Glycerium uitiat Pamphilus

Grauidaq; facta, dat fidem uxorem sibi

Fore hanc, nam aliam pater ei desponderat

Gnatam Chremetis, atq; ut amorem comperit

Simulat futuras nuptias, cupiens suus

Quid haberet animi filius cognoscere.

Daui suasu non repugnat Pamphilus.

Sed ex Glycerio natum ut uidit puerulum

Chremes, recusat nuptias, generum abdicat.

Mox filiam Glycerium insperato agnitam,

Hanc Pamphilo dat, aliam Carino coniugem.

ANDRIAE
Versus eiusdem rationis.
PROLOGVS

OETA Cum primum animum ad scribendū appulit.
p Id sibi negoti credidit solum dari,
Populo ut placerent quas fecisset fabulas.
Verum aliter enenire multo intelligit,
Nam in scribendis prologis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui maleuoli
Veteris poetae maledictis respondeat.
Nunc quam rem uitio dent quas o animum aduertite,
Menander fecit Andriam & Perinthiam,
Qui utram uis recte norit, ambas nouerit.
Non ita sunt dissimili argumento, sed tamen
Dissimili oratione sunt factae, ac stilo.
Quae conuenere in Andriam, ex Perinthia
Fatetur transfuisse, atq; usum pro suis.
Id isti uituperant factum, atq; in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas,
Faciunt nae intelligendo ut nihil intelligant.
Qui cum hunc accusant, Neuium, Plautum, Ennium
Accusant, quos hic noster autores habet.
Quorum aemulari exoptat negligetiam,
Potius q̄ istorum obscuram diligentiam.
Dehinc ut quiescant porro moneo, & desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.
Fauete, adeste aequo animo, & rem cognoscite,
Ut pernoscat is & quid spei sit reliquum.
Posthac quas faciet de integro comœdias,
Spectandae, an exigendae sint uobis prius.

ACTVS PRIMVS Fo. II
Trimetri omnes.
SIMO SENEX. SOSIA SERVVS

OS istae intro auferte, abite. Sosia
u Ades dum, paucis te uolo. S O. Dictum puta.
Nempe ut curent recte haec. S I. Immo aliud. So. qd est
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius? S I.
Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro.
Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate. S O. Expecto quid uelis. S I.
Ego postq̄ te emi a paruulo, ut semper tibi
Apud me iusta & clemens fuerit seruitus,
Scis, feci ex seruo ut esses libertus mihi,
Propterea quod seruiebas liberaliter.
Quod habui summum precium persolui tibi. S O.
In memoria habeo. S I. Haud muto factum. S O. Gaudeo.
Si tibi quid feci aut facio quod placeat Simo, &
Id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam.
Sed mihi hoc molestum est, nam istac commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
Quin tu uno uerbo dic, quid est quod me uelis. S I.
Ita faciam, hoc primum in hac re praedico tibi,
Quas credis esse has, non sunt uerae nuptiae. S O.
Cur simulas igitur? S I. Rem omnem a principio audies.
Eo pacto & gnati uitam, & consilium meum
Cognosces, & quid te facere in hac re uelim.
Nam is postq̄ excessit ex ephebis Sosia,
Liberius uiuendi fuit potestas, nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum atas, metus, magister prohibebant? S O. Ita est. S I.
Quod pleriq; omnes faciunt adulescentuli.
Ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos
Alere, aut canes ad uenandum, aut ad philosophos.

Horum ille nihil egregie præter cætera
 Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter,
 Gaudebam. S O. Non iniuria, nam id arbitror
 Apprime in uita esse utile, ut **NEQVID NIMIS**
 Sic uita erat, facile omnes perferre ac pati
 Cum quibus erat, cumq; una his sese dedere,
 Eorum obsequi studiis, aduersus nemini,
 Nunq̃ præponens se illis, ita ut facillime
SINE inuidia laudem inuenias, & amicos pares. S O.
 Sapienter uitam instituit, nanq; hoc tempore
OBSEQUIVM AMICOS, Veritas odium parit. S I.
 Interea mulier quædam abhinc triennium
 Ex Andro commigrauit huic uicinæ.
 Inopia & cognatorum negligentia
 Coacta, egregia forma, atq; ætate integra. S O.
 Hei uereor nequid Andria apporret mali. S I.
 Primum hæc pudice uitam, parce ac duriter
 Agebat, lana & tela uictum quærîtans,
 Sed postq̃ amans accessit precium pollicens
Vnus, & item alter **(ITA VT INGENIUM est omnium**
Hominum, à labore procliue ad libidinem)
 Accepit conditionem, dehinc quæstum occipit.
 Qui tum illam amabant, forte (ita ut sit) filium
 Perduxere illuc secum, ut una esset meum.
 Egomet continuo mecum, certe captus est,
 Habet, obseruabam mane illorum seruulos
 Venientis aut abeuntis, rogitabam heus puer
 Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit? nam Andriæ
 Illi, id erat nomen. S O. teneo. S I. Phædrum, aut Cliniam
 Dicebant, aut Niceratum, nam hi tres tum simul
 Amabant, eho quid Pamphilus? quid? Symbolum
 Dedit, cœnauit, gaudebam, item alio die
 Quærebam, comperiebam nihil ad Pamphilum

Quicq̃ attinere, enim uero spectatum satis
 Putabam, & magnum exemplum continentia.
 Nam qui cum ingeniis conflictatur eiusmodi,
 Neq; commouetur animus in ea re tamen,
 Scias posse habere iam ipsum suæ uitæ modum.
 Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
 Bona dicere, & laudare fortunas meas,
 Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
 Quid uerbis opus est? hac fama impulsus Chremes
 Ultro ad me uenit, ut unicam gnatam suam
 Cum dote summa filio uxorem daret.
 Placuit, despondi, hic nuptiis dictus est dies. S O.
 Quid obstat cur non ueræ fiant? S I. Audies.
 Fere in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
 Chrysis uicina hæc moritur. S O. O factum bene,
 Beasti, metui a Chryside. S I. Ibi tum filius
 Cum illis qui amabant Chrysidem una aderat frequens,
 Curabat una funus, tristis interim.
 Nonnunq̃ collachrumabat, placuit tum id mihi,
 Sic cogitabam, hic parua consuetudinis
 Causa, mortem huius tam fert familiariter.
 Quid si ipse amasset? quid mihi hic faciet patri?
 Hæc ego putabam esse omnia humani ingenii
 Mansuetiq; animi officia. Quid multis moror?
 Egomet quoq; eius causa in funus prodeò,
 Nil suspicans etiam mali. S O. Hem quid est? S I. Scies.
 Ecferitur, imus, interea inter mulieres,
 Quæ ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam
 Forma. S O. Bona fortasse. S I. & uultu Sofia
 Adeo modesto, adeo uenusto ut nihil supra,
 Quæ tum mihi lamentari præter cæteras
 Visa est, & quia erat forma præter cæteras
 Honesta ac liberali, accedo ad pedisequas,

Quæ sit rogo, sororem esse aiunt Chrysidis.
 Percussit ilico animum, at at, hoc illud est,
 Hinc ille lacrumæ, hæc est illa misericordia. S O.
 Quam timeo quorsum euadat. S I. Funus interim
 Proccedit, sequimur, ad sepulchrum uenimus,
 In ignem posita est, fletur, interea hæc soror
 Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius
 Satis cum periculo, ibi tum exanimatus Pamphilus
 Bene dissimulatum amorem, & celatum indicat.
 Adcurrit, mediam mulierem complectitur,
 Mea Glycerium inquit, quid agis? cur te is perditum?
 Tum illa (ut consuetum facile amorem cerneret.)
 Reiecit se in eum, flens quæ familiariter. S O.
 Quid ais? S I. Redeo inde iratus atque agrefereus,
 Nec satis ad obiurgandum causæ, diceret,
 Quid feci? quid commerui? aut peccaui pater?
 Quæ se se uoluit in ignem iniicere, prohibui,
 Seruauit, honesta ratio est. S O. Recte putas.
 Nam si illum obiurges uitæ qui auxilium tulit,
 Quid facies illi, qui dederit damnum aut malum? S I.
 Venit Chremes postridie ad me clamitans,
 Indignum facinus comperisse, Pamphilum
 Pro uxore habere hanc peregrinam, ego illud sedulo
 Negare factum, ille instat factum, denique
 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
 Neget daturum. S O. Non tu ibi gnatum? S I. Nec quidem hæc
 Satis uehemens causa ad obiurgandum. S O. qui? cedo. S I.
 Tu te his rebus finem præscripsisti pater,
 Prope adest, cum alieno more uiuendum est mihi,
 Sine nunc meo me uiuere interea modo. S O.
 Quis igitur relictus est obiurgandi locus? S I.
 Si propter amorem uxorem nolit ducere,
 Ea primum ab illo animaduertenda iniuriast.

Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias
 Vera obiurgandi causa sit, si deneget,
 Simul sceleratus Dauus siquid consili
 Habet ut consumat nunc, cum nihil obsint doli,
 Quem ego credo manibus pedibusque obnixè omnia
 Facturum, magis id adeo mihi ut incommodet,
 Quam ut obsequatur gnato. S O. Quapropter? S I. Rogas?
 Mala mens, malus animus, quem quidem ego si sensero.
 Sed quid opus est uerbis? sine eueniat quod uolo,
 In Pamphilo ut nihil sit moræ, restat Chremes
 Qui mihi exorandus est, & spero confore
 Nunc tuum est officium, has bene ut assimules nuptias.
 Perterrefacias Dauum, obserues filium,
 Quid agat, quid cum illo consilii capter. S O. sat est,
 Curabo, eamus iam nunc intro. S I. I præ, sequar.

Partim Senarii, partim Quadrati, Dimeter unus.

SIMO. DAVVS

O N dubium est quin uxorem nolit filius,
 Ita Dauum modo timere sensi, ubi nuptias
 Futuras esse audiuit, sed ipse exit foras. D A..
 Mirabar hoc si sic abiret, & heri semper lenitas
 Verebar quorsum euaderet.
 Qui postquam audierat non datum iri uxorem filio suo,
 Nunquam cuiquam nostrum uerbum fecit, neque id agre tulit. S I.
 At nunc faciet, neque (ut opinor) sine tuo magno malo. D A..
 Id uoluit nos sic nec opinantes duci falso gaudio,
 Sperantis iam amoto metu inter oscitantes opprimi,
 Ne esset spacium cogitandi ad disturbandas nuptias,
 Astute. S I. carnifex quæ loquitur? D. Herus est, neque prouideram. S I.
 Daue. D A. hem quid est? S I. eodum ad me. D A. quid hic
 uult? S I. quid ais? D A. qua de re? S I. rogas?

Meū gnatū rumor est amare. D A. Id populus curat scilicet. S I.
 Hoccine agis an nō? Da. ego uero istoc. Si. sed nūc ea me exquirere
 Iniqui patris est, nam quod antehac fecit, nihil ad me attinet,
 Dum tempus ad eam rem tulit, siui animum ut expleret suum.
 Nunc hæc dies aliam uitam adfert, alios mores postulat.
 Dehinc postulo, siue æquū est te oro daue, ut redeat iā in uia. D.
 Hoc quid sit. S I. oēs qui amāt grauius sibi dari uxore ferūt. Da.
 Ita aiunt. Si. tum si quis magistrū cœpit ad eam rem improbū,
 Ipsum animū ægrofū ad deteriore partē plerūq; applicat. D A.
 Nō hercle intelligo. Si. nō. hem. Da. nō, dauus sū, nō Oedipus. S I.
 Népe ergo aperte uis q̄ restant me loqui? D A. sane quidē. S I.
 Si sensero hodie quicq; in his te nuptiis fallaciæ
 Conari quo fiant minus, aut uelle in ea re ostēdere q̄ sis callidus,
 Verberibus casum te Daue in pistrinū dedam usq; ad necem.
 Ea lege atq; omine, ut si te inde exemerim, ego pro te molam.
 Quid hoc itellexin? an nōdū? ne hoc quidē? D A. immo callide
 Ita aperte ipsam rem modo locutus, nil circuitione usus es. S I.
 Vbi uis facilius passus sim q̄ in hac re me deludier? D A.
 Bona uerba quæso. S I. irrides? nihil me fallis, sed dico tibi
 Ne temere facias, neq; haud dicas tibi non prædictum, caue.

Eiusdem rationis sunt uersus scæne superioris.

DAVVS SOLVS

Nimvero Daue nihil loci est segnitæ neq; secordia,
 e Quantū intellexi modo senis sententiā de nuptiis,
 Quæ si nō astu prouident, me aut herū pessundabūt.
 Nec quid agam certū est, Pamphilū ne adiutē, an aulicū seni,
 Si illum relinquo eius uitæ timeo, sin opitulor, huius minas,
 Cui uerba dare difficile est, primū iam de amore hoc cōperit,
 Me insensus seruat, ne quam faciam in nuptiis fallaciā,
 Si senserit peri, aut si libitum fuerit, causam cœperit.

Quo iure, quaq; iniuria præcipitem me in pistrinum dabit.
 Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam, hæc Andria
 Siue ista uxor, siue amica est, grauida e Pamphilo est.
 Audireq; eorum est opera precium audaciam,
 N A M inceptio est amentium, haud amantium,
 Quicquid peperisset decreuerunt tollere.
 Et fingunt quandam inter se nunc fallaciā,
 Ciuem Atticam esse hanc. Fuit olim quidam senex
 Mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam.
 Is obiit mortem, ibi tum hanc eiectam Chrysidis
 Patrem recepisse orbam, paruam, fabulæ.
 Mihi quidem hercle non fit uerisimile,
 Atq; ipsis commentum placet, sed Mysis ab ea egreditur.
 At ego hinc me ad forum ut conueniam Pamphilum,
 Ne de hac re pater imprudentem opprimat.

Ostentarii omnes.

MYSIS ANCILLA

Vdiui Archyllis iam dudum Lesbiam adduci iubes,
 a Sane pol illa temulenta est mulier & temeraria,
 Neq; satis digna cui committas primo partu mulierē.
 Tamen adducam eam, importunitatem spectate aniculæ,
 Quia compotrix eius est, Dii date facultatem obsecro
 Huic pariundi, atq; illi in aliis potius peccandi locum.
 Sed quid nā Pamphilum exanimatū uideo? uereor quid fiet.
 Opperiā, ut sciam quid nam hæc turba tristitiæ adferat.

Quadrati partim, Trimetri nonnulli, Monometer unus,
 & Dimeter alter.

PAMPHILVS. MYSIS

Occine est humanū factum aut inceptū, hocce offici
 h Quid illud est? P A. (cum patris? M Y.
 Proh deū atq; hoīm fidē, qd est, si hāc nō cōtumelia est?
 Vxorem decrerat se se dare mihi hodie, nonne oportuit
 Præscisse me ante? nōne prius cōmunicatū oportuit? M Y.
 Misera me quod uerbū audio. P. qd Chremes, qui denegauerat
 Se commissurū mihi gnatam suam uxorem, id mutauit, quia
 Me immutatū uidet, ita ne obstinate operam dat, ut
 Me à Glycerio miserum abstrahat? quod si fit, pereō funditus
 Adeo hominē inuenistū esse, aut infelice quēq; ut ego sum,
 Proh deum atq; hominum fidem, nullon ego
 Chremetis pacto affinitatem effugere potero? quot modis
 Contemptus, spretus, facta, transacta omnia, hem
 Repudiatu repeto, quāobrem, nisi id est quod suspicor,
 Aliquid monstri alunt, ea quoniam nemini obtrudi potest,
 Itur ad me. M Y. oratio hāc me miserā exanimauit metu. P.
 Nam quid ego nunc dicam de patre? ah tantam ne rem
 Tam negligenter agere? prateriens modo mihi apud forum
 Vxor tibi ducenda est Pamphile hodie inquit, para, abi domū,
 Id mihi uisus est dicere, abi cito, ac suspende te.
 Obstupui, censen me uerbū potuisse ullum proloqui?
 Aut ullā causam ineptam, saltem falsam, iniquam? obmutui.
 Quod si ego rescissem id prius, quid facere si quis nūc me roget?
 Aliquid facere, ut hoc ne facere, sed nūc quid primū exequar?
 Tot me impediunt curæ, quæ meū animū diuorſe trahunt,
 Amor, misericordia huius, nuptiarum sollicitatio,
 Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usq; adhuc
 Quæ meo cunq; animo libitū est facere, ei ne ego ut
 Aduerſer? hei mihi, incertum est quid agam. M Y.
 Misera timeo incertū hoc quorsum accidat, sed nūc peropuſt,
 Aut hunc cū ipsa, aut aliquid de illa me aduerſum hūc loqui.
 Dū in dubio est animus, paulo momēto huc illuc impellit. P.
 Quis hic loquit? Myſis ſalue. M Y. o ſalue Pamphile. P. quid
 agitur. M Y. rogas?

Laborat e dolore, atq; ex hoc misera sollicita est die,
 Quia olim in hunc sunt cōstitutæ nuptiæ, tum aut hoc timet,
 Ne deferat se. P A. ego ne istuc conari queam?
 Ego propter me illam decipi miseram sinam?
 Quæ mihi suum animū atq; omnem uitam credidit?
 Quam ego animo egregie charam pro uxore habuerim,
 Bene, & pudice eius ductum, atq; eductum sinam
 Coactum egeſtate ingenium immutarier?
 Non faciam. M Y. Haud uereor si in te solo sit situm.
 Sed uim ut queas ferre. P A. Adeo me ignauum putas?
 Adeo porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
 Ut neq; me consuetudo, neq; amor, neq; pudor
 Commoueat, neq; commoueat ut ſeruem fidem? M Y.
 Vnum hoc ſcio hanc meritam eſſe, ut memor eſſes ſui. P A.
 Memor eſſem? o Myſis myſis, etiam nunc mihi
 Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
 De Glycerio, iam ferme moriens me uocat.
 Acceſſi, uos ſemotæ, nos ſoli, incipit.
 Mi Pamphile huius formam atq; ætatem uidēs,
 Nec clam te eſt q̄ illi nunc utræq; res inutiles
 Et ad pudicitiam & ad rem tuandam ſient.
 Quod ego per hanc te dextram oro, & genium tuum,
 Per tuam fidem perq; huius ſolitudinem
 Te obteſtor, ne abs te hanc ſegreges, neu deferat,
 Si te in germani fratris dilexi loco,
 Siue hāc te ſolum ſemper fecit maximum,
 Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
 Te iſti uirum do, amicum, tutorem, patrem.
 Bona noſtra hāc tibi committo, & tuæ mando fidei.
 Hanc in manum dat, mors continuo ipſam occupat,
 Accepi, acceptam ſeruabo. M Y. Ita ſpero quidem. P A.
 Sed cur tu abis ab illa? M Y. Obſtetricē accerſo. P. Propera,
 Atq; audin, uerbum unum caue de nuptiis, c ii

Ne ad morbum hoc etiam. MY. teneo.

Versus partim Octonarii, partim Senarii, & nonnulli Pentametri.

ACTVS SECVNDVS

CARINVS. BIRRIA. PAMPHILVS.

Vid ais Birria, das ne illa Pamphilo hodie nuptū? BI.

Sic est. CA. Qui scis? BI. apud forum modo e Dauo audiui. CA. ue misero mihi.

Vt animus in spe atq; in timore usq; antehac attentus fuit.

Ita postq; adempta spes est, lassus cura confectus stupet. BI.

Quaeso adepol Carine, qm̄ nō potest id fieri quod uis, id uelis.

Quod possit. CA. Nil uolo aliud nisi Philumenā. BI.

Ah quanto satius est te id dare operam,

Qui istum amorem ex animo amoueas tuo,

Quam id loqui, quo magis libido frustra incendatur tua. CA.

FACILE omnes cum ualemus, recta consilia agrotis damus,

Tu si hic sis aliter sentias. B. Age age ut lubet. C. sed Pamphilū

Video, oia experiri certū est prius q̄ pereō. B. quid hic agit? C.

Ipsū hunc orabo, huic supplicabo, amorē huic narrabo meū.

Credo impetrabo, ut aliquot saltē nuptiis prodat dies,

Interea fiet aliquid spero. B. Id aliquid nihil est. CA. Birria,

Quid tibi uidetur? adeon ad eū? B. quid, nisi nihil ut impetres

Vt arbitretur sibi paratū moechum si illam duxerit. CA.

Abi hinc in malam crucē cum suspicione istac, scelus. PA.

Carinum uideo, salue. CA. O salue Pamphile,

Ad te uenio, spem, salutē, auxiliū, consiliū expetens. PA.

Neq; pol consilii locum habeo, neq; auxilii copiam.

Sed istuc quid nā est? C. Hodie uxore ducis. P. aiūt. C. Pāphile

Si id facis, hodie postremū me uides. P. Quid ita? C. Hei mihi

Vereor dicere huic, dic quaeso Birria. B. Ego dicā. P. qd est? B.

Spōsā hic tuā amat. P. Nā iste haud mecū sentit, ehodū dic mi

Nunq̄d nā ampli⁹ tibi cū illa fuit Carine? C. Ah Pāphile, (hi.

Nihil. P. quā uelle. C. nūc te per amicitia, & per amorē obsecro,

Principio ut ne ducas. P. Dabo eqdē operā. C. Sed si id nō pōt.

Aut tibi hae nuptiae sunt cordi. P. cordi? C. Saltē aliquot dies

Profer, dū proficiscor aliquo ne uideam. PA. Audi nunc iam

Carine, EGO neutiq; officium liberi esse hominis puto,

Cum is nihil promereat, postulare id gratiae apponi sibi.

Nuptias effugere ego istas malo, quam tu adipiscier. CA.

Reddisti animū. P. Nūc si quid potes, aut tu, aut hic Birria,

Facite, fingite, inuenite, efficite, qui detur tibi,

Ego id agā, mihi qui ne detur. C. Sat habeo. P. Dauū optime

Video, cuius cōsilio fretus sum. C. at tu hercle haud qcq; mihi,

Nisi ea q̄ nihil opus sunt scire, fugi hinc. B. Ego uero ac lubēs.

Tetrametri Trochaici, & Senarii quidam.

DAVVS. CARINVS. PAMPHILVS.

II boni, boni quid porto? sed ubi inueniā Pamphilum

d. Vt metū i quo nūc ē adimā atq; expleā aīm gaudio? C.

Lat⁹ ē, nescio qd. P. nihil ē, nōdū hae rescuiuit mala. D.

Quem ego nūc credo, si iam audierit sibi paratas nuptias. C.

Audin tu illum? D. Toto me oppido exanima tū quærere,

Sed ubi quærās aut quo nūc primū intēdā? C. cessas alloqui? D.

Abeo. P. Daue ades, resiste. D. Quis hō est q̄ me ē o Pāphile

Te ipsum quæro, euge Carine, ambo oportune, uos uolo. P.

Daue perii. D. quin tu hoc audi. P. Interii. D. qd timeas scio. C.

Mea quidē hercle in dubio est uita. D. Et quid tu, scio. P.

Nuptiae mihi. D. Et si scio. P. hodie. D. obtūdis, tā et si intelligo,

Id paues, ne ducas tu illā, tu aut ut ducas. C. Rem tenes. P.

Istuc ipsum. D. atq; istuc ipsum nihil pericli est, me uide. P.

Obsecro q̄ primū hoc me libera miserū metu. D. Hem libero.

Vxorē tibi nō dat iā Chremes. P. qui scis. D A. scio, tuus pater
 Modo meprehendit, ait tibi uxorem dare se se hodie.
 Item alia multa, quā non est narrandi locus,
 Continuo ad te properās, percurro ad forū ut dicam tibi hāc.
 Vbi te nō inuenio ibi, ascendo in quendam excelsum locū.
 Circūspicio, nūq̄, forte ibi huius uideo Birriam.
 Rogo, negat uidisse se, mihi molestum, quid agam cogito.
 Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio, hem
 Paululum obsonii, ipse tristis, de improviso nuptiā
 Nō coherēt. P. quorsū nā istuc? D. Egomet cōtinuo ad Chremē
 Cum illoc aduenio, solitudo ante ostium, iam id gaudeo. C.
 Recte dicis. P A. Perge. D. Maneo, interea introire neminem
 Video, exire neminem, matronam nullam in adibus
 Nihil ornati, nihil tumulti, accessi intro, aspexi. P. Scio
 Magnū signū. D A. Num uident cōuenire hāc nuptiis? P A.
 Non opinor Daue. D. Opinor narras? non recte accipis,
 Certa res est, etiam puerū inde abiens conueni Chremis,
 Holera & pisciculos minutos ferre obolo in cēnam seni. C A.
 Liberatus sum hodie Daue tua opera. D. ac nullus quidem. C.
 Quid ita? nempe huic prorsus illā non dat. D. ridiculū caput.
 Quasi necesse sit si huic nō dat, te illam uxorem ducere.
 Nisi uides, nisi senis amicos oras, ambis. C A. Bene mones,
 Ibo, & si hercle saepe iam me spes hāc frustrata est, Vale.

Eiusdem rationis cum superiori.

PAMP HILVS. DAVVS.

Vid igit daue sibi unlt p̄r, cur simulat? D. ego dicā tibi
 q Si id succenseat nūc quia non det tibi uxore Chremes,
 Ipsi sibi esse iniurius uideatur, neq; id iniuria,
 Prius q̄ tuū animū ut se se habeat ad nuptias, perspexerit,
 Sed si negaris ducere, ibi culpam omnē in te transferet,

Tū illa turbæ sient. P. quid uis patiar? D. pater est Pamphile,
 Difficile est, tum hāc sola est mulier, dictū ac factū inuenierit
 Aliquā causam, quā ob reiciat oppido. P. Eliciat? D. cito. P.
 Cedo igit qd faciā Daue? D. Dic te ducturū, P. hē. D. qd est. P.
 Ego ne dicam? D. Cur nō? P. Non faciā. D. Ne nega. P.
 Suadere noli. D A. Ex ea re quid fiat uide. P A.
 Vt ab illa excludat, hāc concludat. D. Non ita est.
 Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem,
 Ducas uolo uxorem hodie, tu ducam inquires,
 Cedo quid iurgabit tecum? hic reddes omnia
 Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient
 Sine omni periculo, nam haud dubiū est quin Chremes
 Tibi non det gnatam, nec tu ea causa minueris
 Hāc quæ facis, ne is suam mutet sententiam,
 Patri dic uelle, ut cum uelit tibi iure irasci non queat.
 Nam quod tu speras propulsabo facile, uxore his moribus
 Dabit nemo, inueniet inopem potius q̄ te corrumpi sinat.
 Sed si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris
 Alia ociosus quæret, interea aliquid acciderit boni. P A.
 Itan credis? D A. Haud dubium id quidem est. P. Vide quo
 me inducas. D A. quin taces. P A.
 Dicam, puerum autem ne resciscat mihi ex illa cautio est.
 Nā pollicitus sum suscepturū. D. O facinus audax. P. hāc fidē
 Sibi me obsecrauit, qui se sciret non deserturum ut darem. D.
 Curabitur, sed pater adest, caue te esse tristem sentiat.

Trimetri Iambici.

SIMO. DAVVS. PAMP HILVS.

Euiso quid agant, aut quid captent consili. D.
 r Hic nunc non dubitat quin te ducturum neges,
 Venit meditatus alicundē ex solo loco,
 Orationem sperat inuenisse se,
 Qua differat te, proin tu fac apud te ut

c iiii

Sies. P A. modo ut possim Daue. D. Crede in quā hoc mihi.
 Nunq̄ hodie tecum commutaturum patrem
 Vnum esse uerbum, si te dices ducere.

Senarii ut superiores.

BIRRIA. SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

Erus me relictis rebus iussit Pamphilum

h Hodie obseruare, ut quid ageret de nuptiis

Scirem, id propterea nunc hunc uenientē sequor.

Ipsam adeo praesto uideo cum Dauo, hoc agam. S I.

Vtrunq̄ adesse uideo. D A. Hem serua. S I. Pamphile. D A.

Quasi de improviso respice ad eum. P A. hem pater. D A.

Probe. S I. Hodie uxorem ducas ut dixi uolo. B I.

Nunc nostrae timeo parti quid hic respondeat. P A.

Neq̄ istuc neq̄ alibi tibi usq̄ erit in me mora. B I. Hem. D.

Obmutuit. B I. Quid dixit? S I. Facis ut te decet.

Cum istuc quod postulo impetro cum gratia. D A.

Sum uerus? B I. Herus quantum audio uxore excidit S I.

I, nunc iam intro, ne in mora cum opus sit fies. P A.

Eo. B I. Nulla ne in re esse homini cuiq̄ fidem?

Verum illud uerbum est uulgo quod dici solet.

OMNES SIBI ESSE melius malle q̄ alteri.

Ego illam uidi uirginem, forma bona

Memini uidere, quo equior sum Pamphilo.

Si se illam in somnis q̄ illum amplecti maluit.

Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

Trimetri Iambici, & unus Septenarius.

DAVVS. SIMO.

Ic nunc me credit aliquam sibi fallaciam

h Portare, & ea me hic restituisse gratia S I.

Quid Dauus narrat? D. & quicq̄ nūc quidem. S I.

Nihil ne, hem? D. nihil profus. S. at qui expectabā quidē. D.

Praeter spem euenit sentio, hoc male habet uirum. S I.

Potin es mihi uerum dicere. D A. Nihil facilius. S I.

Num illi molestae quidpiam hae sunt nuptiae,

Propter huiuscae hospitae consuetudinem? D A.

Nihil hercle, aut si adeo, bidui aut tridui est

Hae sollicitudo, nostin? deinde desinet.

Etenim ipse secum eam rem recta reputauit uia. S I.

Laudo. D A. Dum licitum est ei, dumq̄ aetas tulit

Amauit, tum id clam cauit, ne nunq̄ infamiae

Ea res sibi esset, ut uirum fortem decet.

Nunc uxore opus est, animum ad uxorem appulit. S I.

Subtristis uisus est esse aliquantulum mihi. D A.

Nihil propter hanc rem, sed est quod succenset tibi. S I.

Quid nā est? D. puerile est. S. Quid est? D. Nihil. S. Quin dic

Ait nimium parce facere sumptū. S. me ne? D. te. (qd est? D.

Vix inquit drachmis est obsonatus decem.

Non filio uidetur uxorem dare.

Quem inquit uocabo ad coenam meorum aequalium

Potissimum nunc? & quod dicendum hic fiet.

Tu quoq̄ perparce nimium, non laudo. S I. Tace. D A.

Commoui. S I. Ego istae recte ut fiant uidero.

Quid nam hoc rei est? quid hic uult ueterator sibi?

Nam si hic mali est quicq̄, hem, illic est huic rei caput.

Versus eiusdem rationis.

MYSIS. SIMO. DAVVS. LESBIA. GLYCERIVM.

ACTVS TERTIVS.

Ta pol quidem res est (ut dixi) Lesbía,

i Fidelem haud ferme mulieri inuenias uirum. SI.

Ab andria est ancilla hæc, qd narras? D. Itast. MY. sed
Hic Pamphilus. SI. quid dicit? MY. firmavit fide. SI. Hem. D.

Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit. MY.

Nam quod peperisset iussit tolli. SI. O Iupiter

Quid ego audio? actum est, siquidem hæc uera prædicat. LE.

Bonum ingenium narras adulescentis. MY. Optimum,

Sed sequere me intro, ne in mora illi fies. LE. Sequor. DA.

Quod remediū nunc huic malo inueniam? SI. Quid hoc?

Adeon est demens? ex peregrina, iam scio, ah

Vix tandem sensi stolidus. DA. Quid hic sensisse se ait? SI.

Hæc primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia,

Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant. GL Y.

IVNO Lucina fer opem serua me obsecro. SI.

Hui tam cito, ridiculum, postq ante hostium

Me audiuit stare, adproperat, non sat commode

Diuisa sunt temporibus tibi Daue hæc. DA. Mihin? SI.

Non immemor es discipuli. D. Ego quid narres nescio. SI.

Hicne me si imparatum in ueris nuptiis

Adortus esset, quos mihi ludos redderet?

Nunc huius periculo sit, EGO IN PORTU NAVIGO.

Trimetri, & Tetrametri Trochaici, & unus Dimeter
Catalecticis & Pentameter alter.

LESBIA. SIMO. DAVVS.

Dhuc Archyllis quæ adsolent, quæq oportet

a Signa esse ad salutem, omnia huic esse uideo,

Nunc primum fac istæc ut lauet, post deinde

Quod iussi ei dari bibere, & quantum imperaui,

Mox ego huc reuertar.

Ecastor scitus puer est natus Pamphilo,

Deos quæso ut sit superstes, qnd quidē ipse est ingenio bono.

Cunq huic ueritus est optime adulescenti facere iniuriā. SI.

Vel hoc quis nō credat q te norit, abs te esse ortū? D. Quid nā

Nō imperabat corā quid opus facto esset puerperæ, (id est? S.

Sed postq egressa est, illis quæ sunt intus clamat de uia.

O Daue itan contemnor abs te? aut ita ne tandē idoneus

Tibi uideor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis?

Saltem accurate ut metui uidear, certe si reuerierim. DA.

Certe hercle nunc ipse se fallit, haud ego. SI. edixin tibi?

Interminatus sum ne faceres? num ueritus? quid retulit?

Credon tibi hoc, nunc peperisse hanc e Pamphilo? DA.

Teneo quid erret, quid agam habeo. SI. Quid taces? DA.

Quid credas? quasi nō renunciata tibi sint hæc sic fore? SI.

Mihin quisq? D. Eho an tu te intellexti hoc assimularier? S.

Irrideor. D. denūciatū est, nā qui istæc tibi incidit suspicio? S.

Qui? quia te norā. D. Quasi tu dicas factū id cōsilio meo. S.

Certe em scio. D. Nō satis me pernosui etiā qualis sim Simo. S.

Ego ne te? D. sed siquid tibi narrare occepi, continuo dari

Tibi uerba cēses. S. falso. D. Itaq nihil hercle mutire iā audeo. S.

Hoc ego scio unum, neminē peperisse hic. DA. Intellextin?

Sed nihilo secius puerum deferent huc ante ostium.

Id ego iam nunc tibi renuncio here futurum ut sis sciens,

Ne tu hoc mihi posterius dicas, Davi factū consilio aut dolis.

Prorsus a me opinionē hanc tuam esse amotam uolo. SI.

Vnde id scis? D. audiui & credo. SI. multa concurrūt simul,

Qui coniecturā hanc nūc facio, iam prius hæc se e Pamphilo

Graudam dixit esse, inuentū est fallum, nunc postq uider

Nuptias domi apparari, missa est ancilla ilico

Obstetricē accersitū ad eam, & puerū ut adferat simul. D.

Hoc nisi sit puerū ut tu uideas, nihil mouentur nuptiæ. SI.

Quid ais? cum intellexeras id consilium capere, cur non dixti

extemplo Pamphilo? DA.

Quis igitur cum ab illa abstraxit nisi ego? nā omnes nos quidē
 Scimus q̄ misere hanc amarit, nunc sibi uxorem expetit,
 Postremo id mihi da negoci, tu tamen has nuptias
 Perge facere ita ut facis, & id spero adiutores deos. S I.
 Immo abi intro, ibi me operire, & quod parato opus est para.
 Non impulit me hac nunc omnino ut crederem,
 Atq; haud scio, an quæ dixit sint uera omnia,
 Sed paruipendo, illud mihi multo maxumum est, *mitto maxumum*
 Quod mihi pollicitus est ipse gnatus, nunc Chremen
 Conueniam, orabo gnato uxorem si impetro,
 Quid alias malim q̄ hodie has fieri nuptias?
 Nam gnatus quod pollicitus est haud dubium id est mihi.
 Si nolit, quin eum merito possim cogere,
 Atq; adeo in ipso tempore eccum ipsum obuiam.

Oſonarii, ac Senarii, & Dimeter unus.

SIMO. CHREMES.

Tibi Vbeo Chremetem. CH. O te ipsum quærebam. S I. &
 i *habeo* ego te. CHRE. Optato aduenis.

Aliquot me adierūt, ex te auditū qui aiebāt, hodie filiā
 Meam nubere tuo gnato, id uiſo, tun, an illi insaniant. S I.
 Ausculta paucis, & quid ego te uelim, & tu quod quæris scies. C.
 Ausculto, loquere quid uelis. S I.
 Per ego te deos oro & nostram amicitiam Chreme,
 Quæ incepta a paruis, cum ætate accreuit simul.
 Perq; unicam gnatam tuam, & gnatum meum,
 Cuius tibi potestas summa seruandi datur,
 Ut me adiuues in hac re, atq; ita ut nuptiæ
 Fuerant futuræ fiant. CH. Ah me ne obsecra,
 Quasi hoc te orando impetrare a me oporteat.
 Alium esse censes nunc me atq; olim cum dabam?

for non habet Si in rem est utriq; ut fiant, accersi iube.
 Sed si ex ea re plus mali est q̄ commodi
 Vtriq; id te oro in commune ut consulas,
 Quasi illa tua sit, Pamphiliq; ego sim pater. S I.
 Immo ita uolo, itaq; postulo ut fiat Chreme,
 Neq; postulem abste, ni ipsa res moneat. CH. quid est? S I.
 Iræ sunt inter Glycerium & gnatum. CHRE. Audio. S I.
 Ita magnæ, ut sperem posse auelli CHRE. Fabulæ. S I.
 Profecto sic est. CHRE. Sic hercle ut dicam tibi.
 AMANTIVM IRAE, Amoris integratio est. S I.
 Hem id te oro, ut ante eamus dum tempus datur.
 Dumq; eius libido occlusa est contumeliis,
 Priuſq; harum scelera & lacrumæ confictæ dolis,
 Reducant animum ægrotum ad misericordiam,
 Vxorem demus, spero consuetudine,
 Et coniugio liberali deuictum Chreme.
 Deia facile ex illis se se emerſurum malis. CHRE. *284*
 Tibi ita hoc uidetur, at ego non posse arbitror,
 Neq; illum hanc perpetuo habere, neq; me perpeti. S I.
 Qui ſcis ergo istuc, nisi periculum feceris? CHRE.
 At istuc periculum in filia fieri graue est. S I.
 Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit,
 Si eueniat (quod dii prohibeant) discessio.
 At si corrigetur, quot commoditates uide.
 Principio amico filium restitueris,
 Tibi generum firmum, & filia inuenies uirum. CH.
 Quid istic? si ita istuc animum induxti esse utile,
 Nolo tibi ullum commodum in me claudier. S I.
 Merito te semper maxumum feci Chreme. CH.
 Sed quid ais? S. Quid. C. Qui ſcis eos nūc discordare iter se. S.
 Ipus mihi Dauus, qui intimus est eorum consiliis
 Dixit, & is mihi persuadet nuptias.
 Quantum queam ut maturem, num censes faceret filium.

Nisi sciret eadem hæc uelle tute adeo iam eius audies
Verba, heus euocate huc Daum, atq; eccum uideo foras exire.

Versus eiusdem rationis cum superiori.

DAVVS. SIMO. CHREMES.

Dte ibā. S. quid nā est? D. Cur uxor non accersitur?
Iam aduersperascit. S. Audin tu illū? ego dudū nō nihil
Veritus sū Daue abs te ne faceres id quod uulgus seruo
Dolis ut me deluderet, propterea q; amat filius. D. (rū solet,
Egon istuc facerem? S. I. Credidi, idq; adeo metuens
Vos celaui quod nunc dicam. D. A. Quid est? S. I. Scies.
Nā propemodū habeo iā tibi fidē. D. Tandē cognosti q; siem. S.
Non fuerant nuptiæ futurae. D. A. Quid nō? S. I. Sed ea gratia
Simulaui, uos ut pertentare. D. quid ais? S. Sic res est. D. Vide
Nunq; istuc quini ego intelligere, uah consiliū callidū. S. I.
Hoc audi, ut hinc te itroire iussi, oportune hic mihi sit obuiā. D.
Hem nū nā perim? S. Narro huic q; tu dudū narrasti mihi. D.
Quid nā audior? S. Gnata ut det oro, uixq; id exoro. D. occidi. S.
Hē qd dixisti? D. optime inq; factū. S. nūc per hūc nulla ē mora. C.
Domū modo ibo, ut apparens dicam, atq; huc renuncio. S. I. A.
Nunc te oro Daue, quoniā solus mihi effecisti has nuptias. D. A.
Ego uero solus. S. I. Corrigere mihi gnatū porro enitere. D. A.
Faciā hercle sedulo. S. I. Potes nūc dū animus irritatus est. D.
Quiescas. S. Age igit, ubi nūc est ipse? D. Mirū ni domi est. S. I.
Ibo ad eū, atq; eadē hæc q; tibi dixi, dicā itidē illi. D. Nullus fū.
Quid causæ est quin hinc in pistrinū recta proficiscar uia?
Nihil est preci loci relictum, iam perturbaui omnia,
Herum fefelli, in nuptias conieci herulem filium.
Feci hodie ut fierent, insperante hoc atq; inuito Pamphilo.
Hem astutias, quod si quiessem, nihil euenisset mali.
Sed eccum ipsum uideo, occidi, utinam mihi

Esset aliquid hic, quo nunc me precipitem darem.

Ostentarii omnes. PAMPHILVS. DAVVS.

Bi illic est scel⁹ q; me pdidit. D. perii. P. atq; hoc cōfiteor
Iure mihi obtigisse, quādoq; tā iners, tā nulli cōsiliū
Sum, seruon fortunas meas me cōmisisse futili.
Ergo preciū ob stulticiā fero, sed inultū id nunq; auferet. D.
Posthac incolumē sat scio fore me, hoc nūc si deuito malū. P.
Nam quid ego nunc dicam patri? negabon uelle me modo
Qui sum pollicitus ducere? qua fiducia facere id audeam?
Nec quid me nūc faciā scio. D. Nec me qdē, atq; id ago sedulo.
Dicā aliqd iā me inuēturū, ut huic malo aliquā pducā morā. P.
Ohe. D. uisus sū. P. ehodū bōc uir, qd agis? uiden me tuis cōsiliis
Miserum impeditū esse? D. A. At iam expēdiam. P. A. Expe-
dies? D. A. Certe Pamphile. P. A.
Nēpe ut mō. D. imo meli⁹ spero. P. oh tibi ego, ut credā furcifer?
Tu re m impeditā & perditā restituas? hem quo fretus siem?
Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias,
An non dixi hoc esse futurū? D. dixti. P. quid meri⁹? D. crucē.
Sed si paululū ad me redeā, iam aliquid dispiciā. P. hei mihi
Cur nō habeo spaciū, ut de te sumam supplicium ut uolo,
Nanq; hoc tempus praeuere mihi me, haud te ulcisci sinit.

Senarii partim Trochaici, partim Quadrati, unus Pentameter.

CARINVS. PAMPHILVS. DAVVS.

ACTVS QVARTVS.

Occine est credibile, aut memorabile,
Tanta uacordia innata cuiq; ut fier,
Ut malis gaudeat atq; ex incommodis
Alterius sua ut comparet commoda? ah

Id ne est uerum? immo id est genus hominum pessimum.
 In denegando modo quis pudor paululum adest.
 Post ubi tempus est promissa iam perfici,
 Tum coacti necessario se aperiunt,
 Et timent, & tamen res praemit eos denegare, ibi
 Tum eorum impudentissima oratio est.
 Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus
 PROXIMVS sum egomet mihi, attamen ubi fides
 Si roges? nihil pudet, hic ubi opus est
 Non uerentur, illic ubi nihil opus est, ibi
 Verentur, sed quid agam? adeam ne ad eum? & cum eo
 Injuriam hanc expostulem? ingeram mala
 Multa, atq; aliquis dicat, nihil promoueris,
 Multū molestus certe ei fuero, atq; animo morē gesserō. P A.
 Carine, & me & te imprudēs (nisi qd dii respiciūt) perdidī. C A.
 Ita ne imprudens? tandē inuenta est causa, soluiſti fidem. P A.
 Quid tandē? C. etiam nunc me seducere istis dictis postulas? P.
 Quid istuc est? C A. Postq̃ me amare dixi, complacita est tibi.
 Heu me miserū, qui tuum animū ex animo spectauī meo. P A.
 Falsus es. C. Nonne esse tibi satis hoc solidū uisum gaudium,
 Nisi me lactantes amantem, & falsa spe produceres.
 Habeas. P A. Habeā? ah nescis quātis in malis uerſer miser?
 Quantasq; hic suis consiliis mihi confecit sollicitudines.
 Meus carnifex. C. Quid istuc tā mirū est si de te exēplū capit? P A.
 Haud istuc dicas si cognoris uel me uel amorem meū. C A.
 Scio cum patre altercasti dudum, & is nunc propterea tibi
 Succenſet, nec te quiuit hodie cogere illam ut duceret. P A.
 Immo etiam quo tu minus ſcis erumnas meas, hae nuptiae
 Nō apparabant mihi, nec postulabat nūc quisq; uxore dare. C.
 Scio tu coactus tua uoluntate es. P A. Mane,
 Nondum ſcis. C A. Scio equidē illam ducturum esse te. P A.
 Cur me enecas? hoc audi, nunquam destitit
 Instare, ut dicerem esse ducturum patri,

Suadere, orare, usq; adeo donec perpulit. C A.
 Quis homo istuc? P A M. Dauus. C A. Dauus? P A M. Da-
 uus inturbat. C A. quam ob rem? P A. ^{omnes}
 Nescio, nisi mihi deos satis scio fuisse iratos, q̃ auscultauerim. C.
 Factū est hoc Daue? D. factum. C. Hem quid ais? scel⁹,
 At tibi Dii dignum factis exitium diunt.
 Eho dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias
 Inimici uellent, quod nisi hoc consilium darent? D A.
 Deceptus sum, at non defatigatus. C A. scio. D A.
 Hac non successit, alia aggrediemur uia,
 Nisi id putas, quia primo processit parum,
 Non posse iam ad salutem hoc conuerti malum. P A.
 Immo etiam, nam satis credo si aduigilaueris,
 Ex unis geminas mihi conficies nuptias. D A.
 Ego pamphile hoc tibi pro seruitio debeo,
 Conari manibus, pedibus, noctesq; & dies,
 Capitis periculum adire, dum proſim tibi.
 Tuum est, siquid praeter spem euenit ignoscere,
 Parum succedit quod ago, at facio sedulo,
 Vel melius tute aliud reperi, me missum face. P A M.
 Cupio, restitue quem a me accepisti locum. D A.
 Faciam. P A. At iam hoc opus est. D A. Hem, sed mane con-
 crepuit a Glycerio hostium. P A M.
 Nihil ad te. D A. Quæro. P A M. Hem nunc cine demū? D.
 At iam hoc tibi inuentum dabo.

Oſtonarii partim, & Senarii Trochaici.

MYSIS. PAMPHILVS. CARINVS. DAVVS.

i Am ubi ubi erit inuentū tibi curabo & mecū adductum
 Tuū Pamphilū, tu mō anime mi noli te macerare. P.

Myfis. My. quid est? hem Pamphile, optime te mihi offers. P. A.
 Orare iussit si se ames hera, iā ut ad se se uenias, (Quid est? My.
 Videre ait te cupere. P. A. uah perii, hoc malum integrascit, ^{non potest}
 Siccine illam, atq; me opera tua nunc miseros sollicitarier?
 Nam iccirco accersor, nuptias quod mihi apparari sensit. C. A.
 Quibus quidē q̄ facile poterat quiesci, si hic quiesceret. D. A.
 Age si hic non insanit satis sua sponte instiga. M. Y.
 Atq; adepo! ea res est propterea q̄ nūc misera in mœrore est. P.
 Myfis per omnes tibi adiuro deos, nunq̄ eam me deserturū.
 Non si capiundos sciam mihi esse inimicos omnes homines,
 Hanc mihi expetiui, contigit, cōueniūt mores, VALEANT
 Qui inter nos diffidiū uolūt, hāc nisi mors adimet nemo. C. A.
 Resipisco. P. Nō Apollinis magis uerū, atq; hoc respōsum est.
 Si poterit fieri ut ne pater per me stetisse credat,
 Quo minus hāc fierent nuptiæ uolo, sed si id non poterit,
 Id faciam in procliue, quod est, per me stetisse ut credat.
 Quis uideor? C. miser æque atq; ego. D. cōsiliū q̄ro. C. fortis. P.
 Scio quid conere. D. hoc ego tibi profecto effectum reddā. P.
 Iam hoc opus est. D. quin iā habeo. C. quid est? D. huic, nō tibi
 Habeo, ne erres. C. A. sat habeo. P. A. quid facies, cedo. D.
 Dies hic mihi ut satis sit uereor ad agendum,
 Ne uacuum esse me nunc ad narrandum credas,
 Proinde hinc uos amolimini, nā mihi impedimento estis. P.
 Hāc ego uisam. D. qd tu? quo hinc te agis? C. uerū uis dicā. D.
 Immo etiā narratiōis mihi incipe initium. C. A. Quid me fiet?
 D. A. Eho tu impudens, ^{in gaudium}
 Nō sat hēs, quod tibi dieculā addo q̄tū huic pmoueo nuptias. C.
 Attamē Daue. D. quid ergo? C. ut ducam. D. ridiculū. C.
 Huc face ad me ut uenias si qd poteris. D. qd ueniā? nihil hēo. C.
 Attamen si quid. D. age ego ueniā. C. Si quid domi ero. D. A.
 Tu Myfis dum exeo parumper operire me hic. M. Y.
 Quappter? D. ita factū opus est. M. matura. D. iā inquā hic adero.

MYSIS.

DAVVS.

Nil ne esse proprium cuiq;? Di uestram fidem,
 n Summum bonum esse herā putaui hunc Pamphilum,
 Amicum, amatorem, uirum in quouis loco
 Paratum, uerum ex eo nunc misera quem capit
 Laborem, facile hic ipso mali est, q̄ illic boni.
 Sed Dauus exit, mi homo quid istuc obsecro est?
 Quo portas puerum? D. Myfis nunc opus est tua mihi
 Ad hanc rem exprompta malicia atq; astutia. M. Y.
 Quid nam incepturus? D. accipe a me hinc ocus.
 Atq; ante nostram ianuam appone. M. Y. obsecro
 Humi ne? D. ex ara sume hinc uerbenas tibi,
 Atq; eas susterne. My. quā ob rem id tu te non facis? D.
 Quia si forte opus sit ad herum iurandum mihi
 Non apposuisse, ut liquido possim. My. intelligo.
 NOVA nunc religio in te istac incessit cedo. D. A.
 Moue ocus te, ut quid agam porro intelligas.
 Proh Iupiter. My. quid? D. sponsa pater interuenit,
 Repudio quod consilium primum intenderam. My.
 Nescio quid narres. D. A. Ego quoq; hinc a dextra
 Venire me assimulabo, tu ut subseruias
 Orationi, utcunq; opus sit uerbis uide. My.
 Ego quid agas nihil intelligo, sed si quid est
 Quod mea opera opus sit uobis, aut tu plus uides,
 Manebo, ne quod uestrum remorer commodum.

Partim Senarii, Partim Quadrati.

CHREMES, MYSIS. DAVVS.

d ii

ANDRIAE

Euertor postq̄ quæ opus fuere ad nuptias
 r Gnata paraui, ut iubeam accersi, sed quid hoc?
 Puer hercle est, mulier tun posuisti hunc? M Y. Vbi
 Illic est? C H. Nô mihi rñdes? My. hem nusq̄ est? ue miseræ mihi,
 Reliquit me homo atq̄ abiit. D A. Dii uostram fidem,
 Quid turbæ est apud forum? quid illic hominû litigant?
 Tum annona cara est, quid dicam aliud nec io. M Y.
 Cur tu obsecro hic me solam? D. hem, quæ est hæc fabula?
 Eho Mysis puer hic unde est? quisue huc attulit? M Y.
 Satin sanus es, qui me id rogites? D. Quem ego igit̄ rogem?
 Qui hic neminē alium uideam? C H. Miror unde sit. D.
 Dicturan es quod rogo? M Y. hau. D. Cōcede ad dexterā. M Y.
 Deliras, non tu te ipse? D A. Verbum si mihi
 Vnum, præter q̄ quod te rogo faxis, caue. M Y.
 Maledicis. D. Vñ est? dic clare. M Y. A uobis. D. ha, ha, hæ.
 Mirum uero impudenter mulier si facit meretrix. C H.
 Ab Andria est ancilla hæc quantum intelligo D A.
 Adeon uidemur uobis esse idonei,
 In quibus sic illudatis. C H. Veni in tempore. D A.
 Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua,
 Mane, caue quoq̄ ex istoc excessis loco. M Y.
 Dii te eradicent, ita me miseram territas? D A.
 Tibi ego dico, an non? M Y. quid uis? D A. At etiam rogas?
 Cedo cuium puerum hic apposuisti? dic mihi. M Y.
 Tu nescis? D. Mitte id quod scio, dic quod rogo? M Y.
 Vestri. D. cuius uestri? My. Pāphili. D. hem, qd Pamphili? My.
 Eho an non est? C H. recte, has ego semper fugi nuptias. D.
 O facinus animaduertendum. My. Quid clamitas? D.
 Quem ne ego uidi heri ad uos adferri uesteri? M Y.
 O hominem audacem. D A. Verum uidi Cantharam
 Suffarcinatam. M Y. Diis pol habeo gratias,
 Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberæ D.
 Næ illa illum haud nouit cuius causa hæc incipit,

ACTVS QVARTVS

Fo. XV

Chremes si positum puerum ante ædeis uiderit,
 Suam gnatam non dabit. tanto hercle magis dabit, C H.
 Non hercle faciet. D A. Nunc adeo ut tu sis seiens,
 Nisi puerum tollis, iam ego hunc in mediam uiam
 Prouoluam, teq̄ ibidem prouoluam in luto. My.
 Tu pol homo non es sobrius. D A. FALLACIA ALIA
 Aliam trudit, iam susurrari audio
 Ciuem Atticam esse hanc. C H. hem. D A. Coactus legibus
 Eam uxorem ducet. My. eho obsecro, an non ciuis est? C H.
 Iocularium in malum insciens pene incidi. D A.
 Quis hic loquitur? o Chreme per tempus aduenis,
 Ausculta. C H. audiui omnia. D. ah ne tu omnia? C H.
 Audiui inquam a principio. D A. Audisti in obsecro?
 Hem scelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi,
 Hic ille, non te credas Dauum ludere. My.
 Me miseram, nihil pol falsi dixi mi senex. C H.
 Noui omnem rem, est Simo intus? D A. Est. My.
 Ne me attingas scelestē, si pol Glycerio non omnia hæc D.
 Eho inepta, nescis quid sit actum? My. Qui sciam? D A.
 Hic focer est, alio pacto haud poterat fieri,
 Vt sciret hæc quæ uolumus. My. Prædiceres. D A.
 PAULVLVM INTER ESSE censes ex animo omnia
 Vt fert natura facias, an de industria?

Senarii omnes præter unum Septenarium.

CRITO. MYSIS. DAVVS.

i M hac habitasse platea dictum est Chrysidem,
 Quæ se se inhoneste optauit parare hic diuitias,
 Potius q̄ in patria honeste pauper uiuere,
 Eius morte ea ad me lege redierunt bona,
 Sed quos perconter uideo, saluete. My. Obsecro

d iii

ANDRIAE

Quem uideo? est ne hic Crito sobrinus Chrysidis?
 Is est. C. ri. O Myfis salue. My. saluus sis Crito. C. ri.
 Itan Chrysis? hem. My. nos quidē pol miseras perdidit. C. ri.
 Quid uos? quo pacto hic? satin recte? My. nos ne?
 VT QVIMVS alunt, quando ut uolumus non licet. C. ri.
 Quid Glycerium? iam hic suos parentes repperit? My.
 Vtinam. C. ri. an nō dū etiā? haud auspicato huc me appuli.
 Nam pol si id scissem, nunq̄ huc retulissem pedem.
 Semper enim dicta est esse hęc, atq; habita est soror.
 Quæ illius fuere possidet, nunc me hospitem
 Lites sequi, q̄ id mihi sit facile atq; utile,
 Aliorum exempla commonent. simul arbitror
 Iam aliquem esse amicum & defensorem eius, nam fere
 Grandiuscula iam profecta est illinc, clamitent
 Me Sycophantam, hæreditatem persequi
 Mendicum, tum ipsam despoliare non licet. My.
 Optume hospes pol Crito antiquum obtines. C. ri.
 Duc me ad eā, quādo huc ueni ut uideam. My. maxume. DA.
 Sequar hos, nolo me in tempore hoc uideat senex.

Quadrati omnes. CHREMES. SIMO.

ACTVS QVINTVS

Atis iam satis Simo spectata erga te amicitia est mea.
 f Satis pericli incepi adire, orandi iam finem face.
 Dum studeo obsequi tibi, pene illusi uitam filiæ. S. i.
 Immo enim nunc q̄ maxume ab te oro atq; postulo Chremes,
 Vt beneficiū uerbis initū dudum, nunc re comprobēs. CH.
 Vides q̄ iniquus sis præ studio, dum id effices quod cupis.
 Neq; modum benignitatis, neq; quid me ores cogitas.
 Nam si cogites, remittes me iam onerare iniuriis. S. i.
 Quibus? CH. ah rogitas? perpulisti me ut homini adulescētulo,

ACTVS QVINTVS

Fo. XVI

In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
 Filiam ut darem in seditionem, atq; in incertas nuptias.
 Eius labore atq; eius dolore gnato ut medicarer tuo,
 Impetrasti, incepi dum res tulit, nunc non fert, feras.
 Illam hinc ciuem esse aiunt, puer est natus, nos missos face. S. i.
 Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere.
 Quibus id maxume utile est, illum esse q̄ deterrimum.
 Nuptiarum gratia hęc sunt ficta atq; incepta omnia.
 Vbi ea causa quā ob rē hęc faciūt, erit adēpta, his desinēt. CH.
 Erras, cū Dauo egomet uidi iurgantem ancillā. S. i. scio, CH.
 At uero uoltu, cum ibi me adesse neuter tum præsenserat. S. i.
 Credo, & id facturas Dauos dudum prædixit mihi.
 Et nescio quid tibi sum oblitus hodie ac uolui dicere.

Quadrati, & Senarii, & unus Dimeter.

DAVVS. CHREMES. SIMO. DROMO.

Nimo nūc iā ocioso esse impero. CH, hem Dauū tibi. S.
 a Vnde egreditur? DA. meo præsidio atq; hospitis. S. i.
 quid illud mali est? DA.
 Ego comodiore hominē aduentū tempus nō uidi. S. i. scelus.
 Quē nā hic laudat? D. Ois res est iā in uado. S. cesso alloqui. D.
 Herus est, qd agat? S. salue bone uir. D. hem Simo, o nī chremes.
 Omnia apparatus sunt iā intus. S. i. curasti probe. D. ubi uoles
 Accerere. S. i. Bene satis, id enim uero hinc nunc abest,
 Etiā tu hoc respōde, qd istic tibi negoti est? D. mihine? S. ita. D.
 Mihi ne? S. tibi ego. D. mō introii. S. quasi ego q̄ dudū rogē. D.
 Cū tuo gnato una. S. an ne est intus Pamphilus? crucior miser.
 Eho, non tu dixtin esse inter eos inimicitias carnufex? D.
 Sunt. S. cur igit hic est? CH. quid illū censes? cū illa litigat. D.
 Immo uero indignū Chremes iam facinus faxo ex me audies.
 Nescio quis senex modo uenit, ellum confidens, catus.

ANDRIAE

Cum faciem uideas, uidetur esse quanti uis precii.
 Tristis seueritas inest in uultu, atq; in uerbis fides. SI.
 Quid nā apportas? D. nihil eq̄dē, nisi quod illū audiui dicere. S.
 Quid ait tandē? D. Glyceriū se scire esse ciuem Atticam. SI.
 Hem Dromo, Dromo. DA. Quid est? SI. Dromo. DA. audi.
 SI. Verbum si addideris, Dromo. DA.
 Audi obsecro. DR O. Quid uis? SI. Sublimem intro hunc ra-
 pe quantum potes. DR O.
 Quem? SI. Dauum. DA. quam ob rem? SI. Quia lubet, ra-
 pe inquam? DR O. Quid feci? SI. Rape. DA.
 Si quicq̄ inuenies me mentitum occidito. SI. Nihil audio.
 Ego te iam cōmotū reddā. D. Tā & si hoc uerbū est. SI. tamē
 Cura ad seruandū uinctū, atq; audin, quadrupedē cōstringito.
 Age nunc, iam ego pol hodie si uiuo ostendam tibi,
 Herum quid sit pericli fallere, & illi patrem. CH.
 Ah ne seui tantopere. SI. O Chreme
 Pietatem gnati, non ne te miseret mei,
 Tantum laborem capere ob talem filium?
 Age Pamphile, exi Pamphile, ecquid te pudet?

Senarii partim, & Septenarii.

PAMPHILVS. SIMO. CHREMES.

Vis me uult? perii, pater est. SI. quid ais omniū. CH.
 q Ah rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui. SI.
 Quasi quicq̄ in hunc iam grauius dici possiet, ain
 Tandem ciuis Glycerium est? PAM. Ita pradicant. SI.
 Ita pradicant? o ingentem confidentiam,
 Num cogitat quid dicat? num facti piget?
 Vi se num eius color pudoris signum usq̄ indicat?
 Adeon impotenti esse animo, ut prater ciuium

ACTVS QVINTVS Fo. XVII

Morem atq; legem, & sui uoluntatem patris,
 Tamen hanc habere cupiat cum summo probro? PA.
 Me miserum. SI. hem, modo ne id demū sensisti Pamphile?
 Olim istuc olim, cum ita animum induxti tuum,
 Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi,
 Eodem die istuc uerbum uere in te accidit.
 Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?
 Cur meam senectutem huius sollicito amentia?
 An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
 Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. PA. mi pater. SI.
 Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris,
 Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.
 Adducti qui illam ciuem hinc dicant, uiceris. PA.
 Pater licet ne pauca? SI. quid dices mihi? CH.
 Attamen Simo audi. SI. Ego audiam? quid ego audiam
 Chreme? CH. attamen dicat sine. SI. age dicat sino. P.
 Ego me amare hanc fateor, si id peccare est, fateor id quoq;
 Tibi pater me dedo, quid uis oneris impone, impera.
 Vis me uxorem ducere, hanc uis amittere? ut potero feram,
 Hoc modo te obsecro, ut ne credas a me allegatum hūc senē.
 Sine me expurgē, atq; illū huc corā adducā? S. adducas? P. sine
 Pater. CH. æquū postulat, da ueniā. P. Sine te hoc exorē. S. sino
 Quid uis cupio, dum ne ab hoc falli comperiar Chreme. CH.
 Pro peccato magno paululum supplicii satis est patri.

Octonarii, & Senarii Trochaici, & unus Hypermeter.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

Itte orare, una harū quæuis causa me ut faciā monet,
 m Vel tu, uel qd' uerū est, uel qd' ipsi cupio Glycerio. CH.
 Andrium ego Critonem uideo. certe is est. CRI. Sa-
 uis sis Chreme. CH.

Quid tu Athenas insolēs? CR. euenit, sed hecine ē Simo? CH.
 Hic SI. men quæris? cho tu Glyceriū hinc ciuem esse ais? CR.
 Tu negas? S. ita ne huc parat? aduenis? CR. qua de re? S. rogas?
 Tu ne impune hoc facias? tu ne hic homines adulescētulos
 Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
 Sollicitādo & pollicitādo eorū anīos lactas? CR. sanus ne es? S.
 Ac meretricios amores nuptiis conglutinas? PA.
 Perii, metuo ut subitet hospes. CH. si Simo hunc noris satis,
 Non ita arbitrere, bonus hic est uir. SI. hic uir fit bonus?
 Ita ne attēperate uenit hodie in ipsis nuptiis,
 Ut ueniret antehac nunq̃? est uero huic credendū Chreme? P.
 Ni metuā patrē, habeo pro illa re quod illū moneā probe. S.
 Sycophāta. CR. hem. Ch. sic Crito est hic, mitte. Cr. uideat q̃ fiet,
 SI MIHI perget quæ uult dicere, ea quæ non uult audiet.
 Ego istac moueo aut curo? nō tu tuū malū æquo animo feres.
 Nam ego quæ dixi, uera an falsa audieris, iam sciri potest.
 ATTICVS quidā olim naui fracta apud Andrum eiectus est,
 Et istac una parua uirgo, tum ille egens forte applicat
 Primū ad Chrysidis patrē se. S. fabulā inceptat. CH. sine. CR.
 Ita ne uero obturbat? CH. perge. CR. tum is mihi cognat? fuit,
 Qui eum recepit, ibi ego audiui ex illo se se esse Atticum.
 Is ibi mortuus est. CHR. eius nomen. CR. I. nomen tam cito
 tibi? Phania. CHR. hem,
 Perii. CR. uerū herele opinor fuisse Phaniam, hoc certo scio,
 Rhamnusiū se aiebat esse. Ch. o Iupiter. CR. eadē hac Chreme
 Multi alii in Andro tum audiuere. CHR. Utinam id sit quod
 spero, cho dic mihi,
 Quid eam tum? suam ne esse aiebat? CR. I. nō. CHR. cuiam
 igitur? CR. I. fratris filiam. CH.
 Certe mea ē. Cr. qd ais? S. qd tu ais? P. arrige aures Pāphile. SI.
 Qui credis. Ch. Phania ille frater meus fuit. S. norā, & scio. CH.
 ISHINC bellū fugiēs, meq̃ in Asiam persequēs proficiscitur,
 Tum illam relinquere hic est ueritus, post illa nunc primū audio

Quid illo sit factū. P. uix sū apud me, ita anim? cōmotus ē metu
 Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono. SI.
 Sane istā multis modis tuā inueniri gaudeo. P. credo pater. Ch.
 At mihi unus scrupulus & iā restat q̃ me male hēt. P. dignus es
 Cū tua religiōe odiū, Nodū in seirpo quæris. Cr. qd istuc ē? Ch.
 Nomē nō cōuenit. Cr. fuit herele, huic aliqd parua. Ch. qd Crito
 Nunquid meministi? CR. I. id quaro. PA. M. ego ne huius
 memoriā patiar meā
 Voluptati obfata? cum ego possim in hac re medicari mihi?
 Non patiar, heus Chreme quod quæris pasibula est. CR. I.
 ipsa est. CH. east. PA. M.
 Ex ipsa milies audiui. SI. omnis nos gaudere hoc Chremes
 Te credo credere. CH. Ita me Di bene ament credo. PA. M.
 Quid restat pater? SI.
 Iam dudū res reduxit me ipsa in gratiam. PA. o lepidū patrē,
 De uxore ita ut possedi nihil mutat Chremes. Ch. causa optia ē,
 Nisi qd pater aliud ait. P. nēpe. S. id scilicet. Ch. dos est Pāphile.
 Decem talēta. P. accipio. Ch. propero ad filiā, eō mecū Crito,
 Nā illā me haud nosse credo. S. cur nō illā huc trāsferri iubes? P.
 Recte admones. Dauo ego istuc dedā iā negoci. S. nō pōt. PA.
 Qui non potest? S. quia habet aliud magis ex se se, & maius.
 PA. M. quid nam? SI.
 Vinctus ē. P. pater nō recte uinctus est. S. haud ita iussi. P. iube
 Obsecro. S. age fiat. PA. at matura. S. eo intro. P. (solui,
 O faustum & foelicem hunc diem.

Septenarii, ac Senarii Trochaici.

CARINVS. PAMPHILVS.

Rouiso qd agat Pāphil?, atq̃ eccū. P. aliq̃s forā me putet
 Non putare hoc uerū, at mihi nūc sic esse hoc uerū lubet.
 Ego uitā deorū propterea sempiternā esse arbitror,

ANDRIAE

Quod uoluptates eorum proprie sunt, nā mihi immortalitas
Parta est, si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit.
Sed quē ego potissimū exoptē nūc mihi, cui hæc narrē dari? C.
Quid illud gaudii est? P. Dauid uideo, nemo est quē malim oīem
Nam hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

Eiusdem rationis.

DAVVS. PAMPHILVS. CARINVS.

Amphilus ubi nā hic est? P. A. Dauid. D. quis homo est?
P. P. A. M. ego sum. D. A. O Pamphile. P. A.
Nescis quid mihi obtigerit. D. A. certe, sed quid mihi
obtigerit scio. P. A. M.
Et equidē ego. D. more hoīm euenit, ut quod sim nactus mali,
Prius rescisceres tu, q̄ ego illud quod tibi euenit boni. P. A.
Mea Glyceriū suos parētes repperit. D. o factū bene. C. hem. P.
Pater amicus sūmus nobis. D. qst? P. Chremes. D. narras probe. P.
Nec mora ulla est, quin eā uxore ducā. C. A. num ille somniat
Ea, quæ uigilans uoluit? P. A. tū de puero Dauid. D. ah desine,
Solutus est quem diligunt dii. C. A. saluus sum si hæc uera sunt,
Adibo, & colloquar. P. A. quis homo est? o Carine.
In tempore ipso mihi aduenis. C. A. bene factum. P. A. M. hem
audistin? C. A. omnia,
Age me in tuis secundis rebus respice, tuus est nunc Chremes.
Facturum quæ uoles scio esse omnia. P. A. memini.
Atq; adeo longum est, nos illum expectare dum exeat.
Sequere hac me, intus apud Glyceriū nūc est, tu Dauid abi domū
Propere, accersē hinc qui auferāt eā, qd stas? quid cessas? D. Eo.
NE EXPECTETIS dum exeant huc, intus despondebis,
Intus transige si quid est quod restat. PLAVDITE.

Fo. XIX.

ACTALVDISMEGALENSIBVSLPOSTVMIO
L. CORNELIO AEDILIB. CVRVLIB. EGIT.
L. AMBIVIVS TVRPIOL. ATTILIVSPRAE
NESTINVS, TIBIIS DVABVS DEXTE
RIS. GRAECA MENANDRI FACTA
SECVND. MODOS FECIT
FLACCVS. M. VALERIO.
G. FANNIO COSS.

CSVLPICH APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

OROREM falso dictitatam Thaidis,
f Idipsum ignorans miles abduxit Thraaso.
Ipsiq; donat, erat hæc ciuis Attica.
Eidem Eunuchum quem emerat tradi iubet.
Thaidis amator Phædria, ac rus ipse abiit.
Thraasoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phædria puellulam
Cum deperiret, dono missam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur, suadet Parmeno,
Intr oit uitiat uirginem, sed Atticus
Ciuis repertus frater eius, collocat
Vitiatam ephebo, Phædriam exorat Thraaso

Incerta lege.

ADILON

ERETRIX adulescentem cuius mutuo amore
m Tenebatur exclusit, eiq; reuocato
Exclusionis causas reddidit, eius frater
Minor natu uirginem quam miles

EVNVCHI

Meretrici dono miserat, amare coepit,
Deductusq; in domum meretricis, pro Eunuchō uitiat,
Re itaq; cognita, cum illam se meretrix
Doleret, ab eodem adulescente placatur,
Interventuq; fratris eius ciuem cognitam
Atheniensem duxit uxorem, miles quoq;
In partem meretricii amoris receptus illuditur.

FABVLAE INTERLOCVTORES

Phædria adulescens.	Parmeno seruus.
Thais meretrix.	Gnato parasitus.
Cherea adulescens.	Thraso miles.
Pythias ancilla.	Chremes senex.
Antipho adulescens.	Dorias ancilla.
Dorus eunuchus.	Sanga seruus.
Sophrone nutrix.	Laches senex.

PROLOGVS

Trimetri Iambici.

I quisq; est qui placere se studeat bonis
Quam plurimis, & minime multos lādere,
In his poeta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est qui dictum in se inclementius
Existimauit esse, sic existimet,
Responsum, non dictum esse, quia læsit prior
Qui bene uertendo & easdem scribendo male,
Ex græcis bonis latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit,
Atq; in thesauro scripsit causam dicere,
Prius unde petitur aurum, quare sit suum,

PROLOGVS

Fo. XX

Quam ille qui petit unde esset thesaurus sibi,
Aut unde in patrium monumentum peruenerit.
Dehinc ne frustretur ipse se, aut sic cogitet.
Defunctus iam sum, nihil est quod dicat mihi.
Is ne erret moneo, & desinat laceessere.
Habeo alia multa, quæ nunc condonabuntur,
Quæ proferentur post, si perget lādere,
Ita ut facere instituit. Nunc quam acturi sumus
Menandri EVNVCHVM, postq; ædiles emerunt,
Perfecit sibi ut inspiciundi esset copia,
Magistratus cum ibi adesset, occæptast agi.
Exclamat furem, non poetam fabulam
Dedisse, & nihil dedisse uerborum tamen.
COLACEM esse Neui, & Plauti ueterem fabulam.
Parasiti personam inde ablatam, & militis.
Si id est peccatum, peccatum imprudentia est
Poetæ, non qui furtum facere studuerit.
Id ita esse uos iam iudicare poteritis,
Colax Menandri est, in ea est parasitus colax,
Et miles gloriosus, eas se non negat
Personas transtulisse in Eunuchum suam.
Ex græca, sed eas fabulas factas prius.
Latinas scisse se, id uero pernegat.
Quod si personis isdem uti aliis non licet,
Qui magis licet currentes seruos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Parasitum edacem, gloriosum militem,
Puerum supponi, falli per seruum senem,
Amare, odisse, suspicari & deniq;
NULLVM EST iam dictum quod non dictum sit prius.
Quare æquum est uos cognoscere, atq; ignoscere,
Quæ ueteres factitarunt, si faciunt noui.
Date operam, & cum silentio animaduortite,

EVNVCHI

Vt pernoscat sibi Eunuchus uelit.

Trimetri omnes.

PHAEDRIA ADVLESCENS. PARMENO.
SERVVS.

ACTVS PRIMVS.

Vid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem

q Cum accerfor ultro? an potius ita me comparem,

Non perpeti meretricum contumelias?

Exclutit, reuocat, redeam? non si me obsecret. P A.

Siquidem hercle possis, nihil prius, neq; fortius,

Verum si incipies, neq; perficies nauiter,

Atq; ubi pati non poteris, cum nemo expetet,

Infecta pace ultro ad eam uenies, indicans

Te amare & ferre non posse, actum est, illicet

Peristi, eludet ubi te uictum senserit. P H.

Proin tu dum est tempus, etiam atq; etiam cogita. P A.

Here QVAE res in se neq; consilium neq; modum

Habet ullum, eam consilio regere non potes.

In amore hæc omnia insunt uitia, iniuriæ,

Suspitiones, inimicitia, indutia

Bellum, pax rursus, incerta hæc si postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,

Ego ne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? sine modo,

Mori me malim, sentiet qui uir siem,

Hæc uerba una me hercle falsa lacrumula,

Quam oculos terendo misere uix ui expresserit,

Restinguet, & te ultro accusabis, & dabis ei

Ultro supplicium. P H. O indignum facinus, nunc ego

ACTVS PRIMVS

Fo. XXI

Et illam scelestam esse, & me miserum sentio.

Et tædet & amore ardeo, & prudeus, sciens,

Viuus, uidensq; pereor, nec quid agam scio. P A.

Quid agas? nisi ut te redimas captum q̄ queas

Minimo, si nequeas paululo, an quanti queas,

Et ne te afflites: P H. ita ne suades? P A. si sapias,

Neq; præter q̄ quas ipse amor molestias

Habet addas, & illas quas habet recte feras,

Sed eccia ipsa egreditur nostri fundi calamitas,

Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

Eiusdem rationis.

THAIS MERETRIX PHAEDRIA. PARMENO.

Iseram me uereor ne illud grauius Phædria

m Tulerit, ne ue aliorum, atq; ego feci acceperit,

Quod heri intromissus non est. P H. totus Parmeno

Tremo horreoq; post q̄ aspexi hanc. P A. bono animo es,

Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis. T H.

Quis hic loquitur? ehem tu ne eras hic mi Phædria?

Quid hic stabas? cur non recta introibas? P A. cæterum

De exclusione uerbum nullum. T H. quid taces? P H.

Sane quia uero hæ mihi patent semper fores,

Aut quia sum apud te primus. T H. missa istæc face. P H.

Quid missa? o Thais Thais, utinam esset mihi

Pars æqua amoris tecum, ac pariter fieret, ut

Aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet,

Aut ego istuc abs te factum nihili penderem. T H.

Ne crucia te obsecro, animæ mi Phædria,

Non pol quo quenq; plus amem, aut plus diligam,

Eo feci, sed ita erat res, faciendum fuit. P A.

Credo (ut fit) misera præ amore exclusit hunc foras. T H.

Siccine ais Parmenon? age, sed huc qua gratia
 Te accersi iussi, ausculta. P H. fiat. T H. at dic mihi
 Hoc primum, potin est hic tacere? P A. ego ne? optume.
 Verum heus tu hac lege tibi meam astringo fidem.
 Quæ uera audiuitaceo & contineo optume.
 Sin falsum, aut uanum, aut fictum sit, continuo palam sit.
 Plenus rimarum sum, hac atq; illac perfluo.
 Proin taceri sis uis, uera dicito. T H.
 S A M I A mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi. P A.
 Potest taceri hoc. T H. ibi tum matri paruulam
 Puellam dono quidem mercator dedit,
 Ex Attica hinc abreptam. P H. ciuem ne? T H. arbitror.
 Certum non scimus matris nomen & patris
 Dicebat ipsa, patriam, & signa cetera
 Neq; sciebat, neq; per artem etiam potuerat.
 Mercator hoc addebat, e prædonibus
 Vnde emerat, se audisse abreptam e Sunio.
 Mater ubi accepit, coepit studiose omnia
 Docere, educare, ita ut si esset filia.
 Sororem plariq; esse credebant meam.
 Ego cum illo quo cum uno tum rem habebam hospite,
 Abii huc, qui mihi reliquit hæc quæ habeo omnia. P A.
 Vtrumq; hoc falsum est, effluet. T H. qui istuc? P A. quia
 Neq; tu uno eras contenta, neq; solus dedit.
 Nam hic quoq; bonam magnamq; partem ad te attulit. T H.
 Itast, sed sine me peruenire quo uolo.
 Interea miles qui me amare occæperat,
 In Cariam est profectus, te interea loci
 Cognoui, tute scis post illa, q̃ intumum
 Habeam te? & mea consilia ut tibi credam omnia. Ph.
 Ne hoc quidẽ tacebit Parmenon. P. oh dubiũ ne id est? Th.
 Hoc agite amabo, mater mea illic mortuast
 Nuper eius frater aliquantum ad rem est audior.

Is ubi hanc forma uidet honesta uirginem,
 Et fidibus scire, precium sperans, ilico
 Producit, uendit. Forre fortuna affuit
 Hic meus amicus, emit eam, dono mihi
 Imprudens harum rerum ignarusq; omnium,
 Is uenit, postq̃ sensit me tecum quoq;
 Rem habere, fingit causas, ne det sedulo.
 Ait si fidem habeat, se iri præpositum tibi
 Apud me, ac non id metuat, ne ubi acceperim
 Se se relinquam, uelle se illam mihi dare,
 Verum id uereri, sed ego quantum suspicor
 Ad uirginem animum adiecit. P H. etiam ne amplius? T H.
 Nihil, nam quæsiui nunc ego eam mi Phadria
 Multæ sunt causæ, quam ob rem cupio abducere.
 Primum, quod soror est dicta, præterea ut suis
 Restituam ac reddam, sola sum, habeo hic neminem,
 Neq; amicum, neq; cognatum, quam ob rem Phadria
 Cupio aliquos parare amicos beneficio meo,
 Id amabo adiuta me, quo id fiat facilius,
 Sine illum prioris partis per hosce aliquot dies
 Apud me habere, nihil respondes? P H. pessima
 Egon quicq; cum istis factis tibi respondeam? P A.
 Heu noster, laudo, tandem perdidit, uir es. P H.
 At ego nesciebam quorsum tu ires, paruula
 Hinc est abrepta, eduxit mater pro sua.
 Soror dictast, cupio abducere, ut reddam suis.
 Nempe omnia hæc nunc uerba huc redeunt, deniq;
 Ego excludor, ille recipitur, qua gratia?
 Nisi illum plus amas q̃ me, & istam nunc times
 Quæ aduectast, ne illum talem præripiat tibi. T H.
 Egon id timeo? P H. quid te ergo aliud sollicitat? cedo.
 Num solus ille dona dat? nunc ubi meam
 Benignitatem sensisti in te claudier?

Nonne ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
 Ancillulam, relictis rebus omnibus
 Quæsiui, porro Eunuchum dixti uelle te,
 Quia sola utuntur his reginæ, repperi.
 Heri minas uiginti pro ambobus dedi.
 Tamen contemptus abs te, hæc habui in memoria,
 Ob hæc facta abs te spernor. TH. quid istuc Phædria?
 Quamquam illam cupio abducere, atq; hac re arbitror
 Id fieri posse maxime, ueruntamen
 Potius q̃ te inimicum habeam, faciam ut iusseris. PH.
 Utinam istuc uerbum ex animo, ac uere diceret,
 Potius q̃ te inimicum habeam si istuc crederem
 Syncere dici, quid uis possem perpeti. PA.
 Labascit uictus uno uerbo q̃ cito. TH.
 Ego non ex animo misera dico & q̃ ioco.
 Rem uoluisti a me tandem quin perfereris.
 Ego impetrare nequeo hoc abste biduum
 Saltem ut concedas solum. PH. siquidem biduum,
 Verum ne fiant isti uiginti dies. TH.
 Profecto non plus biduum, aut. PH. aut nihil moror. TH.
 Non fiet hoc modo, sine te exorem. PH. scilicet
 Faciundum est quod uis. TH. merito te amo. PH. bene facis.
 Rus ibo, ibi hoc me macerabo biduum,
 Ita facere certum est, mos gerundus Thaidi,
 Tu Parmeno huc fac illi adducantur. PA. maxime. PH.
 In hoc biduum Thais uale. TH. mi Phædria
 Et tu nunquid uis aliud & PH. ego ne quid uelim?
 Cum milite isto præsens, absens ut fies.
 Dies noctesq; me ames, me desyderes,
 Me somnies, me expectes, de me cogites,
 Me speres, me te oblectes, mecum tota sis,
 Meus faxis postremo animus, quando ego sum tuus. TH.
 Me miseram, forsitan hic mihi paruum habeat fidem,

Atq; ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.
 Ego pol quæ mihi sum conscia hoc certo scio,
 Neq; me finxisse falsi quicq; neq; meo
 Cordi esse quenq; cariorum hoc Phædria.
 Et quicquid huius feci, causa uirginis
 Feci, nam me eius spero fratrem propemodum
 Iam repperisse adulescentem ad eo nobilem,
 Et is hodie uenturum ad me constituit domum.
 Concedam hinc intro, atq; expectabo dum uenit.

Ostionarii, Senarii, & Septenarii, partim Trochaici.

PHAEDRIA. PARMENO.

ACTVS SECVNDVS.

Ac ita ut iussi deducant isti. PA. faciã, Ph. at diligenter. P.
 Fiet. Ph. at mature. PA. fiet. Ph. satin hoc mandatum est ti
 Ah rogare quasi difficile sit, utinam (bi & Pa. I. rogit. the
 Tam aliquid inuenire facile possis Phædria
 Quam hoc peribit. Ph. ego quoq; una pereor, qd mihi est carius,
 Ne istuc tam iniquo patiari animo. PA. minime quin
 Effectum dabo, sed nunquid aliud imperas? PH.
 MVNVS nostrum ornato uerbis quoad poteris, &
 Illum æmulum quoad poteris ab ea pellito. PA.
 Memini tætes nulli moneas. P. ego rus ibo, atq; ibi manebo. P.
 Censeo. Ph. sed heus tu. PA. qd uis? Ph. censen posse me obfirma
 Perpeti ne redeã interea? PA. te nec nō hercle arbitror. (re, &
 Nā aut iā reuertere, aut mox noctu te adiget horfū isomnia. Ph.
 Opus faciã, ut defatiger usq; ingratus ut dormiam. PA.
 Vigilabis lassus, hoc plus facies. Ph. abi sis, nihil dicis Parmeno
 Eiciūda hercle hæc est mollicies animi, nimis mihi indulgeo.
 Tandem nō ego illa caream, si sit opus, uel totū triduū? PA. hui
 f iii

EVNVCHI

Vniuersum triduum ē uide quid agas. PH. stat sententia. PA.
Dii boni quid hoc morbi est? adeo homines immutarier
Ex amore, ut non cognoscas eundem esse, hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis seuerus quisq̃, nec magis continens,
Sed quis hic est q̃ huc pergit? at at hic quidē est parasitus Gnato
Militis, ducit secum una uirginem huic dono, papæ
Facie honesta, mirum nī ego me turpiter hodie hic dabo
Cam meo decrepito hoc Eunucho, hæc superat ipsam Thaidē

Oſtonarii, Septenarii, ac Senarii Trochaici.

GNATO PARASITVS. PARMENO.

I immortales hōi homo quid p̃stat? ſtulto intelligens.
d Quid intereſt? hoc adeo ex hac re uenit in mentē mihi,
Cōceni hodie adueniēs q̃nda mei loci hinc atq; ordinis
Hominē, haud impurū, itidem patria qui abligurierat bona.
Video ſentum, ſquallidū, ægrum, pannis, anniq; oblitum.
Quid iſtuc ornatuſt inquit? quoniā miſer qd̃ habui perdididi, hem
Quo redactus ſum ē omnes noti me atq; amici deſerunt.
Hic ego illū cōtempli præ me, quid aio hō inquit ignauiffime?
Itan paraſti te ut ſpes nulla reliqua in te eſſet tibi?
Simul conſiliū cum re amiſiſti, uiden me ex eodē ortum loco,
Qui color, nitor, ueſtitus, quæ habitudo eſt corporis,
Omnia habeo, neq; quicq; habeo, nihil cū eſt, nihil deſit tamē.
At ego inſœlix neq; ridiculus eſſe, neq; plagas pati
Poſſum, quid tu his rebus credis fieri? tota erras uia.
Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſeculum prius.
Hoc nouum eſt aucupium, ego adeo hanc primus inueni uiam.
Eſt genus hominū qui eſſe primos ſe omniū rerum uolunt,
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego non paro me ut rideant,
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul.
Quicquid dicūt laudo, id rurſum ſi negant, laudo, id quoq;

ACTVS SECVNDVS Fo. XXIII

Negat quis nego, ait, aio, poſtremo imperaui egomet mihi
Omnia adſentari, is quæſtus nunc eſt multo uberrimus. PA.
Sciūt hercle hōiem, hic hōies, prſus ex ſtultis inſanos facit. G.
Dum hæc loquimur, interea loci ad macellū ubi aduenimus,
Concurrunt lati mi obuiam Cupedenarij, Cetrarij, Lanij, q̃
Coqui, Fartores, Piſcatores, Aucupes,
Quibus & re ſalua & perdita profuerā, & proſum ſape,
Salutant, ad cœnam uocant, aduentum gratulantur.
Ille ubi miſer famelicus uidet me eſſe in tantum honorem,
Et tam facile uictum quarere, ibi homo cœpit me obſecrare,
Vt ſibi liceret diſcere id de me, ſectari iuſſi, ſi potis eſt.
Tanquam philoſophorū habent diſciplinæ ex ipſis
Vocabula, paraſiti ita ut GNATONICI uocent. PAR.
Viden ocium & cibus quid faciat alienus? GN. ſed ego ceſſo
Ad Thaidē hanc deducere, & rogitare ad cœnam ut ueniat,
Sed Parmenonē ante hoſtium Thaidis triſtem uideo
Riualis ſeruū, ſalua res eſt, nimirum hic homines frigent.
Nebulonē hūc certūſt ludere. P. iſcē hoc munere arbitraſ
Suam Thaidem eſſe. GN. plurima ſalute Parmenonem
Summū ſuū impertit Gnato, quid agiſ? P. ſtatur. GN. uideo.
Nunqd nā hic qd̃ nolis uides? P. te. G. credo, at nunqd aliud? P.
Qui dū. G. quia triſtis es. Pa. nihil eqdē. Gn. ne ſis, ſed quid uideſ
Hoc tibi macipiūt? P. nō malū hercle. G. uro hōiem. P. ut ſaliſ. G.
Quā hoc munus gratū Thaidi arbitrarē eſſe? P. hoc nūc dicis
Eiectos hinc nos, OMNIVM RERū heus uiciſſitudo ē. G
Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietum reddam,
Ne ſurſum, deorſum curſites, neue uſq; ad lucem uigiles.
Ecqd̃ beo te? Pa. me ne, papæ. Gn. ſic ſoleo a micis. P. laudo. G
Detineo te, fortaſſe tu profeſtus alio fueras. PAR.
Nuſquā. GN. tū tu igiſ paulū da mihi operæ, ſac ut admittar
Ad illā. Pa. age modo, nūc tibi patēt fores hæ, q̃a iſtā ducis. Gn.
Num quē euocari hinc uiſ foras? Pa. ſine biduū hoc pratereat.
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,

EVNVCHI

Nā tu istas faxo calcibus saepe insultabis frustra. GN.
Etiam tu hic stas Parmeno? eho num nā tu hic relictus custos,
Ne quis forte internuncius clam a milite ad istā cursitet? P A.
Facete dictum, mira uero militi quā placeant.
Sed uideo herilem filium minorem huc aduenire,
Miror quid ex Pyreo abierit, nā ibi custos publice est nunc.
Non temere est, & properans uenit, nescio quid circū spectat.

Oſtonarii, & Senarii Trochaici, & primus Monometer Catale-
cticus.

CHAEREA ADVLESCENS. PARMENO.

CCIDI, neq; uirgo est usq; , neq; ego qui illam e con-
spectu amisi meo,

Vbi querā? ubi inuestigē? quē perconter? qua insitā uia?
Incertus sum, una hāc spes est, ubi ubi est diu celari non potest.
O faciē pulchram, deleo omnes dehinc ex animo mulieres.
Tœdet harū cottidianarū formarū. P A R. ecce aut alterū
Nescio quid de amore loquitur, o infortunatū senem.
Hic uero est qui si occiperit amare, ludum, iocumq;
Dices fuisse illū alterū, prae ut huius rabies quā dabit. CH.
Vt illū dii deaq; seniū perdāt, qui me hodie remoratus est.
Meq; adeo qui restiterim, tum aut qui illū non floccifecerim.
Sed ecce Parmenonē, salue. Par. qd tu es tristis, qd es alacris?
Vnde is? CH. ego nescio hercle, neq; unde eam, neq; quorsum
eam, ita prorsum oblitus sum mei. P A R.

Qui quaeso? CH. amo. Pa. hem. Ch. nūc te Parmeno ostēdes qui
Sciste mihi saepe pollicitū esse, Chærea aliqd inueni (uir fies.
Modo quod ames, in ea re utilitatē ego faciā ut cognoscas meā
Cū in cellulā ad te patris penū oēm cōgerebā clanculū. P A R.
Age inepte. CH. hoc hercle factum est, faxis nunc promissa ap-
pareant. P A R.

Si adeo digna res est, ubi tu neruos extendas tuos. CH.

ACTVS SECVNDVS

Fo. XXV.

Haud similis uirgoſt uirginū noſtrarū, quas matres student
Demissis humeris esse, uincto pectore, ut graciles fient.
Si qua est habitior paulo, pugilē esse aiunt, deducunt cibum.
Tamenſi bonast natura, reddunt curatura iunceas.

Itaq; ergo amant. P. qd tua istac? C. noua figura oris. P. papæ. C.
Color uerus, corpus solidū & succiplenū. Par. anni? Ch. anni se
Hos ipse, hāc tu mihi uel ui uel clam uel p̄cario (decim. Par.
Fac tradas, mea nihil refert dum potiar modo. P A R.
Quid uirgo cuiast? CH. nescio hercle. P A R. undeſt? CH.
tantundem. P A R. ubi habitat? CH.

Ne id quidem. Pa. ubi uidisti? Ch. in uia. Pa. qua ratione amisti?
Adueniens mecū stomachabar modo, neq; (Ch. id euidē.
Quenq; ego esse hominem arbitror, cui magis bonæ
Fœlicitates omnes aduersæ fient. P A R.

Quid hoc est sceleris? C. perii. Pa. quid factum est? Ch. rogase
Patris cognatum, atq; æqualem Archidemidem
Noſtin? Pa. quid ni? Ch. is dum sequor hanc, fit mihi obuiā. Pa.
Incommodē hercle. CH. immo enim uero infœliciter.
Nam incommoda alia sunt dicenda Parmeno.

Illum liquet mihi deierare his mensibus
Sex uel septem prorsum non uidisse proximis,
Nisi nunc cum minime uellem, minimeq; opus fuit.
Eho nōne hoc monſtri ſimileſt? quid ais? P A. maxime. Ch.

Continuo adcurrit ad me q̄ longe quidem,
Incuruus, tremulus, labiis demissis, gemens.
Heus heus dico tibi Chærea inquit, restiti.
Scin quid ego te uolebam? dic, cras est mihi
Iudicium, quid tum? ut diligenter nuncies
Patri aduocatus mane mihi esse ut meminerit.
Dum hāc dicit, abiit hora, rogo nunquid uelit.

Recte inquit, abeo, cum huc respicio ad uirginem
Illa se se interea commodum huc aduorterat

EVNVCHI

In hanc nostram plateam . P A . mirum ni hanc dicit , modo
Huic quæ datast dono . Ch . huc cum aduenio nulla erat . Par .
Comites secuti scilicet sunt uirginem ? C H .

Verum parasitus cum ancilla . P A R . ipsast scilicet .

Define iam , conclamatumst . C H . alias res agis . P A R .

Istuc ago quidem . C H . nostin quæ sit dic mihi , aut

Vidistin ? P A R . uidi , noui , scio quo abducta sit . C H .

O Parmeno mi nostin ? Par . noui . Ch . & scis ubi fiet ? P A R .

Huc deductast ad meretricem Thaidem , & dono datast . C H .

Quis est tam potens cū tanto munere hoc ? Par . miles Thraso

Phædriæ riualis . C H . duras fratris partes prædicas . P A R .

Immo si scias quod donum huic dono contra comparet ,

Tum magis id dicas . C H . quod nam quæso hercle ? P A . Eunu-
chum . C H . illum ne obsecro

Inhonestū hoīem , quē mercatus est heri senem mulierē ? Par .

Istunc ipsum . C H . homo quatietur certe cum dono foras .

Sed istā Thaidē non sciui nobis uicinā . Par . haud diu . C H .

Perii , nunq̃ ne etiam me illam uidisse ? e h o d u m dic mihi .

Est ne ut fertur forma ? P A R . sane . C H . at nihil ad nostram
hanc . P A R . alia res est . C H .

Obsecro hercle Parmeno fac ut potiar . Par . faciam sedulo , ac

Dabo operam , adiuuabo , nunquid me aliud uis ? C H . quo nūc
is ? P A R . domum .

Vt mancipia hæc ita ut iussit frater deducā ad Thaidē . C H .

O fortunatū istū Eunuchū , qui quidē in hanc detur domū . Pa .

Quid ita ? Ch . rogitas ? summa forma semper cōseruam domi

Videbit , colloquetur , aderit una in unis ædibus ,

Cibum nonnunq̃ capiet cum ea , interdū propter dormiet . Par .

Quid si nunc tu te fortunatus fias ? C H . quare Parmeno ?

Responde . Pa . capias tu illius uestē . Ch . uestē ? quid tū postea ? P .

Pro illo te ducā . Ch . audio . Par . te esse illū dicā . Ch . intelligo . P .

Tu illis fruiare commodis , quibus tu illum dicebas modo .

Cibum una capias , adsis , tangas , ludas , propter dormias .

ACTVS TERTIVS

Fo. XXVI

Quandoquidē illarū neq̃ te quisq̃ nouit , neq̃ scit qui fies .

Præterea forma , ætas ipsast facile ut pro Eunucho probes . Ch .

Dixit pulchre , nunq̃ uidi melius consilium dari .

Age eamus intro , nūc iam orna me , abduc , duc quātū potes . P .

Quid ais ? iocabar equidē . Ch . garris . Pa . perii , qd ego egi miser ,

Quo trudis ? perculeris iam tu me tibi equidē dico mane . Ch .

Eamus . P . pergin ? Ch . certūst . Par . uide ne nimīū callidū hoc sit

Nō est , pfecto , sine . Pa . IN ME istac cudef ^{fab} fab , ah (mō . Ch .

Flagitiū facinus . Ch . an id flagitiumst si in domū meretriciā

Deducar , & illis crucibus , quæ nos , nostramq̃ adulescentiam

Habent despiciatā , & quæ nos semper omnibus cruciat modis .

Nunc referam gratiam , atq̃ eas itidē fallā , ut ab illis fallimur .

An potius hæc pati ? ah æquū est fieri ut a me ludatur dolis .

Quod qui rescierint , culpent illud merito factū oēs putēt . Pa .

Quid istic ? certumst facere , faciam . Verum ne post conferas

Culpam in me . C H . non faciam . P A R . iubes ne ? C H . iu-
beo , immo cogo atq̃ impero . P .

Nunq̃ defugiam auctoritatē , sequere . C H . Dii uortant bene .

Senarii , & Septenarii nonnulli .

THRASO MILES . GNATO . PARMENO .

TERTIVS ACTVS .

Agnas uero agere gratias Thais mihi . G N A .

m Ingentes . T H . ain tu latast ? G N . non tam ipso quidē

Dono , q̃ abs te datum esse , id uero serio

Triumphat , P A R . hoc prouiso ut ubi tempus fiet

Deducam , sed eccum militem . T H . est istuc datum

Profecto ut grata mihi sint quæ facio omnia . G N .

Aduorti hercle animum . T H . uel rex semper maximas

Mihi agebat quicquid feceram , aliis non item . G N .

EUNUCHI

Labore alieno magno partam gloriam,
 Verbis saepe in se transmouet, qui habet salem
 Qui in te est. Th. habes. Gn. rex te ergo in oculis. Th. scilicet. Gn.
 Gestire. Th. uerum credere omnem exercitum,
 Consilia. Gn. mirum. Th. tum sicubi eum satietas
 Hominum aut negoti, si quando odium coeperat
 Requiescere ubi uolebat, quasi nostin. Gn. scio.
 Quasi ubi illam expueret miseriam ex animo. Th. tenes.
 Tum me conuiuiam solum abducebat sibi. Gn. hui
 Regem elegantem narras. Th. immo sic homost.
 Per paucorum hominum. Gn. immo nullorum arbitror
 Si tecum uiuit. Th. inuidere omnes mihi,
 Mordere clanculum, ego floccipendere.
 Illi inuidere misere, uerum unus tamen
 Impensae elephantis quem indicis praefecerat.
 Is ubi molestus magis est, quæso inquam Strato
 EONES ferox, quia habes imperium in beluas. GNA.
 Pulchre me hercle dictum & sapienter, papæ,
 Iugularas hominem, quid ille? Th. mutus illico. GNA.
 Quid ni esset? PAR. dii uestram fidem hominem perditū,
 Miserumq; & illum sacrilegum. Th. quid illud Gnato?
 Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuium,
 Nunquid tibi dixi? Gn. nunq̃, sed narra obsecro.
 Plus milies iam audiui. Th. una in conuiuium
 Erat hic quem dico Rhodius adulescentulus.
 Forte habui scortum, coepit ad id alludere,
 Et me irridere, quid ais inq̃ homo impudens?
 LEVVS TVTEES, & pulpamentū quæris. Gn. ha, ha, hæ. Th.
 Quid est? GNA. facere, lepide, laute, nihil supra.
 Tuum obsecro ne hoc dictum erat? uetus credidi. Th.
 Audieras? Gn. saepe, & fertur in primis. Th. meumst.
 Dolet dictum imprudenti adulescenti & libero. PAR.
 At te dii perdant. Gn. quid ille quæso? Th. perditus,

ACTVS TERTIVS

Fo. XXVII

Risu omnes qui aderant emoriri, deniq;
 Metuebant omnes iam me. Gn. non iniuria. Th.
 Sed heus tu purgon ego me de istac Thaide,
 Quod eam me amare suspicatur? Gn. nihil minus
 Immo magis auge suspicionem. Th. cur? Gn. rogas?
 Scin si quando illa mentionem Phædriae
 Facit, aut si laudat, te ut male urat. Th. sentio. Gn.
 Id ut ne fiat hæc res sola est remedio,
 Vbi nominabat Phædriam, tu Pamphilam
 Continuo, si quando illa dicit Phædriam
 Intromittamus comessatum, tu Pamphilam
 Cantatum prouocemus, si laudabit hæc
 Illius formam, tu huius contra, deniq;
 PAR. PAR. I referto, quod eam mordeat. Th.
 Siquidem me amaret, tum istuc prodesset Gnato. PAR.
 Quando illud quod tu das expectat atq; amat,
 Iam dudum amat te, iam dudum illi facile fit
 Quod doleat, metuet semper quem ipsa nunc capit
 Fructum, nequando iratus tu alio conferas. Th.
 Bene dixi, ac mihi istuc non in mentem uenerat. Gn.
 Ridiculum, non enim cogitaras, cæterum
 Idem hoc tute melius quanto inuenisses Thraso.

Senarii omnes.

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATO. PYTHIAS

Vdire uocem uisa sum modo militis,
 a Atq; eccum, salue mi Thraso. TH. o Thais mea,
 Meum suauium quid agitur? ecquid nos amas
 De fidicina istac? PA. q̃ uenuste quod dedit
 Principium adueniens. TH. A. plurimum merito tuo. G.
 Eamus ergo ad coenam, quid stas? PY. hem alterum

Ex homine hunc natum dicas. TH. ubi uis non moror. PA.
 Adibo, atq; assimulabo quasi nunc exeam.
 Ituran Thais quopiam es? THA. hem Parmeno,
 Bene fecisti, hodie itura. PA. quo? TH. quid, hunc uides? PA.
 Video, & me tœdet, ubi uis dona adfunt tibi
 A Phœdria. Thra. quid stamus? cur non imus hinc? PA.
 Quæso hercle ut liceat pace quod fiat tua,
 Dare huic quæ uolumus, conuenire & colloqui. THR.
 Perpulchra credo dona, haud nostris similia. PA.
 Res indicabit, heus iubete istos foras
 Exire, quos iussi ocus tu procede huc
 Ex Aethiopia est usq; hæc. Thr. hic sunt tres minæ. GN.
 Vix. PA. ubi tu es Dore? accede huc, hem Eunuchum tibi
 Quam liberali facie, q̄ ætate integra. THA.
 Ita me dii ament honestus est. PA. quid tu ais Gnato?
 Nunquid habes quod contemnās? quid tu autem Thraſo?
 Tacent, satis laudant. FAC PERICVLVM in literis,
 Fac in palestra, in musicis, quæ liberum
 Scire æquum est adulescentem, sollertem dabo. THR.
 Ego illum Eunuchum si opus sit uel sobrius. PA.
 Atq; hæc qui misit non sibi soli postulat
 Te uiuere, & sua causa excludi ceteros,
 Neq; pugnas narrat, neq; cicatrices suas
 Ostentat, neq; tibi obstat, quod quidam facit.
 Verum ubi molestum non erit, ubi tu uoles,
 Vbi tempus tibi erit, sat habet si tum recipitur. THR.
 Apparet hunc seruum esse domini pauperis,
 Miseriq; GN. nam hercle nemo possit, sat scio
 Qui haberet, qui pararet alium hunc perpeti. PA.
 Tace tu, quem ego esse puto infra omnes infimos
 Homines, nam qui huic animum assentari induxeris.
 EF LAMMA te petere cibum posse arbitror. TH.
 Iam ne unus? THA. hos prius introducam, & quæ uolo

Simal imperabo, postea continuo exeo. THR.
 Ego hinc abeo, tu istanc operire. PAR. haud conuenit
 Vna ire cum amica imperatore in uiam. THR.
 Quid tibi ego multa dicam? domini similis es. GN.
 Ha, ha, hæ. THR. quid rides? GN. istuc quod dixi modo.
 Et illud de Rhodio dictum in mentem uenit.
 Sed Thais exit. THR. abi, præcurre ut sint domi
 Parata omnia. GN. fiat. THA. diligenter Pythia
 Fac cures, si Chremes huc forte aduenerit,
 Ut ores, primum ut maneat, si id non commodum sit
 Ut redeat, si id non poterit, ad me adducito. PY.
 Ita faciam. TH. quicquid aliud uolui dicere, ehem
 Curate istam diligenter uirginem,
 Domi adsitis facite. THR. eamus. TH. uos me sequimini.

Senarii omnes.

CHREMES. PYTHIAS ANCILLA.

Rofecto quanto magis magisq; cogito,
 p Nimirum dabit hæc Thais mihi magnum malum.
 Ita me uideo ab ea astute labefactarier.
 Iam tum cum primum iussit me ad se accersier.
 Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem.
 Vbi ueni causam ut ibi manerem repperit.
 Ait rem diuinam fecisse, & rem seriam
 Velle agere mecum, iam tum erat suspicio
 Dolo malo hæc fieri omnia, ipsa accumbere
 Mecum, mihi se se dare, sermonem quarere.
 Vbi friget, huc euasit, quam pridem pater
 Mihi & mater mortui essent, dico iam diu
 Rus Sunii & quod habeam, & q̄ longe a mari
 Credo ei placere hoc, sperat se a me auellere,
 Postremo & qua inde parua perisset soror.

Et quis cum ea una, quid habuisset cum periit,
 Et quis eam posset noscere, hæc cur quaritet,
 Nisi illa forte qua olim periit paruula
 Soror, hanc se intendit esse, ut est audacia.
 Verum ea si uiuit, annos natast sedecim,
 Non maior, Thais q̄ ego sum, maiusculast.
 Misit porro orare ut uenirem serio.
 Aut dicat quod uult, aut molesta ne fiet.
 Non hercle ueniã tertio, heus heus. P Y. ecquis hic est? CH.
 Ego sum Chremes. P Y. o capitulum lepidissimum. CH.
 Dico ego mihi insidias fieri. P Y. Thais maximo
 Te orabat opere ut cras redires. CH. rus eo. P Y.
 Fac amabo. Ch. nō possum inquā. P Y. at tu apud nos hic mane
 Dum redeat ipsa. CH. nihil minus. P Y. cur mi Chremes? Ch.
 Malam rem hinc ibis. P Y. si istuc ita certumst tibi,
 Amabo ut illuc transeas, ubi illast. CH. eo. P Y.
 Abi Dorias cito, hunc deduce ad militem.

Senarii, Septenarii, Quadrati Catalectici.

ANTIPHO ADVLESCENS.

Eri aliquot adulescentuli coimus in Pyrao,
 h In hunc diem ut de symbolis effemus, Chæream ei rei
 Præfecimus, dati annuli, locus, tempus constitutumst.
 Præteriit tempus, quo in loco dictumst, parati nihil est.
 Homo ipse nusquamst, neq̄ scio quid dicā, aut quid coniectem.
 Nunc mihi hoc negocii ceteri dedere, illum ut quæram.
 Idq̄ adeo uisam si domist, quis nam hinc a Thaide exit?
 Is est, an non est? ipse est, quid hoc hois? qui hic ornatus est?
 Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neq̄ conicere.
 Nisi quicquid est, procul hinc libet prius quid sit sciscitari.

Oſtonarii, & Septenarii.

CHAEREA. ANTIPHO.

Vnq̄s hic est? nemo ē, nūq̄s hic me seq̄t̄ nemo homost
 n Iam ne erumpere hoc licet mihi gaudiū? proh Iupiter
 Nunc est, profecto interfici, cū perpeti me possū.
 Ne hoc gaudium contaminet uitam ægritudine aliqua.
 Sed neminem curiosum interuenire nunc mihi
 Qui me sequat̄, quoquo eam rogitando obtundat, enicet.
 Quid gestiā, aut qd̄ latus sim, quo pergā, unde emergā, ubi siem
 Vestitū hūc nactus, qd̄ mihi quærā, sanus sim, an ne infaniā. A
 Adibo, atq̄ ab eo gratiam hanc quā uideo uelle inibo.
 Chærea, quid est qd̄ sic gestis? quid ne sibi hic uestitus quærīt?
 Quid est qd̄ latus sis, qd̄ tibi uis, sat in sanus? qd̄ me aspectas?
 Quid taces? CH. o festus dies hominis, amice salue.
 Nemo est quē ego magis nunc cupere uidere q̄ te. A N.
 Narra istuc q̄so qd̄ fiet. Ch. imo ego te obsecro hercle ut audias
 Nostin hāc quā amat frater? An noui, nepe opinor thaidē. Ch.
 Istam ipsam. A N. sic commemineram. CH. quædam hodie
 est ei dono data
 Virgo, quid ego ei? tibi nūc faciē prædicē, aut laudē Antipho?
 Cum ipsum me noris q̄ elegans formarum spectator siem?
 In hac cōmotus sum. An. ain tu? Ch. primā dices scio si uideris,
 Quid multa uerba? amare cœpi, forte fortuna domi
 Erat quidā Eunuchus, quē mercatus fuerat frater Thaidi,
 Neq̄ is deductus etiā tum ad eā, submonuit me Parmeno
 Ibi seruus qd̄ ego arripui. An. qd̄ id est? Ch. tacitus, citi⁹ audies
 Vt uestē cū eo mutem, & pro illo iubeam me ducier. A N.
 Pro Eunuchon? CH. sic est. A N. quid ex ea re tandem ut ca
 peres commodi? CH.
 Rogas? uiderē, audirē, effem una qua cū cupiebā Antipho?
 Num parua causa, aut parua ratio est? traditus sum mulieri.

Illa illico ubi me accepit, lata ad se adducit domum.
 Cômédât uirginē. An. cui tibi ne? C. mihi. An. satis tuto tamē. C.
 Edicit, ne uir quisq; ad eā adeat, & mihi ne abscedam imperat.
 In interiore parte ut maneam solus cum sola, annuo,
 Terrā intuens modeste. An. miser. C. ego inquit ad cœnā hinc eo,
 Abducit secū ancillas, paucae, quæ circū illam essent, manent
 Nouitiæ puellæ, cōtinuo hæc adornant ut lauet.
 Adhortor properent, dū apparat, uirgo in conclaui sedet.
 Suspectans tabulā quandā pictā, ubi inerat pictura hæc, Iouē
 Quo pacto Danaæ misisse aiunt quondā in gremiū imbrē aureū,
 Egomet quoq; id spectare cœpi, & quia consimilem luserat
 Iam olim ille ludū, impendio magis animus gaudebat mihi
 Deum se se in hominē cōuertisse, atq; per alienas regulas
 Venisse clanculū per impluuium, fucum factum mulieri,
 At quem deum? qui templa cœli summa sonitu concutit.
 Ego homuncio hoc non facerē? ego illud uero ita feci ac lubēs.
 Dum hæc mecum reputo, accersitur lauatum interea uirgo
 It, lauit, redit, deinde illam in lecto illæ collocant.
 Sto expectās, si qd mihi imperēt, uenit una, heus tu inquit Dore
 Cape hoc flabellū, & uentulum huic sic facito dum lauamus.
 Vbi nos lauerimus, si uoles lauato, accipio tristis. A N.
 Tum equidē istuc os tuū impudens uidere nimium uellem,
 Qui esset status, flabellum tenere te asinum tantum. C H.
 Vix elocutast hoc, foras simul omnes proruunt se,
 Abeunt lauatum, perstrepunt, ita ut sit, domini ubi absunt.
 Interea somnus uirginem opprimit, ego limis aspecto
 Sic per flabellū clanculū, & simul alia circumspecto
 Satine explorata sint, uideo esse, pessulum hostio obdo. A N.
 Quid tū? Ch. qd, qd tū fatue? An. fateor. Ch. an ego occasione
 Mihi ostentatā tam breuē, tam opratam, tam insperatam
 Amitterē? tum pol ego is essem uere qui assimulabar. A N.
 Sane hercle ut dicis, sed interim de symbolis quid actumst? Ch.
 Paratūst. An. frugi es, ubi? domin? C. imo apud libertū discū. A.

Perlongest, sed tanto ocyus properemus, muta uestem. C H.
 Vbi mutem? perii, nam domo exulo, nunc metuo fratrem
 Ne intus sit, porro autē pater ne rure redierit iam. A N.
 Eamus ad me, ibi proximumst ubi mutes. C H. recte dicis.
 Eamus, & de istac simul re quo pacto porro possim
 Potiri, consilium uolo capere una tecum. A N. fiat.

ACTVS QVARTVS.

Eiusdem rationis.

DORIAS.

Ta me dii bene ament, quantum ego illum uidi, nō ni-
 i hil timeo misera,
 Ne quā ille hodie insanus turbā faciat, aut uim Thaidi.
 Nam postq; iste aduenit Chremes adulescens frater uirginis,
 Militem rogat, ut illum admitti iubeat, ille continuo irasci,
 Neq; negare audere, Thais porro instare, ut hominē inuitet,
 Id faciebat retinendi illius causa, quia illa quæ cupiebat,
 De sorore eius indicare, ad eam rem tempus non erat.
 Inuitat tristis, mansit ibi, illa cum illo sermonem illico,
 Miles uero sibi putare adductum ante oculos æmulum,
 Voluit facere cōtra huic agere, heus inquit, puer Pamphilam
 Accerse, ut delectet hic nos, illa exclamat minime gentium,
 In conuiuium illam? miles tendere inde ad iurgium.
 Interea aurum sibi clam mulier demit, dat mihi ut auferā,
 Hoc est signi, ubi primum poterit se illinc subducet scio.

Senarii.

PHAEDRIA.

Vm rus eo, cœpi egomet mecum inter uias,
 d Ita ut sit, ubi quid in animo est molestiæ,
 Aliam rem ex alia cogitare, & ea omnia in h ii

EV NV CHI

Peiorem partem, quid opust uerbis? dum hæc reputo,
Præterii imprudens uillam, longe iam abieram,
Cum sensi redeo rursum, male uero me habens,
Vbi ad ipsum ueni diuerticulum constiti.
Occæpi mecum cogitare, hem bidaum hic
Manendumst soli sine illa? quid tum postea?
Nihil est, quid nihil si non tangendi copias?
Eho ne uidendi quidem erit? si illud non licet,
Saltem hoc licebit, certe extrema linea
Amare, haud nihil est, uillam prætereo sciens.
Sed quid hoc est quod timida subito egreditur Pythias?

Quadrati, Septenarii, Senarii, & Dimeter unus.

PYTHIAS. DORIAS ANCILLAE. PHAEDRIA

Bi ego illū scelerosū misera atq; ipiū iueniā? aut ubi grā?
u Hoccine tam audax facinus facere esse ausum? Ph. perii,
hoc quid sit uereor. P Y.
Quin etiam insuper, scelus, postq; ludificatus uirginem,
Vestem oēm miseræ discidit, tum ipsam capillo cōscidit. PH.
Hem. P Y. qui nunc si detur mihi,
Vt ego unguibus facile illi in oculos inuolem uenefico? PH.
Nescio quid profecto absente nobis turbatumst domi,
Adibo, quid istuc? quid festinas? aut quē quæris Pythias? P Y.
Hem Phædria, egon quē quæra? abi hinc quo dign⁹ es cū donis
Tuis tam lepidis. P H. quid istuc est rei? P Y.
Rogas me? Eunuchum quem dedisti nobis quas turbas dedit?
Virginē quā heræ dederat dono miles uitiauit. Ph. quid ais? Py.
Perii. Ph. temulēta es. Py. utinā sic sint qui mihi male uolunt. Do.
Hau obsecro mea Pythias, quod istuc nam monstrū fuit? Ph.
Infans, qui istuc facere Eunuchus potuit? P Y. ego illum nescio
Qui fuerit, hoc quod fecit res ipsa indicat.

ACTVS QVARTVS

Fo. XXXI.

Virgo ipsa lacrimat, neq; cum rogites quid sit, audet dicere.
Ille aut bonus uir nusquā apparet, etiam hoc misera suspicor
Aliquid domo abeuntē abstulisse. P H. nequeo mirari satis
Quo ille abire ignauos possit longius, nisi si domum
Forte ad nos redierit. P. uise amabo nū ibi sit. P. iā faxo scies. D
Peri obsecro tā infandum facinus mea tu ne audiui quidē. Py.
At pol ego amatores audieram esse mulierū eos maximos,
Sed nihil posse, uerum miseræ nō in mentem uenerat.
Nam illum aliquo conclusissem, neq; illi cōmissem uirginē.

Senarii, Septenarii, & Octonarii.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIAS.

Xi foras scelesse, at etiam restitas?
Fugitiue prodi, male cōciliāte. D O. obsecro. Ph. oh
Illud uide os ut sibi distorsit carnufex.
Quid huc reditioſt? quid uestis mutatioſt?
Quid narras? paululum si cessassem Pythias,
Domi non offendissem, ita iam ornabat fugam. P Y.
Habes ne hoīem amabo? Ph. qd ni habeā? Py. o factū bene. Do.
Istuc pol uero bene. P Y. ubi est? Ph. rogitas? non uides? P Y.
Videā obsecro quē? Ph. hunc scilicet. Py. quis hic est hō? Ph.
Qui ad uos deductus hodieſt. P Y. hunc oculis suis
Nostrarum nunq; quisq; uidit Phædria. P H.
Non uidit? P Y. an tu hunc credidisti esse obsecro
Ad nos deductum? P H. nā quē aliū? habui neminē. Py. hau.
Ne comparandus hic quidem ad illumst, ille erat
Honestæ facie, & liberali. P H. ita uisus est.
Dudum, quia uaria ueste exornatus fuit,
Nunc eo tibi uidetur foedus, quia illam non habet. P Y.
Tace obsecro, quasi uero paululum interfiet,
Ad nos deductus hodie est adulescentulus.

EV NVCHI

Quem tu uero uidere uelles Phædria.

Hic est uetus, uetus, ueternus senex.

Colore mustelino. P H. hem quæ hæc est fabula?

Eo redigis me ut quid egerim egomet nesciam.

Eho tu enim ego te? D O. emisti. P Y. iube mihi denuo

Respondeat. P H. roga. P Y. uenisti hodie ad nos? negat.

At ille alter uenit annos natus sedecim,

Quæ secum adduxit Parmeno. P H. agetum hoc mihi expedi

Primum, istam quam habes, unde habes uestem? taces?

Monstrum hominis, non dicturus? D O. uenit Chærea. P H.

Frater ne? Do. ita. P H. quoniam? Do. hodie. Ph. quid dudum? Do. modo. Ph.

Qui cum? Do. cum Parmenone. Ph. noras ne eum prius? D O.

Non. Ph. Unde igitur fratrem meum esse sciebas? D O. Parmeno

Dicebat eum esse, is dedit mihi hanc. P H. occidi. D O.

Meam ipse induit, post una ambo abierunt foras. P Y.

Iam satis credis me sobriam esse, & nihil mentitam?

Iam satis certumst uirginem uitiata esse? P H. age nunc belua,

Credis huic quod dicat? Py. quid isti credam? res ipsa indicat. Ph.

Concede istuc paululum, audin etiam nunc paululum? fat est,

Dic dum hoc rursum, Chærea tuam uestem detraxit tibi? D O.

Factum. P H. & east indutus? D O. factum. P H. & pro te huc

deductus? D O. ita. P H.

Iupiter magnæ, o scelestum atque audacem hominem. P Y. uæ mihi,

Etiam nunc non credis indignis nos esse irrisas modis? P H.

Mirum ni tu credas quod iste dicat, quid agam nescio.

Heus tu negato rursum, possum ne hodie ex te exculpere?

Verum? uidisti fratrem Chæream? Do. non. Ph. non potest sine

Malo fateri uideo, sequere hac, modo ait, modo negat.

Orā me. Do. obsecro te uero Phædria. Ph. I, intro. D. hoi hei. Ph.

Alio pacto honeste quo modo hinc abeam nescio,

Actumst siquidem, tu me hic etiam nebulo ludificabere? P Y.

Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me uiuere. Do. sic est. Py.

Inueniam hodie parem ubi pol referam gratiam.

ACTVS QVARTVS

Fo. XXXII

Sed nunc quid faciendum censeres Dorias? D O. de istac rogas

Virgine? Py. ita, utrum taceam ne an prædicem? Do. tu pol si sapias.

Quod scis nescias, neque de istoc eunūcho, neque de uitio uirginis.

Hac re & omni te turba euolues, & illi gratum feceris.

Id modo dic abisse Dorum. Py. ita faciam. Do. sed uideon chremem?

Thais iam aderit. Py. quid ita? Do. quia cum inde ab eo iam tum inceperat

Turba inter eos, Py. aufer aurum hoc, ego scibo ex hoc quid fiet.

Octonarii.

CHREMES. PYTHIAS.

Tat data hercle uerba mihi sunt, uicit uinum quod bibi

a Ac dum accubabam, quod uidebar mihi esse pulchre sobrius?

Postquam surrexi, neque pes, neque mens satis suum officium

facit. Py.

Chreme. Ch. quis est? ehem Pythias, uah quanto nunc formosior

Videre mihi quod dudum. Py. certe tu quidem pol multo hilarior. Ch.

Verbū hercle hoc uerū ē, SINE CERERE & libero friget

Sed Thais multo ante uenit. Py. an abiit iam a milite? Ch. (Venus)

Iamdudum ætatem, lites sunt inter eos factæ maxumæ. Py.

Nihil dixit tū ut sequeretur se. Ch. nihil, nisi abiēs mihi innuit. Py.

Eho nonne id fat erat? Ch. at nesciebam id dicere illam, nisi quia

Correxit miles, quod intellexi minus, nam me extrusit foras.

Sed eccam ipsam, miror ubi ego huic ante uorterim.

Octonarii, & Septenarii.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

Redo equidem illum iam affuturum esse, ut illam a me

c eripiat, sine

Vt ueniat, qui si illam digito attigerit uno, oculi illico

effodientur.

Vsq̄ adeo ego illius ferre possum ineptias, & magnifica uerba,
 Verba dum sint, uerū em̄ si ad rem conferentur, uapulabit. Ch.
 Thais ego iā dudū hic assum. Th. o mi Chreme teipm̄ expectabā
 Scin tu turbā hāc te ppter esse factā? & adeo ad te attinere hanc
 Oem rem? Ch. ad me q̄ q̄si istuc? Th. quia dū tibi sororē studeo
 Reddere & restituere, hāc atq̄ huiusmodi sum multa passa. Ch.
 Vbi east? Th. domi apud me. Ch. hem. Th. quid est?
 Educta ita ut teq̄ illaq̄ dignūst. Ch. quid ais? Th. id quod res est.
 Hanc tibi dono do, neq̄ repeto pro illa abs te quicq̄ precii. Ch.
 Et habes & referē a me Thais tibi, ita uti merita es gratia. Th.
 At enim caue ne prius q̄ hanc a me accipias amittas Chreme.
 Nam hāc ea est quā miles a me ui nunc ereptum uenit.
 Abi tu cistellam Pythias domo effer cum monumentis. Ch.
 Viden tu illū Thais? Py. ubi sita ē? T. in Risco, odiosa cessas? Ch.
 Militem secum ad te quantas copias adducere. Th.
 At at, num formidolosus obsecro es mi homo. Ch. apagesis,
 Egon formidolosus? nemo est hoīm qui uiuat minus. Th.
 Atq̄ ita opus est. Ch. hau metuo, quem tu me esse hominem
 existumes? Th.
 Immo hoc cogitato, qui cū res tibi est, peregrinus est,
 Minus potēs q̄ tu, minus notus, amicorū hic minus habēs. Ch.
 Scio istuc. SED TV QVOD cauere possis stultū amittere ē.
 Malo ego nō prospicere q̄ hunc ulcisci accepta iniuria.
 Tu abi, atq̄ hostiū oblera intus, dū ego hinc transcurro ad forū.
 Volo ego adesse hic aduocatos nobis in turba hac. Th. mane. C.
 Melius est. Th. mane. Ch. omitte, iam istic adero. Th. ni-
 hil opus est istis Chreme.
 Hoc dic modo, sororē illam tuā esse, & te parū uirginem
 Amisisse, nunc cognosse, signa ostende. Py. adsunt. Th. cape,
 Si uim faciet, in ius ducito hominē, intellextin? Ch. probe. Th.
 Fac hāc animo praesenti dicas. Ch. faciā. Th. attolle pallium.
 Perii, huic ipsi est opus patrono, quem defensorem paro.

THRASO. GNATO. SANGA. CHREMES. THAIS.

Ancine ego ut cōtumeliā tā insignē i me accipiā Gnato?

h Mori me satius est. Simalio, Donax, Syrisce, sequimini.

Primum ædis expugnabo. GNA. recte. THR. uirgi-
 nem eripiam. GNA. probe. TH.

Male mulctabo ipam. Gn. pulchre. Thr. in mediū huc agmē cū

Donax, tu Simalio in sinistrū cornū, tu Syrisce i dextrū. (uesti

Cedo alios, ubi cēturiost Sāga? & māipul⁹furū? S. eccū adest. T.

Quid ignaue, peniculon pugnare q̄ isthuc portas cogitas? S.

Ego ne i imperatoris uirtutē noueram, & uim militum,

Sine sanguine hoc fieri nō posse, quin abstergerē uulnera? Thr.

Vbi alii? San. qui malū alii? solus Sannio seruat domū. THR.

Tu hosce instrue, hic ego ero post p̄cipia, ide oib⁹ signū dabo.

Illud est sapere, ut hosce instruxit, ipse sibi cauit loco. Th. (G.

Idē hoc Pyrrhus factitauit. Ch. uiden tu Thais quā hic agit rē?

Nimirū consiliū illud rectum est de occludendis ædibus. Th.

Sane quod tibi nunc uir uideatur esse, hic nebulo magnus est,

Ne metuas. Ch. qd uidet? Gn. fundā tibi nunc nimis uellē dari,

Vt tu illos procul ex occulto hinc cederes, facerent fugā. Th.

Sed eccam Thaidē ipsā uideo. Gn. q̄ mox irruimus. Thr. mane.

OMNIA PRIVS EXPERIRI q̄ armis sapientē decet.

Qui scis an quæ iubeā sine ui faciat? GN. di uestram fidem

Quanti est sapere, nunq̄ accedo quin abs te abeā doctior. Thr.

Thais primū hoc mihi responde, cum tibi do istam uirginē,

Dixtin mihi hos dies soli dare te? Th. qd tū postea? Thr. rogitas

Quæ mihi ante oculos corā amatorē adduxisti tuum? TH.

Quid cū illo agas? Thr. & cum eo clam subducti te mihi. Tha.

Libuit. Thr. Pamphilā ergo hūc redde, nisi ui mauis eripi. Ch.

Tibi illā reddat? aut tu illā tāgas oīm? Gn. ah qd ais? tace. Ch.

Quid tu tibi uis? Thr. ego nō tangā meā? C. tuā aut furcifer? G.

EVNVCHI

Caue sis, nescis cui maledicas uiro. CH. non tu hinc abis?
 Scin tu ut tibi res se se habeat? si quicq̃ hodie hic turbæ coeperis.
 Faciã ut huius loci, dieiq̃, meiq̃ semper memineris. CN.
 Miseret tui me, qui hunc tantũ hoĩem facias inimicũ tibi. CH.
 Diminuã ego tibi caput hodie nisi abis. Gn. ain uero canis?
 Sic ne agis? Thr. q̃s tu hõ es? qd tibi uis? qd cũ illa rei tibi est? Ch.
 Scibis, principio eam esse dico liberam. THR. hem? CH. ci
 uem Articam. THR. hui. CH.
 Meam sororem. Thr. os durum. Ch. miles nũc adeo edico tibi,
 Ne uim facias ullam in illam. THA. ego eo ad Sophronam
 Nutricẽ, ut eam adducã, & signa ostẽdã hæc. Thr. tun prohibeas
 Meã ne tangã? C. phibeo inq̃. Gaudin tu? hic furti se alligat. C.
 Satis hoc tibi est. Thr. idẽ hoc tu ais? Th. quare q̃ respõdeat. Thr.
 Quid nũc agimus? G. quin redeam⁹, iã hæc tibi aderit supplicãs
 Ultro. Thr. credin? Gn. immo certe, noui ingenium mulierũ.
 NOLVNT VBI uelis, ubi nolis cupiũt ultro. T. bñ putas. G.
 Iam dimitto exercitũ. Thr. ubi uis. G. Sanga uti fortes decet
 Milites, domiq̃, fociq̃ fac uicissim ut me mineris. SAN.
 Iã dudũst anim⁹ in patinis. G. frugi es. T. uos me hac sequimini.

Senarii, & unus Catalecticus.

THAIS. PYTHIAS.

ACTVS QVINTVS.

Ergin scelest. amecum perplexe loqui,
 Scio, nescio, abiit, audiui, ego non adfui,
 Non tu istuc mihi dictura aperte es quicquid est?
 Virgo concissa ueste lacrumans obticet.
 Eunuchus abiit, quam ob rem quid factumst taces? PY.
 Quid tibi ego dicam misera? illum Eunuchum negant
 Fuisse. THA. quis fuit igitur? PY. iste Chærea. THA.

ACTVS QVINTVS Fo. XXXIII

Qui Chærea? Py. iste ephebus frater Phædriæ. THA.
 Quid ais uenefica? Py. atqui certo comperi. TH.
 Quid is obsecro ad nos quam ob rem adductust? Py. nescio,
 Nisi amasse credo Pamphilam. THA. hem misera occidi
 Infœlix, siquidem tu istæc uera prædicas,
 Num id lacrumat uirgo? Py. id opinor. TH. qd ais sacrilega?
 Istuccine interminata sum hinc abiens tibi? Py.
 Quid facerem, ita ut iussisti soli credita est. THA.
 Scelest, LVP O ouem commisisti, dispudet,
 Sic mihi data esse uerba, quid hominis illuc est? Py.
 Hera mea tace obsecro, saluæ sumus.
 Habemus hoĩem ipsum. THA. ubi is est? Py. hem ad sinistrã,
 Vides ne? THA. uideo. Py. comprehendĩ iube quantũ põt. THA.
 Quid illo faciemus stulta? Py. quid faciam rogas?
 Vide amabo, si non cum aspiciam os, impudens
 Videtur. THA. non est. Py. tum quæ ei us confidentia est?

Senarii, & unus Dimeter.

CHÆREA. THAIS. PYTHIAS.

Pud Antiphonem uterq̃ mater & pater,
 Quasi dedita opera domi erant, ut nullo modo
 Introire possem, quin uiderent me, interim
 Dum ante hostium sto, notus mihi quidam obuiam
 Venit, ubi uidi, egomet in pedes quantum queo,
 In angiportum quoddam desertum, inde item
 In aliud, inde in aliud, ita miserrimus
 Fui fugitando, ne quis me cognosceret.
 Sed est ne hæc Thais quam uideo? ipsa est, ah hæreo
 Quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi? TH.
 Adeamus, bone uir, Dore salue, dic mihi
 Aufugistin? CH. hera factum. TH. satin id tibi placet? CH.

Non. Th. credin te impune abiturū? Ch. unam hanc noxiam
 Mitte, si aliam unq̄ ullam admifero, occidito. T H.
 Num meā scultiam ueritus es? Ch. non. Th. quid igitur? Ch.
 Hanc metui ne me criminaretur tibi. T H.
 Quid feceras? Ch. paululum quiddam. Th. paululū impudens?
 An paululum hoc esse tibi uidetur, uirginem
 Vitiare ciuem? CH. conseruam esse credidi. P Y.
 Conseruam? uix me contineo quin inuolem in
 Capillum, monstrum, etiam ultro derisum aduenit. T H.
 Abi hinc insana. P Y. quid ita uero abeam?
 Credo isti quicquam furcifero,
 Præsertim cum se seruam fateatur tuum? T H.
 Missa hæc faciamus, non te dignum Chærea
 Fecisti, nam si ego digna hac contumelia
 Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
 Neq̄ edepol quid nunc consilii capiam scio
 De uirgine istac, ita conturbasti mihi
 Rationes omnes, ut eam non possim suis
 Ita ut æquum fuerat atq̄ ut studui tradere.
 Ut solidum parerem hoc mihi beneficium Chærea. CH.
 At nunc dehinc spero æternam inter nos gratiam.
 Fore Thais, SAEPE EX HVI VSMODI re quapiam, &
 Ex malo principio, magna familiaritas
 Conflatast, & quid si hoc quispiam uoluit deus? T H.
 Equidem pol in eam partem accipioq̄ & uolo. CH.
 Immo ita quæso, unum hoc scito, contumeliæ
 Non me fecisse causa, sed amoris. T H. scio.
 Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
 Non adeo inhumano ingenio sum Chærea,
 Neq̄ tam imperita, ut quid amor ualeat nesciam. CH.
 Te quoq̄ iam Thais, ita me Dii bene ament, amo. P Y.
 Tum pol tibi ab isto hera cauendum intelligo. CH.
 Non ausim. P Y. nihil tibi quicq̄ credo. T H. desinas. CH.

Ego me tuæ commendo & committo fidei.
 Nunc ego te in hac re mihi oro ut adiutrix fies.
 Te mihi patronam cupio Thais, te obsecro.
 Emoriar, si non hanc uxorem duxero. T H.
 Tamen si pater. CH. quid? ah uolet certo scio,
 Cuius modo hæc sit. T H. paululum operirier
 Si uis iam frater ipse hic aderit uirginis.
 Nutricæ accersitum iit, quæ illam aluit paruulam.
 In cognoscendo tu te ipse aderis Chærea. CH.
 Ego uero maneo. T H. uis ne interea, dum is uenit,
 Domi operiamur, potius q̄ hic ante hostium? CH.
 Immo percupio. P Y. quā tu rem actura obsecro es? T H.
 Nam quid ita? P Y. rogitas? hunc tu in ædes cogitas
 Recipere posthac? T H. cur nō? P Y. crede hoc meæ fidei,
 Dabit hic aliquā pugnam denuo. Th. ahu, tace obsecro. Py.
 Parum perspexisse eius uidere audaciam. CH.
 Non faciam Pythias. P Y. non pol credo Chærea
 Nisi si commissum non erit. CH. quin Pythias.
 Tu me seruato. P Y. neq̄ pol seruandum tibi
 Quicquam dare ausim, neq̄ te seruare, apagete. T H.
 Adest optime ipse frater. CH. perii hercle, obsecro
 Abeamus intro Thais, nolo me in uia
 Cum hac ueste uideat. T H. quā ob re tādē? an q̄a pudet? Ch.
 Id ipsum. P Y. id ipsum? uirgo uero? T H. i, præ, sequar
 Tu istic mane ut Chremem introducas Pythias.

Senarii omnes.

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

Vicquid uenire in mentem nunc possit mihi,
 Quid nam? qui referam illi sacrilego gratiam,
 Qui hunc suppoluit nobis? CH. moue uero ocyus?

EVNVCHI

Te mea nutrix S O. moueo. CH. uideo, sed nihil p'moues. Py.
Iam ne ostendisti signa nutrici? CH. omnia. Py.
Amabo, quid ait? cognoscit ne? CH. ac memoriter. Py.
Bene ædē pol' narras, nam illi fauēo uirgini.
Ite intro, iam dudum hera uos expectat domi.
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video, uide ut ociosus sit, si diis placet,
Spero me habere qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intro, de cognitione ut certum sciam.
Post exibo atq; huuc perterrebo sacrilegum.

Eiusdem rationis.

PARMENO. PYTHIAS.

Euiso quid nam Chærea hic rerum gerat,
Quod si astu rem tractauit, dii uestram fidem
Quantam, & q̄ ueram laudem capiet Parmeno.
Nam ut omitram quod ei amorem difficillimum &
Carissimum ab meretrice auara, uirginem
Quam amabat, eam confeci sine molestia,
Sine sumptu, sine dispendio, tum hoc alterum,
Id uero est quod mihi puto palmarium,
Me repperisse, quo modo adulescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Mature, ut cum cognorit perpetuo oderit.
Quæ dum foris sunt nihil uidetur mundius,
Nec magis compositum quicq; nec magis elegans.
Quæ cum amatore suo cum cœnant, liguriunt,
Harum uidere ingluuiem, sordes, inopiam,
Quam inhoneste solæ sint domi, atq; auidæ cibi,
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum uorent,
Nosse omnia, hæc salus est adulescentulis. Py.
Ego pol' te pro istis dictis & factis, scelus
Vliscar, ut ne impune in nos illuseris.

ACTVS QVIN TVS Fo. XXXVI
Septenarii, ac Quadrati Trochaici.

PYTHIAS. PARMENO.

Roh fidē dēū facinus scēdū, o infœlicē adulescentulū.
p O scelestū Parmenonē, q̄ istū huc adduxit. Pa. qd ē? Py.
Miseret me, itaq; ut ne uiderē misera huc effugi foras.
Quæ futura esse exempla dicūt in illū indigna? Pa. o Iupiter
Quæ illec turbasti? num nā ego perii? & adibo qd istuc Pythias?
Quid ais? in quæ exempla fient? Py. rogitas audacissime?
Perdidisti istū, quē adduxisti pro Eunuchō adulescentulū,
Dū studes dare uerba nobis. Pa. qd ita? aur qd factūst? cedo. Py.
Dicam, uirginem istam Thaidi hodie quæ dono datast.
Scis eam hinc ciuem esse, & fratrem eius apprime nobilem? Pa.
Nescio. Py. at qui sic inuenta st eam iste uitiauit miser.
Ille ubi rescituit factum frater uolentissimus, P A R.
Quid nā fecit? Py. conligauit primū eū miseris modis. P A.
Hem conligauit? Py. atq; eqdē orāte ut ne id faceret thaide. Pa.
Quid ais? Py. nunc minas facturū se se id quod mœchis solet.
Quod ego nunq̄ uidi fieri, neq; uelim. P A. qua audacia
Tātū facinus audet? Py. quid ita tātū? Pa. an nō hoc maximūst?
Quis homo pro mœcho unq̄ uidit in domo meretricia
Deprehēdi quēq; Py. nescio. Pa. ac ne hoc nesciatis Pythias,
Dico, edico uobis, nostrū esse illum herilem filium. Py. hem
Obsecro an is est? P A. ne quā in illū Thais uim fieri sinat.
Atq; adeo aut cur non egomet introeo? Py. uide Parmeno
Quid agas, neq; illi pro sis, & tu pereas, nam hoc putant
Quicq; factumst, ex te esse ortū. Pa. quid igitur faciam miser?
Quid ue incipiam? ecce autem uideo rure redeuntem senem,
Dicam huic, an nō? dicā hercle & si mihi magnū malum
Scio paratum, sed necesse est huic ut subueniat. Py. sapis.
Ego abeo intro, tu isti narrato oēm rem ordine ut factū fiet.

LACHES. PARMENO.

X meo propinquo rure hoc capio commodi.

e Neq; agri, neq; urbis odium me unquam percipit.
Vbi saties coepit fieri commuto locum.

Sed est ne ille noster Parmeno? & certe ipse est.

Quem praestolare Parmeno hic ante hostium. P A.

Quis homost? ehem saluum te aduenire here gaudeo. L A.

Quem praestolare? P A. perii, lingua haeret metu. L A.

Hem quid est quod trepidas? satin salue? dic mihi. P A.

Here primum te arbitrari quod res est uelim,

Quicquid huius factumst, culpa non factumst mea. L A.

Quid? P A. recte sane interrogasti, oportuit

Rem praenarrasse me. Emit quendam Phaedria

Eunuchum, quem dono huic dedit. La. cui? Par. Thaidi. La.

Emit? perii hercle, quanti? P A. uiginti minis. L A.

Actumst. P A. tum quandā fidicinā amat hic Charea. L A.

Hem, quid? amat? an scit iam ille quid meretrix fiet?

An in astu penit A L I V D. ex alio malum? P A.

Here ne me spectes, me impulsore hac non facit. L A.

Omitte de te dicere, ego te furcifer

Si uiuo, sed istuc quicquid est primum expedi. P A.

Is pro illo Eunuchō ad Thaidē hanc deductus est. L A.

Pro Eunuchō? P A. sic est, hunc pro mōcho postea

Comprehendere intus & constrinxere. L A. occidi. P A.

Audaciam meretricum specta. L A. nunquid est

Aliud mali, damni ue, quod non dixeris

Reliquum? Par. tantū est. La. cesso huc intro irrūpere? Pa.

Non dubiumst quin mihi magnum ex hac re sit malum.

Nisi quia necesse fuit hoc facere, id gaudeo

Propter me hūc aliquid esse euenturum mali.

Nam iam diu aliquam causam quærebat senex.

Quam ob rem insigne faceret aliquid, is nunc repperit.

Septenarii atq; nonnulli Quadrati.

PYTHIAS. PARMENO.

Vnq̃ ædepol quicq̃ iā diu quod magis uellem euenire

n Mihi euenit, q̃ qd̃ mō senex intro ad nos uenit errans.

Mihi solæ ridiculo fuit, quæ quid timeret sciebam. P A.

Quid hoc autēst? Py. nūc id prodeō ut conueniā Parmenonē.

Sed ubi obsecro? P A. men quærit hac? P Y. atq; ecum ui

deo, adibo. P A.

Quid est inepta? quid tibi uis? quid rides? pergin? Py. perii,

Defessa iam sum misera de te ridendo. Pa. quid ita? Py. rogas?

Nunq̃ ædepol hominē stultiorem uidi nec uidebo,

Ah non possum satis narrare quos ludos præbueris intus.

At etiam primo callidum & disertum hominē credidi. P A.

Quid? P Y. illico ne credere ea quæ dixi oportuit te?

An poenitebat flagitii te autore quod fecisset

Adulescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi uestem uidit

Illam esse eum indutū pater? quid est? iam scis te periisse? Pa.

Hem quid dixti pessuma? an mentita es? etiam rides?

Itan lepidum tibi utsum est scelus nos irridere. Py. nimirū. Pa.

Siquidem istuc impune habueris. P Y. uerum. P A. reddā

hercle. P Y. credo.

Sed in diem istuc Parmeno est fortasse quod minitare.

Tu iam pendebris, qui stultum adolescentulum nobilitas

Flagitiis, & eundem indicas, uterq; in te exempla edent. P A.

Nullus sū. Py. hic p̃ illo munere tibi honos est habitus, abeo. P.

Egom et meo indicio miser, quasi Sorex hodie perii.

EVNVCHI

Septenarii

GNATO. THRASO.

Vid nunc, qua spe, aut quo cōsilio huc imus? quid cō-
ptas Thraso? T H.

Ego ne? ut Thaidi me dedam, & faciam quod iubeat.

G N A. quid est? T H.

Qui minus quā hercules seruiuit Omphalæ. Gn. exemplū placet.
Vtinam tibi committigari uideam Sandalio caput.

Sed fores crepuere ab ea? T H. quid hoc autem est mali?

Hunc ego nunquā uiderā, & iā hic quid nā properans profiliit.

Septenarii, & Octonarii.

CHAEREA. PARMENO. GNATO. THRASO.

Populares, et quis me hodie uiuit fortunatio?

O Nemo hercle quisquē, nā in me plane dii potestatem suam

Oēm ostēdere, cui tā subito tor cōgruerint cōmoda P.

Quid hic latus est? Ch. o Parmeno mi, o mearū uoluptatū oīm

Inuentor, inceptor, perfector, scin me in quibus sim gaudiis?

Scis Pamphilam meam inuentam ciuem? P A R. audiui. Ch.

scis sponsam mihi. P A R.

Bene ita me dii ament factum. G N. audin tu illum, quid ait?

Ch. tum autem Phædriæ

Meo fratri gaudeo amorē esse omnē in trāquillo, unast domus,

Thais patri se commendauit in clientulam, & fidem

Nobis dedit se. Par. fratris igitur Thais torast. Ch. scilicet Pa.

Ia in hoc aliud est quod gaudeamus, miles pellis foras. Ch.

Frater ubi ubi est? fac quā primū hæc audiat. Pa. uisam domū. Th.

Nunquid gnato dubitas quin ego perpetuo perierim? G N. sine

Dubio opinor. Ch. quid cōmemorē primū, aut laudē maxime

Illum qui mihi dedit consiliū ut facerem? an me qui ausus sim

ACTVS QVINTVS

Fo. XXXVIII

Incipere? an fortunam collaudem, quæ gubernatrix fuit?

Quæ tot res, tantas, tam oportune in unum conclusit diem.

An mei patris festiuitatem & foelicitatem? o Iupiter

Serua obsecro hæc dona nobis. P H. Dii uestram fidem, incre-
dibilia,

Parmeno modo quæ narrauit, sed ubi est frater? C H. præsto
adeft. P A R.

Gaudeo. C H. satis credo, nihil est Thaide tua dignius

Quod ametur, ita nostræ omni est fautrix familiæ. P H.

Mihi illam laudas? T H R. perii, quanto minus spei est, tan-
to magis amo.

Obsecro Gnato in te spes est. G N A. quid uis faciam? T H R.
perface hoc

Precibus, precio, ut hæream in parte aliqua, tadē apud Thai-
dem. G N A.

Difficile est. T H R. si quid collibuit, noui te, hoc si effeceris

Quod uis donū, & premiū a me optato, id optatū feres. G N.

Ita ne? Th. sic erit. G. si efficio hoc, postulo ut mihi tua dom?

Te præfente, absente pateat, inuocato ut sit locus

Semper. T H R. do fidem ita facturū. G N A. accingar. Ph.

quem ego hic audio?

O Thraso. T H. saluete. P H. tu fortasse quæ facta hic sint ne
scis? T H R.

Scio. P H. cur ergo in his te ego conspicio regionibus. Thr.

Vobis fretus. P H. scis quā fretus? miles edico tibi,

Si te in platea offendero hac post unquā, nihil quod dicas mihi

Aliū quærebā, iter hac habui, peristi. G. eia haud sic decet. Ph.

Dictum est. Gn. nō cognosco uestrū tā superbū. Ph. sic erit. Gn.

Prius audite paucis, quod cum dixero si placuerit

Facitote. Ph. audiamus. Gn. tu cōcede paululū istuc Thraso.

Principio ego uos credere ambos hoc mihi uehemēter uelim

Me huius quicquid facio, id facere maxime causa mea,

EVNVCHI

Verum si idem uobis prodest, uos non facere inscitia st. P H.
 Quid id est? Gn. militē riuale ego recipiendū censeo. P H. hem
 Recipiendū? GN. cogita modo, tu hercle cū illa Phadria
 Et libenter uiuis, etenim bene libenter uictitas,
 Et quod des paululū est, & necesse est multū accipere Thaidē,
 Vt tuo amori suppeditare possit, sine sumptu tuo.
 Ad omnia hac magis oportunus, nec magis ex usu tuo
 Nemo est, principio & habet quod det, & dat nemo largius.
 Fatuus est, insullus, tardus, stertit noctesq; & dies,
 Neq; istū metuas ne amet mulier, facile pellas ubi uelis. P H.
 Quid agimus? Gn. propterea hoc etiā quod uel primum puto,
 Accipit hominē nemo melius proflus, neq; prolixius. P H.
 Mirū ni illoc hoīe quoquo pacto opust. Ch. idē arbitror. Gn.
 Recte facitis, unū etiā hoc uos oro, ut me in uestrū gregem
 Recipiatis, SATIS DI V hoc iā saxū uorso. Ph. recipim⁹. Ch.
 Ac libenter. GN. at ego pro isto Phadria, & tu Chærea
 Hunc comedendū & deridendū uobis propino. Ch. placet. Ph.
 Dignus est. GNA. Thrafo ubi uis accede. THR. obsecro te
 quid agimus? GNA.
 Quid? isti te ignorabant, postq̄ eis mores ostendi tuos,
 Et collaudaui secundum facta & uirtutes tuas,
 Impetraui. THR. bene fecisti, gratiam habeo maximam.
 Nunq̄ etiam fui usq̄ quin me omnes amarent plurimum. Gn.
 Dixi ego in hoc esse uobis Atticam eloquentiam? PH.
 Nihil p̄ter p̄missum est, ite hac, uos ualete, & PLAVDITE.

INTERLOCVTORES. HEAV.

Chremes senex.	Menedemus senex.
Clinia adulescens.	Clitipho adulescens.
Syrus seruus.	Dromo seruus.
Sostrata matrona.	Nutrix.
Bacchis meretrix	Phrygia ancilla.
Antiphila meretrix.	

HEAVTON TIMORVM MENOS Fo. XXXIX.
 GRAECA EST MENANDRI. ACTA LVDIS
 MEGALENSIBVS. L. CORNELIO LENTV
 LO. L. VALERIO FLACCO AEDILIBVS
 RVLIB. EGIT AMBIVIVS TVRPPIO,
 MODOS FECIT FLACCVS CLAVD.
 ACTA PRIMVM TIBIIS IMPARI
 BVS, DEINDE DVABVS DEXT
 RIS ACTA ETIAM TERTIO.
 C. CORNELIO. M. IVVEN
 IO COSS.

G. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri. *hinc me p̄st*

N MILITIAM proficisci gnatum Cliniam
 i Amanter antiphilam compulit durus pater.
 Animiq; se se angebat facti poenitens.
 Mox ut reuersus est, clam patre diuortitur
 Ad Clitiphonem, is amabat scortum Bacchidem.
 Cum accersiret cupitam Antiphilam,
 Vt eius Bacchis uenit amica ac seruulæ
 Habitum gerens Antiphila, factum id quo patrem
 Suum celaret Clitipho. hic technis Syri.
 Decem minas meretriculæ aufert a sene.
 Antiphila Clitiphonis reperitur soror,
 Hanc Cliniam, aliam Clitipho uxorem accipit.

Trimetri omnes.

PROLOGVS.

n E cui sit uestrum mirum, cur partis seni
 Poeta dederit, quæ sunt adulescentium.

Id primum dicam, deinde quod ueni eloquar,
 Ex integra græca, integram comœdiam
 Hodie sum acturus Heauton timorumenon.
 Duplex quæ ex argumento facta est simplici.
 Nouam esse ostendi, & quæ esset, nunc qui scripserit,
 Et cuius græca sit, ni partem maximam
 Existimarem scire uestrum, id dicerem.
 Nunc quam ob rem has partis didicerim, paucis dabo.
 Oratorem uoluit esse me, non Prologum
 Vestrum iudicium fecit, me actorem dedit.
 Sed hic actor tantum poterit a facundia,
 Quantum ille potuit cogitare commode.
 Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum.
 Nam quod fumores distulerint maleuoli,
 Multas contaminasse græcas, dum facit
 Pauca latinas, factum hic esse id non negat.
 Neque se id pigere & deinde facturum autumat.
 Habet bonorum exemplum, quo exemplo sibi
 Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
 Tum quod maleuolus uetus poeta dictitat,
 Repente ad studium, hunc se applicasse musicum
 Amicum, ingenio fretum haud natura sua.
 Arbitrium uestrum uestra existimatio
 Valebit, quam ob rem omnes uos oratos uolo,
 Ne plus iniquum possit quam æquum oratio.
 Facite æqui sitis, date crescendi copiam
 Nouarum, qui spectandi faciunt copiam
 Sine uitiiis, ne ille pro se dictum existimet,
 Qui nuper fecit seruo currenti in uia
 Decesse populum, cur infano seruiat?
 De illius peccatis plura dicet, cum dabit
 Alias nouas, nisi finem maledictis facit
 Adeste æquo animo, date potestatem mihi

Statariam agere ut liceat per silentium,
 Ne semper seruus currens, iratus senex,
 Edax parasitus, Sycophanta autem impudens,
 Auarus leno, assidue agendi sint mihi,
 Clamore summo, cum labore maximo,
 Mea causa causam hanc iustam esse animum inducite.
 Ut aliqua pars laboris minuatur mihi,
 Nam nunc nouas qui scribunt nihil parcent seni,
 Si qua laboriosa est, ad me curritur,
 Sin leuis est, ad alium defertur gregem,
 In hac est pura oratio, experimini
 In utranque partem ingenium quid possit meum,
 Si nunquam auare precium statui arti meæ,
 Et eum esse quæstum in animum induxi maximum,
 Quam maxime seruire uestris commodis.
 Exemplum statuite in me, ut adulescentuli
 Vobis placere studeant, potiusque sibi.

Trimetri, & Septenarius unus, Dimeter Brachycatalecticis.

CHREMES. MENEDEMVS SENES.

PRIMVS ACTVS.

Vamquam hæc inter nos nuper noticia admodum est.
 Inde adeo quod agrum in proximo hic mercatus es,
 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit,
 Tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas
 (Quod ego in propinqua parte amicitiae puto)
 Facit, ut te audacter moneam, & familiariter,
 Quod mihi uidere præter ætatem tuam
 Facere, & præter quam res te adhortatur tua.
 Nam pro deum, atque hominum fidem, quid uis tibi?

Aut quid quæris? annos sexaginta natus es,
 Aut plus eo, ut conicio, agrum in his regionibus
 Meliorem, neque precii maioris nemo habet.
 Seruos complures, proinde quasi nemo fiet,
 Ita attente tu te illorum officia fungere. *Nota fingere in isto*
 Nunquam tam mane egredior, neque tam uesperum
 Domum reuertor, quin te in fundo conspicer
 Fodere, aut arare, aut aliquid ferre, denique
 Nullum remittis tempus, neque te respicis. *in hoc cum in*
 Hæc non uoluptati esse, satis certo scio.
 At enim dices, me quantum hic fiat operis poenitet,
 Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ.
 Si sumas in illis exercendis, plus agas. ME.
 Chreme tantum ne ab re tuast oculi tibi, *nota*
 Aliena ut cures, ea nihil quæ ad te attinent? CH.
 HOMOSUM, HUMANI a me nihil alienum puto.
 Vel me monere hoc, uel percontari puta.
 Rectum est, ego ut faciam, non ut deterream. ME.
 Mihi sic est usus, tibi ut facto opus face. CH.
 An cuique est usus homini se ut cruciet? ME. mihi. CH.
 Si quid laboris est, nollem, sed quid istuc mali est?
 Quæso quid de te tantum meruisti? ME. cheu. CH.
 Ne lacruma, atque istuc quicquid est, fac me ut sciam,
 Ne retice, ne uerere, crede inquam mihi,
 Aut consolando, aut consilio, aut reiuuero. ME.
 Scire hoc uis? CH. hac equidem causa qua dixi tibi. ME.
 Dicitur. CH. istos rastros interea tamen
 Depone, ne labora. Me. minime. CH. quæ rem agis? ME.
 Sine me, uacuum tempus ne quod dem mihi
 Laboris. CH. non sinam inquam. Me. ah, non æquum facis. CH.
 Hui, tam grauis hos quæso? ME. sic meritum est meum. CH.
 Nunc loquere. ME. Filium unicum adolescentulum

Habeo, at quod dixi habere? immo habui Chreme.
 Nunc habeam, nec ne incertum est. CH. quid ita istuc? Me. scies.
 Est e corintho hic aduena anus paupercula.
 Eius filiam ille amare coepit perditæ,
 Prope iam ut pro uxore haberet, hæc clam me omnia.
 Vbi rem rescui, coepi non humanitus,
 Neque ut animum decuit ægrotum adolescentuli
 Tractare, sed ui & uia peruulgata patrum.
 Quotidie accusabam, hem tibi ne hæc diutius
 Licere speras facere me uiuo patre?
 Amicam ut habeas prope iam uxoris loco?
 Erras si id credis, & me ignoras clinia.
 Ego te meum esse dici tantisper uolo,
 Dum quod te dignum sit facies, sed si id non facis,
 Ego quod me in te sit facere dignum inuenero.
 Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio ocio.
 Ego istuc ætatis non amoris operam dabam.
 Sed in Asiam hinc abii propter pauperiem,
 Atque ibi simul rem, & gloriam armis belli repperi.
 Postremo adeo res redit, adolescentulus
 Sæpe eadem & grauiter audiendo uictus est.
 Putauit me ætate & sapientia
 Plus scire & providere, quam seipsum sibi,
 In Asiam ad regem militatum abiit Chreme. CH.
 Quid ais? ME. calm me profectus, menses tris abest. CH.
 Ambo accusandi, sed si illud inceptum, tamen
 Animi est pudentis signum, & non instrenui. ME.
 Vbi comperi ex his qui ei fuere conscii,
 Domum reuortor mœstus, atque animo fere
 Perturbato atque incerto præ ægritudine,
 Assido, accurrunt serui, soccos detrahunt,
 Video alios festinare, lectos sternere,
 Cœnam apparare, pro se quisque sedulo

Faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam.
 Vbi uideo hæc, coepi cogitare, hem, tot mea
 Solius solliciti sunt causa, ut me unum expleant?
 Ancillæ tot me uestiant? sumptus domi
 Tantos ego solus faciam? sed gnatum unicum
 Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius,
 QVOD illa ætas magis ad hæc utenda idonea est,
 Eum ego eieci hinc miserum iniustitia mea.
 Malo quidem me dignum quouis deputem,
 Si id faciam, nam usq; dum ille uitam illam incolit
 Inopem, carens patria ob meas iniurias.
 Interea usq; illi de me supplicium dabo.
 Laborans, quærens, parcens, illi seruiens.
 Ita facio prorsus, nihil relinquo in ædibus,
 Nec uas, nec uestimentum, contra si omnia,
 Ancillas, seruos, nisi eos qui opere rustico
 Faciundo, facile sumptum exerceant suum.
 Omnis produxi ac uendidi, inscripsi illico
 Aedis mercede, quasi talenta ad quindecim
 Coegi, agrum hunc mercatus sum, hic exerceo.
 Decreui tantisper me minus iniuriæ
 Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser,
 Nec mihi fas esse ulla me uoluptate hic frui,
 Nisi ubi ille huc saluus redierit meus particeps. CH.
 Ingenio te esse in liberos leni puto,
 Et illum obsequentem si quis recte aut commode
 Tractaret, uerum neq; tu illum satis noueras,
 Nec te ille, hoc ibi sit, ubi non uere uiuitur.
 Tu illum nunq; ostendisti quanti penderes,
 Nec tibi ille est credere ausus quæ est æquum patri,
 Quod si esset factum, hæc nunq; euenissent tibi. ME.
 Ita res est, fateor, peccatam a me maximum est. CH.
 Menedeme, at porro recte spero illum tibi

Saluam affuturum esse hic confido propediem. ME.
 Utinam dii ita faxint. CH. facient, sed nunc si commodū est,
 Dionysia hic sunt, hodie apud me sis uolo. ME.
 Non possum. CH. cur non? quæso tandem aliquantulum
 Tibi parce, idem absens facere te hoc uult filius. ME.
 Non conuenit qui illum ad laborem impulerim,
 Nunc me ipsum fugere. CH. ficcine est sententia? ME.
 Sic. CH. bene uale. ME. & tu. CH. lacrimas excussit mihi,
 Miseretq; me eius, sed ut diei tempus est,
 Monere oportet me hunc uicinum Phaniam
 Ad cœnam ut ueniat, ibo ut uisam si domi est.
 Nihil opus fuit monitore, iam dudum domi
 Præsto apud me esse aiunt, egomet conuiuas moror.
 Ibo adeo hinc intro, sed quid crepuerunt forēs?
 Hinc a me quisnam egreditur? huc concessero.

Octonarii, & unus Dimeter Brachycatalecticis.

CLITIPHO ADVLESCENS. CHREMES.

Nil adhuc est, quod uereare Clinia, haud quæq; etiā cessat,
 Et illā simul cū nuncio tibi hic ego affuturā hodie scio.
 Proin tu solitudinē istam falsam quæ te excruciat omit-
 Qui cum loquitur filius? CLIT. (tas. CH.
 Pater adest quæ uolui, adibo, pater oportune aduenis. CH.
 Quid est? Cli. hunc Menedemū nostin nostrū uicinū? CH.
 Probe. CLI. huic filiū scis esse? CH. audiui in Asia. CLIT.
 non est pater,
 Apud nos est. CH. quid ais? CLIT. aduenientē e naui egre-
 dientem illico
 Adduxi ad cœnā, nā mihi magna cū eo iā inde usq; a puericia
 Semper fuit familiaritas. CH. uoluptatē magnā nuncias.
 Quā uellē Menedemū inuitatū, ut nobiscū esset hodie ampli⁹,

Vt hanc laticiam nec opinanti primus ei obiicerem domi,
Atq; etiā nūc tēpus est. Clit. caue faxis nō est opus pater. CH.
Quapropter? Clit. q̄a' em̄ incertumst etiā qd se faciat, mō uenit,
Timet omnia, patris iram, & animū amicā se erga ut sit suā.
Eā misere amat, ppter eā h̄c turba atq; abitio euenit. Ch. scio. Cl.
Nunc seruulū ad eā in urbē misit, & ego nostrū una Syrum. Ch.
Quid narrat? CLIT. quid ille ē se miserum esse. CH. miserū ē
quem minus credere est.

Quid reliquū est, quin habeat quā quidē in hoīe dicunt bona?
Parentes, patriā incolumē, amicos, genus, cognatos, diuitias,
ATQVE HAE C perinde sunt, ut illi⁹ animus qui ea possidet.
Qui uti scit ei bona, illi qui non utitur recte mala. CLIT.

Immo ille fuit senex importūnus semper, & nunc nihil magis
Vereor, q̄ nequid in illum iratus plus satis faxit pater. CH.
Ille ne ē sed reprimā me, nā in metu esse hunc illi est utile. Clit.
Quid tu te tecū? CH. dicā, ut ut erat, mansum tamē oportuit.
Fortasse aliquanto iniquior erat, propter eius libidinem
Pateretur, nā quē ferret, si parentē non ferret suum?

Hunc cecine erat æquum ex illius more, an illum ex huius uiuere ē
Et quod illū insinulat durū id non est, nam parentū iniuriā

Vniūsmodi sunt ferme, paulo qui est homo tolerabilis,
Scortari crebro nolunt, nolunt crebro conuiuari.

Præbent exigue sumptū, & ea sunt tamen ad uirtutē omnia.

VERVM VBI animus semel se cupiditate deuinxit mala,

Necesse est Clitipho consilia consēqui consimilia, hoc

Scitumst periculum ex aliis facere, tibi quod ex usu fiet. CL.

Ira credo. Ch. ego ibo hinc intro, ut uideam nobis qd cœnæ fiet.

Tu ut tempus est dici, uide sis ne quo hinc abeas longius.

Tetrametri.

CLITIPHOS.

ACTVS SECVNDVS.

¶ Vam iniqui sunt patres in omnes adolescentis iudices.

Qui æquum esse censent, nos iam a pueris illūco nasci senes.

Neq; illarum affines esse rerum, quas fert adulescentia.

Ex sua libidine moderantur, nunc quæ est, nō quæ olim fuit.

Mihi si unquam filius erit, nā ille facillime utetur patre.

Nam & cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus.

Non ut meus, qui mihi per aliū ostendit suam sententiā,

Perii, is mihi ubi adhibuit pl⁹ paulo, sua quæ narrat facinora.

Nunc ait, periculum ex aliis facito tibi, quod ex usu fiet.

Astutus, ne ille haud scit, quā mihi nunc surdo narret fabulā.

Magis nūc me amicā dicta stimulat, da mihi atq; affer mihi.

Cui quid respondeā nihil habeo, neq; me quisq; est miserior.

Nam hic Clinia, & si is suarum rerum satagit, attamen

Habet bene ac pudice eductam, & ignarā artis meretriciæ.

Meast potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.

Tum quod dem ei rectest, nā nihil esse mihi religio est dicere.

Hoc ego mali nō pridem inueni, neq; etiam dum scit pater.

Eiusdem rationis.

CLINIA. CLITIPHOS.

I mihi secūda res de amore meo essent, iam dudū scio

s Venissent, sed uereor me absente ne mulier corrupta sit

Cōcurrūt multæ opiniones, quæ mihi aimū exaugeat.

Locus, occasio, ætas, mater sub imperio cuius est mala,

Cui nihil iam præter precium dulcest. CLIT. Clinia. CLIT.

hei misero mihi. CLIT.

Etiā caues ne uideat forte hinc te a patre aliquis exiēs. CLIT.

Faciā, sed nescio qd profecto mihi animus prælagit mali. Clit.

Pergin istuc prius diiudicare, q̄ scis quid ueri fiet. CLIN.

Si nihil mali esset iam hic adesset. CLIT. iam aderūt. Clin.

quando istuc erit? CLIT.

Non cogitas hinc longius abesse? & nosti mores mulierum.

Dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Clin. o Clitipho

Timeo. Clit. respira, eccum Dromonē cū Syro una adsunt tibi.

Tetrametri ac Trimetri, partim legitimi, partim Septenarii,
Trochaici.

SYRVS. DROMO .S. CLINIA. CLITIPHO. A.

In tu. Dro. sic est. Sy. uerū interea dū sermones cēdimus
a Illæ sūt relictæ. Clit. mulier tibi adest, audin Clinia? Clin.
Ego uero audio, nūc demū & uideo, & ualeo Clitipho. C.
Minime mirum, adeo impeditæ sunt, ancillarum gregem
Ducūt secū. Clin. perii, unde illi sūt ancillæ? Clit. men rogas? Sy.
Non oportuit relictas, portant quid rerū. Clin. hei mihi. S Y.
Aurum, uestem, & uesperascit, & non norunt uiam.
Factum a nobis stulte est, abidum tu Dromo illis obuiam
Propere, qd stas? Clin. uæ misero mihi, quata de spe decidi. Clit.
Quid istuc? quæ res te sollicitat autē? Clin. rogas quid fiet?
Viden tu ancillas? aurum, uestem, quam ego cū una ancillula
Hic reliqui, unā eā esse censes? Clit. uah, nūc demū intelligo. Sy.
Dii boni quid turbest? ædes nostræ uix capient scio.
Quid comedent? qd ebibent? quid seni erit nostro miserius?
Sed uideo, eccos quos uolebā. Clin. o Iupiter ubi nā est fides?
Dū ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci
Collocupletasti te Antiphila, & me in his deseruisti malis.
Propter quā in sūma ifamia sū, & meo patri min⁹ sum obsequēs
Cuius nūc pudet me & miseret, qui harū mores cantabat mihi,
Monuisse frustra, neq; potuisse unq; ab hac me expellere,
Quod tamē nunc faciā, tum cū gratū mihi esse potuit nolui.
Nemo est miserior me. Sy. hic de nostris uerbis errat uidelicet,
Quæ hic sumus loquuti. Clinia aliter tuū amorē atq; est accipis
Nam & uitast eadē, & animus te erga idem ac fuit,
Quantum ex ipsa re coniecturam fecimus, CLIN.
Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerum omniumst
Quod malim quam me hoc falso suspicariet. S Y.
Hoc primum ut ne quid huius rerum ignores, anus
Quæ est dicta mater esse ei antehac non fuit.

Ea obiit mortem, hoc ipsa in itinere alteræ
Dum narrat forte audiui. Clit. quæ nam est altera? S Y.
Mane hoc quod cœpi primum enarrem o Clitipho.
Post istuc ueniā. CLIT. propera. S Y. iam primū omniū
Vbi uentum ad ædis est Dromo pultat fores,
Anus quædam prodit, hæc ubi aperuit hostium
Continuo hic se coniecit intro, ego consequor.
Anus foribus obdit pectusculam, ad lanam redit.
Hinc seiri potuit (aut nusquam alibi) Clinia
Quo studio uitam suam te absente exegerit,
Vbi de improviso est interuentum mulieri.
Nam ea res dedit tum existimandi copiam,
Quotidianæ uitæ consuetudinem,
QV AE CV IVS QV E ingenium ut sit declarat maxime,
Texentem telam studiose ipsam offendimus,
Mediocriter uestitam ueste lugubri,
Eius anuis causa opinor quæ erat mortua,
Sine auro tum ornatam, uti quæ ornantur sibi,
Nulla mala re expolitam muliebri.
Capillus pexus, prolixus, circum caput
Reiectus negligenter, pax. CLIN. Syre mi obsecro
Ne me in lætitiā frustra coniicias. S Y. anus
Subtegmen nebat, præter ea una ancilla erat.
Ea texebat una pannis obsita,
Neglecta, immunda illuue. CLIT. si hæc sunt Clinia
Vera, ita uti credo quis te est fortunatior?
Sin hanc quam dicit sordidatam & sordidam,
Magnum hoc quoq; signumst, dominā esse extra noxiam,
Cum eius tam negliguntur internuncii,
NAM DISCIPLINA est eisdem munerarier
Ancillas primum ad dominas qui affectant uiam. CLIN.
Perge obsecro te, & caue ne falsam gratiam
Studeas inire, quid ait ubi me nominas? S Y.

Vbi dicimus redisse te, & rogare uti
 Veniret ad te mulier, telam deferit
 Continuo & lacrimis opplet os totum sibi,
 Ut facile scires desiderio id fieri tuo. CLIN.
 Præ gaudio (ita me Dii anient) ubi sim nescio.
 Ita timeo. CLIT. at ego nihil esse sciebam Clinia.
 Agedum uicissim Syre, dic quæ illast altera. SY.
 Adducimus tuam Bacchidem. CLIT. hem quid Bacchidem?
 Eho, scelestæ quo illâ adducis? Sy. quo ego illâ? ad nos scilicet. C.
 Ad patrē ne? Sy. ad ip̄m. Clit. o hominis impudentem
 Audaciam. SY. heus non fit sine periculo facinus magnum &
 memorabile. CLIT.
 Hoc uide in mea uita tu tibi laudem is quæsitum scelus,
 Vbi si paululum modo quid te fugerit ego perierim,
 Quid illo facias? SY. at enim. CLIT. quid enim? SY. si si-
 nas dicam. CLI. sine. CLIT.
 Sino. Sy. ita res est, hæc nūc q̄si cū. Clit. quas malū ambages mihi
 Narrare occipit? C. Syre, uerū hic dicit, mitte ista, ad rē redi. Sy.
 Enimvero reticere nequeo, multis modis iniurius
 Clitipho est, neq; ferri potis est. CLI. audiendū hercle est, tace.
 Vis amare, uis potiri, uis quid des illi effici.
 Tuum esse in potiundo periculum non uis, haud stulte sapis.
 Siquidē id sapere est uelle te id quod non potest contingere.
 Aut hæc cū illis sunt habenda, aut illa cū his amittēda sunt.
 Harum duarum condicionum nunc utram malis uide,
 Et si consilium quod cœpi rectum esse & tutum scio.
 Nam apud patrē tua amica, tecum sine metu ut sit copias.
 Tum quod illi argentū es pollicitus, eadē hac inueniā uia.
 Quod ut efficere orando surdas iam aures reddideras mihi,
 Quid aliud tibi uis? CLI. siquidem hoc fit. SY. siquidem ex-
 periundo scies. CLIT.
 Age age, cedo istuc tuū consiliū quid id est? Sy. assimilabimus

Tuā amicā huius esse. Cli pulchre, cedo quid hic faciet sua?
 An ea quoq; diceſ huius? si una hæc dedecori est parum? Sy.
 Immo ad tuā matrē deduceſ. Cli. qd eo? Sy. lōgū est Clitipho,
 Si tibi narrē, quā ob rem id faciā uera causa est. Cli. fabulæ,
 Nihil satis firmi uideo, quam ob rem accipere hunc mihi ex-
 pediat metum. SY.
 Mane habeo aliud, si istuc metuis quod ambo confiteamini
 Sine periculo esse. Clit. huiusmodi obsecro aliqd repperi. Sy. ma-
 Ibo obuiā hinc, dicā ut reuertant domū. Clit. hem, (xime.
 Quid dixti? SY. ademptum tibi iam faxo oēm metum,
 IN AVREM utramuis ociose ut dormias. CLIT.
 Quid ago nunc? Sy. tu ne? quod boniſt. Clit. Syre dic modo
 Verum. Sy. age modo hodie sero ac ne quicq; uoles. Clin.
 Datur modo fruarē dum licet, nam nescias
 Eius sit potestas posthac an nunq; tibi. CLIT.
 Syre inquā. Sy. perge porro, tamen istuc ago. CLIT.
 Verū hercle istuc est. Syre, Syre inquā, heus heus Syre. Sy.
 Concaluit, quid uis? Clit. redi redi. Sy. adsum, dic quid est?
 Iam hoc quoq; negabis tibi placere. Clit. immo Syre,
 Et me, & meum amorem, & famam permitto tibi.
 Tu es iudex, ne quid accusandus sis uide. SY.
 Ridiculum est istuc me admonere Clitipho,
 Quasi istic minor mea res agatur, q̄ tua.
 Hic si quid nobis forte aduersi euenerit,
 Tibi erunt parata uerba, huic homini uerbera,
 Quapropter neutiq; hæc res neglectumſt mihi,
 Sed istum exora, ut suam esse dissimulet. CLIN. scilicet
 Facturum me esse, in eum iam res dedit locum,
 Ut sit necesse. CLIT. merito te amo Clinia. CLIN.
 Verum ille ne quid titubet. Sy. perdoctast probe. Clin.
 At hoc demiror qui tam facile potueris
 Persuadere illi, quæ solet quos spernere. SY.
 In tempore ad eam ueni, QVOD rerum omniumſt

Primum, nam miserum quendam offendi militem,
Eius noctem orantem, hac arte tractabat nigrum,
Vt illius animum cupidum inopia incenderet,
Eademque ut esset apud te ob hoc quod gratissimam,
Sed heus tu uide sis, nequid imprudens ruas.
Patrem nostri ad has res quod sit perspicax.
Ego te autem noui quod esse soleas impotens,
Inuersa uerba, euerfas ceruices tuas,
Gemitus, scretatus, tussis, risus abstine. CLIT.
Laudabis. SY. uide sis. CLIT. tu te met mirabere. SY.
Sed quod cito sunt consecutae mulieres? CLIT.
Vbi sunt? cur retines? SY. iam nunc hac non est tua. CLIT.
Scio apud patrem, at nunc interim? SY. nihilo magis. Clit.
Sine. SY. non finem inquit. Clit. quae so paulisper. SY. ueto. Clit.
Saltem salutare. SY. abeas si sapias. CLIT. eo
Quid istic? SY. manebit. Clit. o hominem foelicem. SY. ambula.

Tetrametri.

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

Depol te mea Antiphila laudo, & fortunatam iudico.
Id cum studuisti isti formae mores ut consimiles forent.
Minimeque (ita me Dii amet) miror, si te sibi quicquid expetit.
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
Et cum egomet nunc mecum in animo uita tua consydero,
Omniumque adeo uostrarum uulgus quae ab se segregant,
Et uos esse istiusmodi, & nos non esse haud mirabilest.
Nam expedit bonas esse uobis, nos quibus cum res est non sinunt.
Quippe forma impulsu nostra, nos amatores colunt.
Hac ubi immutata est, illi suum animum alio conferunt.
Nisi prospectum interea aliquid nobis est, deserte uiuimus.
Vobis cum uno simul ubi gratum agere decretum sit uiro,

Cuius mos maxime est consimilis uostrum, hi se ad uos applicat,
Hoc beneficio utrique ab utrisque uero deuincimini.
Vt nunquam ulla amori uestro incidere possit calamitas. AN.
Nescio alias, me scio quidem semper fecisse sedulo,
Vt ex illius comodo meum compararem commodum. Clin. uah,
Ergo mea Antiphila tu nunc sola reducem me in patriam facis.
Nam dum abs te absum, omnes mihi labores fuere quos corpori leues,
Prater quod tui carendum quod erat. SY. credo. Clin. Syre, uis suffero. SY.
Hocine me miserum non licere meo modo ingenio frui?
Immo ut patrem tuum uidi esse habitum diu, etiam duras dabit. Bac.
Quis nam hic adulescens est qui tuum nos? AN. ah, retine me obsecro.
Amabo, quod tibi est? AN. disperii. Ba. perii misera, quod stupes? Ba.
Antiphila? AN. uideon Cliniam, an non? Bac. quem uides? Clin.
Salue anime mi. AN. o mi Clinia, salue. Clin. ut uales? AN.
Saluum uenisse gaudeo. CLIN. teneo ne te? AN.
Antiphila, maxime animo exoptata meo? SY.
Ite intro, nam uos iam dudum expectat senex.

Tetrametri, ac Trimetri. CHREMES. MENEDEMVS.

ACTVS. TERTIVS.

Vcescit, hoc iam cur cesso pultare hostium
1 Vicini, primum ex me ut sciat sibi filium
Redisse, & si adulescentem hoc nolle intelligo
Verum cum uideam miserum hunc tam excruciarier
Eius abitu, celem tam insperatum gaudium,
Cum illi nihil periculi ex indicio fiet?
Haud faciam, nam quod potero adiutabo senem
Item ut filium amico, atque aequali suo
Video inseruire, & socium esse in negociis.
Nos quoque senes est aequum senibus obsequi. ME.
Aut ego profecto ingenio egregie ad miseriam

Natus sum, aut illud falsum sit quod uulgo audio
 Dici, **DIEM ADIMERE** ægritudinem hominibus.
 Nam mihi quidem quotidie augeſcit magis
 De filio ægritudo, & quanto diutius
 Abest, magis cupio tanto, & magis deſydeſco. **CH.**
 Sed ipſum foras egreſſum uideo, adibo, alloquar.
 Menedeme ſalue, nuncium apporto tibi,
 Cuius te maxime fieri participem cupis. **ME.**
 Num quidnam de gnato meo audiſti Chreme? **CH.**
 Valet, atq; uiuit. Me. ubi nã eſt quaſo? **Ch.** apud me domi. **ME.**
 Meus gnatus? **CH.** ſic eſt. **ME.** uenit? **Ch.** certe. **ME.** Clinia
 Meus uenit? **Ch.** dixi. Me. eamus, duc me ad eum obſecro. **Ch.**
 Non uult te ſcire ſe rediſſe, etiam & tuum.
 Conſpectum fugitat propter peccatum, tum hoc timet
 Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta ſiet. **ME.**
 Non tu ei dixiſti ut eſſem? **Ch.** nō. Me. quã ob rē Chreme? **Ch.**
 Quia peſſume iſtuc in te atq; in illum conſulis,
 Si te tam leni & uicto eſſe animo oſtenderis. **ME.**
 Non poſſum, ſatis iam, ſatis pater durus fui. **CH.** ah,
 Vehemens in utraq; partem Menedeme es nimis,
 Aut largitate nimia aut parſimonia,
 In eandem fraudem ex hac re, atq; ex illa incides,
 Primum uelim potius, q̃ paterere filium.
 Commeare ad mulierculam, quæ paululo
 Tum erat contenta, cuiq; erant grata omnia.
 Proterruiſti hinc, ea coacta ingratuſ.
 Poſt illa cœpit uictum uulgo quaerere.
 Nunc cum ſine magno detrimento non poteſt
 Haberi, quid uis dare cupis, nam ut tu ſcias,
 Quam ea nunc inſtructa pulchre ad perniciem ſiet,
 Primum, iam ancillas ſecum adduxit plus decem
 Operatas ueste atq; auro, ſatrapes ſi ſiet.
 Amator, nunq̃ ſuſſerre eius ſumptus queat.

Ne dum tu poſſis. **ME.** eſt ne ea intus? **CH.** ſit rogas?
 Senſi, nam ei unam cœnam atq; eius comitibus
 Dedi, quod ſi iterum mihi ſit danda, actum ſiet.
 Nam ut alia omittam, pituſando modo mihi
 Quid uini aſſumpſit? ſic dicens, aſperum
 Pater hoc eſt, aliud lenius, ſodes uide,
 Releui doliã omnia, omnes letias.
 Omnes ſolicitos habui, atq; hæc una nox,
 Quid te futurum cenſes? quem aſſidue exedent,
 Ita me dii amabunt, ut tuarum miſertum ſiet.
 Menedeme fortunarum. **ME.** faciat quod libet.
 Sumat, conſumat, perdat, decretum ſiet pati,
 Dum illum modo habeam mecum. **CH.** ſi certum eſt tibi
 Sic facere, id permagni referre arbitror,
 Vt neſcientem ſentiat te id ſibi dare. **ME.**
 Quid faciam? **CH.** quid uis, potius q̃ quod cogitas,
 Per alium quem uis ut des, falli te ſinas.
 Technis per ſeruulum, & ſi ſublenſi id quoq;
 Illos ibi eſſe, & id agere inter ſe clanculum.
 Syrus cum illo uestro conſuſurrat, conferunt.
 Conſilia aduſcentes, & tibi perdere.
 Talentum hoc pacto ſatius eſt, q̃ illo minam.
 Non nunc pecunia agitur, ſed illud quo modo
 Minimo periculo id demus aduſcentulo.
 Nam ſi ſemel tuum animum intellexerit,
 Prius proditurum te tuam uitam, & prius
 Pecuniam omnem, quam abs te amittas filium, hui,
 Quantam ſeneſtram ad nequitiam patefeceris?
 Tibi autem porro ut non ſit ſuaue uiuere.
NAM DETEŒIORES omnes ſumus licentia.
 Quodcunq; inciderit in mentem uolet, neq; id
 Putabit prauum, an rectum ſiet quod peter.
 Tu rem perire, & ipſum non poteris pati.

Dare denegaris, ibit ad illum illico,
 Quo maxime apud te se ualere sentiet,
 Abiturum se abs te esse illico minabitur. **ME.**
 Videre uerum atq; ita ut res est dicere. **CH.**
 Somnum hercle ego hac nocte oculis non uidi meis,
 Dum id quaero, tibi qui filium restituerem. **ME.**
 Cedo dexteram, porro te idem oro ut facias Chreme. **CH.**
 Paratus sum. **ME.** scin quid nunc te facere uolo? **CH.**
 Dic. **ME.** quod sensisti illos me incipere fallere,
 Id ut maturent facere, cupio illi dare
 Quod uult, cupio ipsam iam uidere. **CH.** operam dabo.
 Syrus estprehendendus atq; adhortandus mihi.
 A me nescio quis exit, concede hinc domum,
 Ne nos inter nos congruere sentiant,
 Paululum negotii mihi obstat. Symus & Crito
 Vicini nostri hic ambigunt de finibus.
 Me cepere arbitrum, ibo ac dicam, ut dixeram,
 Operam daturum me hodie non posse his dare,
 Continuo hic adero. **ME.** ita quaeso, Di uestram fidem
ITANCOMPARATAM esse hominum naturam omnium,
 Aliena melius ut uideant, & iudicent
 Quam sua. an eo sit quia in re nostra, aut gaudio
 Sumus praepediti nimio, aut aegritudine?
 Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam egomet mihi? **CH.**
 Dissolui me ocyus operam ut tibi darem.

Senarii.

SYRVS. CHREMES.

Ac illac circuncursa, inueniendum est tamen
h Argentum, intendenda in senem fallacia. **CH.**
 Num me fefellit hosce id struere? uidelicet,
 Ille Cliniae seruus tardiusculus est,
 Iccirco huic nostro tradita est prouincia. **Sy.**

Quis hic loquitur perii, num nam haec audiuit? **Ch.** **Sy.** he. **Ch.**
 Quid tu istic? **Sy.** recte quidem te demiror Chreme
 Tam mane, qui heri tantum biberis. **CH.** nihil nimis. **Sy.**
 Nihil narras, uisa uero est quod dici solet,
AQVILAE SENECTVS. **CH.** eia. **Sy.** mulier comoda
 Et faceta haec est meretrix. **CH.** sane idem est uisa tibi? **Sy.**
 Equidem hercle forma luculenta. **CH.** sic satis. **Sy.**
 Itanon ut olim, sed uti nunc sane bona,
 Minimeque miror Clinia hanc si deperit.
 Sed habet patrem quendam auidum, miserum atque aridum,
 Vicinum hunc nostin? at qui non diuitiis
 Abundet, gnatus eius profugit inopia.
 Scin esse factum, ut dico? **CH.** quid ego nesciam?
 Hominem pistrino dignum. **Sy.** quem? **CH.** istum seruulum
 Dico adulescentis. **Sy.** Syre tibi timui male. **CH.**
 Qui passus est id fieri? **Sy.** quid faceret? **CH.** rogas?
 Aliquid reperiret, fingeret fallacias.
 Vnde esset adulescenti amicae quod daret,
 Atque hunc difficilem inuitum seruaret senem. **Sy.**
 Garris. **CH.** haec facta ab illo oportebant Syre. **Sy.**
 Eho quaeso laudas heros, qui fallunt? **CH.** loco,
 Ego uero laudo. **Sy.** recte sane. **CH.** quippe
 Magnarum saepe id remedium aegritudinum est.
 Iam huic mansisset unicus gnatus domi. **Sy.**
 Iocron an serio illac dicat nescio,
 Nisi mihi quidem addit animum quo libeat magis. **CH.**
 At nunc quid expectat Syre? an dum hinc denuo
 Abeat, cum tolerare huius sumptus non queat?
 Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? **Sy.** stolidus est. **Ch.**
 At te adiutare oportet adulescentuli
 Causa. **Sy.** facile equidem facere possum iubes.
 Etenim quo pacto id fieri soleat calleo. **CH.**
 Tanto hercle melior. **Sy.** non est mentiri meum. **CH.**

Fac ergo .Sy. at heus tu facito dum eadē hęc memineris,
 Siquid huius simile forte aliquando euenerit,
 Ut sunt humana, tuus ut faciat filius . CH.
 Non usus ueniet spero . S Y. spero ego hercle quoq;
 Neq; eo nunc dico q; quicq; illum senserim,
 Sed siquid nequit quæ sit eius ætas uides .
 Et ne ego te (si usus ueniat) magnifice Chreme
 Tractare possim . CH. de istoc (cum usus uenerit)
 Videbimus quid opus sit , nunc istuc age . S Y.
 Nunq; commodius , q; nunc herum audiui loqui ,
 Nec cum malefacerem crederem mihi impunius
 Licere , quis nam a nobis egreditur foras ?

Trochaici Octonarii , & Senarii mixti , & Dimeter unus .

CHREMES CLITIPHO. SYRVS.

Vid istuc q;so ? q; istic mos ē Clitipho ? ita ne fieri optet Cl.
 q; Quid ego feci ? CH R. E. uidin ego te modo manum in si
 num huic meretrici
 Inferere ? S. acta hęc res ē , perii . Cl. me ne ? Ch. hisce oculis , ne nega
 Facis adeo indigne iniuriam illi , qui nō abstineas manum .
 Nam istæc quidē cōtumelia est , hominē amicum recipere
 Ad te , atq; eius amicam subagitare , uel heri in conuiuio
 Quam immodestus fuisti ? S Y. factū . C H. q; molestus ut equi
 dem (ita me dii ament)
 Metui quid futurum deniq; esset , noui ego amantiū
 Animos , aduortūt grauius quæ nō censeas . Cl. at mihi fides
 Apud hunc est , nihil me istius facturum pater . CH.
 Esto , at certe concedas aliquo ab eorum ore aliquantisper ,
 Multa fert libido , ea prohibet facere tua præsencia , ego de me
 Facio coniecturam , nemo est meorū amicorū hodie , apud
 Quem expromere omnia mea occulta Clitipho audeam .

Apud aliū prohibet dignitas , apud aliū ip sius facti piget .
 Ne ineptus , ne proteruus uidear , quod illū facere credito .
 Sed nīm est itelligere utēq; , atq; ubicūq; opus sit obseq; . Sy .
 Quid istic narrat ? Cli. perii . Sy. Clitipho , hęc ego præcipio tibi ,
 Hominis frugi & tēperātis functus officiū . Cli. tace sodes . Sy .
 Recte sane . Ch . Syre pudet me . Sy . credo , neq; id iniuria .
 Quin mihi molestūst . Cli. pergin hercle . Sy. uerū dico qd uidef .
 Nōne accedā ad illos ? Ch. eho q;so una accedūdi uia ē . Sy . (Cl.
 Actumst , hic prius se indicarit q; ego argentū efferō , Chreme ,
 Vin tu hōi stulto mihi auscultare ? Ch. quid faciā ? Sy. iube hūc
 Abire hīc aliquo . Cl. quo ego hīc abeā ? S. quo lubet , da ill' locū
 Abi deambulatū . Cli. deambulatū , quo ? Sy. uah , q;si desit locus .
 Abi sane istac istorum , quo uis . C H. recte dicit , censeo . Clit.
 Dii te eradicēt Syre , q; me istinc extrudis . Sy. At tu pol tibi istas
 Posthac comprimito manus .
 Censen uero ? quid illum porro credis facturum Chreme ?
 Nisi eum quantū dii dant tibi opis seruas , castigas , mones . Ch .
 Ego istuc curabo . Sy. at q; nūc here hic tibi adseruādus est . Ch .
 Fiet . Sy. si sapias , nā mihi iā minus minusq; ob tēperat . CH .
 Quid tu secquid de illo quod dudū tecū egi egisti Syre ? aut
 Repperisti tibi quod placeat , an nondū etiā ? Sy. De fallacia
 Dicis ? hem inueni nuper quādā . Ch. frugi es , cedo qd id est ? Sy .
 Dicā , uerū ut aliū ex alio icidit . Ch. qd nā Syre ? Sy. pessima hęc
 Est meretrix . CH. ita uidetur . S Y. immo si scias ,
 Vah , uideo qd inceptet facinus , fuit quādā anus Corinthia
 Hic , huic drachmarū hęc argenti mille dederat mutuū . Ch .
 Quid tum ? Sy . ea mortuast , reliquit filiā adolescentulā .
 Ea relicta huic ^{figura} acriboni est pro illo argento . Ch . intelligo . Sy .
 Hanc secū huc adduxit , ea quæ est nunc ad uxorē tuā . Ch .
 Quid tum ? Sy . Clinia orat sibi uti nunc det illam , illi tamen
 Post daturū mille numū poscit . Ch . & poscit quidē ? Sy . hui
 Dubiū ne id est ? Ch. ego sic putauī qd nūc facere cogitas ? Sy .

Ego ne? ad Menedemū ibo, dicā hanc esse captā e Caria;
Ditem, & nobile, si redimat magnū inesse in ea lucrū. CH.
Erras. Sy. quid ita? Ch. pro Menedemo nūc tibi ego respondeo,
Non emo, quid ais? Sy. optata loquere. Ch. atq; nō opus est. Sy.
Nō opus est? Ch. nō hercle uero. Sy. quid istuc, miror? Ch. iā scies,
Mane mane, quid est quod tā a nobis grauiter crepuere fores?

Tetrametri, Septenarii, & Senarii mixti.

SOSTRATA. CHREMES. NVTRIX. SYRVS.

ACTVS QVARTVS.

Isi me anim⁹ fallit, hic pfecto est anul⁹, quē ego suspicor
Is qui cum exposita est gnata. CHRE. quid uult sibi
Syrē hāc oratio? SO.
Quid est? is ne tibi uidet? Nu. dixi eq; ubi mihi ostēdisti illico
Eū esse. SO. at ut satis cōtēplata mō sis mea nutrix. Nu. satis. SO.
Abi iam nunc intro, atq; illa si iam lauerit mihi nuncia.
Hic ego uirū interea operibor. Sy. te uult, uideas quid uelit.
Nescio qd tristis est, nō temere est, metuo qd fiet, Ch. quid fiet?
Ne ista hercle magno iam, conatu magnas nugas dixerit. SO.
Ehem mi uir. CHRE. ehem mea uxor. SO. te ipsum quāro.
CHRE. loquere quid uelis. SO.
Primū hoc te oro, ne quid credas me aduersum edictum tuū
Facere esse ausā. Ch. uin me istuc tibi (et si incredibile est) credere?
Credo. Sy. nescio quid peccati portet hāc purgatio. SO.
Meministi me esse grauidā, & mihi maxi opere interminatū,
Si puellam parerem nolle tolli? CH. scio quid feceris.
Sustulisti. Sy. sic est factū dñae? ergo herus dāno auctus est. SO.
Minime, sed hic erat anus Corinthia haud impura, ei dedi
Exponendā. Ch. o Iupiter tantā inesse animo incitiam? SO.
Perii, quid ego feci? Ch. rogitas? SO. si peccaui mi Chreme,

Insciens feci. Ch. id equidē ego (etiam si tu neges) certo scio.
Te inscientem, atq; imprudentem dicere ac facere omnia.
Tot peccata in hac re ostendis, nam iam primū si meum
Imperium exequi uoluisses, interemptam oportuit
Non simulare mortem uerbis, re ipsa spem uitae dare.
At id omitto, misericordia, animus maternus, sino.
Quā bene uero abs te perspectum est, quid uoluisti? cogita.
Nempe anui illi prodita abs te filia est planissime,
Per te uel uti quāstum faceret, uel uti ueniret palam.
Credo id cogitasti, quid uis? satis est dum uiuat modo.
Quid cū illis agas? qui neq; ius, neq; bonū atq; æquum sciunt.
Melius, peius, profit, obfit, nihil uident, nisi quod lubet? SO.
Mi Chreme peccaui fateor, uincor, nunc te obsecro,
Quanto tuus est animus natu grauior, ignoscentior,
Ut meae stultitiæ iustitia tua sit aliquid praesidii. CH.
Scilicet equidem istuc factum ignoscā, uerum Sostrata
Male docet te mea facilitas multa, sed istuc quid est?
Qua hoc ocepisti causa? loqre. So. ut stultae & miseræ oēs su-
Religiosae, cū exponendā do illi, de digito anulum (mus
Detraho, & eum dico ut una cum puella exponeret
Si moreret, ne expers partis esset de nostris bonis. CH.
Istuc recte conseruasti te atq; illā. SO. hic is est anulus. CH.
Vn habes? So. quā bacchis secū adduxit adulescētulā. Sy. hē. C.
Quid ea narrat? SO. ea lauātū dum it, seruandū mihi dedit
Anulum, non aduorti primo, sed postq; aspexi, illico
Cognoui, ad te exilui. Ch. quid nunc suspicāre aut inuenis
De illa? So. nescio, nisi ut ex ipsa quāras unde hunc habuerit
Si potest reperiri. Sy. interii, plus spei uideo q̄ uolo, am bñt aut mō
Nostra est, si ita est. Ch. uiuit ne illa cui tu dederas? So. nescio. C.
Quid renunciauit olim fecisse? SO. id quod iusseram. CH.
Nomen mulieris cedo quod sit, ut quārat. SO. Philtere. Sy.
Ipsa est, mirum nī illa salua est, & ego perii. CH. Sostrata.
Sequere me intro hac. So. ut prater spem euenit, q̄ timui male,

Ne nunc animo ita esses duro, ut olim intollenda Chreme. Ch.
NON LICET Homine esse saepe ita ut uult, si res non sunt,
 Nunc ita tempus est mihi, ut cupiam filiam, olim nihil minus.

Oftonarii Iambici.

SYRVS.

Isi me animus fallit, haud multum a me aberit infortunium.
 Ita hac re in angustum oppido nunc cogunt copia mea,
 Nisi aliquid uideo, ne esse amica hanc gnati resciscat senex.
 Nam quod sperem de argento, aut posse postulem me fallere,
 Nihil est triumpho, si licet me latere tecto, abscedere.
 Crucior solum tantum mihi ereptum tam subito e faucibus.
 Quid agam? aut quid comminiscar ratio de integro ineundam mihi.
NIHIL TAM difficile, quin quaerendo inuestigari possiet.
 Quid si hoc sic incipiam nunc? nihil est, quid si sic et ratundum egero,
 Ac si opinor, non potest, imo optime, euge optimam habeo.
 Retrahā hercle opinor ad me illud idem fugitum argentum tamen.

Tetrametri Trochaici, & Iambici, & ex his Catalectici,
 quidam Trimetri, seu Septenarii.

CLINIA. SYRVS.

Vila mihi res posthac potest iam interuenire tanta
 Quam mihi aegritudinem afferat, tanta hac letitia oborta est.
 Dedo patri me nunc, iam ut frugalior sim quam uult. Sy.
 Nihil me fefellit, cognita est quantum audio huius uerba.
 Istuc tibi ex sententia tua obtrigisse laetor. CLIN.
 O mi Syre audisti in obsecro? Sy. quid nunc? quod usque una affuerim? Cli.
 Cui aequae audisti commodius quicquam euenisse? Sy. nulli. Clin.
 Atque ita me Dii ament, ut ego nunc non tam meapte causa
 Laetor quam illius, quam ego scio esse honore quouis dignam. Sy.
 Ita credo, sed nunc Clinia age, da te mihi uicissim,

Nam amici quoque res est uidenda, in tuto ut collocetur,
 Ne quid de amica nunc senex. Clin. o Iupiter. Sy. quiesce. Clin.
 Antiphila mea nubet mihi. Sy. siccine mihi interloquere? Clin.
 Quid faciam Syre mihi? gaudeo ferre me. Sy. fero hercle uero. Clin.
 Deorum uitam adepti sumus. Sy. frustra operam opinor hanc sumo. Cli.
 Loquere audio. SY. at iam hoc non ages. CLIN. agam. Sy.
 uidendum est inquam,

Amici quoque res Clinia tui in tuto ut collocetur,
 Nam si nunc a nobis abis, & Bacchidem hic relinquis,
 Noster resciscet illico esse amicam hanc Clitiphonis.
 Si abduxeris celabitur itidem, ut celata adhuc est. CLIN.
 At enim istoc nihil est magis Syre meis nuptiis aduersum.
 Nam quo ore appellabo patres? tenes quid dicam? Sy. quid nunc? Clin.
 Quid dicam? quam causam afferam? Sy. quin nolo mentiri,
 Aperte ita ut res se habet narrato. Clin. quid ais? Sy. iubeo
 Illam te amare, & uelle uxorem hanc esse Clitiphonis. Clin.
 Bonam atque iustam rem oppido imperas, & factum facilem.
 Et scilicet iam me hoc uoles patrem exorare, ut celet
 Senem uostrum. Sy. immo ut recta uia rem narret ordine. Cli. hem,
 Satin sanus es, & sobrius? tu quidam illum prodixisti plane.
 Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi? SY.
 Huic equidem consilio palmam do, hic me magnifice effero,
 Qui uim tantam in me, & potestatem habeam tantae astutiae
 Vera dicendo, ut eos ambos fallam, ut cum narret senex
 Vester nostro, istam esse amicam Gnati, non credat tamen. Clin.
 At enim spem istoc pacto rursus nuptiarum omnem eripis.
 Nam dum amicam hanc meam esse credet, non committet filiam.
 Tu fortasse quid me fiat parumpendis, dum illi consulas. SY.
 Quid? malum me tandem cenles uelle id assimularier?
 Unus est dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius. Clin.
 Tantum sat habes? quid tum quaso si hoc pater rescuerit? Sy.
 Quid si redeo ad illos qui aiunt, QUID si nunc coelum ruat? Cli.
 Metuo quid agam. Sy. metuis? quasi non ea potestas sit tua.

Quo uelis in tempore ut te exoluias, rem facias palam. CLIN.
Age age, traducatur Bacchis. SY. optime ipsa exit foras.

Tetrametri. Trochaici, partim Catalectici, nonnulli Iambici.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS. DROMO. PHRYGIA.

Atis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

s Decē minas, quas mihi dare pollicit⁹ est. qđ si is nūc me

Deceperit, saepe obsecrās me, ut ueniā, frustra ut ueniet.

Aut cum uenturam dixero & constituero, cum is certe

Renunciarit, Clitipho cum spe pendeat animi,

Decipiam, ac non ueniā, Syrus mihi tergo pœnas pendet. Clin.

Satis scite promittit tibi. SY. atqui tu hanc iocari credis?

Faciet nisi caueo. B A. dormiunt, ego pol istos cōmouebo.

Mea Phrygia audisti in modo, hō iste quā uillam monstrauit

Charini? PH. audiui. B A C. proximam esse huic fundo ad

dextram. PH. memini. B A C.

Curriculo percurrere, apud eum miles Dionysia agit. SY.

Quid inceptat? Ba. dic me hic oppido esse inuitā, atq; seruari,

Verum aliquo pacto uerba his me daturā esse, & uenturā. SY.

Perii hercle, Bacchis mane mane, quo mittis istanc quāso?

Iube maneat. B A C. abi. SY. quin est paratum argentum. Ba.

quin ego maneo. SY.

Atq; ia dabis. Ba. ut lubet, nū ego insto? SY. at scin qđ fodes? Ba.

Quid? SY. transeundū est nunc tibi ad Menedemū, & tua pompa

Eo traducēda est. Ba. quā re agis? scelus. SY. egon? argētū cudo

Qđ tibi dē. Ba. dignā me putas quā illudas? SY. nō est temere. Ba.

Etiā ne tecū hic res mihi est? SY. minime, tuum tibi reddo. Ba.

Eatur, SY. sequere hac, heus Dromo. D R O. quis me uult. SY.

Syrus. D R O. quid est rei? SY.

Ancillas omnis Bacchidis traduce huc ad uos propere. D R O.

Quam ob rem? SY. ne quāras, & ferat quā secū huc attulerunt.

Sperabit sumptum sibi senex leuatum esse harum abitu.

Nāc haud ille scit hoc paulum lucri, quantum ei

Dāni apporet, tu nescis qđ scis dromo, si sapiēs. D. mutuū dices

Iambici Senarii.

CHREMES. SYRVS.

Ta me dii amabunt, ut nunc Menedemi uicem

i Miseret me, tantum deuenisse ad eum mali.

Illanccine malierem alere cum illa familia?

Et si scio hosce aliquot dies non sentiet,

(Ita magno desiderio fuit ei filius)

Verum ubi uidebit tantos sibi sumptus domi

Coridianos fieri, nec fieri modum,

Optabit rursum ut abeat ab se filius.

Syrū optime eccum. SY. cesso hunc adoriri? Ch. Syre. SY. hē. Ch.

Quid est? SY. te mihi ipsum iam dudū exoptabā dari. C H.

Videre egisse iam nescio quid cum sene. SY.

De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi. C H.

Bonan fide? SY. bona hercle. C H. non possum pati

Quin tibi caput demulceam, accede huc Syre.

Faciam boni tibi aliquid pro ista re ac lubens. SY.

At si scias qđ scite in mentem uenerit. C H.

Vah, gloriare euenisse ex sententia? SY.

Non hercle, uero uerum dico. C H. dic quid est. SY.

Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem

Menedemo dixit Clinia, & ea gratia

Secum adduxisse, ne tu id persentisceres. C H.

Probe. SY. dic fodes. Ch. nimium inquā. SY. immo sic satis.

Sed porro ausculta quod superest fallaciæ.

Se se ipse dicet tuam uidisse filiam.

Eius sibi complacitam formam, postq̄ aspexerit,

Hanc se cupere uxore. C H. modon quā inuenta est? SY.

Eam & quidem iubebit posci. Ch. quam ob rem istuc Syre?

Nam prorsus nihil intelligo. SY. uah, tardus es. C H.

Fortasse .SY. argentum dabitur ei ad nuptias,
 Aurum atq; uestem, qui tenes ne? CH. cōparet? SY.
 Idipsum .CH. at illi ego neq; do, nec spondeo .SY.
 Nō, quā ob rē? CH. quā ob rē? me rogastis hoi fugituios? Sy. ut labet.
 Non ego perpetuo dicebam, ut illam illi dares,
 Verum ut simulares .CH. non meast simulatio,
 Ita tu istac tua misceto ne me admisceas,
 Egon cui daturus non sum ut ei despondeam? Sy.
 Credebam .CH. minime .SY. scite poterat fieri.
 Et ego hoc, quia dudum tantopere iusseras.
 Eo cepti .CH. credo .SY. ceterū equidem istuc Chreme
 AEQVI, boniq; facio .CH. at qui tum maxime
 Volo te dare operam ut fiat, uerum alia uia .SY.
 Fiat, quæratu aliud, sed illud quod tibi
 Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,
 Id nunc reddendum est illi, neq; tu scilicet
 Illuc confugies, quid mea? num mihi datumst?
 Num iussi? num illa oppignorare filiam
 Meam me inuito potuit? Sy. uerum illud Chreme
 Dicūt, IYS SVM MVM, SAEPE summa malicia est .CH.
 Haud faciam .SY. immo alis si licet, tibi non licet.
 Omnes te in lauta & bene acta parte putant .CH.
 Quia egomet iam ad eam deferam .SY. immo filium
 Iube potius .CH. quā ob rē? Sy. quia enim in eum suspitio est
 Translata amoris .CH. quid tum? Sy. quia uidebitur
 Magis uerisimile id esse, cum hic illi dabit,
 Et simul facilius conficiam ego quod uolo.
 Ipse adeo adest, abi, effer argentum .CH. efferō.

Trimetri Iambici. CLITIPHO. SYRVS.

n VLLA EST TAM facilis res quin difficilis fiet,

Quam inuitus facias, uel me hac deambulatio,
 Quam non laboriosa ad languorem dedit.
 Nec quicq; magis nunc metuo, q̄ ne denuo
 Miser aliquo extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidem.
 Ut te omnes equidem Dii, Deaq; quantum est Syre
 Cum istoc inuento, cunq; incepto perduint.
 Huiusmodi mihi res semper comminiscere,
 Vbi me excarnifices .SY. I tu hinc quo dignus es,
 Quam pene tua me perdidit proteruitas .CLIT.
 Vellem hercle factum, ita meritis .SY. meritis? quo modo?
 Ne me istuc ex te prius audiuisse gaudeo,
 Quam argentum haberes, quod daturus iam fui .CLIT.
 Quid igitur tibi uis dicam? abiisti istinc, mihi
 Amicam adduxti, quam non liceat tangere .SY.
 Iam non sum iratus, sed scin ubi nunc sit tibi
 Tua Bacchis? Clit. apud nos .SY. nō. Clit. ubi igit? Sy. apud Clini-
 Perii Sy. bono animo es, iā argentū ad eā deferēs, (am. Clit.)
 Quod ei pollicitus .Clit. garris, unde id? Sy. a tuo patre .Clit.
 Ludis fortasse me .SY. ipsa re experibere .CLIT.
 Nā ego fortunatus homo sum, deamo te Syre .SY.
 Qua causa id fiat obsecundato in loco,
 Sed pater egreditur, caue quicq; admiratus fies,
 Quod imperabit facito, loquitor paucula.

Trimetri omnes. CHREMES. SYRVS. CLITIPHO.

Bi Clitipho nūc ē? Sy. eccū me inq. Ch. eccū hic tibi .Cl.
 u Quid rei esset, dixtin huic? SY. dixi pleraq; oia .CH.
 Cape hoc argentū, ac defer .SY. hei quid stas lapis?
 Quin accipis? Clit. cedo sane .SY. sequere hac me ocyus,
 Tu hic nos dum eximus interea opperibere.
 Nam nihil est illic quod moremur diutius .CH.
 Minas quidem iam decem habet a me filia,

Quas pro alimentis esse nunc duco datas.
 Hæc ornamentis consequentur altera.
 Porro hæc talenta dotis apposcent duo.
 QVAM MVLTAINIVSTA ac praua fiunt moribus?
 Mihi nunc relictis omnibus inueniendus est
 Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

Trimetri omnes.

MENEDEMVS CHREMES.

Vlto omnium nunc me fortunatissimum
 Factum puto esse gnate cum te intelligo
 Resipisse. Ch. ut errat. ME. te ipsum quarebā Chreme,
 Serua, quod in te est filium, & me & familiam. CH.
 Cedo, quid uis faciam? ME. inuenisti hodie filiam? CH.
 Quid tam? ME. hanc sibi dari uult uxorem Clinia. CH.
 Quæso, quid hominis es? ME. quid est. CH. iam ne oblitus es
 Inter nos quid sit dictum de fallacia,
 Ut ea uia abs te argentum auferretur? ME. scio. CH.
 Ea res nunc agitur ipsa. ME. Quid dixi Chreme? CH.
 Erraui, sic res acta est. ME. quantā spe decidi? CH.
 Et quidem hæc quæ apud te est, Clitiphonis est
 Amica. ME. ita aiunt. CH. & tu credis? ME. omnia. CH.
 Et illum aiunt uelle uxorem, ut cum desponderim
 Des qui aurū, ac uestē, atq; alia quæ opus sunt cōparet. ME.
 Id est profecto, id amicæ dabitur. CH. scilicet
 Daturum. ME. uah frustra igitur gaudis miser.
 Quid uis tamen iam malo, quam hunc amittere,
 Quid nunc renunciem abs te responsum Chreme?
 Ne sentiat me sensisse atq; agereferat? CH.
 Aegre? nimium illi Menedeme indulges. ME. sine,
 Inceptum sit, perforce hoc mihi perpetuo Chreme. CH.

Dic conuenisse, egisse te de nuptiis. ME.
 Dicam, quid deinde? CH. me facturum esse omnia,
 Generum placere, postremo etiam si uoles,
 Desponsam quoq; esse dicito. ME. hem istuc uolueram. CH.
 Tanto ocyus te ut poscat, & tu id quod cupis
 Quam ocyssime ut des. ME. cupio. CH. hæ, tu propediem
 Scio (ut istam rem uideo) istius oblaturabere,
 Sed hæc ita ut sunt, cautim & paulatim dabis
 Si sapiēs. ME. faciam. CH. abi intro, uide quid postulent.
 Ego domi ero si quid me uoles. ME. sane uolo.
 Nam te sciente faciam quicquid egero.

Septenarii, partim Senarii Iambici.

MENEDEMVS. CHREMES.

ACTVS. QVINTVS.

Go me nō tā astutū, neq; ita perspicacē esse id certo scio,
 Sed hic adiutor me? & monitor, & præmōstrator Chre
 Hoc mihi præstat, i me qd uis harū rerū cōuenit, (mes,
 Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipēs, asinus, plumbeus,
 In illum nil potest, nā exuperat eius stultitia hæc omnia. CH.
 Ohe, iam desine deos uxor gratulando obtundere,
 Tuam esse inuentā gnatam, nisi illos ex tuo ingenio iudicas,
 Ut nihil credas intelligere, nisi idem dictum est centies.
 Sed quid interim illic iam dudū gnatus cessat cū Syro? ME.
 Quos ais hoīes Chremes cessare? Ch. ehē Menedeme aduenis?
 Dic mihi, Clinia quæ dixi nunciauisti? ME. omnia. CH.
 Quid ait? Me. gaudere adeo occepit, q̄ si q̄ cupiūt nuptias. Ch.
 Ah, ah, hæ. Me. quid risisti? Ch. serui uenere in mentē Syri
 Calliditates. Me. ita ne? Ch. uultus quoq; hoīm fingit scel⁹. Me.
 Gnatus qd se assimulat, latū id dicis? Ch. id. Me. idē istuc mihi

Venit in mentē. Ch. ueterator. Me. magis si magis noris, putes
Ita rem esse. CH. ain tu? ME. quin tu ausculta. CH. mane
hoc prius scire expeto.

Quid perdideris, nam ubi desponsam nunciasti filio,
Continuo iniecisse uerba tibi Dromonem, scilicet
Sponsa uestem, aurū, ancillas, opus esse argentū ut dares. ME.
Non. CH. quid non? ME. nō inquam. CH. neq; ipse natus?
ME. nihil prorsus Chreme.

Magis unū etiam instare, ut hodie conficerentur nuptiae. CH.
Mira narras, quid Syrus meus? ne is quidē quicq; Me. nihil. CH.
Quā ob rē? Me. nescio equidē, sed te miror, q; alia tā plane scias.
Sed ille tuus quoq; Syrus idem mire finxit filium.

Vt ne paululū quidē subolat amicam esse hanc Clinia. CH.
Quid ais? Me. mitto iā osculari atq; amplexari, id nihil puto. CH.
Quid est, qd' ampliū simulet? Me. uah. CH. qd' est? Me. audi modo
Est mihi in ultimis conclaue ædibus quoddam retro,
Huc est intro latus lectus, uestimentis stratus est. CH.

Quid postq; hoc ē factū. Me. dictū factū, huc abiit Clitipho. CH.
Solut? Me. solus. CH. timeo. Me. Bacchis consecutast illico. CH.
Sola? Me. sola. CH. perii. Me. ubi abiere itro, operuere hostiū. CH.
Clinia hæc fieri uidebat? Me. qd' nī? mecū una simul. CH. (hem,
Filii amica est Bacchis Menedeme, occidi. ME.

Quam ob rem? CH. decem dierum uix mihi est familia. Me.
Quid istuc times? quod illē operam amico dat suo. CH.
Immo amicæ. ME. si dat. CH. an dubium id tibi est?

Quenq; ne animo tam communi esse aut leni putas,
Qui se uidente amicam patiatur suam? ME. ah ah hæ,
Quid nī, quo uerba facilius dentur mihi? CH.

Derides? merito mihi nunc ego succenseo.

Quot res dedere, ubi possem persentiscere,

Ni essem lapis, quæ uidi? uæ misero mihi, an ne illud haud

Inultū (si uiuo) ferēt, nā iam Me. nō tu te cohibes? nō te respicis?

Non tibi exempli satis sum? CH. præ iracundia

Menedeme, non sum apud me. ME. te ne istuc loqui?
NONNE ID FLAGITIVMST te aliis cōsiliū dare,

Foris sapere, tibi non posse auxiliari? CH.

Quid faciam? ME. id quod non fecisse aiebas parum,

Fac te esse patrem sentiat, fac ut audeat

Tibi credere omnia, abs te petere, & poscere,

Ne quam aliam quærat copiam, ac te deferat. CH.

Immo abeat potius multo quo uis gentium,

Quam hic per flagitium, ad inopiam redigat patrem.

Nam si illi pergā suppeditare sumptibus

Menedeme, mihi illæc uere ad rastros res redit. ME.

Quot incommoda tibi in hac re capiēs nisi caues?

Difficilem ostendis te esse, & ignosces tamen

Post, & id erit ingratū. CH. ah nescis? doleam. ME. ut lubet.

Quid hoc quod uolo, ut illa nubat nostro, nisi quid est

Quod malis? CH. immo & gener, & affines placent. ME.

Quid dotis dicam te dixisse filio?

Quid obtinui? CH. dotis. Me. ita dico. CH. ah. Me. Chreme,

Ne quid uerere, si minus nihil dos nos mouet. CH.

Duo talenta pro re nostra ego esse decreui satis.

Sed ita dictū opus est, si me uis saluum esse, & rem & filium

Me mea omnia bona doti dixisse illi. Me. Quā rem agis? CH.

Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,

Quā ob rē id faciā. M. qn ego uero quā ob rē id facias nescio. C.

Ego nē? ut eius animum, qui nunc luxuria & lasciuia

Diffiuit, retundam redigam, ut quo se uortat nesciat. ME.

Quid agis? CH. mitte, ac sine me in hac re gerere mihi mo-
rem. ME. sino.

Ita ne uis? CH. ita. Me. fiat. CH. age iā ut uxore accersat, paret

Hic ita ut liberos est æquum, dictis confutabitur.

Sed Syru. Me. quid eū? CH. egone? si uiuo adeo exornatū dabo,

Adeo depexum, usq; dum uiuat, meminerit semper mei.

Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.

EAYTON TIMOPHYMENOS
Nō (ita me di amēt) auderet hāc facere uiduē mīlīerī, q̄ i me fecit

Iambici, Trimetri, Tetrametri, pauci Trochaici admixti.

CLITIPHO. MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

Ta ne tandem quāso est Menedeme, ut pater

i Tam in breui spacio omnē deiecerit animū patris?

Qd nā ob facinus? qd ego tantū sceleris admisi miser?

Vulgo faciunt. Me. scio tibi esse hoc grauius multo ac durius

Cui sit, uerum ego haud minus ægre patior id, qui nescio,

Nec rationē capio, nisi quod tibi bene ex animo uolo. Clit.

Hic patrē astare aiebas? M. eccl. Ch. quid me incusas Clitipho?

Quicquid ego huius feci, tibi prospexi, & stultitiæ tuæ.

Vbi te uidi animo esse omisso, & furua in praesentia,

Quæ essent prima habere, neq; consulere in longitudinem.

Cœpi rationē, ut neq; tu egeres, neq; ut hāc posses perdere.

Vbi cui decuit, primo tibi non licuit per te mihi dare,

Abi ad proximos, tibi qui erant eis commisi & credidi.

Tibi tuæ stultitiæ semper erit praesidium Clitipho.

Victus, uestitus, quo in testū te receptes. Clit. hei mihi. CH.

Satius est, q̄ te ipso hārede hāc possidere Bacchidem. SY.

Disperii, scelestus, quantas turbas conciui insciens? CLIT.

EMORICVPIO. CH. prius quāso discere quid sit uiuere,

Vbi scies, si displicebit uita, tum istoc utitor. SY.

Here licet ne? CH. loquere. SY. at tuto. CH. loquere. SY.

quæ istast prauitas,

Quæ ue amētia est, qd peccaui ego id obesse huic? CH. illicet

Ne te admisce, nemo accusat Syre te, nec tu aiam tibi

Neq; p̄catorē pararis. Sy. quid agis? Ch. nihil succēseo nec tibi

Nec huic, nec uos, est æquum quod facio mihi. SY.

Abiit, ac rogasse uellē. Clit. quid? SY. unde mihi peterē cibū,

Ita nos abalienauit, tibi iam esse ad sororem intelligo. Clit.

ACTVS QVINTVS Fo. LVI

Adeo rem reddisse, ut periculū etiam fame mihi sit Syre. SY.

Mō liceat uiuere, ē spes. Clit. quæ? SY. nos exurituros satis. Clit.

Irrides in re tanta, neq; me quicq; consilio adiuuas? SY.

Immo & ibi nūc sum, & usq; dudū id egi, dū loquif pater.

Et q̄tū ego intelligere possum. Clit. qd? SY. nō aberit lōgius. Clit.

Quid id ergo? SY. sic ē, nō esse te horū arbitror. Clit. qd istuc syre?

Satin sanus es? SY. ego dicā quod est mihi in mētē, tu diiudica.

Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio.

Quæ propior esset te, indulgebant, tibi dabant, nunc filia

Postq̄ est inuēta uera, inuēta est causa qua te expellerēt. Clit.

Est uerisimile. SY. an tu ob p̄ctm hoc esse illū iratū putas. Clit.

Nō arbitror. SY. nūc aliud spectā, MATRES omnes filijs

In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria

Solent esse, id nō fit. Clit. uera dicis, qd ergo nūc faciā Syre? SY.

Suspitionē istam ex illis quære, rem profer palam.

Si non est uerum, ad misericordiam ambos adduces cito,

Aut scibis cuius sis. CLIT. recte suades, faciam. SY.

Sar recte hoc mihi nunc in mentem uenit,

Nanq; adulescens q̄ in minima spe situs erit, tam

Facilime patris in leges conficiet suas.

Etiā haud scio an ne uxorem ducat, ac Syro nil gratiæ.

Quid hoc aut est? senex exit foras, ego fugio, adhuc qd factūst.

Miror nō iussisse illico arripi me, hinc nūc ad Menedemū

Pergā, eū mihi precatorē paro, seni nostro fidei nihil habeo.

Eiusdem rationis, præter Dimetrum unum.

SOSTRATA. CHREMES.

Roscto nisi caues tu homo aliqd gnato cōficiēs malī,

p Idq; adeo miror, quo mō tā ineptū quicq; potuerit tibi

Venire in mētē mi uir. Ch. o pergā mulier eē nullā ne ego

Rem unq; uolui, qn tu i ea rē mihi aduersatrix fueris Sostrata?

At si rogitē iā qd est, qd peccē, aut quā ob rē hoc faciā nescias,

In qua re nūc tam confidenter restas stulta? S O. ego nescio. Ch.
Immo scis potius quā quid redeat ad integrū hac eadē oratio. So.
Oh iniquus es, qui me tacere de re tanta postules. CH.
Non postulo iam loquere, nihilominus ego hoc faciam tamē. So.
Facies? Ch. uerū. So. nō uides quantū mali ex ea re excites?
Subditū se suspicaf. Ch. subditū aīn tu? So. certe in qua mi uir. Ch.
Confitere tuū non esse. So. ah obsecro te, istuc inimicis fiet,
Egon confitear meum non esse filium, qui sit meus? CH.
Quid metuis? nonne cū uelis conuincas illū esse tuū? S O.
Quod filia est inuenta. Ch. non, sed quod magis credendū fiet,
Id quod est consimilis moribus,
Conuincas facile ex te natum, nam tui similis est probe.
Nam illi nihil uitii est relictum, quin id itidem sit tibi.
Tum præterea talem nisi tu nulla pareret filium,
Sed ipse egreditur, quā seuerus, rem cum uideas, censeas.

Eiusdem numeri.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

I unquē ullum fuit tempus mater, cum ego uoluptati tibi
s. Fuiſſim dictus filius tuus tua uoluntate, obsecro
Eius ut memineris, atque inopis nunc te miserescat mei,
Quod peto, & uolo parentes meos ut commonſtres mihi. So.
Obsecro mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum,
Alienū esse te. Cli. sum. So. miserā me, hoc cūne quæſiſti obsecro?
Ita mihi, atque huic sis superſtes, ut ex me atque hoc natus es.
Et caue poſthac (ſi me amas) unquē iſtoc uerbū ex te audiam. Ch.
At ego (ſi me metuis) mores caue in te eſſe iſtos ſentiā. CLIT.
Quos? Ch. ſi ſcire uis ego dicam, gerro, iners, fraus, heluo,
Ganeo, damnofus, crede, & noſtram te eſſe credito. CLIT.
Non ſunt hac iam parētis dicta. CH. non ſi ex capite ſis meo
Natus, itidem ut aiunt Mineruā eſſe ex Ioue, ea cauſa magis

Patiar Clitipho flagitiis tuis me infamem fieri. S O.
Dii iſtæc phibeāt. Ch. deos nescio, ego quā potero enitar ſedulo.
Quæris id, quod habes, parentes, quod abeſt, nō quæris, patri
Quomodo obſequare, & ut ſerues quod labore inuenerit.
Non mihi per fallacias abducere ante oculos? pudet
Dicere hac præſente uerbum turpe, at te illud nullo modo
Facere piguit. Clit. eheu quā ego, nunc totus diſpliceo mihi,
Quā pudet, neque quā principiū incipiā ad placandū ſcio.
Tetrametri, & Septenarii.

MENEDEMVS. CHREMES. CLITIPHO. SOSTRATA.

Nimiuero Chremes nimis grauiter cruciat aduſcētulū
e. Nimisq; inhumane, exeo ergo ut pacē conciliē optime
Ipfos uideo. Ch. ehem Menedeme cur nō accerſi iubes
Filiam, & quod dixi dotis firmas? S O. mi uir te obsecro
Ne facias. Cl. pater obsecro mihi ignoſcas. M. da ueniā Chreme
Sine te exorē. Ch. egon mea bona ut dem Bacchidi dono ſciēs
Nō faciā. Me. at id nos nō ſinemus. Clit. ſi me uiuū uis pater,
Ignoſce. S. age Chremes. M. age quō, ne tā offirma te Chremes.
Quid iſtic uideo nō licere ut cœperā hoc pertedere. Me. (Ch.
Facis ut te decet. CH. ea lege hoc adeo faciā, ſi faciat
Quod ego hunc æquū cenſeo. Cli. pater oīa faciā, impera. Ch.
Vxorē ut ducas. Clit. pater. Ch. nihil audio. Me. ad me recipio,
Facies. Ch. nihil etiā audio ipſm. Cl. perij. S. an dubitas Clitipho?
Immo utrū uult. M. faciet oīa. S. hec dū icipias grauia ſūt (Ch.
Dumq; ignores, ubi cognoris facilia. Clit. faciā pater. S O.
Gnate mi, ego pol tibi dabo puellā lepidā, quā tu facile ames,
Filiam Phanocratæ noſtri. Clit. ruſam ne? illam uirginem
Ceſſiam, ſparſo ore, adunco naſo & non poſſum pater. Ch.
Eia ut elegans eſt, credas animū ibi eſſe. So. aliā dabo. Clit.
Quid iſtic? quādoquidē ducēda ē, egomet habeo propemodū
Quā uolo. So. nunc laudo gnate. Clit. Archonidis filiā. So.
Perplacet. Cl. p. hoc nūc reſtat. Ch. quid? Cl. Syro ignoſcas uolo.
Quæ mea cauſa fecit. Ch. fiat, uos ualete, ET P L A V D I T E.

ADELPHORVM
ACTA LVDISVNERA LIB. Q. FAB. MAX.
P. CORNELIO AFRICANO. AED. CVR.
EGERE. L. ATTILIVS PRAENESTINVS
MINVTIVS PROTIMVS. MODOSFE
CITFLACCVS CLAVD. TIBI SAR
RANIS FACTA GRAECA MENAN
DRI. L. ANICIO. M. CORNE
LIO COSS.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Mitio senex.	Demea senex.
Sannio leno.	Aeschinus adulescens.
Syrus seruus.	Cthesipho adulescens.
Sostrata matrona.	Cantara nutrix.
Geta seruus.	Hegio senex.
Dromo seruus.	

G. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii omnes.

VOS CVM haberet Demea adulescentulos,
d Dat Mitioni fratri adoptandum Aeschinum,
Sed Cthesiphonem retinet, hunc Citharistriae
Lepore captum, sub duro ac tristi patre
Fratel celabat Aeschinus, famam rei,
Amorem in se transferebat, denique
Fidicinam lenoni eripuit, uitiauerat
Idem Aeschinus ciuem Atticam pauperculam,
Fidemque dederat, hanc sibi uxorem fore.
Demea iurare, & grauitur ferre, mox tamen
Vt ueritas patefacta est, ducit Aeschinus
Vitiatam, potitur Cthesipho Citharistriam

ACTVS PRIMVS

Eiusdem numeri.

Fo. LVIII

PROLOGVS.

OSTquam Poeta sensit scripturam suam
p Ab iniquis obseruari, & aduersarios
Rapere in peiorem partem, quam acturi sumus.
Indicio de se ipse erit, eritis uos iudices,
Laudin in uitio duci factum oporteat.
Σωαποβισκόντες ἡμεῖς. comœdia est.
Eam commorantes Plautus fecit fabulam.
In graeca adulescens est, qui lenoni eripuit
Meretricem, in prima fabula eum Plautus locum
Reliquit integrum, eum hic locum sumpsit sibi
In Adelfhos, uerbum de uerbo expressum extulit.
Eam nos acturi sumus nouam, pernoscite,
Furtum ne factum existimetis, an locum
Reprehensum, qui praeteritus negligentia est.
Nam quod isti dicunt maleuoli homines, nobiles
Eum adiutare, assidueque una scribere,
Quod illi maledictum uehemens existimant,
Eam laudem hic duxit maximam, cum illis placet,
Qui uobis uniuersis, & populo placent,
Quorum opera in bello, in ocio, in negotio,
Suo quisque tempore usus est sine superbia.
Dehinc ne expectetis argumentum fabulae,
Senes qui primi uenient, hi partem aperient,
In agendo partem ostendent, facite equanimitas
Poetae ad scribendum augeat industriam.

Senarii omnes.

p ii

ADELPHORVM
ACTVS PRIMVS.

MITIO.

Torax non rediit hac nocte a cœna Aeschinus?
s Neq; seruulorum quisquam qui aduersum ierant?
Profecto hoc uere dicunt, si absis uspiam, aut
Vbi si cesses, euenire ea satius est,
Quæ in te uxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, q̃ illa, quæ parentes propitii,
Vxor si cesses, aut amare cogitat,
Aut te amari, aut potare, aut animo obsequi,
Tibi bene esse soli, cum sibi sit male.
Ego quia non rediit filius, quæ cogito?
Quibus nunc sollicitor rebus? ne aut ille alserit,
Aut uspiam ceciderit, aut perfregerit aliquid.
Vah, quenquam ne hominem in animo instituere,
Aut parare quod sit carius, q̃ ipse est sibi?
Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre, is adeo
Dissimili studio est, iam inde ab adolescentia,
Ego hanc clementem uitam urbanam, atq; ocium
Sequitus sum, Et QVOD FORTVNATVM isti putat
Vxorem nunquam habui, ille contra hæc omnia,
Ruri agere uitam, semper parce, ac duriter
Se habere, uxorem duxit, nati filii
Duo sunt, inde ego hunc maiorem adoptaui mihi.
Eduxi a paruulo, habui, amaui pro meo.
In eo me oblecto, solum id est charum mihi.
Ille ut idem contra me habeat facio sedulo.
Do, permitto, non necesse habeo omnia
Pro meo iure agere, postremo alii clanculum
Patre quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet, consuefeci filium.

ACTVS PRIMVS

Fo. LIX

NAM QVI MENTIRI aut fallere insueuerit patrē, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros. *f. fallere*
PVDORE, ET LIBERALITATE liberos
Retinere satius esse credo quam metu.
Hæc fratri mecum non conueniunt, neq; placent.
Venit sæpe ad me clamitans, quid agis Mitio?
Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus sumptus suggeris?
Vestitu nimio indulges, nimium ineptus es. *ante actus h. 4. m. 18.*
Nimium ipse durus est, præter æquum & bonum.
ET ERRAT LONGE MEA QVIDEM sententia,
Qui imperium credat grauius esse, aut stabilius
Vi quod sit, q̃ illud quod amicitia adiungitur.
Mea est sic ratio, & sic animum induco meum.
MALO COACTVS qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet.
Si sperat fore clam rursum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit,
Studet par referre, præsens, absensq; idem erit.
HOC PATRIVM EST, potius consuefacere filium,
Sua sponte recte facere, q̃ alieno metu.
Hoc pater, ac dominus interest, hoc qui nequit
Fateatur se nescire imperare liberis.
Sed est ne hic ipse de quo agebam? & certe is est.
Nescio quid tristem uideo, credo iam (ut solet)
Iurgabit, saluum te aduenire Demea (Gaudemus.
Gaudemus præiungit in scansione subsequenti uersiculo.

Senarii.

DEMEA. MITIO.

h Em oportune te ipsum quaerito. MI. *Idem*
Quid tristis es? DE. rogitas me? ubi nobis Aeschinus

ADELPHORVM

Siet ē quid tristis ego sum? MI. dixi hoc fore?
 Quid is fecit? DE. quid ille fecerit? quem neq; pudet
 Quicq; neq; metuit quenq; neq; legem putat
 Tenere se ullam, nam illa quæ antehac facta sunt
 Omitto, modo quid designauit? MI. quid nam id est? DE.
 Fores effregit, atq; in adeis irruit
 Alienas ipsum dominum atq; omnem familiam
 Mulctauit usq; ad mortem, eripuit mulierem
 Quam amabat, clamant omnes indignissime
 Factum esse hoc, aduenienti quot mihi Mitio
 Dixere? in ore omni populo. Deniq;
 Si conferendum exemplum est, non fratrem uidet
 Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?
 Nullum huius simile factum, hæc cum illi Mitio
 Dico, tibi dico, tu illum corrumpi sinis. MI.
 HOMINE IMPERIT O nunc quicquam iniustius,
 Qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat. DE.
 Quorsum istuc? MI. quia tu Demea hæc male iudicas.
 Non est flagitium (mihi crede) adulescentulum
 Scortari, neq; potare non est, neq; fores
 Effringere, hæc si neq; ego neq; tu fecimus,
 Non fuit egestas facere nos, tu nunc tibi
 Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia,
 Iniuriumst, nam si esset unde id fieret
 Faceremus, & tu illum tuum (si esses homo)
 Sineres nunc facere, dum per ætatem licet.
 Potius q̄ ubi te expectatum eiecisset foras,
 Alieniori ætate post faceret tamen. DE.
 Proh Iupiter tu homo adiges me ad insaniam.
 Non est flagitium facere hæc adulescentulum. MI. ah
 Ausculta, ne me obtundas de hac re sapius.
 Tuum filium dedisti adoptandum mihi.
 Is meus est factus siquid peccat Demea,

ACTVS PRIMVS

Fo. LX

Mihi peccat, ego illi maxumam partem feram.
 Obsonat, potat, olet unguenta de meo.
 Amat, dabitur a me argentum, dum erit commodum.
 Vbi non erit, fortasse excludetur foras.
 Fores effregit, restituentur, discidit
 Vestem, & refarciatur, est Diis gratia.
 Et unde hæc fiant, & adhuc non molesta sunt.
 Postremo aut desine, aut cedo quemuis arbitrum.
 Te plura in hac re peccare ostendam. DE. hei mihi
 Pater esse disce ab his qui uere sciunt. MI.
 Natura tu illi pater es, consiliis ego. DE.
 Tun consulis quicq; MI. ah, si pergis abiero. DE.
 Siccine agis? MI. an ego toties de eadem re audiam? DE.
 Curæ est mihi. MI. & mihi curæ est, uerum Demea
 Curemus æquam uterq; partem, tu alterum,
 Ego item alterum, nam ambos curare, propemodum
 Reposcere illum est quem dedisti. DE. ah ah Mitio. MI.
 Mihi sic uidetur. DE. quid istuc? tibi si istuc placet,
 Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
 Iam si uerbum unum posthac. MI. rursum Demea
 Irascere? DE. an non credis? repeton quem dedi?
 Aegrest, alienus non sum, si obsto, hem desino.
 Vnum uis curem, curo, & est diis gratia,
 Cum ita uolo ut est iste, tuus ipse sentiet.
 Posterius, nolo in illum grauius dicere. MI.
 Nec nihil neq; omnia hæc sunt quæ dicit, tamen
 Non nihil molesta hæc sunt mihi, sed ostendere
 Me ægre pati illi nolui, nam itast homo.
 Cum placo, aduerfor sedulo, & deterreo,
 Tamen uix humane patitur, uerum si augeam,
 Aut etiam adiutor sim eius iracundiæ,
 Insaniam profecto cum illo, & si Aeschinus.
 Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam.

ADELPHORVM

Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? postremo nuper credo iam omnium
Tædebat, dixi uelle uxorem ducere.
Sperabam iam deferuisse adulescentiam.
Gaudebam, ecce autem de integro, nisi quicquid est,
Volo scire, atque hominem conuenire, si apud forum sit.

Iambici Trochaici Tetrametri mixti.

SANNIO LENO. AESCHINVS.

ACTVS SECVNDVS.

Bsecro populares ferte misero, atque innocenti auxiliū,
Subuenite inopi. AE. ociose, nūc iam illico hic cōsiste
Quid respectas? nihil periclitist, nūq̃ dum ego adero hic
Ego istam inuitis omnibus. AE. (te tanget. SA.
Quāq̃ est scelestus nō cōmittet hodie unq̃ iterū ut uapulet. SA.
Aeschine audi, ne te ignarum fuisse dicas meorū morū,
Leno ego sum. AE. scio. SA. at ita, ut usq̃ fuit fide quisq̃ optima
Tu quod te posterius purges, hanc iniuriam mihi nolle
Factā esse, huius nō faciā, crede hoc, ego meū ius persequar.
Neq̃ tu uerbis solues unquam, quod mihi re malefeceris.
Noui ego uestra hac, nollem factū, iusiurandū dabis te esse
Indignū iniuria hac, idignis cū egomet sum acceptis modis. AE.
Abi præstrenue ac fores aperi. SA. ceterū hoc nihil facis. AE.
I intro nūc iam. SA. at em̃ nō finā. AE. accede illuc Parmeno,
Nimiū istoc abisti, hic propter hūc assiste. SA. hem, sic uolo. AE.
Caue nunc iam oculos a meis oculis quoq̃ demoueas tuos.
Ne mora sit si innuerim, qn̄ pugnus cōtinuo in mala hareat. S.
Istuc uolo ergo ip̄m experiri. AE. hem serua, omitte mulierē. SA.
O facinorū indignū. AE. gemiabit nisi caues. S. hei misero mihi. AE.
Non innueram uerū in istam partem potius peccato tamen,

ACTVS SECVNDVS.

Fo. LXI

I nūc iā. S. qd hoc rei est? regnū ne aeschine tu hic possides? Ae.
Si possiderem, ornatus esses ex tuis uirtutibus. SA.
Quid tibi rei mecū est? AE. nihil. SA. quid? nostin qui sim?
AE. non desydero. SA.
Tetigin tui quicq̃? AE. si attigisses, ferres infortuniū. SA.
Qui? tibi magis licet meā habere, pro qua ego argentū dedi?
Responde. AE. ante aedes non fecisse erit mellus hic cōiitiū.
Nam si molestus pergis esse, iam intro a rripiere, atq̃ ibi
Vsq̃ ad necem opperiere loris. SA. loris liber? Ae. sic erit. SA.
O hoīem ipurū, hiccine libertatē aiūt aequā esse oībus? AE.
Si satis iam debacchatus es leno, audi si uis nunc iam. SA.
Egon debacchat? sum in te? an tu in me? AE. omitte ista, atq̃
ad rem redi. SA.
Quā rē? quo redeas? Ae. iā ne me uis dicere qd ad te attinet? SA.
Cupio, modo aequi aliqd. Ae. uah, leno iniq̃ me nō uult loq̃? S.
Leno sum, fateor, pernities communis adulescentium.
Periurus, pestis, tamen tibi a me nulla est orta iniuria. AE.
Nā hercle etiā id restat. S. illuc q̃so redi quo cepisti aeschine. Ae.
Minis uiginti tu illam emisti, quæ res tibi uerrat male.
Argenti tantū tibi dabis. SA. quid, si ego tibi illā nolo uedere?
Coges me? Ae. minime. SA. nāq̃ id metui. Ae. neq̃ uedūdā cēleo
Quæ libera est, nam ego illam liberali afferro causa manu.
Nunc uide utrū uis argentū accipere, an causam meditari tuā.
Delibera hoc, dū ego redeo leno. SA. proh supreme Iupiter.
Minime miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit, uerberauit, me inuito abduxit meam.
Ob malefacta hac tantidē emptā postulat sibi tradier.
Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verū enim quando bene promeruit, fiat, suum ius postulat.
Age iam cupio, si modo argentū reddat, sed ego hoc ariolor.
Vbi me dixerō dare tanti, testis faciet illico
Vendidisse me, de argento somnium, mox cras redi.

ADELPHORVM

Id quoq; possum ferre si modo reddat, quanq; iniurium sit.
Verū cogito id quod res est, quando eum quāstum occeperis
Accipiunda, & mūsitanda iniuria adulescentum sit.
Sed nemo dabit, frustra egomet mecū has rationes deputo.

Tetrametri Septenarii, & Senarii.

SYRVS. SANNIO.

Acc, egomet conueniam ipsum, cupide accipiat faxo,
atq; etiam
Bene dicat secū esse actū, qd istuc Sannio sit qd te audio?
Nescio quid cōcertasse cū hero? Sa. nunquam uidi iniquius
Certationē comparatā, q̄ quæ hæc hodie inter nos fuit.
Ego uapulādo, ille uerberādo, usq; ambo defessi sumus. Sy.
Tua culpa. S A N. quid agerem? S Y. adulescenti morem ge-
stum oportuit. S A N.
Qui potui meli⁹, qui hodie usq; os pbui? Sy. age, scis qd loquar?
P E C V niā in loco negligere maximū iterdūst lucrū. Sa. hui. Sy.
Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum, atq;
Adulescenti esses morigeratus, hominū homo stultissime,
Ne nō tibi istuc fœneraret. Sa. E G O spem precio nō emo. Sy.
Nunq; rem facies, abi, nescis inescare homines Sannio. Sa.
Credo istuc melius esse, uerū ego nunq; adeo astutus fui,
Quin quicquid possem, mallē auferre potius in præsentia. Sy.
Age, noui tuū animū, quasi iā usq; tibi sint uiginti minæ.
Dum huic obsequare, præterea autem te aiunt proficisci Cyprū.
S A N. hem. Sy.
Coemisse hinc q̄ illuc ueheres multa, nauē conductā, hoc scio.
Animus tibi pendet, ubi illinc spero redieris, tñ hoc ages. Sa.
Nusq; pedē, perii hercle, hac illi spe hoc inceperūt. Sy. timer,
Inieci scrupulum homini. S A. o scelera, illuc uide
Vt in ipso articulo oppressit, emptæ mulieris

ACTVS SECVNDVS. Fo. LXII

Complures, & item hinc alia quæ porto Cyprum.
Nisi eo ad mercatum ueniam, damnum maximum sit.
Nunc si hoc omittam, actum agam, ubi illinc rediero
Nihil est, refrixerit res, nunc demum uenis?
Cur passus ē ubi eras? ut sit satius perdere,
Quam aut hic nunc manere tamdiu, aut tum persequi. Sy.
Iam ne enumerasti, quod ad te rediturum putes? S A.
Hoccine illo dignum sit? hoccine incipere Aeschinum?
Per oppressionem ut hanc mihi eripere postulet? Sy.
Labascit, unum hoc habeo, uide si satis placet,
Potius q̄ uenias in periculum Sannio,
Serues ne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet alicunde. S A. hei mihi.
Etiam de sorte nunc uenio in dubium miser.
Pudet nihil, omnes dentes labefecit mihi.
Præterea colaphis tuber est totum caput.
Etiam insuper defraudat? nusquam abeo. Sy. ut lubet.
Nunquid uis quin abeam? Sa. immo hercle hoc quæso Syre.
Vt ut hæc sunt facta, potius q̄ lites sequar.
Meum mihi reddatur, saltem quanti emptasti Syra,
Scio non te usum antehac amicitia mea.
Memorem me dices esse, & gratum. Sy. sedulo
Faciā, sed Cthesiphonem uideo, lætus est
De amic a. Sa. quid quod te oro? Sy. paulisper mane.

Tetrametri Iambici.

CTHESIPHO. SYRVS.

Bs quiuis hoīe (cū est opus) beneficiū accipere gaudeas
a Verū enim uero id demū iuuat, si quē acquiſt bñfacere is
O frater fr̄ qd ego nūc te laudē? satis certe scio (facit.
Nunq; ita magnifice quicq; dicam, id uirtus quin superet tua.

ADELPHORVM

Itaq; unā hāc rem me habere prater alios prācipuam arbitror,
Fratrem hominē neminē esse primarū artiū magis principē. Sy.
O Cthesipho. C T. o Syre, Aeschinus ubi est? Sy. ellum, te ex-
pectat domi. C T. hem. S Y.

Quid est? Ct. quid sit? illius opera Syre nūc uiuo, festiuū caput,
Qui omnia sibi post putarit esse prae meo commodo,
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in se trāstulit.
Nihil pote supra, sed q̄s nā foris crepuit? Sy. mane, ipse exit foras.

Tetrametri Iambici.

AESCHINVS. SANNIO. CTHESIPHO. SYRVS.

Bi est ille sacrilegus? S. men q̄rit? nūq̄d nā effert? occidi.
u Nihil uideo. Ae. ehē oportune te ipm q̄rito, qd sit Cthe
In tuto est oīs res, omitte uero tristitiā tuā. Ct. (siphos
Ego illam facile uero omitto, qui quidem te habeam fratrem.
O mi aeschine, o mi germāe, ah uereor corā i oste laudare āpli⁹
Ne id assentādi magis, q̄ qd habeā gratū facere existimes. Ae.
Age inepte quasi nunc non norimus nos inter nos Cthesipho.
Sed hoc mihi dolet, nos pene sero scisse, & pene in eum locum
Redisse, ut si omnes cuperēt, nihil tibi possent auxiliarier. C T.
Pudebat. Ae. ah stultitia! istac nō pudor, tam ob paruulam
Rem pene expatria, turpe dictu, deos q̄so ut istac phibeāt. Ct.
Peccaui. Ae. quid ait tandem nobis Sannio? Sy. iā mitis est. Ae.
Ego ad forū ibo, ut hunc absoluā tu intro ad illā Cthesipho. Sa.
Syre insta. Sy. eamus, nāq; hic properat in cyprū. Sa. ne tā quidē,
Quamuis etiam maneo ociosus hic. Sy. reddetur, ne time. Sa.
At ut omne reddat. Sy. omne reddet, tace modo, ac sequere hac.

S A N. sequor. C T.

Heus heus Syre. Sy. hē qd est? Ct. obsecro he re le hoīem istū impu
Quamprimū absoluitore, ne si magis irritatus fiet, (rissimū
Aliqua ad patrē hoc permanet, atq; ego tūc ppetuo perierim. Sy.

ACTVS TERTIVS

Fo. LXIII

Non fiet, bono animo esto, tu cū illa te intus oblecta interim,
Et lectulos iube sterni nobis, & parari cetera.
Ego iam transacta re conuortam me domū cum obsonio. Ct.
Ita quāso, quādo hoc bene successit, hilarem hūc sumam⁹ diē.

Iambici ut superiores.

SOSTRATA. CANTARA.

ACTVS TERTIVS.

Bsecro mea nutrix, qd nūc fiet? Ca. quid fiet rogas? recte
o Edepol spero. S. mō dolores meatū occipiūt primulū. C.
Iā nūc times quasi nūq̄ adueris, nūq̄ tu te pepereris? So.
Misera me, neminē habeo, solae sumus, Geta aut hic nō adest.
Nec quem ad obfetricē mittā, nec qui accerlat Aeschinū. Ca.
Pol is quidem iam hic aderit, nam nunq̄ unū intermittit diē;
Quin semper ueniat. So. solus mearū meseriarū est remediū. C.
Ere nata melius fieri haud potuit, q̄ factum est hera,
Quando uitium oblatum est, quod ad illū attinet potissimū,
Talem tali genere atq; animo natum ex tanta familia. S O.
Ita pol est ut dicis, saluos nobis deos quāso ut fiet.

Tetrametri Iambici, & Dimeter unus.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

Vnc illud est, quod si omnes oīa sua cōsilia cōferāt,
n Atq; huic malo salutem quārant; auxilii nihil afferāt.
Quod mihiq; heraq; filiaq; herili est, uae misero mihi,
Tot res repente circumuallant, unde emergi non potest
Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.
Hoccine seculū, o scelera, o genera sacrilega, o hoīem impiū. S.

q iii

ADELPHORVM

Me miserā qđ nā est, qđ sic uideo timidū, & pperantē Geta? Ge.
 Quem neq; fides, neq; iurandū, neq; illum misericordia
 Repressit, neq; reflexit, neq; quod partus instabat prope,
 Cui miserā indigne per uim uitium obtulerat. So. non intelligo
 Satis quā loquā. Ca. ppius obsecro accedamus Sostrata. Ge. ah
 Me miserum uix sum compos animi, ita ardeo iracundia.
 Nihil est qđ malim, qđ illam totā familiam dari mihi obuam.
 Ut iram hanc in eos euomā omnē, dum ægritudo hęc est recēs.
 Satis mihi id habeam supplicii, dum illos ulciscar modo.
 Seni animā primū extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus
 Tum aut Syriū impulsorē, uah quibus illū lacerare modis?
 Sublimem mediū arripere, & capite primū in terrā statuerem,
 Ut cerebro dispergat uiam.
 Adolescenti ipsi eripere oculos, posthac præcipitem darem.
 Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem.
 Sed cesso herā hoc malo imptiri pperere. So. reuocemus Geta. G.
 Hem qđ es siue me. So. ego sū Sostrata. G. ubi eastēte ipsā qđ rito,
 Te expecto, oppido oportune te obtulisti mihi obuam
 Hera. So. qđ ē? qđ trepidas? G. hei mihi. So. qđ festinas mi Geta?
 Animū recipe. G. prorsus. S. qđ istuc prorsus ergo? Ge. perimus,
 Actumst. S. eloquere obsecro quid sit? G. iā. S. qđ iā Geta? Ge.
 Aeschinus. S. qđ ergo is? G. alienus est a nostra familia. S. hem,
 Perii, quare? Ge. amare cocepit aliam. So. uā miserā mihi. Ge.
 Neq; id occulte fert, a Ienone ipse eripuit palam. S. O.
 Satin hoc certe. G. certe, hisce oculis egomet uidi Sostrata. So. ah
 Me miserā, quid credas iā? aut cui credas? nostrū Aeschinū
 Nostram uitam omniū, in quo nostræ spes omnesq; opes sitæ
 Erant, qui sine hac iurabat se unum nunq; uicturū diem,
 Qui se in sui gremio positurū puerum dicebat, patrem
 Ita oblectaturū ut liceret sibi hanc uxorem ducere. GE.
 Hera lacrimas mitte, ac poti⁹ qđ ad hęc rē opus est porro cōsule
 Pariamur ne, an narremus cuipiā? S. hau hau mi hō sanus ne es?

ACTVS TERTIVS

Fo. LXIII

An hoc pferendū tibi usq; esse uideat? G. mihi quidē nō placet.
 Iam primū illū alieno animo a nobis esse res ipsa indicat.
 Nunc si hoc palam proferemus, ille inficias ibit sat scio.
 Tua fama & gnata uita in dubium ueniet, tum si maxime
 Fateatur, cum amet aliam, non est utile hanc illi dari.
 Quapropter quoquo pacto celato est opus. S. ah minime getiū.
 Nō faciā. G. quid agis? S. pferā. G. hem mea sostrata uide quā rē
 Peiore res loco nō pōt esse, qđ in quo nūc sita est. (agas. S.
 Primū indotata est, tum præterea quā secūda ei dos erat,
 Periit, pro uirgine dari nuptū non potest, hoc reliquumst,
 Si inficias ibit, testis mecum est anulus quem amiserat
 Postremo qđ ego cōscia mihi sum, a me culpā esse hęc pcul,
 Neq; preciū neq; rē ullā intercessisse, illā aut me indignā, Geta ex
 Quid istuc? accedo ut meli⁹ dicas. S. tu quātū potes (periar. G.
 Abi, atq; Hegioni cognato huius rem omnē narrato ordine.
 Nā is nostro Simulo fuit sumus, & nos coluit maxime. GE.
 Nā hercle alius nemo respicit nos. So. ppera tu mea Canthara,
 Curre, obstetricē accerse, ut cū opus sit ne in mora nobis fiet.

Senarii omnes.

DEMEA.

Isperii, Cthesiphonem audiui filium
 d Vna affuisse in raptione cum Aeschino.
 Id misero restat mihi mali, si illum potest
 Qui alicui rei est etiam cum ad nequitiam adducere.
 Vbi ego illum quæram? credo abductum in ganeum
 Aliquo, persuasit ille impurus, sat scio.
 Sed eccum Syrum, ire uideo, hinc scibo iam ubi fiet.
 Atq; hercle hic de grege illo est, si me senserit
 Eum quæritare, nunq; dicet carnifex.
 Non ostendam me id uelle.

ADELPHORVM

Eiusdem numeri sunt. Primus uersus superiori cōnectit̃.

SYRVS. DEMEA.

Mnem rem modo seni
 o Quo pacto te haberet enarramus ordine.
 Nihil quicq̃ uidi lætius. DE. proh Iupiter
 Hominis stultitiam. SY. collaudauit filium,
 Mihi (qui dedissem consilium) egit gratias. DE.
 Dirumpor. SY. argentum adnumerauit illico.
 Dedit præterea in sumptum dimidium min.
 Id distributum sane est ex sententia. DE. hem,
 Huic mandes, si quid recte curatum uelis. SY.
 Ehem Demea haud aspexeram te, quid agitur? DE.
 Quid agatur? uostram nequeo mirari satis
 Rationem. SY. est hercle inepta, ne dicam dolo, atq̃
 Absurda, piscis ceteros purga Dromo.
 Congrum istum maximum in aqua finito ludere
 Paulisper, ubi ego uenero exossabitur.
 Prius nolo. DE. hæccine flagitia? SY. mihi quidē nō placent.
 Et clamo saepe, salsamenta hæc Stephanio
 Fac macerentur pulchre. DE. Dii uostram fidem,
 Vtrum studio ne id sibi habet, an laudi putat
 Fore, si perdidit gnatum? uā misero mihi
 Videre uidetor iam diem illum, cum hinc egens
 Profugiet aliquo militatum. SY. o Demea.
 ISTVCEST SAPERE, nō quod ante pedes modo est
 Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
 Prospicere. DE. quid istæc iam penes uos psaltria est? SY.
 Est iam intus. DE. cho, an domi est habiturus? Sy. credo, ut est
 Dementia. DE. hæccine fieri flagitia? SY. inepta lenitas
 Patris, & facilitas praua. DE. fratris me quidem
 Pudet pigetq̃. SY. nimium inter uos Demea,

ACTVS TERTIVS

Fo. LXV

Ac non quia ades præsens dico hoc, pernitiūm interest.
 Tu quantus quantus, nihil nisi sapientia es.
 Ille futilis, somnium, sineres uero illum tuum!
 Facere hæc? DE. sinerem illū? an non sex totis mensibus
 Prius olfecissem, q̃ ille quicquam ceperit? Sy.
 Vigilantiam tuam tu mihi narras? DE. sic fiet
 Modo, ut nūc est quæso. Sy. ut quisq̃ suū uult esse, itast. DE.
 Quid eum uidisti hodie? Sy. tuum ne filium?
 Abigam hunc rus, iam dudū aliquid ruri agere arbitror. DE.
 Satin scis ibi eū esse? Sy. oh, q̃ egomet produxit? De. optime est,
 Metui ne hæret hic. Sy. atq̃ iratum admodum. DE.
 Quid autem? Sy. adortus iurgio fratrem apud forum
 De psaltria istac. DE. ain uero? Sy. uah nihil reticuit.
 Nam ut numerabitur forte argentum, interuenit
 Homo de improviso, cœpit clamare. Aeschine
 Hæccine flagitia facere te? hæc te admittere
 Indigna genere nostro? DE. oh lacrumo gaudia. Sy.
 Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam. DE.
 Saluus sit, spero est similis maiorum suum. Sy. hui. DE.
 Syre præceptorum plenus istorum ille. Sy.
 Phy domi habuit, unde disceret. DE. fit sedulo,
 Nihil prætermitto, consuefacio, deniq̃
 INSPICERE tanq̃ in speculum uitas omnium
 Iubeo, atq̃ ex aliis sumere exemplum sibi.
 Hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide. DE.
 Hoc laudi est. Sy. istæc res est. DE. hoc uitio datur. Sy.
 Probstime. DE. porro autem. Sy. non hercle ocium est,
 Nunc mihi auscultandi, piscis ex sententia
 Nactus sum, hi mihi ne corrumpantur cautio est.
 Nam id nobis tam flagitium est, q̃ illa Demea
 Non facere uobis, quæ modo dixi, & quod queo
 Conferuis ad eundem illis præcipio modum.

ADELPHORVM

Hoc falsumst, hoc adustumst, hoc lautumst parum,
 Illud recte, iterum sic memento, sedulo
 Moneo, quæ possum pro mea sapientia.
 Postremo tanq̃ in speculum, in patinas Demea
 Inspicere iubeo, & moneo quid facto usus fiet.
 Inepta hæc esse nos quæ facimus sentio.
 Verum quid facias? ut homost ita morem geras.
 Nunquid uis? DE. mentem uobis meliorem dari. Sy.
 Tu rus hinc abis? DE. recte. Sy. nam quid tu hic agas?
 Vbi siquid bene præcipias nemo obtemperat? DE.
 Ego uero hinc abeo, quando is quam ob rei. huc ueneram,
 Rus abiit, illum curo unum, ille ad me attinet.
 Quando ita uult frater, de istoc ipse uiderit.
 Sed quis illic est, quem procul uideo? est ne hic Hegio
 Tribulis noster? si satis cerno, is herclest, uah, homo
 Amicus nobis iam inde a puero Dii boni,
 Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium
 Penuriast, homo antiqua uirtute ac fide.
 Haud mali quid ortum ex hoc sit publice.
 Quam gaudeo, ubi etiam huius generis relliquias
 Restare uideo, uah, uiuere etiam nunc libet.
 Opperiar hominem hic, ut salutem, & colloquar.

Senarii omnes.

HEGIO. GETA. DEMEA.

Roh Dii immortales, facinus indignum, Geta
 p Quid narras? GE. sic est factum. HE. ex illan familia
 Tam illiberale facinus esse ortum? o Aeschine
 Pol haud paternum istuc dedisti. DE. uidelicet
 De psaltria hac audiuit, id illi nunc dolet
 Alieno, pater is nihili pendit, hei mihi,

ACTVS TERTIVS

Fo. LXVI

Vtinam hic prope adesset alicubi, atq; audiret hæc. HE.
 Ni facient quæ illos æquumst, haud sic auferent. GE.
 In te spes omnis Hegio nobis sita est.
 Te solum habemus, tu es patronus, tu pater
 Ille tibi moriens nos commendauit senex.
 Si deferis tu perimus. HE. caue dixeris.
 Neq; faciam, neq; me satis pie posse arbitror. DE.
 Adibo, saluere Hegionem plurimum
 Iubeo. HE. te quærebam ipsum, salue Demea. DE.
 Quid autem? HE. maior filius tuus Aeschinus,
 Quem fratri ad præstandum dedisti, neq; boni
 Neq; liberalis functus est officium uiri. DE.
 Quid istuc? HE. nostrum amicum noras Simulum,
 Atq; æqualem? DE. quid ni? HE. filiam eius uirginem
 Vitiauit. DE. hem. HE. mane, nondum audisti Demea
 Quod est grauissimum. DE. an quicq̃ est etiam amplius? He.
 Vero amplius, nam hoc quidem ferendum aliquo modo est.
 Persuasit nox, amor, uinum, adulescentia.
 Humanumst, ubi scit factum, ad matrem uirginis
 Venit ipse ultro, lacrumans, orans, oblecrans,
 Fidem dans, iurans se illam ducturum domum.
 Ignotumst, tacitumst, creditumst, uirgo ex eo
 Compressu grauida facta est, mensis hic decimus est.
 Ille bonus uir nobis psaltriam (si Diis placet)
 Parauit, qui cum uiuat, illam deferat. DE.
 Pro certo tu istac dicis? HE. mater uirginis
 In medio est ipsa uirgo, res ipsa, hic Geta
 Præterea, ut captus est seruulorum, non malus,
 Neq; iners, alit illas, solus omnem familiam
 Substentat, hunc abduce, uince, quære rem. GE.
 Immo hercle extorque, nisi ita factumst Demea.
 Postremo non negabit, coram ipso cedo. DE.

ADELPHOR VM

Pudet, nec quid agam, neq; quid huic respondeam
 Scio. INT VS. miseram me, differor doloribus.
 Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. HE. hem
 Num nam illa quæso parturit? GE. certe Hegio. HE. hem,
 Illæ fidem nunc uestram implorat Demea.
 Quod uos ius cogit, id uoluntate impetret.
 Hæc primum ut fiant deos quæso, ut uobis decet.
 Sin aliter animus uester est, ego Demea.
 Summa ui hanc defendam, atq; illum mortuum.
 Cognatus mihi erat, una a pueris paruuli
 Sumus educati, una semper militia & domi
 Fuimus, paupertatem una pertulimus grauem.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, deniq;
 Animam relinquam potius, q̃ illas deferam.
 Quid mihi respondes? DE. fratrem conueniam Hegio,
 Is quod mihi de hac re dederit consilium, id exequar. HE.
 Sed Demea hoc tu facito, tecum animo cogites,
 Quam uos facillime agitis, q̃ estis maximi,
 Potentes, dites, fortunati, nobiles,
 Tam maxime uos æquo animo æqua noscere
 Oportet, si uos uultis perhiberi probos. DE.
 Redito, fient, quæ fieri æquumst omnia. HE.
 Decet te facere, Gera duc me ad Sostratam. DE.
 Non me indicente hæc fient, utinam hoc sit modo
 Defunctum, uerum nimia illæc licentia
 Profecto euadet in aliquod magnam malum.
 Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc euomam. HE.
 Bono animo fac sis Sostrata, & istam quod potes
 Consolere, ego Mitonem si apud forumst.
 Conueniam, atq; ut res gestas narrabo ordine.
 Si est facturus, ut sit officium suum.
 Faciat, sin aliter de hac re est eius sententia,
 Respondeat mihi, ut quid agam q̃ primum sciam.

ACTVS QVARTVS.

Fo. LXVII

Tetrametri Iambici Trochaici mixti, & Dimeter unus.

CTHESIPHO. SYRVS.

ACTVS QVARTVS.

In patrem hinc abisse rus? SY. iamdudum. CT. dic so-
 des. SY. apud uillamst.
 Nunc eum maxime operis aliquid facere credo. CT.
 utinam quidem.
 Quod cum salute ejus fiat, ita se defatigarit uelim,
 Ut triduo hoc peretuo prorsus e lecto nequeat surgere. SY.
 Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius. CT. ita, nam hunc diem
 Misere nimis cupio, ut coepi perpetuum in latitia degere.
 Et illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia
 Propest, quod si abesset longius.
 Prius nox oppressisset illic, q̃ huc reuerti posset iterum.
 Nunc ubi me illic non uidebit, iam huc recurret sat scio
 Rogabit me ubi fuerim, quem ego hodie toto non uidi die.
 Quid dicam? SY. nihil ne in mentest? CT. nunquā quicq̃.
 SY. tanto nequior
 Cliens, amicus, hospes, nemo est uobis? CT. sunt, quid po-
 steat? SY.
 Hisce opera ut data sit. CT. q̃ nō data sit? nō pōt fieri. SY. pōt. CT.
 Interdiu, sed si hic pernocto, causæ quid dicam Syre? SY.
 Vah, q̃ uellem etiam noctu amicis operam mos esset dari,
 Quin tu ociosus es, ego illius sensum pulchre calleo.
 Cum feruit maxime, tam placidum quam ouem reddo. CT.
 quo modo? SY.
 Laudarier te audit libenter, facio te apud illum deum,
 Virtutes narro. CT. meas? SY. tuas, homini illico lacrumæ
 cadunt,
 Quasi puero gaudio, hem tibi autem. CT. quid nam est? SY.
 LVPVS IN FABVLA. CT.

ADELPHORVM

Pater est? SY. ipsust. CT. Syre quid agimus? SY. fuge modo intro, ego uidero. CT.
Siquid rogabit? nusq tu me, audistin? Sy. potin ut desinas?

Pares superioribus.

DEMEA. CTHESIPHO. SYRVS.

æ ego hō sum infœlix, primū fratrē nusq inuenio gētū.
Præterea aut dum illum quæro, a uilla mercenarium
Vidi, is filium negat esse ruri, nec quid agam scio. CT.
Syre. Sy. quid ais? CT. men quærit? SY.
Verum. CT. perii. Sy. quin tu animo bono es. DE.
Quid hoc malum infœlicitatis? nequeo satis decernere,
Nisi me credo huic esse natum rei ferendis miseriis.
Primus sentio mala nostra, primus rescisco omnia.
Primus porro obnuncio, ægre solus siquid fit fero. Sy.
Rideo hunc, primum ait se scire, is solus nescit omnia. DE.
Nunc redeo, si forte frater redierit uiso. CT. Syre
Obsecro, uide ne ille huc prorsus se irruat. Sy. etiam taces?
Ego cauebo. CT. nunq hercle hodie ego istuc cōmittā tibi.
Nam me in cellā aliquā cū illa concludā, id tutissimūst. Sy.
Age, tamen ego hūc amouebo. DE. sed eccum sceleratū Sy-
rum. SY.
Non hercle hic quidem durare quisq, si sic fit, potest.
Scire equidē uolo quot mihi sint domini, q hæc est miseria? De.
Quid ille gannit? qd uult? qd ais bone uir? est frater domi? Sy.
Quid malū bone uir mihi narras? equidē perii. D. qd tibi est? Sy.
Rogitas? Cthesipho me pugnis miserū, & istam psaltriam
Vsq occidit. DE. hem quid narras? Sy. hem, uide ut discidit
labrum. DE.
Quā ob rē? Sy. me impulsore hāc emptā esse ait. DE. nō tu eū
Rus hinc mō pduxē aiebas? Sy. factū, uerū uenit post insaniēs,

ACTVS QVARTVS.

Fo. LXVIII

Nihil pepercit, non puduisse uerberare hominē senem,
Quem ego modo puerū tantillū in manibus gestauī meis. De.
Laudo Cthesipho, patristas, abi, uirum te iudico. Sy.
Laudas ne? ille continebit posthac si sapiet manus. DE.
Fortiter. Sy. per quā, quia miserā mulierem, & me seruulū,
Qui referire non audebam, uicit, hui, perfortiter. DE.
Non potuit melius, idē sensit quod ego, te esse huic rei caput.
Sed est ne frater intus? Sy. nō est. De. ubi illū quærā cogito. Sy.
Scio ubi sit, uerū hodie nunq mōstrabo. DE. hem qd ais? Sy.
Ita. De. diminue tibi quidē iam cerebrū. Sy. at nomē nescio
Illius hominis, se, locū noui ubi sit. DE. dic ergo locū. Sy.
Nostin porticum apud macellum hac deorsum? DE. quid ni
nouerim? Sy.

Præterito hac recta platea fursum, ubi eo ueneris,
Clius deorsum uersum est, hac te præcipitato, postea
Est ad hanc manum sacellum, ibi angiportum propter est. De.
Quo nam? Sy. illic ubi etiam caprificus magna est. nostin?
DE. noui. Sy. hac pergito. DE.
Id quidē angiportum nō est peruium. Sy. uerū hercle, uah,
Censen hominem me esse? erraui, in porticum rursus redi
Sane hac multo propius ibis, & minor est erratio.
Scin Cratini huius ditis ædes? De. scio. Sy. ubi eas præterieris,
Ad sinistram hac recta platea, ubi ad Dianæ ueneris,
Ito ad dextrā, prius q ad portā uenias, apud ipsum lacū
Est Pistrilla, & ex aduersum est fabrica, ibi est. DE. quid ibi fa-
cit? SY.

Lectulos in sole iligneis pedibus faciundos dedit,
Vbi poteris uos. De. sane bene, sed cesso ad eum pergere. Sy.
I sane, ego te exercebo hodie ut dignus es silicernium,
Aeschinus odiose cessat, prandium corrumpitur,
Cthesipho aut in amore est totus, ego iam prospiciam mihi.
Nā iam adibo, atq unū quicqd quod quidē erit belissimū
Carpā, & Cyathos sorbillans paulatim hunc producā diem.

ADELPHORVM

Iambici Tetrametri.

MITIO. HEGIO.

Go in hac re nihil reperio quā ob rē lauder tātope Hegio
 e Meū officiū facio, qđ peccatū a nobis ortūst corrigo.)
 Nisi me in illo credidisti esse hoīm nūero, quia ita putāt
 Sibi fieri iniuriam, ultro si quā fecere ipsi expostulant,
 Et ultro accusant, id quia nō est a me factū, agis gratias. HE.
 Ah minime, nunq̃ te aliter atq̃ es in animū induxi meum.
 Sed quāso ut una mecum ad matrem uirgin' iēas Mitio.
 Atq̃ istac eadem quā mihi dixti tu te dicas mulieri
 Suspitionē, hanc propter fratré eius esse & illā psaltriam. MI.
 Si ita æquū censēs, aut si ita opus est facto, eamus. HE. bene facis.
 Nam & illi animum iam releuabis, quā dolore ac miseria
 Tabescit, & tuo officio fueris functus, sed si aliter putas,
 Egomet narrabo quā mihi dixti. MI. Imo ego ibo. HE. bñ facis,
 OMNES qbus res sūt min⁹ secūdā, magis sūt nescio quo mō
 Suspitosi ad contumeliam, omnia accipiunt magis
 Propter suam impotentiam, se semper credunt negligi.
 Quapropter te ipsum purgare ipsis corā placabilius est. MI.
 Et recte, & uerū dicis. HE. seq̃re me ergo hac intro. MI. maxime.

Tetrametri Senarii mixti, & unus Trochaicus Catalecticus.

AESCHINVS.

Illicrucior animi, hoccine de improviso mali mihi obici
 d Tantū, ut neq̃ qđ me faciā, neq̃ quid agā certū fiet?
 Membra metu debilia sunt, animus timore obstipuit,
 Pectore consistere nihil consilii quit, uah
 Quo modo me ex hac expediam turba
 Tanta? nunc suspitio de me incidit, neq̃ ea immerito,
 Sofrata credit mihi me psaltriam hanc emissee, id anus

ACTVS QVARTVS.

Fo. LXIX

Mihi indicium fecit.

Nam ut hinc forte ea ad obstetricē erat missa, ubi eā uidi, illico
 Accedo, rogito, Pamphila quid agat, iam partus adsiēt.
 Eo ne obstetricē accersat, illa exclamat, abi abi, iam Aeschine
 Satis diu uerba dedisti nobis, satis adhuc tua frustratast fides.
 Hem qđ istuc obecro inquāst? ualeas, habeas illā quā placet.
 Senti illico id illas suspicari, sed me reprehendi tamen,
 Ne quid de fratre garrulā illi dicerem, ac fieret palam.
 Nunc quid faciā? dicā fratris esse hanc, quod minime est opus
 Vsq̃ uam efferri, age, mitto, fieri potis est, ut ne qua exeat.
 Ipsum id metuo u. credant, tot concurrunt uerisimilia.
 Egomet rapui, ipse egomet solui argētū, ad me abducta ē domū
 Hac adeo mea culpa fateor fieri, non me hanc rem patri
 Vt erat gesta indicasse, exorassē ut eam ducerem.
 Cessatū usq̃ adhuc est, nunc iam porro Aeschine expergiscere.
 Nūc hoc primū est, ad illas ibo ut purgē me, accedā ad fores,
 Perii, horresco semper, ubi pultare hācce occipio fores.
 Heus, heus, Aeschinus ego sum, aperite aliquis actutū ostium.
 Prodit nescio quis, concedam huc. Connectitur sequenti.

Tetrametri & Trimetri mixti, Iambici & Trochaici.

MITIO. AESCHINVS.

i Ta ut dixi Sofrata, ^{allegorice} Facito, ego Aeschinū conueniā, ut quo modo acta hāc
 Sed, quis hostiū hoc pultauit? AE. pater hercle est, perii. MI.
 Aeschine. AE.
 Quid huic hic negociast? MI. tu ne has pepulisti fores?
 Tacet, cur non ludo hunc aliquantisper? melius est,
 Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse uoluit credere.
 Nihil mihi respōdes? Ae. nō equidem instas, quod sciam. MI.
 Ita, nam mirabar quid hic negoci esset tibi.

Erubuit, salua res est. AE. dic sodes pater,
 Tibi uero quid istic est rei? MI. nihil mihi quidem.
 Amicus quidam me a foro abduxit modo
 Huc aduocatum sibi. Ae. quid? MI. ego dicam tibi.
 Habitant hic quaedam mulieres pauperculae,
 Ut opinor has non nosse te, & certo scio,
 Neque enim diu huc commigrarunt. Ae. quid tum postea? MI.
 Virgo est cum matre. Ae. perge. MI. hac uirgo orbast patre.
 Hic meus amicus illi genere est proximus,
 Huic leges cogunt nubere hanc. Ae. perii. Mi. quid est? Ae.
 Nihil recte, perge. MI. is uenit, ut secum aduehat,
 Nam habitat Miletu. Ae. hem, uirginem ut secum aduehat? MI.
 Sic est. Ae. miletum usque obsecro? MI. ita. Ae. animo malest.
 Quid ipse? quid aiunt? MI. quid istas censes? nihil enim
 Commenta mater est esse ex alio uiro
 Nescio quo puerum natum, neque eum nominat.
 Priorem esse illum non oportere huic dari. AE.
 Eho nonne hac iusta tibi uidentur postea? MI.
 Non. Ae. obsecro non? an illam hinc abducat pater? MI.
 Quid ni illam abducat? Ae. factum a uobis duriter,
 Immisericorditerque, atque etiam si est pater
 Dicendum magis aperte, illiberaliter. MI.
 Quam ob rem? Ae. rogas me? quid illi tandem creditis
 Fore animi misero, qui cum illa consueuit prius,
 Qui infelix (haud scio an illam nunc misere amat)
 Cum hanc sibi uidebit praesens praesenti eripi,
 Abduci ab oculis, facinus indignum pater. MI.
 Qua ratione istuc? quis despondit? quis dedit?
 Cui quando nupsit? autor his rebus qui est?
 Cur duxit alienam? Ae. an sedere oportuit
 Domi uirginem tam grandem, dum cognatus hinc
 Illinc ueniret expectantem? hac mi pater
 Te dicere aequum fuit, & id defendere. MI.
 Ridiculum, aduersum ne illum causam dicerem,

Cui ueneram aduocatus, sed quid ista Aeschine
 Nostra? aut quid nobis cum illis habeamus, quid est?
 Quid lacrimas? Ae. pro obsecro, ausculta. MI. Aeschine audiui
 Et scio, nam te amo, quo magis quam agis curae sunt mihi. Ae. (oia,
 Ita uelim me promerentem ames, dum uiuas mi pater,
 At me hoc delictum admisisse in me id uehementer dolet,
 Et me tui pudet. MI. credo hercle, nam ingenium noui tuum
 Liberale, sed uereor ne indiligens nimium sis.
 In qua ciuitate tandem te arbitrare uiuere?
 Virginem uitasti, quam te ius non erat tangere.
 Iam id peccatum rimum magnum, at humanum tamen.
 Fecere alii saepe, item boni, at postquam id euenit, cedo.
 Nunquid circumspecti? aut nunquid tu te prospexti tibi
 Quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi puduit dicere,
 Qua resciscerem, hac dum dubitas, menses abierunt decem.
 Prodidisti & te, & illam miseram & gnatum, quod quidem in te fuit.
 Quid credebas? dormienti hac tibi confecturos deos?
 Et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum?
 Nolim ceterarum rerum te secordem eodem modo
 Bono animo es, duces uxorem hanc, Ae. hem, Mi. bono animo es
 Inquam. AE. pater
 Obsecro num ludis tu nunc me? MI. ego te? qua ob res? Ae. nescio.
 Nisi quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor magis. MI.
 Abi domum ac deos comprecare, ut uxorem accerfas, abi. AE.
 Quid iam ne uxorem? MI. iam. Ae. iam? MI. iam quantum potes. Ae. Dii me pro
 Omnes oderint, ni magis te, quam oculos nunc amo meos. MI.
 Quid est illa? Ae. aequae. M. perbenigne. Ae. quid ille ubi est Milesius
 Abiit, periit, nauem ascendit, sed cur cessas? Ae. abi pater. (MI.
 Tu potius deos comprecare, nam tibi eos certo scio,
 Quo uir melior multo es quam ego, obtemperaturos magis. MI.
 Ego eo intro, ut quae opus sunt parent, tu fac ut dixi si sapis. Ae.
 Quid hoc est negotii? hoc est patrem esse? aut hoc est filium esse?
 Si frater aut sodalis esset, quam magis morem gereret? s ii

ADELPHORVM

Hic non amandus, hicine non gestandus in sinu? hem,
Itaque adeo magnam mihi iniecit sua commoditate curam,
Ne forte imprudens faciam quod nolit, sciens cauebo.
Sed cesso ire intro, ne mora meis nuptiis egomet siem.

Senarii omnes.

DEMEA.

Efessus sum ambulando, ut Syre te cum tua
d Monstratione magnus perdat Iupiter.
Perreptaui usque omne oppidum ad portam, ad lacum.
Quo non? neque illic fabrica ulla erat, & neque fratrem homo
Vidisse se aiebat quisquam, nunc uero domi
Certum obsidere est usque donec redierit.

Senarii. MITIO. DEMA.

Bo, illis dicam nullam esse in nobis moram. DE.
i Sed eccum ipsum, te iam dudum quaero Mitio. MI.
Quid nam? DE. fero alia flagitia ad te ingentia
Boni illius adulescentis. MI. ecce autem. DE. noua
Capitalia. MI. ohe iam. DE. nescis qui uir sit. MI. scio. DE.
Ah, stulte tu de Psaltria me somnias agere.
Hoc peccatum est in uirginem ciuem. MI. scio. DE.
Eho, scis & patere? MI. quid mihi patiar? DE. dic mihi,
Non clamas? non insanis? MI. non, malim quidem. DE.
Puer natus est. MI. Dii bene uortant. De. uirgo nihil habet. MI.
Audiui. DE. & ducenda indotata est. MI. scilicet. DE.
Quid nunc futurum sit? MI. id enim quod res ipsa fert,
Illinc huc transferetur uirgo. DE. o Iupiter,
Istocchine pacto oportet? MI. quid faciam amplius? DE.
Quid facias rogitas? si non re ipsa tibi istuc dolet,
Simulare certe est hominis. MI. quin iam uirginem

ACTVS QVARTVS

Fo. LXXI

Despondi, res composita est, fiunt nuptiae,
Dempsi metum omnem, haec magis sunt hominis. De. ceterum
Placet tibi factum Mitio? MI. non, si queam
Mutare, nunc cum non queo, aequo animo fero.
ITA VITAST HOMINVM, quasi cum Iudas tesseris.
Si illud quod est maxime opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas. DE.
Corrector, nempe tua arte uiginti minae
Pro psaltria periere, quae quantum potest
Aliquo abiicienda est, si non precio, at gratis. MI.
Neque est, neque illa, n. sane studeo uendere. DE.
Quid igitur facies? MI. domi erit. DE. pro diuum fidem?
Meretrix & materfamilias erit una in domo? MI.
Cur non? De. sanum ne te credis esse? MI. equidem arbitror. De.
Ita me Dii ament, ut uideo ego tuam ineptiam,
Facturum credo, ut habeat qui cum cantites. MI.
Cur no? De. & noua nupta eadem haec discet? MI. scilicet. De.
TV INTER eas restim ductans saltabis? MI. probe.
Et tu nobiscum una, si opus sit. DE. hei mihi,
Non te haec pudet? MI. iam uero omitte Demea
Tuam istanc iracundiam, atque ita uti decet
Hilarem ac lubentem fac te in nati nuptiis
Ego hos conueniam, post huc redeo. DE. o Iupiter,
Hancine uitam? hoscine mores? hanc dementiam?
Vxor sine dote ueniet, intus psaltria est.
Domus sumptuosa, adulescens luxu perditus.
Senex delirans, ipsa si cupiat salus,
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

Senarii. SYRVS. DEMA.

QVINTVS ACTVS.

s iii

ADELPHORVM

Depol Syrisce te curasti molliter,
 a Lauteq; munus administrafti tuum;
 Abi, sed postq; intus sum omnium rerum satur,
 Prode ambulare huc libitum est. DE. illud sis uide
 Exemplum disciplinae. SY. ecce autem hic adest senex
 Noster, quid sit? quid tu es tristis? DE. ohe scelus. SY.
 Eho, iam tu uerba fundis hic sapientia. DE.
 Tum si meus esses. SY. Dis quidem esses Demea,
 Ac tuam rem constabilisses. DE. exemplum omnibus
 Curarem, ut esses. SY. quam ob rem? quid feci? DE. rogas?
 In ipsa turba, atq; in peccato maximo,
 Quod uix sedatum satis est, potasti scelus, quasi
 Re bene gesta. SY. sane nollem hunc exitum,

Senarii.

DROMO. SYRVS. DEMEA.

h Eus heus Syre, rogat te Cthesipho ut redeas. SY. abi. De.
 Quid Cthesiphonē hic narrat? SY. nihil. De. eho carnifex
 Est Cthesipho intus? SY. nō est. DE. cur hic nominat? SY.
 Est alius quidam parasitaster paruulus,
 Nostin? De. iam scibo. SY. quid agis? quo abis? De. mitte me. SY.
 Noli inquam DE. non manum abstines mastigias?
 An tibi mauis cerebrum dispergi hic? SY. abiit.
 Edepol commessatorem haud sane commodum,
 Praesertim Cthesiphoni, quid ego nunc agam?
 Nisi dum hae silescunt turbæ, interea in angulum
 Aliquo abeam? atq; edormiscam hoc uilli? sic agam.

Senarii omnes.

MITIO. DEMEA.

ACTVS QVINTVS

Fo. LXXII

Arata a nobis sunt ita ut dixi Sostrata
 p Vbi uis, quis nam a me pepulit tā grauitē fores? DE.
 Hei mihi quid faciam? quid clamem? aut quærar?
 O cœlum, o terra, o maria Neptuni. MI. hem tibi.
 Resciuit omnem rem, id nunc clamat scilicet,
 Parata lites, succurrendumst. DE. ecce adest
 Communis corruptela nostrorum liberum. MI.
 Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi. DE.
 Repressi, redi, mitto maledicta omnia,
 Rem ipsam putemus, dictum inter nos hoc fuit,
 Ex te adeo est oriam, ne tu curares meum.
 Ne ue ego tuum, responde. MI. factum est, non nego. DE.
 Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
 Cur emis amicam Mitio? num qui minus
 Mihi idem ius æquumst esse, quid mecum est tibi?
 Quando ego tuum non curo, ne cura meum. MI.
 Non æquū dicis. De. non? Mi. nam uetus uerbū hoc quid est,
 COMMVNIA ESSE amicorum inter se omnia. DE.
 Facete, nunc demum istæc nata oratio est. MI.
 Ausculta paucis, nisi molestumst Demea.
 Principio si id te mordet sumptum filii
 Quem faciunt, quæso facito, hæc tecum cogites,
 Tu illos duos olim pro re tollebas tua.
 Quod satis putabas tua bona ambobus fore.
 Et me tum uxorem credidisti scilicet
 Ducturum, eandem illam rationem antiquam obtine.
 Conferua, quære, parce, fac q̄ plurimum
 Illis relinquo, gloriam tu istam obtine.
 Mea q̄ uæ præter spem euenire utantur sine.
 De summa nihil deceder, quod hinc accesserit.
 Id de lucro putato esse, omnia hæc si uoles
 In animo uere cogitare Demea,
 Et mihi, & tibi, & illis dempleris molestiam. DE.

AD ELPHORVM

Mitto rem, consuetudinem ipsorum. MI. mane.
 Scio, istuc ibam, MVLT A IN HOMINE Demea
 Signa insunt, ex quibus coniectura facile fit,
 Duo cum idem faciunt, sapere ut possis dicere,
 Hoc licet impune facere huic, illi non licet,
 Non quod dissimilis res sit, sed quod is qui facit,
 Quæ ego esse in illis uideo ut confidam fore ita
 Vt uolumus, uideo, sapere, intelligere, eos in loco
 Vereri, inter se amare, scire, est liberum
 Ingenium, atq; animum, quo uis illos tu die
 Reducas, at enim metuas, ne ab re sint tamen.
 Omisiores paulo, o noster Demea
 Ad omnia alia ætate sapimus rectius.
 Solum unum hoc uitium affert senectus hominibus,
 ATTENTIORES sumus ad rem omnes, q̄ sat est,
 Quod illos sat ætas acuet. DE. ne nimium modo
 Bonæ tuæ istæ nos rationes Mitio,
 Et tuus iste animus æquos subuortant. MI. tace,
 Non fiet, mitte iam istæc, da te hodie mihi,
 Exporge frontem. DE. scilicet, ita tempus fert,
 Faciundum sit, cæterum rus cum filio
 Cum prima luce ibo hinc. MI. immo de nocte censeo.
 Hodie modo hilarum fac te. DE. & istam psaltriam
 Vna illuc mecum hinc abstraham. MI. pugnaueris.
 Eo pacto prorsum illic alligaris filium.
 Modo facito, ut illam serues. DE. ego istuc uidero.
 Atq; illi fauilla plena fumi, ac pollinis
 Coquendo sit faxo, & molendo, præter hæc
 Meridie ipso faciam ut stipulam colligat.
 Tam excoctam reddam, atq; atram, q̄ carbost. MI. placet
 Nunc mihi uidere sapere, atq; equidem filium,
 Tum etiam si nolit cogas, ut cum illa una cubet. DE.
 Derides? fortunatus qui istoc animo fies.

ACTVS QVINTVS

Fo. LXXIII

Ego sentio. MI. ah pergis ne? DE. iam iam desino. MI.
 I ergo intro, & cui opus est rei, ei rei hilaré hûc sumamus dié.

Tetrametri.

DE MEA.

VNQVA Mita quisq; bñ subducta ratioe ad uitā fuit
 n Quin res, ætas, usus semper aliquid apportet noui,
 Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias,
 Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.
 Quod mihi nûc enenit, nā ego uitā durā quā uixi usq; adhuc
 Prope iam excursu spacio mitto, id quā ob rem re ipsa repperi
 FACILITATE, nihil homini esse melius neq; clemētia
 Id esse uerum ex me atq; ex fratre, cuius facilest noscere.
 Ille suam semper egit uitam in ocio, in conuiuuiis.
 Clemens, placidus, nulli ledere os, arridere omnibus.
 Sibi uixit, sibi sumptū fecit, omnes benedicunt, amant.
 Ego ille agrestis, saeuus, tristis, parcus, truculentus, tenax,
 Duxi uxorem, quam ibi miseriam uidi? nati filii
 Alia cura, porro autem dum studeo illis ut q̄ plurimum
 Facerē, contriui in quærendo uitam atq; ætatem meam.
 Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his fero
 Odium. ille alter sine labore patria potitur commoda.
 Illum amant, me fugitant, illi credunt consilia omnia,
 Illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum.
 Illum ut uiuat optant, meam autē mortē expectant, scilicet
 Ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit suos
 Paulo sumptu, miseriam omnē ego capio, hic potitur gaudia.
 Age age, nunc experiamur contra hæc quid ego possiem
 Blande dicere, aut benigne facere, quando eo prouocat.
 Ego quoq; a meis me amari & magnipendi postulo.
 Si id sit dando, atq; obsequendo, non posterioris feram

AD ELPHORVM
Deetit, id mea minime refert, qui sum natu maximus.

Trimetri. **SYRVS. DEMEA.**

h Eus Demea, rogat frater ne abeas longius. DE.
Quis homo? o Syre noster, salue, qd fit? quid agit? Sy.
Recte. DE. optime est, iam nunc hæc tria primum addidi
Præter naturam, o noster, quid fit, quid agitur?
Seruum haud illiberalem præbes te, & tibi
Lubens bene faxim. Sy. gratiam habeo. DE. atqui Syre
Hoc uerum est, & ipsa re experiere prope diem.

Eiusdem rationis.

GETA. DEMEA.

h Era ego hinc ad hos prouisam, q̃ mox uirginem
Accersent, sed eccum Demeam, saluus fies. DE.
Oh, qui uocare? GE. Geta. DE. Geta, maximi
Precii esse te hominem iudicaui animo meo hodie.
Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis,
Cui dominus curæ est, ita ut tibi sensi Geta.
Et tibi ob eam rem, si quid usus uenerit,
Lubens bene faxim, meditor esse affabilis,
Et bene procedit. GE. bonus es, cum hæc existimas. DE.
Paulatim plebem primum facio meam.

Eiusdem numeri.

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

o Ccidunt me quidem dum nimis sanctas nuptias
Student facere, in apparando consumunt diem. DE.
Quid agit Aeschine? Ae. hem pater mi, tu hic eras? DE.

ACTVS QVINTVS Fo. LXXIII

Tuus hercle uero & animo & natura pater,
Qui te amat plus q̃ hosce oculos, sed cur non domum
Vxorem accersis? AE. cupio, uerum hoc mihi mora est
Tibicina, & hymenæum qui cantent. DE. cho
Vin tu huic seni auscultare? AE. quid? DE. missa hæc face,
Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas.
Atq; hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum potest, hac transfer, unam fac domum.
Traduc & matrē & familiam omnē ad nos. AE. placet
Pater lepidissime. DE. euge, iam lepidus uocor.
Fratris ædes hient peruiæ, turbam domum
Adducet, et sumptum admittet, multa, quid mea?
Ego lepidus in eo gratiam, iube nunc iam
Dinumeret Babylo ille uiginti minas.
Syre cessas ire, ac facere? Sy. quid ago? DE. dirue.
Tu illas abi & traduce. GE. Dii tibi Demea
Benefaciant, cum te uideo nostræ familiæ
Tam ex animo factum uelle. DE. dignos arbitror.
Quid tu ais? Ae. sic opinor. DE. multo rectius est
Quam illam puerperam nunc duci huc per uiam
Aegrotam. Ae. nihil enim uidi melius mi pater. DE.
Sic toleo, sed eccum Mitio egreditur foras.

Trimetri & Tetrametri mixti.

MITIO. DEMEA. AESCHINVS.

i Vbet frater? ubi is est? tu ne iubes hoc Demea? DE.
Ego uero iubeo, & in hac re, & aliis omnibus
Quam maxime unam facere nos hanc familiam,
Colere, adinuare, adiungere. Ae. ita quæso pater.
Haud aliter censeo. DE. immo hercle ita nobis decet,
Primum huius uxoris est mater. MI. est, quid postea? DE.

t ii

ADELPHORVM

Proba & modesta. MI. ita aiunt. DE. natu grandior. MI. Scio. DE. parere iam diu per annos hæc non potest. Nec q̄ eā respiciat quisq̄ est, sola est. MI. quā hic rem agit? DE. Hanc te æquū est ducere, & te operam ut fiat dare. MI. Me ducere autē? DE. te. MI. me? DE. te inquit. MI. ineptis. DE. si Tus sis homo, hic faciet. AE. mi pater. MI. quid tu Huic asine auscultas? DE. nihil agis, fieri aliter. Non potest. MI. deliras. AE. sine te exorem mi pater. MI. Insanis? aufer te. DE. age, da ueniā filio. MI. sat in fanus es? ego Nouus maritus anno demum quinto & sexagesimo Fiam, atq; anum decrepita ducā & id ne estis, utores mihi? AE. Fac, promisi ego illis. MI. pmisti autē de te largitor puer. AE. Age, qd si qd te maius oret? MI. quasi hoc nō sit maximū. DE. Age, da ueniā. AE. ne grauari. DE. fac pmitte. MI. nō omittis? AE. Nō nisi exorē. MI. uis est hæc qdē. DE. age prolixē Mitio. MI. Et si hoc mihi prauū, ineptū, absurdū atq; alienū a uita mea Videatur, si uos tantopere istuc uultis, fiat. AE. bene facis. Merito te amo. DE. uerū quid ego dicā, hoc cōfit quod uolo? Quid nūc quod restat? Hegio is est cognatus proximus, Affinis nobis, pauper, bene nos aliquid facere illi decet. MI. Quid facere? DE. agelli hic sub urbe est paululū qd locitas foris, Huic demus qui fruatur. MI. paululū id autē? DE. si multū sit Faciundum est, pro patre huic est, bonus est, noster est, recte dat, Postremo non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio Bene, & sapiēter dixi dudū, VITIVM cōmune omniū est Quod nimiū ad rē in senectā attēti sumus, hæc maculā nos decet Effugere, dictum est uere, & reipsa fieri oportet. MI. Quid istuc? dabitur quidem quando hic uult. AE. Mi pater. DE. nunc tu mihi es germanus pariter Corpore, & animo. MI. gaudeo. DE. SVOSIBI HVNC GLADIO IGVLO.

Tetrametri mixti, & primus superiori coniungitur.

ACTVS QVINTVS. Fo. LXXV
SYRVS. DEMA. MITIO. AESCHINVS.

f Actum est quod iusti Demea. DE. Frugi homo es, ædēpol hodie mea quidem sententia. Iudico Syrū fieri esse æquū liberū. MI. istunc liberū? Quod nā ob factum? DE. multa. Sy. o noster Demea, ædēpol uir Ego istos uobis usq; a pueris curauī ambos sedulo, (bon⁹ es. Docui, monui, bene præcepi semper quæ potui omnia. DE. Res apparet, & quidem porro hæc obsonare, cum fide Scortum adducere, apparare de die conuiuium. Non mediocris hīs hæc sunt officia. Sy. o lepidū caput. DE. Postremo hodie in psaltria ista emunda, hic adiutor fuit, Hic curauit, prodesse æquum est, alii meliores erunt. Deniq; hic uult fieri. MI. uin tu hoc fieri? AE. cupio. MI. si qdē Tu uis, Syre eho accede huc ad me liber esto. Sy. bene facis. Omnibus gratiā habeo, & scortum tibi præterea Demea. DE. Gaudeo. AE. & ego. Sy. credo, utinā hoc perpetuū fiat gaudiū, Phrygiā ut uxorē meam, una mecū uideam liberā. DE. Optimā quidē mulierē. Sy. equidē tuo nepoti huius filio, Hodie primam mammam dedit hæc. DE. hercle uero serio Siquidem prima dedit, haud dubiū quin emitti æquū fiet. MI. Ob eā rē? DE. ob eā, postremo a me argētū quāti est sumito. Sy. Dii tibi Demea oro oēs semper oīa optata offerant. MI. Syre processisti hodie pulchre. DE. si quidem porro Mitio Tu tuū officiū facies, atq; huic aliquid paululū præ manu Dederis unde utatur, reddet tibi cito. MI. istoc uilius. AE. Frugi homo est. SY. reddam hercle, da modo. AE. age pater. MI. post consulam. DE. Faciet. Sy, o uir optime. AE. o mi pater festiuissime. MI. Quid istuc? quæ res tam repente mores mutauit tuos? Quod proluiui? quæ istac subita est largitas? DE. dicā tibi Vt id ostenderē quod te isti faciliē, & festiuum putant, Id non fieri ex uera uita, neq; adeo ex aquo & bono,

ADELPHORVM

Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo Mitio.
 Nunc adeo sibi ob eam rem uobis mea uita inuisa est Aeschine,
 Quia non ista prorsus iniusta omnia omnino obsequor.
 Missa facio, effundite, emittite, facite quod uobis lubet.
 Sed si id uultis potius, quæ uos propter adulescentiam
 Minus uidetis, magis impense cupitis, consulitis parum,
 Hæc reprehendere & corrigere me, & obsecundare in loco,
 Ecce me qui id faciam uobis. Ae. tibi pater permittimus.
 Plus scis quid facto opus est, sed de fratre quid fiet? DE. sino
 Habeat, in istac finem faciat. Ae. istuc recte. PLAUDITE.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Philotis meretrix.
 Syra anus.
 Parmeno seruus.
 Laches senex.
 Sostrata mulier,

Phidippus senex.
 Pamphilus adulescens.
 Myrrhina mulier.
 Sofia seruus.
 Bacchis meretrix.

HECYRA

Fo. LXXVI

ACTA LVDIS MEGALENSIBVSSEXTO IV
 LIO. CN. CORNELIO DOLABELLA. AEDI
 LIB. CVRVLIB. MODOS FECIT FLAG
 CVS CLAVDI TIBIIS PARIB'. TOTA
 GRAECA MENANDRI FACTA EST
 ACTA PRIMOSINE PROLOGO.
 DATA SECVNDO. CN. OCTA
 VIO. T. MANLIO COSS. RELA
 TA EST. L. AEMILIO PAVLO
 LVDIS FVNERAL. NON
 EST PLACITA TERTIO
 RELATA. Q. FVLVIO
 L. MARCO AEDILI.
 CVRVLI. EGIT. L.
 AMBIVIUS. L.
 SERGIVS TV
 RPIO. PLA
 CVIT.

G. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii.

Xorem duxit Pamphilus Philumenam,
 u Cui quondam ignorans uirgini uitium obtulit,
 Eiusq; per uim, quem detraxit annulum
 Dederat amicae Bacchidi meretriculae,
 Dein profectus in Imbrum est, nuptam haud attigit,
 Hanc mater utero grauidam comperit.
 Vt agram ad se transfert, reuenit Pamphilus,
 Deprehendit, partum celat, uxorem tamen
 Recipere non uult, pater incusat Bacchidis
 Amorem dum se purgat Bacchis, annulum
 Mater uitiatæ forte agnoscit Myrrhina,
 Vxorem recepit Pamphilus cum filio.

PROLOGVS.

Eiusdem rationis.

HECYRA

Hecyra est huic nomen fabulae, haec cum data est
Noua, nouum interuenit uitium & calamitas,
Vt neq; spectari, neq; cognosci potuerit.

Ira populus studio stupidus, in funambulo
Animum occuparat, nunc haec plane est pro noua.

Et is qui scripsit hanc ob eam rem noluit

Iterum referre, ut iterum possit uendere,

Alias cognostis eius, quaeso hanc noscite.

Orator ad uos uenio ornatu prologi.

Sinite exorator sim, eodem ut iure uti senem

Liceat, quo iure sim usus adulescentior.

Nouas qui exactas feci ut inueterascerent,

Ne cum poeta scriptura euanesceret,

In his quas primum Cecili didici nouas.

Partim sum earum exactus, partim uix steti,

Quia sciebam dubiam fortunam esse scaenicam,

Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.

Easdem agere coepi, ut ab eodem alias discerem

Nouas studiose, ne illum ab studio abducerem.

Perfeci ut spectarentur, ubi sunt cognita.

Placita sunt, ita poetam restitui in locum

Prope iam remotum iniuria aduersarium

Ab studio, atq; ab labore, atq; ab arte musica.

Quod si scripturam spreuisssem in praesentia,

Et in deterrendo uoluisssem operam sumere,

Vt in ocio esset, potiusq; in negotio,

Deterruisssem facile, ne alias scriberet.

Nunc quid petam mea causa, a quo animo attendite.

Hecyram ad uos refero, quam mihi per silentium

Nunq; agere licitum est, ita eam oppressit calamitas.

Eam calamitatem uestra intelligentia

Sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae.

Cum primum eam agere coepi pugilum gloria,

ACTVS PRIMVS

Fo. LXXVII

Funambuli eodem accessit expectatio;

Comitum conuentus, strepitus, clamor mulierum

Fecere, ut ante tempus exirem foras.

Vetere in noua coepi uti consuetudine,

In experiundo ut essem, refero denuo.

Primo actu placeo, cum interea rumor uenit

Datum iri gladiatores, populus conuolat.

Tumultuant, clamant, pugnant de loco.

Ego interea meum non potui tutari locum.

Nunc turba nulla est, ocium, & silentium est.

Agendi tempus mihi datum est, uobis datur

Potestas condecorandi ludos scaenicos.

Nolite sinere per uos artem musicam.

Recidere ad paucos, facite ut uestra autoritas

Meae auctoritati fautrix, adiutrixq; sit,

Si nunq; auare statui precium arti meae

Et eum esse quaestum, in animum induxi meum,

Quam maxime seruire uostris commodis.

Sinite impetrare me, qui in tutelam meam

Studium suum, & se in uestram commisit fidem.

Ne eum circumuentum inique iniqui irrideant.

Me a causa causam hanc accipite, & date silentium,

Vt libeat scribere aliis, mihiq; ut discere

Nouas expediat posthac precio emptas meo.

Senarii.

PHILOTIS MERETRIX. SYRA ANVS.

PRIMVS ACTVS.

ERPOLQVAMPAVCOS reperias meretricib;
Fideles euenire amatores Syra.

HECYRA

Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi
 Quam sancte, ut quivis facile posset credere,
 Nunq̃ illa uiua ducturum uxorem domum.
 Hem duxit. SY. ergo propterea te sedulo
 Et moneo & hortor, ne cuiusq̃ te misereat,
 Quin spolijs, mutiles, laceres quenquam nacta sis. PH.
 Vt ni eximium neminem habeam? Sy. neminem.
 Nam nemo illorum quisq̃ scito ad te uenit,
 Quin ita paret se se, abs te ut blanditijs suis
 Quam minimo precio suam uoluptatem expleat.
 Hiscine tu amabo non contra insidiabere? PH.
 Tamen eandem pol esse omnibus iniurium est. Sy.
 Iniurium est autem ulcisci aduersarios?
 Aut qua uia captent te illi, eadem ipsos capi?
 Eheu me miseram, cur non aut istac mihi
 Aetas & forma est, aut tibi hac sententia?

Senarii.

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

Enex si quæret me, modo isse dicito
 s Ad portum percontatum aduentum Pamphili.
 Audin quid dicam Syre? si quæret me uti
 Tum dicas, si non quæret, nullus dixeris.
 Alias ut uti possim causa hac integra.
 Sed uideon ego Philotim? unde hac aduenit?
 Philotis salue multum. PH. o salue Parmeno. Sy.
 Salue me castor Parmeno, PA. & tu ædepol Syra.
 Dic mihi Philotis ubi te oblectasti tam diu? PH.
 Minime equidem me oblectaui, quæ cum milite
 Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo,
 Biennium ibi perpetuum misera illum pertuli. PA.

ACTVS PRIMVS. Fo. LXXVIII

Ædepol te desyderium Athenarum arbitror
 Philotim cœpisse sãpe, & te tuum
 Consilium contempsisse. PH. non dici potest
 Quam cupida eram huc redeundi, & abeundi a milite,
 Vosq̃ hic uidendi, antiqua ut consuetudine
 Agitarem inter uos libere conuiuium.
 Nam illic haud licebat nisi præfinito loqui
 Quæ illi placerent. PA. haud opinor commode
 Finem statuisse orationi militem. PH.
 Sed quid hoc negoci est, modo quæ hac narrauit mihi
 Hic intus Bacchis, quod ego nunq̃ credidi
 Fore, ut hac ille uiua posset animum inducere
 Vxorem habere. PA. habere autem? Ph. cho tu an nō habet? PA.
 Habet, sed firmæ hæ uereor ut sint nuptiæ. PH.
 Ita Dii deaq̃ faxint, si in rem est Bacchidis.
 Sed qui istuc credam ita esse? dic mihi Parmeno. PA.
 Non est opus prolato, hoc percontarier
 Desiste. PH. nempe ea causa ut ne id fiat palam.
 Ita me dii bene ament, haud propterea te rogo
 Vt hoc proferam, sed ut tacita mecum gaudeam. PA.
 Nunquam dices tam commode, ut tergum meum
 Tuam in fidem committam. PH. ah noli Parmeno,
 Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi,
 Quam ego quæ perconter scire. PA. uera hæc prædicat.
 Et illud mihi maximum uitiumst, si mihi fidem
 Das, te taciturnam, dicam. PH. ad ingenium redis.
 Fidem do, loquere. PA. ausculta. Ph. istic sum. PA. hæc Bacchidē
 Amabat ut cum maxime tum Pamphilus,
 Cum pater uxorem ut ducat orare occipit,
 Et hæc communia omnium quæ sunt patrum
 Se senem esse dicere, illum autem esse unicum
 Præsidium uelle se senectuti suæ.
 Ille primo se negare, sed postq̃ acrius

Pater instat, fecit animi ut incertus foret,
 Pudori an ne amoris obsequeretur magis.
 Tundendo atq; odio deniq; effecit senex.
 Despondit ei gnatam huius vicini proximi.
 Vsq; illud uisum est Pamphilo neutiq; graue,
 Donec iam in ipsis nuptiis, postq; uidet
 Paratas, nec moram ullam quin ducat dari.
 Ibi demum ita ægre tulit, ut ipsam Bacchidem
 Si adesset, credo eius commiseresceret.
 Vbicunq; datum erat spacium solitudinis,
 Ut colloqui mecum una posset. Parmeno
 Perii, quid ego egi? in quod me conieci malum?
 Non potero hoc ferre Parmeno, perii miser. PH.
 At te Dii deaq; perduint cum istoc odio Laches. P. A. R.
 Ut ad pauca redeam, uxorem deducit domum.
 Nocte illa prima uirginem non attigit.
 Quæ consecutast nox, eam nihilo magis. PH.
 Quid ais? cum uirgine una adulescens cubuerit,
 Plus potis se abstinere ut potuerit?
 Non uerisimile dicis, nec uerum arbitror. P. A. R.
 Credo ita uideri tibi, nam nemo ad te uenit,
 Nisi cupiens tui, ille inuitus illam duxerat. PH.
 Quid deinde sit? P. A. diebus sane pauculis.
 Post Pamphilus me solum seducit foras.
 Narratq; ut uirgo a se integra etiam tum fiet.
 Seq; anteq; eam uxorem duxisset domum,
 Sperasse eas tolerare posse nuptias.
 Sed quam decrerim me non posse diutius
 Habere, eam ludibrio haberi Parmeno.
 Quin integram itidem reddam, ut accepi a suis.
 Neq; honestum mihi neq; utile ipsi uirgini est. PH.
 Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili. P. A.
 Hoc ego proferre incommodum esse mihi arbitror,

Reddi patri autem (cui tu nihil dicas uiti
 Superbum est), sed illam spero, ubi hoc cognouerit,
 Non posse se mecum esse, abituram deniq; PH.
 Quid interea? ibat ne ad Bacchidem? P. A. quotidie
 Sed ut fit, postq; hunc alienum ab se se uidet,
 Maligna multo, & magis procax facta illico est. PH.
 Non ædepol mirum. P. A. atqui ea res multo maxime
 Disiunxit illum ab illa, postq;, & ipse se se
 Et illam, & hanc, quæ domi erat, cognouit satis,
 Ad exemplum ambarum mores earum existimans,
 Hæc ita uti libera, esse ingenio decet,
 Pudens, modesta, incommoda atq; iniurias
 Viri omnes ferre, & tegere contumelias.
 Hic animus partim uxoris misericordia
 Deuinctus, partim uictus huiusce iniuriis,
 Paulatim elapsus Bacchidi, atq; huic transtulit
 Amorem, postq; par ingenium nactus est.
 Interea in Imbro moritur cognatus senex
 Horum, ad hos redibat lege hæreditas.
 Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
 Reliquit cum matre hic uxorem, nam senex
 Rus abdidit se se, huc raro in urbem commeat. PH.
 Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ? P. A.
 Nunc audies, primum dies complusculos
 Bene conueniebat sane inter eas, interim
 Miris modis odisse coepit Sofratam,
 Neq; lites ullæ inter eas, postulatio
 Nunq;. PH. quid igitur? P. A. si quando ad eam accesserat
 Confabulatum, fugere e conspectu illico,
 Videre nolle, deniq; ubi non quit pati,
 Simulat se a matre accersi ad rem diuinam, abiit.
 Vbi illic dies est compluris, accersi iubet,
 Dixere causam, tunc nescio quam, iterum iubet,

HECYRA

Nemo remisit, postquam accersuit sapius,
Aegram esse simulant mulierem, nostra illico
It uisere ad eam, admisit nemo, hoc ubi senex
Rescivit, heri ea causa rure huc aduenit,
Patrem continuo conuenit Philumenæ.
Quid egerint inter se nondum etiam scio,
Nisi sane curæ est quorsum euenturum hoc fiet.
Habes omnem rem, pergam quo cœpi hoc iter. PHI.
Et quidem ego, nam constitui cum quodam hospite
Me esse illum conuenturam. P A. Dii uortant bene
Quod agas. P H. uale. P A R. & tu bene u. le Philotis.

Tetrametri, Senarii, & Septenarii nonnulli.

LACHES. SOSTRATA.

ACTVS SECVNDVS.

ROH DEVM ATQVE HOMINVM fidem
quod hoc genus est, quæ hæc coniuratio
p Ut omnes mulieres eadē æque studeat, nolintq; omnia,
Neq; declinatam quicquam ab aliarū ingenio ullam reperiās.
ITA QVE adeo uno animo omnes Socrus oderunt nurus.
Viris esse aduersas æque studium est, similis pertinacia est,
In eodem omnes mihi uidentur ludo doctæ ad maliciam,
Et ei ludo si ullus est, magistræ hanc esse satis certo scio. S O.
Me miseram, quæ nunc quā ob rem accuser nescio. L A. hem
Tu nescis? S O. non, ita me Dii bene amant mi Laches.
Itaq; una inter nos agere ætatē liceat. La. Dii mala prohibeāt. So.
Meq; abs te immerito esse accusatā postmodū rescisces. La. scio.
Te immerito? an quicq; pro istis factis dignum te dici potest,
Quæ me, & te, & familiā dedecoras, filio luctum paras?
Tum autem ex amicis inimici ut sint nobis affines facis?

ACTVS SECVNDVS Fo. LXXX

Qui illū decrerunt dignū suos cui liberos committerent,
Tu sola exhorre q̄ pturbas hæc tua impudētia. So. ego ne? L.
Tu inquā mulier quæ me omnino lapidē, haud hoīem putas,
An quia ruri esse crebro soleo, nescire arbitramini
Quo quisq; pacto hic uitam uestrorum exigit
Multo melius hic quæ sunt, q̄ illic ubi sum assidue scio.
Ideo quia ut uos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.
Iam pridem equidē audiui cœpisse odium tui Philumenam.
Minimeq; adeo mirum, & ni id fecisset, magis mirum foret.
Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odisset domū,
Quod si scissem, la hic maneret potius, tu hinc isse foras.
At uide q̄ immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te Sostrata.
Rus habitatum abii, concedens uobis, & rei seruiens.
Sumptus uestros, ociumq; ut nostra res posset pati,
Meo labori haud parcens præter æquū, atq; ætatem meam.
Non te pro his curasse rebus, nequid ægre esset mihi? S O.
Non mea opera neq; pol culpa euenit. L A. immo maxime,
Sola hic fuisti, in te omnis hæret culpa, sola Sostrata
Quæ hic erant curares, cum ego uos solui curis cæteris.
Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet?
Illius dices culpa factū, S O. haud equidē dico mi Laches. L A.
Gaudeo (ita me Dii ament) gnati causa, nam de te quidē
Satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest. S O.
Qui scis an ea causa mi uir me odisse assimularit?
Ut cum matre una plus esset. L A. quid ais? non signi sat est
Quod heri nemo uoluit uisente te ad eam intromittere? S O.
Enim lapsam oppido tū aiebant, eo ad eā nō admissa sum. La.
Tuos esse illi mores morbū magis, q̄ ullam aliā rem arbitror,
Et merito adeo, nam uestrarū nulla est, quin gnatum uelit
Ducere uxorem, & quæ uobis placita conditio est datur.
Vbi duxere impulsu uestro, uestro impulsu eadē exigunt.

Tetrametri quadrati.

HECYRA
PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA:

c T si scio ego Philumena meum esse ius, ut te cogam
Quæ ego imperē facere, ego tñ patrio aīo uictus faciā
Vt tibi concedam, neq; tuæ libidini aduersabor. L A.
Atq; ec cum Phidippū optime uideo, ex hoc iam scibo quid fiet
Phidippe, & si ego oībus scio me esse apprime obsequentē,
Sed non adeo ut facilitas mea illorum corrumpat animos.
Quod si tu idē faceres, magis in rem & nostrā & uostrā id esset.
Nunc uideo in illarum potestate esse te. P H. eia uero. L A.
Adii te heri de filia, ut ueni itidem incertum amisi.
Haud ita decet, si perpetuam uis esse affinitatem hanc,
Celare te iras, si quid est peccatum a nobis profer.
Aut ea refellendo, aut purgando uobis corrigemus,
Te iudice ipso, sin cast causa retinendi apud uos
Quia agra est, te mihi iniuriam facere arbitror Phidippe.
Si metuis, satis ne ut meæ domi curetur diligenter.
At (ita me Dii ament) haud tibi hoc concedo, & si illi pater es,
Vt tu illam saluam magis uelis, q̄ ego id adeo gnati causa
Quē ego intellexi illā haud minus q̄ se ipsum magnificare.
Neq; adeo me clam est, q̄ esse eum grauitur laturū credam.
Hoc si rescuerit, eo domū, studeo hāc priusq̄ ille huc redeat. Ph.
Laches, & diligentiam uestram, & benignitatem
Noui, & quæ dicis omnia esse ut dicis animum induco,
Et te hoc mihi cupio credere, illam ad uos redire studeo,
Si facere possim ullo modo. L A. quæ res te facere id prohibet?
Eho nunqd nā accusat uirū? P H. minime, nā postq̄ attendi
Magis, & ut cepi cogere ut rediret, sancte adiurat
Non posse apud uos Pamphilo absente perdurare.
A L I V D fortasse aliis uitii est, ego sum animo leni natus.
Nō possum aduersari meis. La. hē sostrata. So. heu me miserā. L.
Certū ne est istuc? P H. nūc quidē ut uide, sed nūc quid uis?
Nam est quod me forum transire iam oportet. La. eo tecū una.

ACTVS TERTIVS.
Similes superioribus.

Fo. LXXXI

SOSTRATA.

æ Depol ne nos mulieres sumus, æque omnes inuisæ uiris
Propter paucas, q̄ oēs faciūt dignæ, ut uideamur malo
Nam (ita me Dii ament) quod me accusat nunc uir, sum ex
tra noxiam.
Sed non facile est expurgatu, ita animū induxerunt, socrus
Omnes esse iniquas, haud pol me quidē, nam nunq̄ secus
Habui illā ac si ex me esset nata, nec qui hoc mihi eueniat scio,
Nisi pol filium multis modis iam expecto ut redeat domū.

Tetrametri, Senarii, & Dimeter unus.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRHINA.

TERTIVS ACTVS.

n Emini ego plura acerba esse credo ex amore homini
unquam oblata
Quā mihi, heu me infelice, hancine ego uitā parsi perdere?
Hacine causa ego eram tantopere cupidus redeundi domū?
Cui quanto fuerat præstabilius, ubi uis gentiū agere atq̄
Quam huc redire, atq; hāc ita esse miserū me resciscere?
Nam nos omes, quibus est alicunde aliquis obiectus labos,
Omne quod est interea tēpus, priusq̄ id rescitust lucrosū. P A.
At sit, citius qui te expedias his ærumnis reperias.
Si non redisses, hæ iræ factæ essent multo ampliores.
Sed nunc aduentū tuum ambas Pamphile scio reuerituras.
Rem cognosces, iram expedies, rursum in gratiam restitues.
Leuia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animū induxti tuū. P A.
Quid consolare me? an quisq̄ usq̄ gentiū est æque miser?

HECYRA

Priusq̃ hanc uxorem duxi, habebat alibi animū amorī deditū.
Iam in hac re ut taceam, cuius facile scitu q̃ fuerim miser.
Tamē nunq̃ ausus sum recusare eam, quam mihi obtrudit pater,
Vix me illinc abstraxi, atq̃ impeditū i ea expediui animū meū,
Vixq̃ huc cōtulerā, hē noua res ortast, porro ab hac q̃ me abstra
Tū matrē ex ea re aut me uxore i culpa inuēturū arbitror, (hat.
Quod cū ita esse inuenero, quid restat porro nisi ut fiam miser?
Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.
Tum uxori obnoxius sum, ita olim suo me ingenio pertulit.
Tot meas iniurias, quæ nunq̃ ullo patefecit loco.
Sed magnum nescio quid necesse est euenisse Parmeno.
Vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu. P A.
Haud quidē hercle parumst, si uis uero uerā rationē exequi,
Non maxumas quæ maxumæ sunt interdum iræ, iniurias
Faciunt, nam sæpe est in quibus rebus alius ne iratus quidē est,
Cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus.
P V E R I inter se se q̃ pro leuibus noxis iras gerunt?
Quapropter? quia etn̄ qui eos gubernat animus infirmū gerunt?
Ibidem illæ mulieres sunt ferme ut pueri leui sententia.
Fortasse unū aliquod uerbū inter eas irā hāc cōciuerit. Pam.
Abi Parmeno intro, ac me uenisse nuncia. P A. hem quid hoc
est? P A M. tace,
Trepidari sentio, cursari fursūm prorsum, ægedum ad fores
Accede propius. Par, hem sensistis? Pam. noli fabularier.
Proh Iupiter clamorē audio. Par. tute loqueris, me uetas? My.
Tace obsecro mea gnata. Pam. matris uox uisast Philumenæ.
Nullus sum. Par. qui dū? Pā. quia perii. Par. quā ob rem? Pam.
Nescio quod magnum malum
Profecto Parmeno me celas. Par. uxorem philumenam
Pauitare nescio, quid dixerunt, id si forte est nescio. Pam.
Interii, cur mihi id nō dixti? Par. quia nō poterā una om̄ia. Pā.
Quid morbi est? Par. nescio. Pam. quid? nemon medicū ad
duxit? Par. nescio. Pam.

ACTVS PRIMVS

Fo. LXXXII

Cesso hinc ire intro, ut hoc q̃ primū quicqd̃ est certū sciam?
Quo nam modo philumena mea nūc te offendā affectam?
Nā si periculū ullū in te est, perisse me una haud dubiū est. Par.
Non usus factō est mihi nunc hunc intro sequi.
Nam inuisos omnes nos esse illis sentio.
Heri nemo uoluit Sofstratam intro admittere.
Si forte morbus amplior factus sit,
Quod sane nolim maxime heri causa mei,
Seruon illico introisse dicent Sofstratæ.
Aliquid tulisse comminiscuntur mali,
Capiti atq̃ ætati illorum morbus qui auctus fiet,
Hera in crimen ueniet, ego uero in magnum malum.

Quadrati, & Septenarii penultima longa.

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

Escio quid iam dudū hic audio tumultuari misera.
n Male metuo ne philumenæ magis morb⁹ aggrauescat.
Quod te Aesculapi, & te salus, ne quid sit huius oro.
Nunc ad eam uisam. Par. heus Sofstrata. S O. hem. Par. ite
rum istinc excludere. S O.
Ehem Parmeno tun hic eras? perii, quid faciam misera?
Non uisam uxore Pamphili, cū in proximo hic sit agra? Par.
Non uisas, nec mittas quidem uisendi causa quenquam.
N A M Q V I amat cui odio ipse est, bis facere stulte dico.
Laborem inanem ipse capit, & illi molestiam affert,
Tum autem filius introiit uidere ut uenit quid agat. S O.
Quid ais? an uenit Pamphilus? Pa. uenit. So. dis habeo gratias.
Hem istoc uerbo animus mihi rediit, & cura ex corde excessit.
Iam ea te causa maxime huc nunc introire nolo, (Pa.
Nam si remittent quippiam philumenam dolores,
Omnem rem narrabit scio continuo sola soli,

HECYRA

Quæ inter uos interuenit, unde ortum sit initium iræ,
Atq; ecce uideo ipm egredi, q̄ tristis est. So. o mi gnate? Pam.
Mea mater salue. S O. gaudeo uenisse saluum, saluan
Philumena est? Pam. meliuscula est. So. utinā istuc ita dii faxint.
Quid tu igiſ lacrumas? q̄d es nūc tā tristis? Pam. recte mater. So.
Quid fuit tumulti? dic mihi, an dolor repente inuasit? Pam.
Ita factū est. S. q̄d morbi est? Pā. febris. So. quotidiana? Pā. ita aiūt,
I sodes intro, consequar iam te mea mater. S O. fiat. Pam.
Tu pueris curre Parmeno obuiam, atq; his onera adiuta. Pa.
Quid? nō sciunt ipsi uiam domū qua redeant? Pam. cessas?

Tetrametri, & Septenarii penultima longa, & Senarii pauci.

PAMPHILVS.

Equo mearū rerū initū ullum inuenire idoneum,
Vnde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt,
Partim q̄ perspexi his oculis, partimq; accepi auribus,
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo me intro ut corripui timidus, alio suspicans
Morbo me uisurum affectam, ac sensi esse uxorem, hei mihi
Postq̄ me aspexere ancillæ aduenisse, illico omnes simul
Latæ exclamant, uenit, id quod me de repente aspexerant.
Sed continuo uultum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Vna illarum forte interea propere præcurrit nuncians
Me uenisse, ego eius uidendi cupidus, recta consequor.
Postq̄ introii, extemplo eius morbum cognoui miser.
Nam neq; ut celari posset, tempus, spacium ullum dabat.
Neq; uoce alia, ac res monebat ipsa poterat conqueri.
Postq̄ asperi, oh facinus indignum inquam, & corripui illico,
Me inde lacrumans, incredibili re, atq; atroci percitus.
Mater consequitur, iam ut limen exirem ad genua accidit

ACTVS TERTIVS

Fo. LXXXIII

Lacrumans misera, miseritūst, profecto hoc sic est ut puto.
Omnibus nobis, ut res dant se se, ita magni atq; humiles sumus.
Hanc habere orationem mecum a principio instituit.
O mi Pamphile abste quā ob rem hæc abierit causam uides.
Nam uitium est oblatū uirgini olim ab nescio quo improbo,
Nunc huc confugit, te atq; alios, partum ut celaret suum.
Sed cum orata eius reminiscor, nequeo quin lacrumem miser
Quæq; fors fortuna inquit, nobis quæ te hodie obtulit.
Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est uti,
Aduorsa eius per te recta tacitaq; apud omnes sient,
Si unq; erga te anir'o esse amico sensisti, eam mi Pamphile
Sine labore hanc gratiā te uti sibi des pro illa nunc rogat.
Ceterum de reducenda id facias quod in rem sit tuam.
Parturire eam, neq; grauidam esse ex te solus conscius.
Nam aiunt tecum post duobus concubuisse eam mensibus.
Tum postq̄ ad te uenit, mensis iam hic agitur septimus,
Quod te scire ipsa indicat res, nunc si potis est Pamphile.
Maxime uolo, doq; operā, ut clam partus eueniat patrem.
Atq; adeo omnis, sed si non potest id fieri quin sentiant,
Dicam abortum esse, scio nemini aliter suspectum fore,
Quin quod uerisimile est, ex te recte eum natum putent.
Continuo exponetur, hic tibi nihil est quicq; incommodi,
Et illi misera indigne factam iniuriam contexeris.
Pollicitus sum, & seruare in eo certum sit quod dixi fidem.
Nam de reducenda id uero neutiq; honestum esse arbitror.
Nec faciam, & si me amor grauius consuetudoq; tenet.
Lacrumo quæ posthac futura sit uita, cum in mentem uenit
Solitudoq;, O FORTVNA VT nunq; perpetuo es bona.
Sed iam prior amor ad hanc rem excitatum me reddidit.
Quæ ego tum consilio missum feci, idē nunc huic operā dabo.
Adest Parmeno cum pueris, hunc minime est opus
In hac re adesse, nam olim soli credidi
Ea me abstinuissē in principio cum data est.

HECYRA

Vereor si clamorem eius hic crebro exaudiat,
Ne parturire eam intelligat, aliquo mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

Senarii.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

In tu tibi hoc incommodum euenisse iter? SO.

a Non hercle Parmeno uerbis dici potest

Tantum, q̄ re ipsa nauigare incommodum sit. PA.

Ita ne est? SO. o fortunate, nescis quid mali

Præterieris, qui nunq̄ es ingressus mare.

Nam alias ut omittam miseras, unam hanc uide,

Dies triginta, aut plus eo in naui fui.

Cum interea semper mortem expectabam miser.

Ita usq̄ aduersa tempestate usi sumus. PAR.

Odiosum. SO. haud clam me est, deniq̄ hercle aufugerim

Potius q̄ redeam, si eo mihi redeundum sciam. PAR.

Olim te quidem causæ impellebant leues

Quod nunc minitare facere, ut faceres Sosia.

Sed Pamphilum ipsum uideo stare ante hostium,

Ite intro, ego hunc adibo si quid me uelit.

Here etiā tu nunc hic stas? Pā. & quidē te expecto. Pa. qd est? Pā.

In arcem transcurso opus est. Par. cui homini? Pam. tibi. Pa.

In arcem? quid eo? PAM. Callidemidem hospitem

Myconium, qui mecum una aduectus est conueni. PAR.

Perii, uouisse hunc dicam, si saluus domum

Redisset unq̄, ut me ambulando rumperet. PAM.

Quid cessas? Par. quid uis dicam? an conueniam modo? Pam.

Immo quod constitui me hodie conuenturum eum

Non posse, ne me frustra illic expectet, uola. PAR.

At non noui hominis faciem. Pam. at faciam ut noueris.

ACTVS TERTIVS. Fo. LXXXIII

Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cassius. PAR.

Cadauerosa facies, Dii illum perduint.

Quid si non ueniet, maneam ne usq̄ ad uesperum? Pam.

Maneto, curre. Par. non queo, ita defessus sum. Pam.

Ille abiit, quid agam infelix? prorsus nescio

Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina

Suæ gnatae partum, nam me miseret mulieris.

Quod potero faciam, tamen ut pietatem colam.

Nam me parenti potius, q̄ amoris obsequi

Oportet, at at eccum Phidippum & patrem

Video, horum pergunt, quid dicam hūc incertus sum

Octonarii, Senarii, & Trochaici admixti.

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

d Ixte dudum dixisse illam se expectare filium? PH.

Factū. L. uenisse aiūt, redeat. Pā. quā causam dicā patri,

Quā ob rē nō reducā nescio. La. quē ego hic audiui loqui? Pā.

Certum obfirmare est uia, me quam decreui persequi. LA.

Ipsus est, de quo hoc agebam, tecū. Pam. salue mi pater. LA.

Gnate mi salue. PH. bene factum te aduenisse Pamphile

Atq̄ adeo quod maximū sit, saluū atq̄ ualidum. Pam. credi? L.

Aduenis modo? Pam. admodū. La. cedo quid reliquit Phania

Consobrinus noster? Pā. sane hercle homo uoluptati obseques

Fuit dum uixit, & qui sic sunt, haud multū hæredem adiuuant.

Sibi uero hanc laudem reliquit, uixit dum uixit bene. LA.

Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia? Pam.

Quicquid est, id quod reliquit profuit. La. immo obfuit.

Nam illū uiuū & saluū uellem. PH. impune optare istuc licet.

Ille reuiuiscet iam nunq̄, & tamen utrum malis scio. LA.

Hæc Philamenam ad se accersi hic iussit, dic iussisse te. PH.

Noli fodere latus, iussi. La. sed iā remittet eā. Ph. scilicet. Pam.

HECYRA

Omni rem scio, ut sit gesta, adueniens audiui omnia. L A.
 At istos inuidos dii perdant, qui hæc libenter nunciant. Pam.
 Ego scio me cauisse, ne ulla merito contumelia
 Fieri a uobis posset, idq; si nunc memorare hic uelim,
 Quam fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui,
 Vere possim, ni te ex ipsa id magis uelim resciscere.
 Namq; eo pacto maxime apud te meo erit ingenio fides,
 Cum illa quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.
 Neq; culpa hoc euenisse diffidium mea, id testor deos.
 Sed quando se se indignam deputat matri meæ,
 Cui concedat, cuiusq; mores toleret sua modestia,
 Neq; alio pacto componi potest inter eas gratia.
 Segreganda aut mater est a me Phidippe, aut Philumena.
 Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi. L A.
 Pamphile ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus,
 Cum post putasse omnes res te præ parente intelligo.
 Verum uide ne impulsus ira prauè insistas Pamphile. P A M.
 Quibus iris impulsus nunc in illam iniquus sum?
 Quæ nunq; quicq; erga me commeritasti pater?
 Quod nollem, & sæpe quod uellem meritam scio.
 Amoq; & laudo, & uehementer desydero.
 Nam fuisse erga me miro ingenio expertus sum.
 Illiq; exopto ut reliquam uitam exigat
 Cum eo uiro me qui sit fortunatior,
 Quandoquidem illam a me distrahit necessitas. P H.
 Tibi id in manu est ne fiat. L A. si sanus es
 Iube illam redire. P A M. non est consilium pater.
 Matris seruiro commodis. L A. quo abis? mane
 Mane inquam, quo abis? P H. quæ hæc est pertinacia? L A.
 Dixi Phidippe hanc rem ægre laturum esse eum?
 Quam ob rem te orabam ut filiam remitteres. P H.
 Non credidi ædepol adeo inhumanum fore.
 Ita nunc is sibi me supplicaturum putat.

ACTVS QVARTVS

Fo. LXXXV

Si est ut uelit reducere uxorem licet.
 Sin alio est animo, renumeret dotem, huc eat. L A.
 Ecce autem tu quoq; proterue iracundus es. P H.
 Percontumax redisti huc nobis Pamphile. L A.
 Decedet iam ira hæc, & si merito iratus est. P H.
 Quia paululum uobis accessit pecuniæ,
 Sublati animi adsunt. L A. etiam mecum litigas? P H.
 Deliberetq; renuncietq; hodie mihi
 Velit ne annon, ut alii, si huic non sit fiet. L A.
 Phidippe ades, audi paucis, abiit, quid mea?
 Postremo inter se i. anfigant ipsi ut lubet,
 Quando nec gnatus, neq; hic mihi quicq; obtemperant.
 Quæ dico parui pendunt, porto hoc iurgium
 Ad uxorem, cuius fiunt hæc consilio omnia,
 Atq; in eam hoc omne quod mihi ægre est euomam.

Trimetri, Tetrametri, & duo Dimetri.

MYRRHINA. PHIDIPPVS.

QVARTVS ACTVS.

Erii, quid agā? quo me uortā? qd meo uiro respōdebo
 p Misera? nam audisse uocē pueri uisus est uagientis.
 Ita corripuit de repente tacitus se se ad filiam.
 Quod si rescuerit peperisse eā, id qua causa clam me habuisse
 Dicam? non ædepol scio.
 Sed hostiū cōcrepuit, credo ipsum ad me exire, nulla sum. Ph.
 Vxor ubi me ad filiam ire sensit, seduxit foras, atq; eccam
 Video, qd agis myrrhyna? heus tibi dico. M. mihi ne mi uir? P.
 Vir ego tuus sum? tu uirū me aut hoīem deputas adeo esse.
 Nam si utrum uis horum mulier unq; tibi uisus forem,
 Nō sic ludibrio tuis factis habīt? effem. My. qb? Ph. at rogitas?

HECYRA

Peperit filia? hem taces?
 Ex quo? My. istuc patrē rogare est a quā? perii, ex quo censes,
 Nisi ex illo cui data est nuptum obsecro? P H.
 Credo neq; adeo arbitrari patris est aliter, sed demiror
 Quid sit, quā ob rem tantopere hunc oēs nos celare uolueris
 Partum, praesertim cum & recte & tempore suo pepererit.
 Adeo perniciaci esse animo, ut puerum praoptares perire,
 Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires
 Potius q̄ aduersus animi Itui ibidinem esset cum illo nupta?
 Ego etiā illorū esse hanc culpam credidi, quā test penes. M Y.
 Misera sum. Ph. utinā scia ita esse istuc, sed hic mihi i mētē uenit
 Ex hac re quod locuta es olim, cum illū generum coepimus.
 Nam negabas nuptam filiam tuam posse te pati
 Cum eo qui meretricē amaret, & qui pernoctaret foris. My.
 Quamuis causam hunc suspicari q̄ ipsam ueram uolo. P H.
 Multo prius sciui, q̄ tu illū amicam habere Myrrhina.
 Verum id uitium nunq̄ decreui esse ego adulescentiā,
 Nā id omnibus innatūst, at pol iam aderit se quoq; cū oderit.
 Sed ut olim te ostendisti eadē esse, nihil cessauisti usq; adhuc,
 Vt filiam ab eo abduceres, neu quod ego egissem esset ratū.
 Id nunc res iudiciū hāc facit quo pacto factū uolueris. My.
 Adeo me esse pernicacem censes cui mater siem?
 Vt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimoniū? Ph.
 Tunc prospicere, aut iudicare nostram in rem quod sit potes?
 Audistin ex aliquo fortasse qui uidisse eum diceret
 Exeuntē aut introeuntē ad amicā? quid dum postea?
 Si modeste ac raro hoc fecit? nonne ea dissimulare nos
 Magis humanū est, q̄ dare operam id scire qui nos oderit?
 Nam si is posset ab ea se se repente auellere,
 Qua cū tot consuescet annos, non eum hominē ducerem,
 Nec uirū satis firmū gnatae. My. mitte adulescentē obsecro,
 Et quā me peccasse ais, abi, solum solus conueni.
 Roga uelit ne an non uxorem, si est, ut dicat uelle se,

ACTVS QVARTVS Fo. LXXXVI

Redde, autem sin est ut nolit, recte consului me. P H.
 Siquidē ipse ille nō uult, & tu sensisti esse in eo Myrrhina
 Peccatum, aderam, cuius consilio ea par fuerat prospici.
 Quā ob rē incendor ira, te esse ausam facere hāc iniussu meo.
 Interdico ne extulisse extra aedis puerum usq; uelis,
 Sed ego stultior meis dictis, qui parere hanc qui postulem,
 Ibo intro, atq; edicam seruis, ne quoq; efferri sinant. My.
 Nullam pol credo mulierem me miseriorem uiuere.
 Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem ut fiet rescuerit,
 Non adeo pol clam me est, cum hoc quod leuius sit tam animo
 iracundo tulit.

Nec qua uia sententia eius mutari possit scio.
 Hoc mihi unū ex plurimis miseriis reliquū fuerat malum,
 Si puerum ut tollam cogit, cuius nos qui sit nescimus pater
 Nā cū cōpressa est gnata, forma in tenebris nosci nō quita est,
 Neq; detractū ei tum quicq; est qui post possit noscier qui fiet.
 Ipse eripuit ui in digito, quem habuit uirgini abiens annulum.
 Simul uereor Pamphilum ne orata nostra nequeat diutius
 Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

Tetrametri.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

On clā me est mi gnate tibi me esse suspectā, uxore tuā
 Propter meos mores hinc abiisse, & si ea dissimulas se-
 dulo.

Verū ita me Dii ament, itaq; obtingant ex te quā opto mihi,
 Vt nunq̄ sciens commerui merito, ut caperet odiū illa mei.
 Teq; anteq̄ me ualde amare rebar, ei firmasti fidem.
 Nā mihi intus tuus pater narrauit mō, quo pacto me habueris
 Praepositam amorī tuo, nunc tibi me certū est cōtra gratiam
 Referre, & apud me prēmium esse positū pietatis scias.

Mi Pamphile hoc uobis, & meæ comodū famæ esse arbitror.
Ego rus abituram hinc cū tuo me esse certe decreui patre,
Ne mea præsentia obftet, neu causa ulla restet reliqua,
Quin tua philumena ad te redeat. Pa. quæso qd istuc cōsiliū est?
Illius stulticia uista ex urbe, tu rus habitatum migres?
Haud facies, neq; sinam, ut qui nobis mater maledictū uelit,
Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te, & cognatas deserere, & festos dies
Mea causa nolo. So. nihil iam mihi istæ res uoluptatis ferunt,
Dum ætatis tempus tulit, perfuncta satis sum, sarias iam tenet
Studiorū istorū, hæc mihi nūc cura est max. na, ut ne cui mea
Longinquitas ætatis obftet, mortem ue exoptet meam.
Hic uideo me esse inuisam immerito, tempus est concedere.
Sic optime ut ego opinor omnes causas præcidam omnibus,
Et me hac suspitione exoluam, & illis morem gesserō.
Sine me obsecro hoc effugere uulg⁹ qd male audit mulierū. Pā.
Quam fortunatus cæteris sum rebus absq; una hæc foret,
Hanc matrē habēs talē illā aut uxore. So. obsecro mi Pāphile,
Non tu te rem incōmodā ut quæq; est in animū inducas pati.
Si cætera sunt ita ut tu uis, itaq; ut esse ego illam existimo,
Mi gnate da ueniā hāc mihi, reduc illā. Pā. ue misero mihi. So.
Et mihi qdē, nā hæc res nō minus me male habet q̄ te gnate mi.

Ostionarii, & quidam Quadrati.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

Vem cum istoc sermonem habueris procul hinc stans

9 accepi uxor.

Istuc est sapere, q̄ ubicūq; opus sit animū possis flectere.
Quod faciendū fortasse sit post, idē hoc nunc si feceris. So.
Fors fuit pol. La. abi rus ergo hinc, ibi ego te & tu me feres. So.
Spero ecastor. La. I ergo intro, & compone quæ simul tecum

Ferantur, dixi. SO. ita ut iubes faciam. Pam. pater. LA.
Quid uis Pāphile? P. hic abire matrē & mime. L. qd ita istuc uis?
Quia de uxore incertū est etiā qd sim facturus. La. qd est? (Pā.
Quid uis facere, nisi reducere? Pā. equidē cupio, & uix cōtineo
Sed non minuam meū consiliū, ex usu quod est id persequar.
Credo ea gratia concordēs magis, si nō reducām fore. LA.
Nescias, uerum id tua refert nihil utrum illæ fecerint,
Quando hæc abierit, odiosa hæc est ætas adulescentulis.
E medio æquum est excēdere, postremo iam nos fabulæ sum⁹
Pāphile senex, atq; anus, sed uideo Phidippū per tēpus egredi,
Accedamus.

Coniungitur cum eo quod sequitur.

Senarii.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

Ibi quoq; ædepol sum iratus Philumena

t Grauter quidem, nam hercle abste factumst turpiter.

Et si tibi causa est de hac re mater quæ te impulit.

Huic uero nulla est, LA. oportune te mihi

Phidippe in ipso tempore ostendis. PH. quid est? Pam.

Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperiam? LA.

Dic filiæ rus concessuram hinc Sostratam.

Ne reuereatur minus iam quo redeat domum. PH. ah

Nullam de his rebus culpam commeruit tua.

A Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia.

Mutatio fit, ea nos perturbat Laches. P. A. M.

Dum ne reducā, turbent porro q̄ uelint. PH.

Ego Pamphile esse inter nos si fieri potest

Affinitatem hanc sane perpetuam uolo.

Sin est ut aliter tua fiet sententia,

Accipias puerum. Pam. sensit peperisse, occidi. LA.

Puerum? quem puerum? PH. natus est nobis nepos.

Nam abducta a uobis pregnans fuerat filia,

HECYRA

Neq; fuisse pregnantem unq; ante hanc sciui diem. L A.
 Bene (ita me Dii ament) nuncias, & gaudeo
 Natum illum, & illam saluam, sed quid mulieris
 Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?
 Nos ne hoc celatos tam diu? nequeo satis
 Quam hoc mihi uideretur factum praue proloqui. P H.
 Non tibi illud factum minus placet, q; mihi Laches. Pam.
 Et si iamdudum fuerat ambiguum hoc mihi,
 Nunc non est cum eam iam consequitur alienus puer. L A.
 Nulla tibi Pamphile hic iam consultatio est. P A M.
 Perii. L A. hunc uidere saepe oprabamus di m,
 Cum ex te esset aliquis qui te appellaret patrem.
 Euenit, habeo gratiam diis. P A M. nullus sum. L A.
 Reduc uxorem, ac noli aduorsari mihi. P A M.
 Pater si ex illa me liberos uellet sibi,
 Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio,
 Non me clam haberet quæ celasse intelligo.
 Nunc cum eius alienum esse a me animum sentiam,
 Nec conuenturum inter nos posthac esse arbitror,
 Quam ob rem reducam? L A. mater quod suasit sua,
 Adulescens mulier fecit, mirandum ne id est?
CENSENTE POSSE reperire ullam mulierem
 Quæ careat culpa? an quia non delinquunt uiri? P H.
 Vosmet uidete iam Laches, & tu Pamphile,
 Remissam opus sit uobis, an reductam domum.
 Vxor quid faciat in manu non est mea.
 Neutra in re uobis difficultas a me erit.
 Sed quid faciemus puero? L A. ridicule rogas.
 Quicquid futurum sit huic, reddas suum scilicet,
 Ut alamus nostrum. Pam. quem ipse neglexerit pater
 Ego alam? L A. quid dixti, ego an non alemus Pamphile?
 Prodemus quæso potius? quæ hæc amentia est?
 Enimuero prorsus iam tacere nequeo.

ACTVS QVARTVS. Fo. LXXXVIII

Nam cogis ea quæ nolo ut præsentem hoc loquar.
 Ignarum censes tuarum lacrimarum esse me?
 Aut quid sit hoc id sollicitare ad hunc modum?
 Primum ubi hanc dixti causam te propter tuam
 Matrem non posse habere hanc uxorem domi,
 Pollicita est ea se concessuram ex ædibus,
 Nunc postq; ademptam quoq; hanc tibi causam uides,
 Puer quia clam natus est, nactus alteram es.
 Erras, tui animi si me esse ignarum putas,
 Aliquando tandem huc animum ut adiungas tuum.
 Quam longum si acium amandi amicam tibi dedi?
 Sumptus quos fecisti in eam, quam animo æquo tuli?
 Egi, atq; oraui te uxorem ut duceres.
 Tempus dixi esse, impulsu duxisti meo,
 Quæ tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat.
 Nunc animum rursum ad meretricem induxti tuum.
 Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam.
 Nam in eandem uitam te reuolutum denuo
 Video esse. Pam. me ne? L A. te ipsum, & facis iniuriam,
 Configis falsas causas ad discordiam,
 Ut cum illa uiuas, testem hanc cum abs te amoueris.
 Sensitq; adeo uxor, nam ei alia causa quæ fuit,
 Quæ ob rem abs te abiret? Ph. plane hic diuinat, nã id est. Pã.
 Dabo iusiurandum nihil esse istorum tibi. L A. ah,
 Reduc uxorem, aut quam ob rem non opus sit cedo? Pam.
 Non est nunc tempus. L A. puerum accipias, nam is quidẽ
 In culpa non est, post de matre uidero. P A M.
 Omnibus modis miser sum, nec quid agam scio.
 Tor nunc me rebus miserum concludit pater.
 Abibo hinc præsens, quando promoueo parum.
 Nam puerum credo iniussu non tollent meo,
 Præsertim in ea re cum sit mihi adiutrix socrus. L A.
 Fugis, hem? nec quicq; certi respondes mihi?

HECYRA

Num tibi uidetur esse apud se se? sine
 Puerum Phidippe, mihi cedo, ego alam. PH. maxime,
 Non mirum fecit uxor mea si hoc ægre tulit.
 Amarae mulieres sunt, non facile hæc ferunt.
 Propterea hæc irast, nam ipsa harrauit mihi,
 Id ego præfente hoc nolebam dicere,
 Neq; illi credebam primo, nunc uero palamst.
 Nam omnino abhorrere animum huic uideo nuptiis. LA.
 Quid ergo, agam Phidippe? quid das consili? PH.
 Quid agas meretricem hanc primum adeundam censeo.
 Oremus, accusemus grauius, deniq; minite-
 mur, si cum illo ha-
 buerit rem postea. LA.
 Faciam ut mones, cho puer curre ad Bacchidem hanc
 Vicinam nostram, huc euoca uerbis meis.
 Et te oro porro in hac re adiutor sis mihi. PH. ah
 Iamdudum dixi, idemq; nunc dico Lache,
 Manere affinitatem hanc inter nos uolo,
 Si ullo modo est ut possit quod spero fore,
 Sed uis me adesse una dum istam conuenis? LA.
 Immo uero abi, aliquam puero nutricem para.

Oſonarii, & unus Dimeter cataleſticus.

BACCHIS. LACHES.

ACTVS QVINTVS.

On hoc de nihilo est, quod Laches nunc me cõuentam
 esse expetit,
 Nec pol me multum fallit, quin quod suspicor sit quod
 uelit. LA.
 Videndum est ne minus propter iram hæc impetrem q̃ possiem,
 Aut ne quid faciam plus, quod post me fecisse satius sit.

ACTVS QVINTVS

Fo. LXXXIX

Aggrediar, Bacchis salue. Ba. salue Laches. LA. credo ædepol te
 Non nihil mirari Bacchis, quid sit, quapropter te huc foras
 Puerum euocare iussi. BA. C.
 Ego pol quoq; etiã timida sum, cū uenit mihi in mētē quæ sim.
 Ne nomen quæstus mihi obſtet, nam mores facile tutor. LA.
 Si uera dicis, nihil tibi pericli est a me mulier, nam
 Iam ea ætate sum ut non sit peccato mihi ignosci æquum,
 Quo magis omnes res cautius ne temere faciam accuro.
 Nā si id nunc facis factura ue es, bonas qd̃ par est facere inſcitū
 Offerre iniuriam tibi me immerenti iniquum est. BA.
 Est magna ecaſtor gratia de hac re quam tibi habeam.
 Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurget, parum mihi proſit.
 Sed qd̃ iſtuc eſt? LA. meū receptas filiū ad te Pāphilū. Ba. ah. LA.
 Sine dicam, uxorem hanc priuſq; duxit, uoſtrū amorē pertuli.
 Mane, nondū etiam dixi id quod uolui, hic nūc uxore habet.
 Quære alium tibi amicū firmiorē, dum tempus cōſulendi eſt.
 Nam neq; ille hoc animo erit, neq; pol tu eadē iſtac ætate. Ba.
 Quis id ait? LA. ſocrus. Ba. me ne? L. te ipſam, & filiā abduxit ſuā
 Puerūq; ob eam rem clam uoluit, qui natus eſt extinguere. Ba.
 Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud uos poſſim fidem,
 Sanctius q̃ iuſiurandum id pollicerer tibi Laches,
 Me ſegregatū habuiſſe uxorem ut duxit a me Pamphilum. LA.
 Lepida es, ſed ſcin qd̃ uolo poti⁹ ſodes facias? B. qd̃ uis cedo. L.
 Eas ad mulieres huc intro, atq; iſtuc iuſiurandum idem
 Polliceare illis, exple animū his, teq; hoc crimine expedi. Ba.
 Faciam, quod pol ſi eſſet alia ex hoc quæſtu haud faceret ſcio,
 Vt de tali cauſa nuptæ mulieri ſe oſtenderet.
 Sed eſſe falſa fama nolo gnatum ſuſpectum tuum,
 Nec leuiorem uobis, quibus eſt minime æquum uiderier
 Immerito, nā meritis de me eſt, quod quæā illi ut cōmodē. L.
 Facilem, beneuolumq; lingua tua iam tibi me reddidit.
 Nam non ſunt ſolæ arbitratae hæ, ego quoq; hoc etiã credidi.

HECYRA

Nunc autem cum ego te esse præter nostrâ opinionē comperi,
Fac eadem ut sis, porro nostra utere amicitia ut uoles.
Aliter si facias, sed reprimam me, ne ægre quicq̃ ex me audias.
Verū te hoc moneo unū, qualis sis amicus, aut quid possiem,
Potius q̃ inimicus periculum facias. B A. faciam sedulo.

Septenarii, Catalectici quidam, & unus Dimeter catalectic⁹.

PHIDIPPVS. LACHES. BACCHIS.

*n*ihil apud me tibi defieri patiar, quā in quod opus sit
Benigne præbeatur.
Sed cū tu satuta, atq̃ ebria eris, puer ut satur sit facito. L.
Noster fover uideo uenit, puero nutricem adduxit.
Phidippe Bacchis deierat p̃sancte. Ph. hæccine east? L. hæc ē. Ph.
Nec pol istæ metuunt deos, neq̃ has respicere deos opinor. Ba.
Ancillas dedo, quolibet cruciatu per me exquire,
Licet hæc res hic agitur, Pamphilo me facere ut redeat uxor
Oportet, quod si perficio, non pœnitet me famæ
Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant. L A.
Phidippe nostras mulieres suspectas fuisse falso,
Nobis in re ipsa inuenimus, porro hanc nunc experiamur.
Nam si comperit crimini tua se falso uxor credidisse,
Missam iram faciet, sin autem est ob eam rem iratus gnatus
Quod peperit uxor clam, id leue est, cito ab eo hæc ira abscedet.
Profecto in hac re nihil mali est, quod sit diffidio dignum. Ph.
Velim quidem hercle. L A. exquire. adest, quod satis sit faciet.
B A. faciam. P H.
Quid istæc mihi narras? an quia non tu te ipse audisti dudum
De hac re animus me⁹ ut sit Laches? illis modo exple animū. L A.
Quæso, adepol Bacchis, quod mihi es pollicita tu te ut serues. B.
Ob eam rem uis ut ego introeam? L A. I atq̃ exple animum his,
ut credant. B A.

ACTVS QVINTVS

Fo. XC.

Eo, & si scio pol his fore meum conspectum inuisum hodie.
N A M nupta meretrici hostis est, a uiro ubi segregata est. L A.
At hæc amicæ erunt, ubi q̃ ob rem adueneris resciscunt. P H.
At easdem amicas fore tibi promitto rem ubi cognouerint.
Nam illas errore, & te simul suspitione exolues. B A.
Perii, pudet Philumenæ, sequimini me intro huc ambæ. L A.
Quid est quod mihi malim, q̃ quod huic intelligo euenire?
Ut gratiam ineat sine suo dispendio, & mihi una proficit
Nam si est ut hæc nunc Pamphilum uere ab se segregarit,
Scit sibi nobilitatem ex eo, & rem natam & gloriam esse,
Referetq̃ gratiam ei, unaq̃ nos sibi opera amicos iunget.

Septenarii.

PARMENO. BACCHIS.

a Edepol nā meā herus esse operā deputat parui precii,
Qui ob rem nullam misit frustra, ubi totū desedi diē,
Myconium hospitem dū expecto in arce Calidemidem?
Itaq̃ ineptus hodie dum illic sedeo, ut quisq̃ uenerat
Accedebam, adulescens dic dum quæso es tu Myconius?
Non sum, ac Callidemides? nō, hospite ecquem Pamphilū
Hic habes? omnes negabāt, neq̃ eī quēq̃ esse arbitror.
Deniq̃ hercle iam pudebat, abii, sed quid Bacchidem
Ab nostro affine exeuntē uideo? quid huic hic est rei? B A.
Parmeno oportune te offers, propere curre ad Pamphilū. Par.
Quid eo? B A. dic me orare ut ueniat. P A R. ad te? B A C.
immo ad Philumenam. P A R.
Quid rei est? Ba. tua quod nihil refert, percontari desinas. Par.
Nihil aliud dicā? Ba. etiā cognosce annulū illū Myrrhinā
Gnatæ suæ fuisse, quem ipse mihi olim dederat. Par. scio.
Tantū ne est? Ba. tantū, aderit continuo, hæc ubi ex te audierit,
Sed cessas? Pa. mīme eq̃dē, nā hodie mihi potestas haud data est.

HECYRA

Ita cursando, atq; ambulando totum hunc contriui diem. Ba.
 Quantam obtuli aduentu meo laticiam Pamphilo
 Hodie? quod commodas res attuli, quot autē ademi curas?
 Gnatū ei restituo, qui pene harum ipsiusq; opera perii.
 Vxorem quā nunq̄ est ratus posthac se habiturū reddo,
 Qua re suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exolui.
 Hic adeo his rebus annulus fuit initium inueniundis.
 Nam memini ab hinc menses decem fere ad me nocte prima
 Confugere anhelantem domum, sine comite, uini plenum,
 Cum hoc annulo, extimui illico, mi Pamphile in qua amabo.
 Quid exanimatus es obsecro? aut unde ann. lū istum nactus?
 Dic mihi, ille alias res agere se simulare, postq̄ uideo.
 Nescio quid suspicariet, magis coepi instare ut dicat.
 Homo se fatetur uī in uia uirginem nescio quā compressisse.
 Dicitq; se se illi annulum dum luctat detraxisse.
 Eum hac cognouit Myrrha in digito modo me habentē.
 Rogat unde sit, narro omnia hac, indest cognitio facta
 Philumenam esse compressam ab eo, & filiū inde hunc natum.
 Hac tot propter me gaudia illi contigisse lator.
 Et si hoc meretrices alia nolunt, neq; em̄ est in rem nostram,
 Ut quisq; amator nuptiis latetur, uerum ecastor.
 Nunq̄ animum quaesti gratia ad malas adducam partes.
 Ego dum illo licitum est usa sum benigno, & lepido & comi.
 Incommodē mihi nuptiis euenit factum, fateor.
 At pol me fecisse, arbitror ne merito mihi eueniret.
 Multa ex quo fuerint cōmoda eius, incōmoda æquum est ferre.

Tetrametri, & Trimetri.

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

u Ide mi Parmeno etiam sodes, ut mihi hac certa, & cla
 ra attuleris,
 Ne me in breue hoc cōiicias tempus, gaudio hoc falso frui. Par.

ACTVS QVINTVS

Fo. XCI

Visum est. P A M. certon? P A R. certe. P A M. deus sum, si
 hoc ita est. P A R. uerum reperiēs. Pam.
 Mane dū sodes, timeo ne aliud credā, atq; aliud nūcies. Par.
 Maneo. Pam. sic te dixisse opinor, inuenisse Myrrhinam
 Bacchidē annulū suū habere. Par. factū. Pā. eū quē olim ei dedi,
 Ea q; hoc te mihi nūciare iussit, ita ne est factū. Par. ita inquā. P.
 Quis mest fortunator? uenustatisq; adeo plenior? ego ne te
 Pro hoc nūcio quid donē q̄cquid nescio. Par. at ego scio. Pā.
 Quid? P A R. nihil enim, nam neq; in nuncio, nec in me ipso
 boni quid sit scio. P A M.
 Egon qui ab Orco mortuū me reducē in lucem feceris.
 Sinam sine munere abire? ah nimium me ignauon putas.
 Sed Bacchidem eccam uideo stare ante hostium.
 Me expectat credo, adibo. B A. salue Pamphile. Pam.
 O Bacchis, o mea Bacchis, seruatrix mea. B A. bene
 factum, & uolupte. Pam. factis ut credam facis,
 Antiquamq; adeo tuam uenustatem obtines.
 Ut uoluptati obitus, sermo, aduersus tuus quocūq; adueneris.
 Semper fiet. B A. at tu ecastor morem antiquum atq; ingeniū
 obtines,
 Ut unus hominū homo te uiuat nunq̄ quisq; blandior. Pam.
 Ah ah, he, tū mihi istuc? Ba. recte amasti Pamphile uxore tuā,
 Nā nunq̄ ante hūc diē meis oculis eā quod nossem uiderā
 Perliberalis uisast. P A M. dic uerum. B A. ita me Dii ament
 Pamphile. P A M.
 Dic mihi harum rerum nunquid dixi iam patri? B A. nihil.
 P A M. neq; opus est,
 Adeo mutito, placet non fieri hoc itidem, ut in comediis,
 Omnia omnes ubi resciscunt, hi quos par fuerat resciscere
 Sciunt, quos non autē scire æquū est, neq; resciscunt, neq; sciunt.
 Immo etiam hoc qui occultari posse facilius credas dabo.
 Myrrha ita Phidippo dixit iureiurando meo
 Se fidē habuisse, & propterea te sibi purgatū. Pam. optime est

HECYRA

Speroq; hanc res euenturam nobis ex sententia. P A R.
Here licet ne me scire ex te hodie quid sit quod feci boni?
Aut quid istuc est quod uos agitis? P A M. non licet. P A R. ta
men suspicor

Egon hunc ab Orco mortuū quo pacto; Pam. nescis Parmeno
Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta ærumna me extra
xeris. P A R.

Immo uero scio, neq; hoc imprudens feci. P A M. ego istuc sa
tis scio. P A R.

An temere quicq; Parmenonem praterat quod facto usus sit?
P A M.

Sequere me intro Parmeno. Par. sequor equidē, plus hodie boni
Feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam.

PLAUDITE.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phormio parasitus.	Chremes senex.
Demipho senex.	Phædria adulescens.
Antipho adulescens.	Dauus seruus.
Geta seruus.	Sophrone nutrix.
Dorio leno.	Hegio aduocatus.
Cratinus aduocatus.	Crito aduocatus.

PHORMIO

Fo. XCII

ACTA LVDIS ROMANIS. L. POSTHVMIO
ALBINO. L. CORNELIO MERVLA. AED.
CVRVLI EGERE. L. AMBIVIVS TVR
PIOLATILIVS PRAENESTINVS
MODOS FECIT FLACCVS CLAV
DI. TIBIIS IMPARIBVS. TOTA
GRAECA APOLLODORIEPI
DICAZOMENOS FACTA
QVARTO. CN. FANNIO.
M. VALERIO COSS.

G. SVLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Senarii.

Hremetis frater aberat peregre Demipho

c Relicto Athenis Antiphone filio.

Chremes clam habebat lemni uxorem & filiam,

Athenis aliam coniugem, & amantem unice

Gnatum fidicinam, mater e lemno aduenit

Athenas, moritur, uirgo sola, aberat Chremes.

Funus procurat, ibi eam uisam Antipho

Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.

Pater, & Chremes reuersi fremere, dein minas

Triginta dant parasito, ut illam coniugem

Haberet ipse, argento hoc emitur fidicina,

Vxorem retinet Antipho a patruo agnitam.

PROLOGVS.

Senarii.

Ostq; poeta uetus poetam non potest

p Retrahere a studio, & trahere hominem in ocium,

Maledictis detertere ne scribat parat.

PHORMIO

Qui ita distat, quas antea fecit fabulas
 Tenui esse oratione, & scriptura leui.
 Quia nusq̃ scripsit insanum adolescentulum,
 Ceruam uidere, fugere, & sectari canes,
 Et eam plorare, orare ut subueniat sibi.
 Quod si intelligeret cum stetit olim noua
 Actoris opera magis stetisse q̃ sua,
 Minus multo audacter q̃ nunc lædit læderet,
 Et magis placerent quas fecisset fabulas.
 Nunc si quis est qui hoc dicat, aut sic cogitet,
 Vetus si poeta non laceffisset prior,
 Nullum inuenire prologum potuisset nouus
 Quem diceret, nisi haberet cui malediceret.
 Is sibi responsum hoc habeat, in medio omnibus
 Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.
 Ille ad famem hunc ab studio studuit reicere.
 Hic respondere uoluit non laceffere.
 Benedixit si certasset, audisset bene.
 Quod ab ipso allatumst sibi esse id relatum putet.
 De illo iam finem faciam dicundi mihi,
 Peccandi cum ipse de se finem non facit.
 Nunc quid uelim animum attendite, apporto nouam
 Επιδεικνύμενον, quam uocant comœdiam
 Græci, Latini Phormionem nominant,
 Quia primas partes qui aget, is erit Phormio
 Parasitus, per quem res agetur maxime.
 Voluntas uestra si ad poetam accesserit,
 Date operam, adesse æquo animo per silentium.
 Ne simili utamur fortuna, atq; uși sumus,
 Cum per tumultum noster grex motus loco est.
 Quem actoris uirtus nobis restituit locum,
 Bonitasq; uestra adiutans, atq; aquanimitas.

ACTVS PRIMVS. Senarii. DAVVS.

Fo. XCIII

PRIMVS ACTVS.

Micus summus meus, & popularis Geta
 a Heri ad me uenit, erat ei de ratiuncula
 Iam pridem apud me reliquum pauxillulum
 Numorum, id ut conficerem, confeci, affero.
 Nam herilem filium eius duxisse audio
 Vxorem, ei credo munus hoc corraditur.
 Q V A M inique comparatumst, hi qui minus habent,
 Vt semper aliquid addant ditioribus
 Quod ille unciatim uix dimenso suo
 Suum defraudans genium compar sit miser,
 Id illa uniuersum abripiet, haud existimans
 Quanto labore partum, porro autem Geta
 Ferietur alio munere ubi hera pepererit.
 Porro alio autem ubi erit puero natalis dies,
 Vbi initiabunt, omne hoc mater auferet.
 Puer causa erit mittundi, sed uideon Getam?

Trimetri Iambici.

GETA. DAVVS.

s Iquis me quæret rufus. D A. presto, define. G E. oh
 At ego obuiam conabar tibi Daue. D A. accipe, hem
 Lectumst, conueniet numerus quantum debui. G E.
 Amo te, & non neglexisse habeo gratiam. D A.
 Præsertim ut nunc sunt mores, adeo res redit.
 Si quis quid reddit magna habenda st gratia.
 Sed quid tu es tristis? G E. ego ne? nescis quo in metu, &
 Quanto in periculo sim? D A. quid istuc est? G E. scies.

A

PHORMIO.

Modo ut tacere possis. D A. abi sis insciens.
 Cuius tu fidem in pecunia perspexeris.
 Verere uerba ei credere ubi quid mihi lucri est
 Te fallere? Ge. ergo ausculta. D A. hanc operā tibi dico. Ge.
 Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem
 Nostin? Da. quid ni? Ge. quid? eius gnatū Phædriam? D A.
 Tanq̃ te. G E. euenit senibus ambobus simul
 Iter, illi in lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
 Ad hospitem antiquum, is senem per epistolas
 Pellexit, modo non montis auri pollicens. D A.
 Cui tanta erat res & supererat? G E. desina
 Sic est ingenium. D A. oh regem me esse oportuit. G E.
 Abeuntes ambo hinc tum senes, me filiis
 Relinquunt quasi magistrum. D A. o Geta prouinciam
 Cœpisti duram. G E. mihi usu uenit hoc scio.
 Memini relinqui me deo irato meo.
 Cœpi aduersari primo, quid uerbis opust?
 Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi, D A.
 Venere in mētē istac mihi, N A M Q V A E I N S C I T I A S T
 Aduorsum stimulum calces. G E. cœpi his omnia
 Facere, obsequi quæ uellēt. D A. S C I S T I V T I F O R O. Ge.
 Noster mali nihil quicq̃ primo, hic Phædria
 Continuo quandam nactus est puellulam
 Citharistriam, hanc amare cœpit perditē.
 Ea seruiebat Lenoni impurissimo,
 Neq̃ quod daretur quicq̃, id curarant patres.
 Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,
 Sectari in ludum, ducere, & reducere.
 Nos ociosi operam dabamus Phædriæ.
 In quo hæc discedat ludo, ex aduersum ei loco
 Tonstrina erat quædam, hic solebamus fere
 Plærung̃ eam operiri, dum inde iret domum.
 Interea dum sedemus illic, interuenit

ACTVS PRIMVS

Fo. XCIII.

Adulescens quidam lacrumans, nos mirariet.
 Rogamus quid sit, nunq̃ æque inquit ac modo
 P A V P E R T A S mihi onus uisumst, & miserū, & graue.
 Modo quandam uidi uirginem huic uicinæ
 Miseram, suam matrem lamentari mortuam.
 Ea sita erat ex aduerso, neq̃ illi beneuolens,
 Neq̃ notus, neq̃ cognatus, extra unam aniculam
 Quisq̃ aderat, qui adiutaret funus, miseritumst.
 Virgo ipsa facie egregia, quid uerbis opust?
 Commorat omnes nos, ibi continuo Antipho,
 Vultis ne eamus misere? alius censeo,
 Eamus, duc nos sodes, imus, uenimus,
 Videmus, uirgo pulchra, & quo magis diceret,
 Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem.
 Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida,
 Lacrumæ, uestitus turpis, ut ni uis boni
 In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
 Ille qui illam amabat fidicinam, tantūmodo
 Satis inquit scitast, noster uero? D A. iam scio
 Amare cœpit. G E. scin quam? quo euadat uide.
 Postridie ad anum recta pergit, obsecrat
 Ut sibi eius faciat copiam, illa enim se negat,
 Neq̃ eum æquū ait facere, illam ciuem esse atticam
 Bonam bonis progeneratam, si uxorem uelit
 Lege id licere facere, sin aliter negat.
 Noster quid ageret nescire, & illam ducere
 Cupiebat, & metuebat absentem patrem. D A.
 Non si redisset pater ei ueniam daret? G E.
 Ille ne indotatam uirginem, atq̃ ignobilem
 Darer illi? nunq̃ faceret. D A. quid sit deniq̃? G E.
 Quid fiat? est parasitus quidam Phormio.
 Homo confidens, qui illum Dii omnes perduint. D A.
 Quid is fecit? Ge. hoc consiliū, quod dicā dedit.

PHORMIO

LEX EST, ut orba qui sint genere proximi
 His nubant, & illos ducere eadem hæc lex iubet.
 Ego te cognatum dicam, & tibi scribam dicam,
 Paternum amicum me affimulabo uirginis.
 Ad iudices uenimus, qui fuerit pater,
 Quæ mater, qui cognata tibi sit, omnia hæc
 Configam, quod erit mihi bonum atq; commodum.
 Cum tu horum nihil refelles uincam scilicet.
 Pater aderit, mihi paratæ lites, quid mea?
 Illa quidem nostra erit. DA. iocularem audaciam. GE.
 Persuasit homini, factumst, uentumst, uincimur.
 Duxit. DA. quid narras? GE. hoc quod audis. DA. o Geta
 Quid te futurumst? GE. nescio hercle, unum hoc scio,
 QVOD fors feret, feremus æquo animo. DA. placet.
 Hem istuc uiri est officium. GE. in me omnis spes est mihi. DA.
 Laudo. GE. ad precatorem abeam, credo qui mihi
 Sic oret, nunc amitte quæso hunc, cæterum
 Posthac si quicq; nihil precor, tantummodo
 Non addit, ubi ego hinc abiero, uel occidito. DA.
 Quid ille pedagogus, qui citharistram,
 Quid rei gerit? GE. sic tenuiter. DA. non multum habet
 Quod det fortasse? GE. immo nihil, nisi spem meram. DA.
 Pater eius redit an non? GE. nondum. DA. quid est senem
 Quoad expectatis uestrum? GE. non certum scio.
 Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo,
 Et ad portitores esse delatam, hanc petam. DA.
 Nunquid Geta aliud me uis? GE. ut bene sit tibi.
 Puer heus, nemon hoc prodit? cape, da hoc Dorcio.

Octonarii, & unus Dimeter.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

ACTVS PRIMVS

Fo. XCV

a Deon rê redisse, ut qui mihi cōsultū optime uelit esse
 Phædria, patrē ut extimescā, ubi ī mētē ei⁹ aduēti uenit
 Quod ni fuiſsem incogitās, ita eū expectarē, ut par fuit. PH.
 Quid istuc ē? An. rogitas? q̄ tā audacis facinoris mihi cōsci⁹ sis?
 Quod utinā ne Phormioni id suadere in mentē incidisset,
 Neu me cupidū eo compulisset, quod mihi principiūst mali.
 Non potius effem, fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies.
 At non quotidiana cura hæc angeres animū. Ph. audio. An.
 Dū expecto q̄ mox ueniat, q̄ adimat hāc mihi cōsuetudinē. Ph.
 Aliis quia desit quod amant, ægreſt, tibi quia superest, dolet.
 Amore abundas An⁹ pho.
 Nam tua quidē hercle certo uita hæc expetēda optādaq; est.
 Ita me Dii bene ament, ut mihi liceat tam diu quod amo frui.
 Iam depaciſci mortem cupio, tu coniicito cætera.
 Quid ego ex hac inopia nunc capiam & quid tu ex istac copia.
 Vt ne addā, quod sine sumptu ingenuā, liberalē nactus es,
 Quod habes ita ut uoluisti uxorem sine mala fama, palam
 Beatus, ni unū hoc desit, animus qui modeste istac ferat.
 Quod si tibi res sit cū eo Lenone quo cum mihi est, tū sentias.
 I T A plariq; ingenio sumus omēs, nostri nosmet pœnitet. An.
 At tu mihi contra nunc uidere fortunatus Phædria.
 Cui de integro est potestas etiam consulendi quid uelis.
 Retinere, amare, amittere, ego in eum incidi infœlix locum,
 Vt neq; mihi eius sit amittendi, nec retinendi copia.
 Sed quid hoc est? uideon ego Getam currentē aduenire huc?
 Is est ipſus, hei timeo miser, quam hic mihi nunc rem nūciat.

Tetrametri, partim Trimetri, & Dimetri tres.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

n Vllus es Geta, nisi aliqd' iā tibi cōsiliū celere repereris.
 Ita nunc imparatum subito tanta te impēdent mala.

A iii

PHORMIO

Quæ neq; uti deuitem scio, neq; quo modo me inde extraham.
 (Nam non potest celari nostra diutius iam audacia)
 Quæ si non astu prouidentur, me aut herum pessundabunt. An.
 Quidnā ille cōmotus uenit? Ge. tum temporis punctum mihi
 Ad hanc rem est, herus adest. A N. quid istuc malist? GE.
 Quod quum audierit, quod eius remediū inueniā iracundiæ?
 Loquar ne? incendā & taceā, instigem, purgem me? laterē lauē.
 Eheu me miserū, cū mihi paueo, tū antipho me excruciat animi
 Eius me miseret, ei nūc timeo, is nūc me retinet, nā absq; eo esset
 Recte ego mihi uidissem, & senis essem ultus iracundiam.
 Aliquid cōuasissim, atq; hinc me cōlicerem protinā ī pedes. An.
 Quam hic fugam, aut furtum parat? GE.
 Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quærere insistā uia. Ph.
 Te nomiat. An. nescio qd magnū hoc nūcio exspecto malū? Ph.
 Ah sanus ne es? Ge. domū ire pergā, ibi plurimūst. Ph. reuocem?
 Hominem. A N. sta illico. GE. hem.
 Satis p imperio quisq; es. An. Geta. G. ipse ē quē uolui obuiā. An.
 Cedo quid portas obsecro? atq; id (si potes) uerbo expedi. Ge.
 Faciam. An. eloquere. Ge. modo apud portū. An. meū ne? Ge.
 Intellextin. A N. occidi. GE. hem. A N.
 Quid agā? Ph. qd ais? G. hui? patrē uidisse me patruū tuū. A N.
 Nam quod ego huic nūc subito exitio remediū inueniā miser?
 Quod si eo meæ fortunæ redeūt Phanium abs te ut distrahar,
 Nullast mihi uita expetēda. GE. ergo istæc cū ita sint Antipho,
 Tāto magis te aduigilare æquūst, FORTIS fortuna adiuuat. An.
 Nō sū apud me. Ge. atq; opus est nūc cū maxime ut sis Antipho.
 Nam si te senserit timidum pater esse arbitrabitur
 Cōmeruisse culpā. Ph. hoc uerūst. An. nō possum imutari. Ge.
 Quid faceres, si aliqd grauius tibi nūc faciendū foret? A N.
 Cū hoc nō possū, illud min? possē. Ge. hoc nihil ē Phædria, illicet
 Quid conferimus operam frustra? quin habeam? P H. & qui-
 dem ego. A N. obsecro.
 Quid si assimulabo satim ē? Ge. garris. An. uultū cōtēplamini, hē

ACTVS SECVNDVS

Fo. XCVI

Satin sic est? Ge. nō. An. qd si sic? G. pmodū. An. qd si sic est?
 Hē istuc serua, & uerbu uerbū par pari ut respōdeas, (G. sat est.
 Ne te iratus suis sœuidicis dictis protelet. A N. scio. GE.
 Vi coactum te esse, inuitum, lege iudicio tenes?
 Sed quis hic est senex quē uideo in ultima platea? An. ipse est,
 Non possum adesse. Ge. ah quid ais? quo abis Antipho? mane
 Mane inq;. A N. egomet me noui, & peccatum meum.
 Vobis commendo Phanium, & uitam meam. P H.,
 Geta quid nunc fiet? GE. tu iam lites audies.
 Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
 Sed quod modo hi nos antiphonem monuimus.
 Id nos metipso facere oportet Phædria. P H.
 Aufer, mihi oportet, quin tu quod faciam impera. GE.
 Meministin olim ut fuerit uestra oratio,
 In re incipiunda ad defendendam noxiam,
 Iustam illam causam, facilem, uincibilem, optimam? P H.
 Memini. GE. hem nunc ipsast opus, aut siquid potest
 Meliore, & callidiorē. P H. fiet sedulo. GE.
 Nunc prior adito tu, ego in insidiis hic ero
 Succenturiatus, si quid deficiēs. GE. age.

Octonarii, Senarii, unus Catalecticis, & unus Hypermeter.

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

ACTVS. SECVNDVS.

Ta ne tandem uxore duxit Antipho iniussū meo?
 i Nec meū iperū (age mitto iperū) nō simultatē meā
 Reuereri? saltem nō pudere? o facinus audax, o Geta
 Monitor. Ge. uix tandē. De. qd mihi dicēt? aut quā causā repiēt?
 Demiror. G. atq; repperi iā, aliud cura. De. an ne hoc dicēt mihi.
 Inuitus feci, lex coegit? audio & fateor. Ge. places. De.

PHORMIO.

Verum scientem, tacitum, causam tradere aduersariis.
 Etiam ne id lex coegit? Ph. illud durū. Ge. ego expediā, sine. De.
 Incertum est quid agam? quia præter spem, atq; incredibile hoc
 mihi obrigit.
 Ita sum irritatus, animū ut ne queā ad cogitandū instituere.
 QVA MOBRE M omnes cū secundæ res sunt, maxime
 Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ætumnā ferant,
 Pericla, damna, exilia, peregre rediens semper cogitet,
 Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ.
 Communia esse hæc, fieri posse, ut ne quid animo sit nouum.
 Quicquid præter spem eueniat, omne id depute esse in lucro. Ge.
 O Phædria incredibile est, quanto herum ante eo sapientia.
 Meditata mihi sunt omnia mea incommoda, herus si redierit,
 Usq; molendū esse pistrino, uapulandum, habendæ compedes,
 Opus ruri faciendū, horum nihil quicquid accidet animo nouum.
 Quicquid præter spem eueniet, omne id deputabo in lucro.
 Sed quid cessas hominem adire, & blande in principio alloqui? De.
 Phædriam mei fratris uideo filium mihi ire obuiam. PH.
 Mi patruæ saluæ. DE. saluæ, sed ubi est Antipho? PH.
 Saluum te uenire. DE. credo, hoc responde mihi. Ph.
 Valet, hic est, sed fatin omnia ex sententia? DE.
 Vellem quidem. PH. quid istuc? DE. rogitas Phædria?
 Bonas me absente hic confecistis nuptias. PH.
 Eho an id succenses nunc illi? GE. o artificem probum. DE.
 Ego ne illi non succenseam? ipsum gestio dari
 Mihi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
 Lenem patrem, illum factum me esse acerrimum. PH.
 Atqui nihil fecit patruæ quod succenseas. DE.
 Ecce autem similia omnia, omnes congruunt.
 Vnum cognoris, omnes noris. PH. haud ita est. DE.
 Hic in noxia est, ille ad defendendam causam adest.
 Cum ille abest, hic præsto est, tradunt operas mutuas. GE.
 Probe eorum facta imprudens depinxit senex. DE.

ACTVS SECVNDVS Fo. XCVII

Nam nī hæc ita essent, cum illo haud stares Phædria. PH.
 Si est patruæ culpam ut Antipho in se admiserit.
 Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans,
 Non causam dico, quin quod meritis est ferat.
 Sed si quis forte malicia fretus sua,
 Infidias nostræ fecit adulescentiæ,
 Ac uicit, nostram ea culpa est? an iudicum?
 Qui sæpe propter inuidiam adimunt diuiti?
 Aut propter misericordiam addunt pauperi? GE.
 Nisi nossem causam, crederem hunc uera loqui. DE.
 An quisq; iudex est qui possit noscere
 Tua iusta, ubi tu te uerbum non respondeas,
 Ita ut ille fecit? PH. functus adulescentuli est
 Officium liberalis, postq; ad iudices
 Ventum est, non potuit cogitata proloqui.
 Ita eum tum timidum obstupescit pudor. GE.
 Laudo hunc, sed cesso adire q̄primum senem?
 Here saluæ, saluum te aduenisse gaudeo. DE. oh
 Bone custos saluæ, columnen uero familiæ,
 Cui commendaui filium hinc abiens meum. GE.
 Iam dudum te omnis nos accusare audio
 Immerito, & me omnium horum immeritissimo.
 Nam quid me in hac re facere uoluisti tibi?
 SERVVM HOMINEM causam orare leges nō sinunt,
 Neq; testimonii dictio est. DE. mitto omnia, adde
 Istuc imprudens, timuit adulescens, sino.
 Tu seruus, uerum si cognata est maxime,
 Non fuit necesse habere, sed id quod lex iubet
 Dotem daretis, quæreretur alium uirum.
 Qua ratione inopem potius ducebat domum? GE.
 Non ratio, uerum argentum deerat. DE. sumeret
 Alicunde. GE. alicunde? nihil est dictu facilius. DE.
 Postremo si nullo alio pacto, uel fornore. GE.

Hui dixti pulchre, siquidem quisq̃ crederet
Te uiuo. DE. non ē non sic futurumst, non potest.
Ego ne illam cum illo ut patiar nuptam unum diem ē
Nihil suaue meritumst, hominem commonstrarier
Mihi istum uolo, aut ubi habitat demonstrarier. GE.
Nempe Phormionem. DE. istum patronum mulieris? GE.
Iam faxo hic aderit. DE. Antipho ubi nunc est? Ph. foris. DE.
Abi Phadria, cum require, atq; adduce huc. PH. eo
Recta uia equidem illuc. GE. nempe ad Pamphilam. DE.
At ego deos penates hinc salutatum domum
Deuortar, inde ibo ad forum, atq; aliquot mihi
Amicos aduocabo ad hanc rem qui adsient,
Vt ne imparatus sim cum adueniat Phormio.

Septenarii Iam bici.

PHORMIO. GETA.

Ta ne patris ais conspectum ueritum hinc abisse? GE.
i admodum. PHOR.

Phaniū relictam solā? Ge. sic. Ph. & iratū senem? Ge.
Oppido. PH. ad te summa solum Phormio rerum redit.
TVTE hoc intristi, tibi omne est exedendū, accingere. GE.
Obsecro te. Ph. si rogabit? Ge. in te spes est. Ph. ecce rem.
Quid si reddet? Ge. tu impulisti. Ph. sic opinor. Ge. subueni. PH.
Cedo senem, iam instructa sunt mihi corde consilia omnia. Ge.
Quid ages? Ph. qd uis nisi ut maneat Phaniū, atq; ex crimine hoc
Antiphonem erip iam, atq; in me omnē irā deriuem senis? Ge.
O uir fortis, atq; amicus, uerum hoc saepe Phormio
Vereor, ne istac fortitudo in neruum erumpat deniq;. PH. ah
Non ita est, factumst periculum, iam pedum uisast uia.
Quot me censes homines iam deuerberasse usq; ad necem
Hospites, tum ciues? quo magis noui tanto sapius.

Cedo dum en unq̃ iniuriarū audisti mihi scriptā dicā? GE.
Quid istuc? PH. quia nō rete accipitri tenditur, neq; Miluo,
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil mali faciunt tenditur,
Quia enim in illis fructus est, in his opera luditur,
Aliis aliunde est periculum, unde aliquid abradi potest.
Mihi sciunt nihil esse, dices ducent damnatum domum.
Alere nolunt hominē edacem, & sapiunt mea quidē sententia.
Pro maleficio si beneficium summū nolunt reddere. GE.
Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia. PH.
Immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert.
Te ne ad symbolum uenire unctum, atq; lautum e balneis,
Ociosum ab animo, cum ille & cura, & sumptu absumitur.
Dum tibi sit quod placeat, ille ringitur, tu rideas.
Prior bibas, prior decumbas, coena dubia apponitur. GE.
Quid istuc uerbi est? Ph. ubi tu dubites quid sumas potissimū.
Hac cum ratione in eas, q̃ sint suauia, & q̃ cara sint,
Ea qui prabet non tu hūc habeas plane præsente deū? GE.
Senex adest, uide quid agas, prima coiciost acerrima,
Si eam sustinueris, post illam iam ut lubet ludas licet.

Senarii omnes.

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

Nunquam cuiquam contumeliosius
e Audistis factam iniuriam q̃ hac est mihi?
Adeste quaeso. GE. iratus est. Ph. quin tu hoc ages
Iam ego hunc agitabo, proh deum immortalium fidem,
Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam? GE. negat. PH.
Neq; eius patrem se scire qui fuerit? GE. negat. DE.
Ipsū esse opinor de quo agebam, sequimini. PH.

B ii

Nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? GE. negat. PH.
 Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
 Negligitur ipsa, VIDE auaricia quid facit. GE.
 Si herum insimulabis maliciæ, male audies. DE.
 O audaciam, etiam me ultro accusatum aduenit. PH.
 Nam iam adulescenti nihil est quod succenseam
 Si illum minus norat, quippe homo iam grandior.
 Pauper, cui opera uita erat, ruri fere
 Se continebat, ibi agrum de nostro patre:
 Colendum habebat, sape interea mihi senex:
 Narrabat se hunc negligere cognatum suum.
 At quem uirum? quem ego uiderim in uita optimum. GE.
 Videas te, atq; illum ut narras. PH. abi in malam crucem.
 Nam ni ita eum existimasset, nunq; tam grauis.
 Ob hanc inimicitias caperem in nostram familiam.
 Quam is aspernatur, nunc tam illiberaliter. GE.
 Pergin hero absenti male loqui impurissime? PH.
 Dignū autem hoc illo est. GE. ain tandē carcer? DE. Geta. GE.
 Bonorum extortor legum contortor. DE. Geta. PH.
 Responde. GE. quis homo est? PH. De. tace. GE. absenti tibi.
 Te indignas, seq; dignas contumelias:
 Nunq; cessauit dicere hodie. DE. ohe desine.
 Adulescens primum abs te hoc bona uenia expeto,
 Si tibi placere potis est mihi ut respondeas,
 Quem amicum tuum ais fuisse istum, explana mihi
 Et qui cognatum me sibi esse diceret. PH.
 Proinde expiscare quasi non nosses. DE. nosses? PH. ita. DE.
 Ego me nego, tu qui ais redige in memoriam. PH.
 Eho tu sobrinum tuum non noras? DE. enicas;
 Dic nomen. PH. nomen? maxime. DE. quid nunc taces? PH.
 Peri hercle nomen perdididi. DE. hem, quid ais? PH. Geta
 Si meministi quod olim dictumst subiice, hem
 Non dico quasi non noris, tentatum aduenis. DE.

Egon autem tento? GE. Stilpho. PH. atq; adeo quid mea?
 Stilphost. De. quē dixisti? PH. Stilphonem inq; noueras? De.
 Neq; ego illum noram, nec mihi cognatus fuit
 Quisq; istoc nomine. PH. ita ne? non te horum pudet?
 At si talentum rem reliquisset decem. DE.
 Dii tibi male faciant. PH. primus esses, memoriter
 Progeniem uestram usq; ab auo atq; atauo proferens. DE.
 Ita ut dicis, ego tum si aduenissem, qui mihi
 Cognata esset dicerem? itidem tu face, cedo
 Qui est cognata? GE. heu noster recte, heus tu caue. PH.
 Dilucide expediui, quibus me oportuit
 Iudicibus, tum si id falsum fuerat, filius
 Cur non refellit? DE. filium narras mihi?
 Cuius de stultitia dici ut dignumst non potest. PH.
 At tu qui sapiens es magistratus adi.
 Iudicium de eadem causa iterum ut reddant tibi.
 Quandoquidem solus regnas, & soli licet
 Hic de eadem causa bis iudicium adipiscier. DE.
 Et si mihi facta iniuria st, uerum tamen
 Potiusq; lites sefter, aut q; te audiam.
 Itidem ut cognata si sit, id quod lex iubet,
 Dotem dare, abduce hanc, minas quinq; accipe. PH.
 Ah ah, hæ, homo suauis. DE. quid est? num iniquū postulo?
 An ne hoc quidem adipiscar ego quod ius publicumst? PH.
 Ita ne tandem quæso, meretricem ubi abusus sis,
 Mercedem dare lex iubet ei, atq; amittere.
 An ut ne quid turpe ciuis in se admitteret
 Propter egestatem proximo iussast dari,
 Ut cum uno atatem degeret, quod tu uetas? DE.
 Ita proximo quidem, at nos unde, aut q; ob rem? PH. ohe
 Actum aiunt, ne agas. DE. non agam? immo haud desinam
 Donec perfecero hoc. PH. ineptis. DE. sine modo. PH.
 Postremo tecum nihil rei nobis Demiphost.

PHORMIO

Tuus est damnatus gnatus, non tu, nati tua
Præterierat iam ad ducendum ætas. DE. omnia hæc
Illum putato quæ ego nunc dico dicere
Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibeo domum. GE.
Iratu est, tu te idem feceris melius. DE.
Ita n'esparatus facere me aduersum omnia
Infelix PH. metuit hic nos, tam et si sedulo
Dissimulat. GE. bene habent tibi principia. Ph. quin quod est
Ferundum feras, tuis factis dignum feceris,
Vt amici inter nos simus. DE. egon tuam expetam
Amicitiam, aut te uisum, aut auditum uelim PH.
Si concordabis cum illa, habebis quæ tuam
Senectutem oblectet, respice ætatem tuam. DE.
Te oblectet, tibi habe. Ph. minue uero iram. DE. hoc age,
Satis iam uerborum est, nisi tu properes mulierem
Adducere, ego illam eliciam, dixi Phormio. PH.
Si tu illam attigeris, secus quæ dignum est liberam,
Dicam impingam tibi grandem, dixi Demipho.
Si quid opus fuerit, heus domo me. GE. intellego.

Senarii.

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

Vanta me cura, & solitudine afficit
q Gnatus, qui me seq; hisce impediuit nuptiis.
Neq; mihi in conspectum prodit, ut saltem sciam
Quid de hac re dicat, quid ue sit sententiæ.
Abi tu uise redierit ne iam, an nondum domum. GE.
Eo. DE. uidetis quo in loco res hæc fiet
Quid ago? dic Hegio. HE. ego Cratinum censeo
Si tibi uidetur. DE. dic Cratine. CRA. me ne uis? DE.
Te. CRA. ego quæ in rem tuam sint ea uelim facias, mihi

ACTVS TERTIVS

Fo. C.

Sic hoc uidetur, quod filius te absente hic
Egit, restituit in integrum, æquum est & bonum,
Et id impetrabis, dixi. DE. dic nunc Hegio. HE.
Ego sedulo hunc dixisse credo, uerum ita est,
QVOT HOMINES, TOT sententiæ, suus cuiq; mos est.
Mihi non uidetur quod sit factum legibus.
Rescindi posse, & turpe inceptum est. DE. dic Crito. CRI.
Ego amplius deliberandum censeo,
Res magna est. HE. nunquid nos uis? DE. fecistis probe.
Incertior sum multo quæ dudum. GE. negant
Redisse. DE. frater est expectandus mihi
Is quod mihi dederit de hac re consilium id exequar.
Percontatum ibo ad portum quoad se recipiat. GE.
At ego Antiphonem quæram, ut quæ acta hic sunt sciat,
Sed eccum ipsum uideo in tempore huc se recipere.
Tetrametri omnes. ANTIPHO. GETA.

TERTIVS ACTVS.

e Nimuero Antipho multis modis cū istoc aîo es uitupan
Ita ne hinc abiisse, & uitâ tuâ tutandâ aliis dedisse? (dus,
Alios tuam rem credidisti magis quæ te animaduersuros?
Nam ut ut erant alia, illi certe quæ nûc domi tuæ est cõsuleres
Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali.
Cuius nunc miseræ spes, opesq; sunt in te uno omnes sitæ. GE.
Equidê here nos iâ dudû hic te absentem incusam⁹, q; abieris. AN.
Te ipsum quærebâ. GE. sed ea causa nihilo magis defecim⁹. AN.
Loquere obsecro, quonam in loco sunt res, & fortunæ meæ?
Nunquid patri subolet? GE. nihil etiam. AN. & quid spei
porro est? GE. nescio. AN. ah. GE.
Nisi Phædria haud cessauit p te eniti. AN. nihil fecit noui. GE.
Tum Phormio itidê hac re ut in aliis hoîem strenuû p̄buit. A.
Quid is fecit? GE. cõfutaui uerbis admodû iratû patrê. AN.
Heu Phormio. GE. ego quod potui porro. ANTI. mi Geta
omnis uos amo. GE.

PHORMIO.

Sic habent principia se se ut dico, adhuc tranquilla res est.
Māsurusq; patruū pater ē dū huc adueniat. A. qd eū ē? G. ut aiebat
De eius cōsilio uelle se se facere quod ad hanc rem attinet. An.
Quantus metus est mihi uenire huc saluū nunc patruū Geta ē
Nam per eius unā (ut audio) aut uiuā, aut moriar sententiā. Ge.
Phædria tibi adest. An. ubi nā? Ge. eccū a sua palestra exit foras.

Tetrametri, præter unum qui est Senarius.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

Orio audi obsecro. DO. non audio. PH. parumper.
d DO. quin omitte me. PH.

Audi qd dicā. Do. at em̄ tedet iā audire eadē milies. Ph.
At nunc dicā quod lubēter audias. DO. loquere, audio. PH.
Nequeo te exorare ut maneas triduū hoc, quo nūc abis. DO.
Mirabar si tu mihi quicq; afferres noui. A N.
Hei metuo Lenonē ne qd suo suat capiti. Ge. idē ego metuo. Ph.
Non mihi credis? Do. ariolare. Ph. sin fidē do, Do. fabulā. PH.
Fœneratū istuc beneficiū tibi pulchre dices. DO. logi. PH.
Crede mihi. gaudebis facto, uerū hercle hoc est. Do. somniū. Ph.
Experire, non est longū. DO. cantilenā eandē canis. PH.
Tu mihi cognatus, tu parens, tu amic⁹, tu. Do. garris modo. Ph.
Adeon ingenio te esse duro, atq; inexorabili,
Vt neq; misericordia, neq; præcibus molliri queas? DO.
Adeon te esse incogitantem, atq; impudentem Phædria,
Vt phaleratis dictis seducas me, & meam ductes gratis? A N.
Miseritum est. Ph. hei ueris uincor. Ge. q̄ uterq; est similis sui. PH.
Neq; Antipho alia cum occupatus esset sollicitudine.
Tū hoc eē mihi obiectū malū. A. ah, qd istuc autē ē Phædria? Ph.
O fortunatissime Antipho. An. ego ne? Ph. cui qd amas domi ē,
Nec cum huiusmodi unq; usus uenit, ut conflictares malo. An.
Mihin domissimmo quod aiūt, A V R I B V S teneo lupum.

ACTVS TERTIVS

Fo. CI

Nā neq; quo modo a me amittā iuenio, aut uti retineā scio. D.
Ipsū istuc mihi in hoc est. A N. eia ne parum leno sies,
Nunq; hic confecit? Ph. hiccine? q; homo inhumanissimus
Pamphilā meā uēdidit. Ge. qd ē uēdidit? An. ain uēdidit? Ph.
Vēdidit. Do. q̄ indignū facinus, ancillā are emptā suo. PH.
Nequeo exorare ut maneat, & cum illo ut mutet fidem
Triduū hoc, dū id qd est proximū ab amicis argentū aufero.
Si nō tum dederō unā præterea horā ne opertus sies. DO.
Obtundis. An. haud longū est id quod orat Dorio, exoret sine.
Idem hoc tibi quod bñ promeritus fueris cōduplicauerit. Do.
Verba istæ sunt. An. Pamphilā ne hac urbe priuari sines?
Tum præterea horum amorem distrahi poterin pati? Do.
Neq; ego neq; tu. Ge. Dii tibi omnes id quod est dignū diūt. D.
Ego te compluris aduersum ingenium meum menses tuli
Pollicitantē, & nihil ferentē, flentē, & nunc contra hæc omnia
Repperi qui det, neq; lacrumet, da locum melioribus? A N.
Certe hercle si satis commemini, tibi quidem olim est dies,
Quā ad dares huic p̄stituta. Ph. factū. D. nū ego istuc nego? An.
Iā ne ea p̄teriiit? Do. nō, uerū ei hæc antecessit. An. nō pudet
Vanitatis? Do. minime, dum ob rem. G. sterquiliniū. Ph. Dorio
Ita ne tandem oportet? Do. sic sum, si placeo utere. An.
Siccine hūc decipis? Do. imo enī uero Antipho hic me decipit
Nā hic me huiusmodi sciebat esse, ego hūc esse aliter credidi.
Is me fefellit, ego isti nihilo sum aliter ac fui.
Sed ut ut hæc sunt, tamen hoc faciā, cras mane argentū mihi
Miles se dare dixit, si mihi prior tu attuleris Phædria,
Mea lege utar, ut potior sit qui prior ad dandum sit. Vale.

Tetrametri ut superiores, & Dimeter unus.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

q Vid faciā? uñ ego nūc tā subito huic argētū iueniā miser

C

PHORMIO.

Cui minus nihil est, quod si hic potuisset nunc exorari,
 Triduū hoc promissum fuerat. An. ita ne hunc patiemur Getā
 Fieri miserum? qui me dudum ut dixi adiuerit comiter,
 Quin cū opus beneficiū rursus ei experiamur reddere? GE.
 Scio eqdē hoc esse æquū. An. age ergo, solus seruare hūc potes. Ge.
 Quid faciā? An. iuenias argētū. Ge. cupio, sed id unde edoce. An.
 Pater adest hic. Ge. scio, sed qd tū? An. ah dictū sapiēti sat est. Ge.
 Ita ne? An. ita. Ge. sane hercle pulchre suades, etiā tu hinc abis?
 Non triumpho ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali,
 Ni etiā nunc me huius causa quærere in malo iubeas crucē? An.
 Verū hic dicit. Ph. qd? ego uobis Geta alienū sum? Ge. haud puto
 Sed parū ne est quod omnibus nunc nobis succenset senex,
 Ne instigemus etiā, ut nullus locus relinquatur preci. PH.
 Alius ab oculis meis illam in ignotū hinc abducat locum? hem.
 Dum igitur licet, dumq; adsum, loquimini mecum Antipho.
 Contēplamini me. An. q̄ ob rem? aut qd nā facturus cedo. PH.
 Quo quo hinc asportabitur terrarum certumst persequi,
 Aut perire. Ge. Dii bñ uortant quid agas, pedetentim tamē. An.
 Vide si qd opis potes afferre huic. Ge. si qd, qd? An. q̄re obsecro
 Nequid plus minus ue faxit quod nos post pigeat Geta. GE.
 Quæro, saluus est ut opinor, uerum enim metuo malum. An.
 Noli metuere, una tecum bona malaq; tolerabimus. GE.
 Quantū opus est tibi argēti? loquere. Ph. solæ triginta minæ. Ge.
 Triginta? hui percarast Phædria. Ph. istæc uero uilis est. GE.
 Age age, inuentas reddam. PH. o lepidum caput. GE.
 Aufer te hinc. PH. iam opus est. GE. iam feres. AN.
 Sed opus est mihi Phormionē ad hanc rem adiutorē dari. An.
 Prestost audacissime, oneris quid uis impone, & feret.
 Solus est homo amico amicus. Ge. eamus ergo ad eū ocys. Ph.
 Abi, dic præsto ut sit domi. AN.
 Nūqd est qd opera mea uobis opus sit? Ge. nihil, uerū abi domū,
 Et illā miserā, quā ego nunc intus scio esse exanimatā metu
 Consolare, cessas? An. nihil est æque quod faciā lubens. PH.
 Qua uia istuc facies? Ge. dicā in itinere, modo te hinc amoue.

ACTVS QVARTVS Fo. CII
 Senarii. DEMIPHO. CHREMES.

QVARTVS ACTVS.

Vid? qua profectus causa hinc es lemnum Chremes?
 q Adduxtin tecū filiam? Ch. non. De. quid ita nō? Ch.
 Postq̄ uidet me eius mater hic esse diutius,
 Simul autem non manebat ætas uirginis
 Meam negligentiam, ipsam cum omni familia
 Ad me profectam esse aiebant. DE. quid illic tam diu
 Quæso igitur commorabare, ubi id audiueras? CH.
 Pol me detinuit morbus. DE. unde? aut qui? CH. rogas?
 SENECTVS IPSA EST morbus, sed uenisse eas
 Saluas audiui ex nauta qui illas uexerat. DE.
 Quid gnato obtigerit me absente audistis Chremes? CH.
 Quod quidem me factum consilii incertum facit,
 Nam hanc conditionem si cui tulero extrario,
 Quo pacto aut unde mihi sit dicendum ordinest.
 Te mihi fidelem esse æque, atq; egomet sum
 Scibam, ille si me alienus affinem uolet
 Tacebit, dum intercedet familiaritas.
 Sin spreuerit me, plus q̄ opus est scito, sciet.
 Vereorq; ne uxor aliqua hoc resciscat mea
 Quod si sit, ut me excutiam, atq; egrediar domo
 Id restat, nam ego meorum solus sum meus. DE.
 Scio ita esse, & istæc mihi res sollicitudini est,
 Neq; defeciscar unquam ego experirier,
 Donec tibi id quod pollicitus sum effecero.

Senarii. GETA.

c Go hominem callidiorem uidi neminem
 Quam Phormionem, uenio ad hominē, ut dicerem
 C II

PHORMIO.

Argento opus esse, & id quo pacto fieret.
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat,
Gaudebat, me laudabat, quærebat senem.
Diis gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phædriæ se ostenderet nihilominus
Amicum esse quæ Antiphoni, hominem ad forum
Iussit opperiri, & eo me esse adducturum senem.
Sed eccum ipsum, quis est ulterior, & at at Phædriæ
Pater uenit, sed quid pertimui autem belua?
An quia quos fallam pro uno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe utier.
Petam hinc a primo institui, is si dat sat est.
Si ab hoc nihil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

Senarii.

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

Xp̄est o quæ mox recipiat huc se se Geta.
e Sed patrum cum patre uideo astantem, hei mihi
Quam timeo aduentus huius quo impellat patrē. GE.
Adibo hosce, o noster Chremes. CH. salue Geta. GE.
Venire saluum uolupest. CH. credo. GE. quid agis? CH.
Multa aduenienti ut sit, noua hic compluria. GE.
Ita de Antiphone audistin quæ facta? CH. omnia. GE.
Tun dixeras huic facinus indignum Chreme.
Sic circumiri? DE. cum hoc id agebam commodum. GE.
Nam hercle ego quod id mecum agitans sedulo,
Inueni opinor remedium huic rei. DE. quid Geta?
Quod remedium? GE. ut abii abs te, sit forte obuiam
Mihi Phormio. CH. qui Phormio? GE. is, qui istā. CH. scio. GE.
Visum est mihi ut eius tentarem sententiam.
Prehendo hominem solum, cur non inquam Phormio

ACTVS QVARTVS.

Fo. CIII

Vides inter uos sic, hæc potius cum bona
Vt componantur gratia, quam cum mala?
Hæc liberalis est, & fugitans litium.
Nam cæteri quidem hercle amici omnes modo
Vno ore autores fuere, ut præcipitem hanc daret. AN.
Quid hic ceptat? aut quo euadet hodie? GE. an legibus
Daturum poenas dices si illam eiecerit?
Iam id exploratum est, eia sudabis satis.
Si cum illo inceptas homine, ea eloquentia est.
Verum pone esse uictum eum, at tandem tamen
Non capitis eius res agitur, sed pecuniæ.
Postquæ hominem his uerbis mollirier sentio,
Soli sumus nunc hic inquam, ego dic quid uelis dari.
Tibi in manum, ut herus his desistat litibus.
Hæc hinc faceſſat, tu molestus ne ſies. AN.
Satin illi Dii sunt propitii? GE. nam sat scio.
Si tu aliquam partem æqui, bonique dixeris,
Vt est ille bonus uir, tria non commutabis:
Verba hodie inter uos. DE. quis te istac iussit loqui? CH.
Immo non potuit melius peruenirier
Eo quo nos uolumus. AN. occidi. DE. perge eloqui. GE.
At primo homo insanibat. DE. cedo quid postulat? GE.
Quid? nimium, quantum libuit. DE. dic. GE. si quis daret
Talentum magnū. DE. immo malū hercle, ut nihil pudet? GE.
Quod dixi adeo ei, quæſo quid si filiam
Suam unicam locaret? parui rettulit.
Non suscepisse, inuentaſt quæ dotem petat.
Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias,
Hæc denique eius fuit postrema oratio.
Ego inquit a principio amici filiam
Ita ut æquum fuerat uolui uxorem ducere.
Nam mihi ueniebat in mentem eius incommodum
In seruitutem pauperem ad ditē dari.

C iiii

PHORMIO

Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
 Aliquantum quæ afferret, qui dissoluerem
 Quæ debeo, etiam nunc si uult Demipho
 Dare, quantum ab hac accipio, quæ sponsasti mihi,
 Nullam mihi malim quæ istanc uxorem dari. A N.
 Vtrum stulticia facere ego hunc an malicia
 Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum. D E.
 Quid si animam debet? G E. ager oppositus est pignori
 Ob decem minas inquit. D E. age age, iam ducat, dabo. G E.
 Aediculae item sunt ob decem alias. D E. hoi hui
 Nimiumst. C H. ne clama, petito hasce a me decem. G E.
 Vxori emunda ancillulast, tum autem pluscula
 Suppellectile opus est, opus est sumptu ad nuptias.
 His rebus sane pone inquit decem minas. D E.
 Sexcentas perinde potius scribito iam mihi dicas,
 Nihil do, impuratus me ille ut etiam irrideat? C H.
 Quæso ego dabo, quiesce, tu modo filius
 Fac ut illam ducat nos quam uolumus. A N. hei mihi
 Geta, occidisti me tuis fallaciis. C H.
 Mea causa eiicitur, me hoc æquumst amittere. G E.
 Quantum potes me certiore inquit face.
 Si illam dant, hanc ut amittam ne incertus siem.
 Nam illi mihi dotem iam constituerunt dare. C H.
 Iam accipiat, illis repudium renunciet,
 Hanc ducat. D E. quæ quidem illi res uortat male. C H.
 Oportune adeo nunc argentum mecum attuli.
 Fructum quem lemni uxoris reddunt prædia,
 Id sumam, uxori tibi opus esse dixero.

Senarii.

ANTIPHO.

GETA.

ACTVS QVARTVS

Fo. CIII.

Eta. G E. hæ. An. qd egisti? G E. emunxi argēto senes. An.
 8 Satin id est? G E. nescio hercle, tantū iussus sum. A N.
 Eho uerbero, aliud mihi respondes ac rogo. G E.

Quid ergo narras? A N. quid ego narrem? opera tua
 Ad restim mihi quidem res rediit planissime.
 Ut te quidem omnes Dii, deæq, superi, inferi
 Malis exemplis perdant, hem si quid uelis.
 Huic imandes, quod quidem recte curatum uelis,
 Qui te ad scopulum e tranquillo auferat.
 Quid minus utile fuit quæ hoc ulcus tangere,
 Aut nominare uxor m? iniecta est spes patri
 Posse illam extrudi, cedo nunc porro Phormio
 Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum,
 Quid fiet. G E. non enim ducet. A N. noui. ceterum
 Cum argentum repetent, nostra causa scilicet
 In neruum potius ibit. G E. **NIHILEST ANTIPHO**
 Quin male narrando possit deprauarier.
 Tu id quod boni est excerpis, dicis quod mali est.
 Audi nunc contra iam, si argentum acceperit,
 Ducenda est uxor ut ais, concedo tibi.
 Spacium quidem tandem apparandis nuptiis,
 Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.
 Interea amici quod polliciti sunt dabunt
 Argentū, id istis reddet. An. quā ob rē? aut qd dicet? G E. rogas?
 Quot res post illa monstra euenere mihi?
 Introiit in ædes ater alienus canis.
 Anguis per impluium decidit de tegulis.
 Gallina cecinit, interdixit hariolus.
 Haruspex uetuit ante brumam autem noui
 Negocii incipere, quæ causasti iustissima,
 Hæc fient. A N. ut modo fiant. G E. fient, me uide.
 Pater exit, abi, dic esse argentum Phædriæ.

PHORMIO
Oſtonarii omnes.

DEMIPHO. CETA. CHREMES.

q Vietus eſto inq̄, ego curabo ne quid uerborum diſint
Hoc temere nūq̄ amittā ego a me, q̄n mihi teſtis adhibeā
Cui dem, & q̄ ob rem dem commemorabo. **GE.** ut cautus eſt.
ubi nihil opuſt. **CH.**
Atq̄ ita opus faſtoſt, at matura, dū libido eadē hāc manet.
Nam ſi altera illa magis inſtabit, forſitan nos reiſciat. **GE.**
Rem iſtam putaſti. **DE.** duc me ad eum ergo. **GE.** non mo-
ror. **CH.** ubi hoc egeris.
Transito ad uxore meā, ut cōueniat hāc priuſq̄ hinc abeat.
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne ſuccenſeat.
Et magis eſſe illum idoneum, qui ipſi ſit familiarior
Nos noſtro officio nihil egreſſos eſſe, quantū iſ uoluerit
Datū eē dotis. **D.** qd tua (malū) id refert? **Ch.** magni demipho. **D.**
Non ſat eſt tuū te officiū feciſſe, ſi nō id fama approbat. **Ch.**
Volo ipſius quoq̄ uolūtate fieri hoc ne ſe eieſtā prādicet. **De.**
Idē ego iſtuc facere poſſū. **Ch.** mulier mulieri magis cōgruet. **De.**
Rogabo. **CH.** ubi nunc illas ego reperire poſſim cogito.

Oſtonarii, & quidam Quadrati, penultima longa.

SOPHRONA. CHREMES.

QVINTVS ACTVS.

q Vid agā? quē mihi amicū inueniā miſera? aut cui cōſilia
Hāc referam? aut unde nunc mihi auxilium petam?
Nam uereor hera ne ob meū ſuaſum indigne iniuria afficiat.
Ita patrē aduſcētis facta hāc tolerare audio uiolenter. **CH.**
Nā q̄ hāc eſt anus exanimata, a fratre quā agreſſaſt meo? **SO.**

ACTVS QVINTVS.

Fo. CV

Qd̄ ut facerē egeſtas me impulit, cum ſcirem inſirmas nuptias
Haſce eſſe ut id conſulerē, interea uita ut in tuto foret. **CH.**
Certo adēpol (niſi me anim⁹ fallit) aut parū oculi proſpiciūt,
Meā nutrice gnata uideo. **So.** neq̄ ille iueſtigat. **C.** qd agā? **So.**
Qui eſt eius pater. **CH.** adeon, an maneo, dum ea quā loqui
tur magis cognoſco? **SO.**

Quod ſi eū nūc reperire poſſim, nihil ē qd̄ uerear. **Ch.** eaſt ipſa,
Colloquar. **SO.** quis hic loquitur? **CH.** Sophrona. **SO.** &
meum nomen nominat. **CH.**
Reſpice ad me. **SO.** Dii obſecro uos, eſt hic Stilpho? **CHR.**
non. **SO.** negas? **CH.**

Concede hinc a foribus paululū iſtorſum ſodes Sophrona,
Ne me iſtoc poſthac noīe appellāſſis. **So.** qd̄? nō es obſecro,
Quē ſemp te eſſe dictitaſti? **Ch.** eſt. **So.** qd̄ has metuis fores? **Ch.**
Concluſam hic habeo uxore ſauam, uerū iſtoc de nomine
Eo perperam olim dixi, ne uos forte imprudentes foris
Effutiretis, atq̄ id porro aliqua uxor mea reſciſceret. **SO.**
Hem iſtoc pol nos te hic inuenire miſerā nunq̄ potuimus. **Ch.**
Eho dic mihi quid tibi rei eſt cum familia hac, unde exiſ?
Aut ubi illā ſunt? **So.** miſerā me. **Ch.** hē qd̄ eſt? uiuūt ne? **S.** uiuit
Matrē ipſam ex aegritudine miſerā mors cōſecuta ē. **Ch.** (gnata
Male factū. **So.** ego aut quā eſſe m anus deſerta, egēs, ignota,
Vt potui uirginem nuptum locaui huic aduſcēnti,
Harū q̄ eſt dñs adiū. **Ch.** Antiphoni ne. **So.** hem iſti ipſi. **Ch.**
Quid ē duas ne iſ uxores habet? **SO.** hau obſecro unam qui-
dem ille hanc ſolam. **CH.**

Quid illa altera q̄ diciſ cognata. **So.** hāc eſt. **Ch.** qd̄ aiſ? **SO.**
Compoſito faſtumſt, quo modo hanc amans habere poſſet
Sine dote. **CH.** Dii uoſtram fidem, q̄ ſape forte temere
Eueniunt, quā non audeas optare, offendi adueniens,
Qui cum uolebam, atq̄ ut uolebam collocatam filiam
Quod nos ambo opere maximo dabamus ut fieret operam,
Sine noſtra cura maxima, ſua cura hāc ſola fecit **So.** **D**

PHORMIO.

Nunc quid factu est opus uide, pater adulescentis uenit.
Eumq; animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. Ch. nihil periclit.
Sed per deos, atq; homines meā esse hāc caue resciscat quisq; So.
Nemo ex me scibit. Ch. sequere me, cetera intus audies.

Quadrati, Octonarii penultima longa.

DEMIPHO. GETA.

Ostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse,
n Dum nimium dici nos bonos studemus, & benignos.
Ita fugias, ne prater casam qd aiunt, nōne id sat erat
Accipere ab illo iniuriam? etiam argentū est ultro obiectum.
Ut sit qui uiuat, dum aliquid aliud flagitii conficiat. GE.
Planissime. De. his nunc pramiūst qui recta praua faciunt. Ge.
Verissime. De. ut stultissime quidem illi rem gesserimus. Ge.
Modo ut hoc consilio possit discedi, ut istam ducat. DE.
Etiam ne id dubiumst? Ge. haud scio hercle ut homost, an mutet
Animū. De. hem mutet autem? Ge. nescio, uerū si forte dico. De.
Ita faciam, ut frater censuit, ut uxorem huc eius adducam,
Cum ista, ut loquatur, Geta abi, prænuncia hanc uenturam. Ge.
Argentum inuentumst Phædriæ, de iurgio filetur.
Prouisum est ne in præsencia hāc hinc abeat, quid nunc porro
Quid fiet? in eodem LVTO hæsit, uorsuram solues
Geta, præsens quod fuerat malū in diem abiit, plagæ crescūt
Nisi prospicis, nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,
Ne quid uereatur Phormionem, aut eius orationem.

Octonarii, & Quadrati mixti.

DEMIPHO. NAUSISTRATA. CHREMES.

a Gedū ut soles Nausistrata, fac ut illa placetur nobis.

ACTVS QVINTVS

Fo. CVI.

Vt sua uoluntate id quod est faciendū faciat. Na. faciā. De.
Pariter nūc opera me adiuues, ac dudū re opitulata es. Na.
Factum uolo, ac pol queo minus uiri culpa q̄ me dignūst. De.
Quid aut? NA. quia pol mei patris bene parta indiligenter
Tutatur, nam ex his prædiis talenta argenti bina
Statim capiebat, HEM uir uiro qd præstat? De. bina quāso? N.
Ac rebus uilioribus multo, tamen duo talenta. De. hui. Na.
Quid hæc uidentur? De. scilicet. Na. uirū me natam uellem,
Ego ostenderem. De. certo scio. Na. quo pacto? De. parce sodes,
Ut possis cum illa, ne te adulescens mulier defatiget. Na.
Faciā ut iubes, sed meū uirū abs te exire uideo. C. hē Demipho.
Iam illi datū est argentū? De. curauillico. Ch. nollem datum.
Hei uideo uxore, pene plusq̄ sat erat. D. cur nolles Chreme? Ch.
Iā recte. D. qd tu feciqd locut? cū ista es, q̄ ob rē hāc ducim? C.
Trāsegi. D. qd ait tandē? Ch. abduci nō potest. D. qd nō pōt? Ch.
Quia uterq; utriq; est cordi. De. qd istuc nostra? Ch. magni pter
Hæc, cognatam cōperi esse nobis. De. quid deliras? Ch. sic erit,
Non tenere dico, redi mecū in memoriā. De. satī sanus es? N.
Hau obsecro uide ne in cognatā pecces. De. nō est. Ch. ne nega.
Patris nomē aliud dictū ē, hoc tu errasti. De. nō norat patrē? C.
Norat. De. cur aliud dixit? Ch. nūq̄ ne hodie cōcedes mihi,
Neq; itelliges? D. si tu nihil narres? C. pgis? N. miror qd hoc fiet
Eqdē hercle nescio. Ch. uin scire? at ita me seruet Iupiter, (D.
Ut propior illi q̄ ego sum, ac tu nemo. De. Dii uostram fidē,
Eamus ad ipsam una omnes nos, aut scire aut nescire hoc uo-
lo. CH. ah. DE.

Quid id ē? C. ita ne parū mihi fidē ēē apd te? D. uin me crede-
Vin satis quāsitū mihi istuc esse? age fiat, quid illa filia (re?
Amici nostri? qd futurūst? C. recte. De. hāc igif mittimus? Ch.
Quid nī? D. illa maneat. C. sic. D. ire igif tibi licet nauisfrata. N.
Sic pol commodius esse in omnes arbitror, q̄ ut coeperas
Manere hanc, nam perliberalis uisast cum uidi mihi. DE.

D ii

PHORMIO.

Quid istuc negotiū? C. iā ne opperuit hostiū? De. iā. Ch. o Iupiter
Dii nos respiciunt, gnata inueni nuptā cū tuo filio. De. hem.
Quo pacto id potuit? C. nō satis tutus est ad narrādū hic loc⁹. D.
At tu intro abi. C. heus ne filii nostri quidem hoc resciscant uolo.

Quadrati ut superiores.

ANTIPHO.

Aetus sum ut ut meæ res se se habent fratri obtigisse
1 quod uult.

Quam scitum est eiusmodi parare in animo cupiditates,
Quas cum res aduersæ fient, paulo mederi possis.
Hic simul argentum repperit, cura se se expediuit.
Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis,
Quin si hoc celetur in metu, sin patefit in probro siem.
Neq; me domum nunc reciperem, ni mihi esset spes ostenta
Huiusce habendæ, sed ubi nam Getam inuenire possum?
Vt rogem quod tempus conueniūdi patris me capere iubeat?

Oſonarii. PHORMIO. ANTIPHO.

a Rgentum accepi, tradidi lenoni, abduxi mulierem,
Curauī propria ea Phædria ut potiret, nā emiffast ma-
Nunc una res restat mihi, quæ etiā conficiunda ocium (nū.
A senibus ad potandū ut habeā, nā aliquot hos sumā dies. A N.
Sed Phormio est, qd ais? Ph. qd? An. qd nā nūc factur⁹ Phædria?
Quo pacto satietatem amoris ait se uelle sumere? P H.
Vicissim partes tuas acturus est. An. quas? P H. ut fugitet patrem.
Te suam rogauit rursus ut ageres causam, ut pro se diceret.
Nam potaturus est apud me, ego me ire senibus Sunium
Dicam ad mercatum, ancillulam emptū, quā dudū dixit Geta.
Ne cum hic non uideant me conficere credant argentū suum.
Sed hostiū concrepuit abs te. An. uide q; egredia. Ph. Geta est.

ACTVS QVINTVS Fo. CVII
Oſonarii, Quadrati, & Senarii nonnulli.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

Fortuna, o fors fortuna, quantis commoditatibus
o Quam subito hero meo Antiphoni ope uestra hūc ho-
norastis diem? A N.

Quid nā hic sibi uult? Ge. nosq; amicos eius: exonerastis metu,
Sed ego nunc mihi cesso, qui non humerū hunc onero pallio.
Atq; hominē propero inuenire, ut hæc quæ cōtigerint sciat. A.
Nū tu itelligis qd hic narret? P. nū tu? A. nihil. P. tātū dē? ego. G.
Ad lenonē hinc ire pergā, ibi nūc sūt. A. heus geta. Ge. hem tibi.
Nū mirū, aut nouū est reuocari cursū cū iſtitueris? An. Geta. G.
Pergin hercle, tu nunq; tuo odio uinces me. An. nō manes? Ge.
Vapulabis. An. id tibi quidē iam fiet nisi resistis uerbero. Ge.
Curialis uernula est qui me uocat?
Familiariorē oportet esse hunc qui minitat malū, sed is ne est?
Quē quæro, an nō? ipſus est. P. cōgredere actutū. An. qd est? Ge.
Omniū quātū est qui uiuant hominū homo honoratissime.
Nam sine controuerſia a Diis solus diligere Antipho. A N.
Ita uelim, sed qui istuc credam ita esse mihi dici uelim. Ge.
Satin est, si te delibutū gaudio reddo? A N. enecas. P H.
Quin tu hinc pollicitationes aufer, & quod fers cedo. Ge. oh,
Tu quoq; hic aderas Phormio? P. aderā, sed cessas? G. accipe hē.
Vt modo argentū tibi dedimus apud forum recta domū
Sumus profecti, interea mittit herus me ad uxore tuā. An.
Quā ob rē? Ge. omitto p̄loqui, nā nihil ad hāc rē est Antipho.
Vbi in Gynæciū ire occipio, puer ad me accurrit Mida.
Pone apprehendit pallio, resupinat, respicio rogo.
Quā ob rē retineat me, ait esse uetitū. intro ad herā accedere.
Sophrona modo fratrem huc inquit senis introduxit Chremem,
Eumq; nunc esse intus cū illis, hoc ubi ego audiui, ad fores
Suspendo gradu placide ire perrexi, accessi, aſſiti,

PHORMIO

Animā cōpressi, aurē admoui, ita animū cœpi attendere.
 Hoc modo sermonē captās. An. heu Geta. Ge. hic pulcherrimū
 Facinus audiui, itaq; pene hercle exclamaui gaudio. P. H.
 Quod? Ge. quod nā arbitrare? An. nescio. Ge. atq; mirificissimū.
 Patruus tuus pater est inuentus Phanio uxori tuæ. An. hem
 Quid ais? Ge. cū eius cōueuit olim matre in Iemno clanculū. P.
 Somniū utin hęc ignoraret suū patrē? Ge. aliquid credito
 Phormio esse causā, sed me censeri potuisse omnia
 Intelligere extra hostiū, intus quæ inter se ipsi egerint? P. H.
 Atq; hercle ego quoq; illā audiui fabulā. GE. immo etiā dabo
 Quo magis credas, patruus interea inde huc egredi foras.
 Haud multo post cum patre idem recipit le intro denuo.
 Ait uterq; tibi potestatem eius habendæ dare.
 Deniq; ego sum missus te ut requirerē atq; adducerē. A. N.
 Hem quin ergo rape me, qd cessas? Ge. fecero. A. o mi Phormio
 Vale. Ph. uale Antipho, bene ita me dii ament factū, gaudeo.

Senarii.

PHORMIO.

t Antam fortunam de improviso esse his datam,
 Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,
 Et Phædriæ curam adimere argentariam,
 Ne cuiq; suorum æqualium supplex fiet.
 Nam idem hoc argentum ita ut ingratum est datum
 His datum erit, hoc qui cogam re ipsa repperi,
 Nunc gestus mihi, uultusq; est capiendus nouus.
 Sed hinc concedam in angiportum hoc proximum.
 Inde hisce ostendam me, ubi erunt egressi foras.
 Quo me assimulaueram ire ad mercatum, nunc eo.

Trimetri.

DEMIPHO. PHORMIO. CHREMES.

d Is magnas merito gratias habeo, atq; ago.
 Quando euenire hęc nobis frater prospere,

ACTVS QVINTVS

Fo. CVIII

Quantum potest nunc conueniendus Phormio est.
 Priusq; dilapidet nostras triginta minas
 Ut auferamus. P. H. Demiphonem si domist
 Visam, ut quod. D. E. at nos ad te ibamus Phormio. P. H.
 De eadem hac fortasse causa? D. E. ita hercle. Ph. credidi.
 Quid ad me ibatis? ridiculum, an uerebamini
 Ne non id facerem quod recepissem semel?
 Heus heus quanta hęc mea paupertas est, tamen adhuc
 Curaui unum hoc quidem, ut mihi esset fides. CH.
 Est ne ita (ut dixi) liberalis? D. E. oppido. P. H.
 Itaq; ad uos uenio runciatum Demipho,
 Paratum esse, ubi uultis uxorem date.
 Nam omnes posthahui res mihi, ita ut par fuit,
 Postq; tantopere id uos uelle animum aduorteram. D. E.
 At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem.
 Nam qui erit rumor populi inquit, si id feceris?
 Olim cum honeste potuit tum non est data.
 Nunc uiduam extrudi turpest, ferme eadem omnia
 Quæ tu te dudum coram me incusaueras. P. H.
 Satin superbe illuditis me? D. E. qui? Ph. rogas?
 Quia ne alteram quidem illam potero ducere.
 Nam quo ore redibo ad eam quam contempserim? Ch.
 Tum autem Antiphonem uideo ab se se amittere,
 Inuitum eam inique. D. E. tum autem uideo filium
 Inuitum sane mulierem ab se amittere.
 Sed transi sodes ad forum, atq; illud mihi
 Argentum iube rursus rescribi Phormio. P. H.
 Quod? ne ego perscripsi porro illis quibus debui? D. E.
 Quid igitur fiet? P. H. si uis mihi uxorem dare
 Quam despondisti, ducam, sin est ut uelis
 Manere illam apud te, dos hic maneat Demipho.
 Nam non est æquum me propter uos decipi.
 Cum ergo uestri honoris causa repudium alteri

PHORMIO

Remiserim, quæ tantundem dotis dabat. DE.
 I in malam rem hinc cum istac magnificentia
 Fugitiue, etiam nunc credis te ignorarier,
 Aut tua facta adeo? PH. irritor. DE. tun hæc duceres
 Si tibi data esset? PH. fac periculum. DE. ut filius
 Cum illa habitet apud te, hoc nostrum consilium fuit. PH.
 Quæso quid narras? DE. quin tu mihi argentū cedo. PH.
 Immo uero tu uxorem cedo. DE. in ius ambula. PH.
 Ia ius enim uero, si porro esse odiosi pergitis. DE.
 Quid facies? PH. ego ne te me uos indotatis modo,
 Patrocinari fortasse arbitramini,
 Eriam dotatis soleo. CH. quid id nostra? PH. nihil.
 Hic quandā noram, culus uir uxorem. CH. hem. De. qd est? PH.
 Lemni habuit aliam. CH. nullus sum. PH. ex qua filiam
 Suscepit, & eam clam educat. CH. sepultus sum. PH.
 Hæc adeo illi ego iam denarrabo. CH. obsecro
 Ne facias. PH. oh tun is eras? DE. ut ludos facit. CH.
 Missum te facimus. PH. fabulæ. CH. quid uistibi?
 Argentum quod habes condonamuste. PH. audio.
 Quid uos malum ergo me sic ludificamini,
 Inepti uestra puerili sententia?
 NOLO, uolo, uolo, nolo, rursum cedo, cape,
 Quod dictum indictumst, quod modo erat ratū irritumst. CH.
 Quo pacto aut unde hæc hic resciiuit? DE. nescio,
 Nisi me dixisse nemini id certo scio. CH.
 Monstri ita me Dii ament simile. PH. inieci scrupulum. DE. hem,
 Hiccine ut a nobis hoc tantum argenti auferat
 Tam aperte irridens? emori hercle satius est,
 Animo uirili, præsentiq; ut sis para.
 Vides peccatum tuum esse elatum foras,
 Neq; iam id celare posse te uxorem tuam.
 Nunc quod ipsa ex aliis auditura sit Chreme,
 Id nos met indicare placabilius est.

ACTVS QVINTVS

Fo. CIX

Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
 Vlisci. PH. at at nisi mihi prospicio hæreo,
 Hi gladiatorio animo ad me affectant uiam. CH.
 At uereor ut placari possit. DE. bono animo es.
 Ego redigam uos in gratiam hoc fretus Chreme.
 Cum de medio excessit, unde hæc suscepisti tibi. PH.
 Ita ne agitis mecum? satis astute aggredimini?
 Non hercle ex re istius me instigasti Demipho,
 An tu ubi peregere tibi quod libitum fuit feceris,
 Neq; huius sis ueritus foeminae primariæ.
 Quin nouo modo ei faceres contumelias.
 Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
 Hisce ego dictis illam ita tibi incensam dabo,
 Ut ne restinguas lacrumis si extillaueris. DE.
 Malum quod isti Dii deaq; omnes diuint.
 Tanta ne affectum hominem quenq; esse audacia?
 Nonne hoc publicitus scelus hinc deportarier
 In solas terras? CH. in id redactus sum loci,
 Ut quid agam cum illo nesciam prorsus. DE. ego scio,
 In ius eamus. PH. in ius? huc si quid lubet. DE.
 Assequere, ac retine, dum ego hinc seruos euoco. CH.
 Etenim nequeo solus, accurre huc. PH. una iniuria st
 Tecum. CH. lege agito ergo. PH. altera est tecū Chreme. DE.
 Rape hunc. PH. ita ne agitis? enim uero uoce st opus,
 Naufistrata exi. CH. os opprime. DE. impurum uide
 Quantum ualet. PH. Naufistrata inq;. CH. non taces? PH.
 Taceam. DE. nisi sequitur, pugnos in uentremingere. PH.
 Vel oculum exculpe, est ubi uos ulciscar locus.

Senarii, & Octonarii.

NAUSISTRATA. CHREMES. PHORMIO.
 DEMIPHO. E

PHORMIO

Vi noīat me? CH. hem. NA. quid istuc turbæ ē obsecro
 q Mi uir. PH. hē qd nūc obstupuiſti? N. quis hic homiſt?
 Non mihi respondeſ? PH. hiccine ut tibi respondeatē
 Qui hercle ubi ſit nescit? CH. caue iſti quicquam credas. PH.
 Abi tange, ſi non totus friget, me eneca. CH.
 Nihil eſt. NA. quid ergo eſt quid iſtic narrat? PH. iam ſcies.
 Ausculta. CH. pergin credere? NA. quid ergo obsecro
 Huic credam qui nihil dixit? PH. delirat miſer
 Timore. NA. non pol temereſt quod tu tam times. CH.
 Egon timeo? PH. recte ſane quando nihil times.
 Et hoc nihil eſt quod ego dico, tu narra. DE. ſcelus
 Tibi narret? PH. cho tam factumſt abſ te? dulo
 Pro fratre. NA. mi uir non mihi narras? CH. at. NA. qd at? CH.
 Non opus eſt dicto. PH. tibi quidem, at ſcito huic opuſt
 In lemno. CH. hē qd aiſ? DE. nō taceſ? PH. clā te. C. hei mihi. P
 Vxorem duxit. NA. mi homo dii melius duint. PH.
 Sic factumſt. NA. perii miſera. PH. & inde filiam
 Suſcepit iam unam dum tu dormiſ. CH. quid agimus? NA.
 Proh dii immortales, facinus miſerandum & malum. PH.
 Hoc actumſt. NA. an quicq̃ hodie eſt factum indigniſ?
 Qui mihi ubi ad uxores uentumſt, tum ſiunt ſenes.
 Demipho te appello, nam me cum hoc diſtædet loqui.
 Hæccine erant itiones crebræ, & manſiones diutinae
 Lemni? hæccine erat quæ noſtros fructus minuit uilitaſ? DE.
 Ego Nauſiſtrata eſſe in hac re culpam meritam non nego.
 Sed ea quæ ſit ignoſcenda P. H. uerba ſiunt mortuo. DE.
 Nam neq; negligentia tua, neq; id odio, fecit tuo.
 Vinolentus fere ab hinc annos quindecim, mulie reulam
 Eam compreſſit, unde hæc nataſt, neq; poſt illam unquā attigit.
 Ea mortem obiit, e medio abiit, qui fuit in re, hac ſcrupulus.
 Quā ob rē te oro ut alia tua facta ſunt, æquo animo hoc feras. N
 Quid ego æquo anio? cupio miſera in hac re iam defungier.
 Sed quid ſperem? ætate porro miuns peccaturum putem?

ACTVS QVINTVS

FO. CX.

Iam tum erat ſenex, ſeneſtus ſi uerecundos facit.
 An mea forma atq; ætas nunc magis expetenda eſt Demipho?
 Quid mihi affers, q̃obrē expectē aut ſperē porro non fore? Ph.
 Exequias Chremeti, quibus eſt commodum, ire iam tempus eſt.
 Sic dabo, age nunc, age Phormionem qui uolet laceſſito,
 Faxo tali eum maſtatum atq; hic eſt infortunio.
 Redeat ſane in gratiam, iam ſupplicii ſatis eſt mihi.
 Habet hæc ei quod dum uiuat uſq; ad aurem obganniat. NA.
 An meo merito credo, qd ego nunc? cōmemorē tibi Demipho
 Singillatim, qualis in hunc fuerim? DE. noui æque omnia
 Tecū. NA. meriton hoc meo uidetur factū. DE. minime gētiū,
 Verum quando iam accuſando fieri infectum non poteſt,
 Ignosce, orat, conſitetur, purgat, quid uiſ ampliſ? PH.
 Enimuero priuſq̃ hæc dat ueniam, mihi proſpiciā & Phædriæ,
 Heuſ Nauſiſtrata priuſq̃ huic reſpōdes temere, audi. N. qd ē? P.
 Ego minas triginta per fallaciam ab illo abſtuli.
 Eaſ dedi tuo gnato, iſ pro ſua amica lenoni dedit. CH.
 Hem quid aiſ? NA. adeon hoc indignum tibi uidetur, ſiliuſ
 Homo aduleſcens ſi habet unam amicam, tu uxores duas,
 Nil pudere? quo ore illum obiurgabiſ? reſponde mihi. DE.
 Faciet ut uoles. NA. immo ut iam ſcias meam ſententiam,
 Neq; ego ignoſco, neq; promitto quicq̃, neq; reſpondeo,
 Priuſq̃ gnatum uideo, eiſ iudicio permitto omnia.
 Quod iſ iubebit faciam. PH. mulier ſapiens eſ Nauſiſtrata. NA.
 Satiſ tibi eſt? PH. immo uero pulchre diſcedo & probe,
 Et præter ſpem. NA. tuum nomen dic quod eſt. PH. mihi?
 Phormio ueſtræ familiæ hercle amic⁹, & tuo ſūm⁹ Phædriæ. N.
 Phormio, at ego ecaſtor poſthac tibi quod potero, & q̃ uoles
 Faciamq; & dicam. PH. benigne dicis. N. pol meritūſt tuū. P.
 Vin primum hodie facere quod ego gaudeam Nauſiſtrata?
 Et q̃ tuo uiro oſuli doleāt? N. cupio. Ph. me ad cœnā uoca. NA.
 Pol uero uoco. DE. eamus intro hinc. Ch. fiat, ſed ubi ē Phædria
 Iudex noſter? PH. iam hic faxo aderit.

VOS VALETE ET PLAUDITE

PVB. TERENCEII VITA, EX LIBRO PRIMO PETRI CRINITI, DE POETIS LATINIS.

TERENTIUS Poeta Comicus Carthaginensis patria fuit, Romam perductus traditur, cum in tenera aetate foret, quibus potissimum bellis id accidit, parum cōpertum est, ut refert Aelius Donatus, ex Fenestellæ commentariis. Illud pro certo constat, Eum Romæ diligentia Terentii Lucani patroni, accurate institutum, atq; liberalibus disciplinis eruditum. Cūq; facilitate ingenii, & elegantia in primis excelleret, breui consequutus est, ut a Terentio patrono esset manumissus. Per ea tempora in scena floruit, quibus præclari, atq; egregii ciues Romæ habiti sunt. M. Marcellus. P. Scipio. Q. Fabius Maximus, neq; desunt autores, qui scribāt eundem Terentium, maxima familiaritate uixisse cum. P. Scipione, & C. Lælio. Sæpeq; solitum apud nobiliores ciuitatis cœnitare, qua in re dum placere illis opera nititur, eorumq; commodis inservire, ad summam inopiam traditur redactus. Statim præterea Ceciliū, qui scribendis Comœdiis excelluit, magna diligentia obseruauit, eiq; suas fabulas more ueterum recitare consueuit. Comœdias sex composuit, easq; ab Apollodoro, & Menandro poetis Græcis, in sermonem latinum conuertit, tanta sermonis elegantia, & proprietate, ut eruditorum iudicio, nihil perfectius, aut absolutius in eo scribendi genere habitū sit apud Latinos, sequutus est in his. Q. Ennium. M. Plautum, & Neuium, ut ipse testatur, cum suis calumniatoribus respondet. Phormionem, & Eucyram ab Apollodoro transtulit, reliquas quatuor a Menandro Aelius Donatus, qui complura diligentissime de hoc poeta scribit, cum alia multa in eo commendat, tum præcipuum dicit, quod in scribendis fabulis, & arte usus est, & ut amorem antiquū retinuerit, & ita temperauit affectus, ut neq; ad Tragicam magnitudinem intumescat, neq; abiiciatur ad historiam, quod minime factum est inquit a Plauto, Afranio, & cæteris Comœdiarum scriptoribus. M. Cicero in epistola ad. T. Atticum refert. Pub. Terentium esse optimum autorem latinitatis, eiusq; fabu-

las multos existimasse, propter elegantiam sermonis à C. Lælio scriptas, quam opinionem idem Terentius maxime uidetur cōfirmasse, quo magis calumniatores suos in odium traheret, sic enim refert in Adelpis fabula sub persona prologi. Quod illi maledictum uehemens existimant. Eam laudem ducit maximam, cum illis placet, Qui uobis uniuersis, & populo placent, Quorum opera in bello, in ocio, in negotio, Suo quisq; tempore usus est sine superbia.

Horatius Flaccus, ueterum poetarum optimus censor, in Cecilio grauitatem, in Terentio artem constituit, qua inter cæteros comicos mirifice excelluit, quod Quintilianus uidetur sentire in libris ad Marcellum Victorium. Sed idem tamen inquit maiorem gratiam habuisset, si intra Trimetros constitisset. Ausonius quoq; Virgilium Homero, Terentium Menandro adiungit, eiq; elegantiam latini sermonis præcipue tribuit.

Tu quoq; qui latium lecto sermone Terenti Comis, & astricto percurris pulpita focco.

Traditum est, illum post editas aliquot Romæ fabulas, in Græciam adnauigasse, quo facilius disciplinas Græcorum, atq; instituta perciperet, plurimasq; fabulas a poeta Menandro in latinū conuertisse, quæ facto naufragio perierūt. De obitu illius uaria scribunt autores. In Arcadia obiisse, cum alii plures testantur, tum poeta Ausonius, ob nimium dolorem amissarum fabularum, quas ipse naui præmiserat. De forma illius atq; effigie referuntur complura ab Aelio Donato, qui eiusdē comœdias magna eruditione interpretatus est. Argumenta illa quæ Terentianis fabulis præponūtur à Sulpicio Apollinari illustri grammatico composita sunt. Quod cum aliis multis argumentis, tum maxime antiquitate Codicum probari potest, in quibus nomen Sulpici legitur.

F
I N I
S

PETRI BARGETANI AD TERENCEM
PRO SUA RECOGNITIONE ENDE
CASYLLABON

Mabo unde uenis ouans Terentis

Meæ deliciae, mei lepores.

Quo dextro Ioue mortuus reuixti,

Tam lauis, nouus, elegans, decorus,

Et phœbi solito nitore plenus

O noster. Scythicis diu catenis,

Inter Sarmaticos canes luposq;

Vinctus compede barbara, ferôq;

Clausus carcere, liber huc refugi.

Docta uulneribus manu leuatis,

Antiquum reparatus in decorem.

Summa POLITIANI ope, arte, cura,

Phœbeo BENEDICTI amore pleni.

Gressum Pierio leuante plectro,

O factum bene, ritè, me beasti,

Qui quondam cedò claudicas parumper?

Non assueta diu breui leuantur.

Quæ restat minima ulcerum cicatrix,

Iam iam sic uigilem subibit artem,

Ne speret Rabidos Theonis ungues,

Virofi canis ora, nam dicaces

Flocco uilius æstimantur uno.

BIBLIOTHECA

REGIA

MONACENSIS.

DVPLVM

BIBLIOTHECÆ

R. MONAC.

Tubingæ in ædibus Thomæ Anselmi Badensis,
Mense Martio, Anno M. D. XVI.

